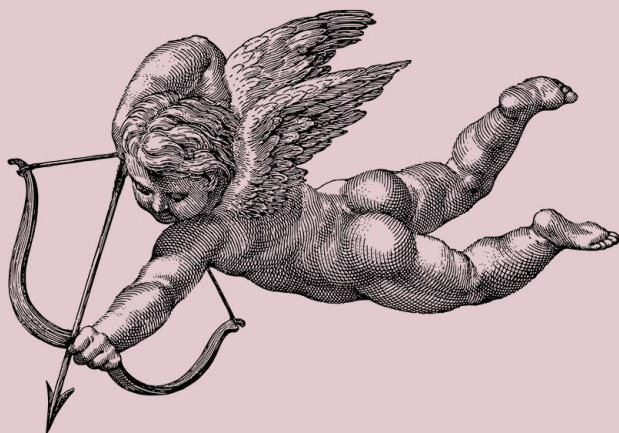

Vladimír Neff

I
KRÁLOVNY
NEMAJÍ NOHY

Královny nemají nohy

Vladimír Neff

Trilogie Petr Kukaň z Kukaně,

1. díl

Znění tohoto textu vychází z díla [Královny nemají nohy](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Jota v Brně v roce 2000.

§

Text díla (Vladimír Neff: Královny nemají nohy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ-Nevyžívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 28. 8. 2026.

OBSAH

PRVNÍ ČÁST Alchymistův syn	6
O dvojím narození	7
Homunkulus	11
Tři ženy	15
Představuje se šestiletý Petr	23
Obraz archanděla Michaela	31
Jak se Petr uvedl v paláci pod Petřínem	46
Zda královny mají nohy	59
Zdá se, že sudička Lachesis byla znepokojena plným právem ..	70
Vše jedno jest	75
Stěny mají uši	84
DRUHÁ ČÁST Prokleté jméno Gambarini	96
Ale dobrý člověk ještě žije	97
Císařův bratr	105
Nástup cesty za dobytím světa	120
Bohové jsou nakloněni těm, již ze dvou možných cest zvolí tu neschůdnější	137
Dobrý strýček Tankred	144
Jediné pohnutí jediného prstu	173
TŘETÍ ČÁST Tahy a protitahy	204
Gnómičké perfektní	205
Ples v Sala degli Angeli	218
Já na vojnu se dal pro krásnou plavovlásku	242
Vévoda hraje šachy	255
Povídka z Boccaccia	264
Bianca matta	273
Ještě Bianca matta	288
Červený, perleťově lesklý, leč v ohni výbušný	294

ČTVRTÁ ČÁST Strambská zápleťka	304
Bagatela	305
Útěk z věže	313
Kapitán d'Auberée vypráví	325
Svízelný důkaz totožnosti	335
Co se může stát, když se papež rozlítí	360
Jak Petr táhl na Strambu	368
PÁTÁ ČÁST Finis Strambae	410
Sněhová bouře	411
Pravda, rozum a spravedlnost	416
Perusini superbi	422
Osmý rozsudek smrti	435
Ulomená pažba	449

PRVNÍ ČÁST

Alchymistův syn

O dvojím narození

Zabalen do bílé peřinky, stažené modrým povijanem, a vykoupán v teplém koupáníčku, Petr, novorozený syn pražského alchymisty pana Janka Kukaně z Kukaně, sdílel spánek své matky, jež ležela ve své posteli na dosah ruky od jeho kolébky, poprvé v životě jako bytost samostatná, oddělená od jejího těla; a lze předpokládat, že jeho spáneček byl bezesný, protože dítě, narozené toho dne krátce po poledni, bylo zajisté dosud neznalé tváří a tvarů a postav a krajů, bez nichž sny se nemohou obejít. Noc byla černočerná, plná zlých znamení, ale právě tak plná znamení dobrých; a že se ta znamení dobrá a zlá vzájemně vyrovnávala, můžeme říci, že to byla nadobro obyčejná noc pokročilého dubna.

O poschodí níže pod ložnicí rodičky, ve své dílně dábelsky páchnoucí čpavkem a vystydlým kouřem, pan Janek Kukaň z Kukaně, muž ušlechtilý a zádušný, právě prožíval chvíle nadmíru vzrušující, neboť podle všech známek se blížil k zakončení svého Velikého díla, totiž k dotvoření Kamene mudrců, zvaného též Královnou hmot nebo Velikým magistériem nebo Velikým elixírem či Perlou dokonalosti, zázračné látky, jež mění obyčejné kovy v kovy drahocenné.

Sedě před důmyslnou, pro běžnou potřebu arci nepoužitelnou píckou zvanou atanor, zimomřivě zabalen do černého sametového pláště, který mu sahal po paty, pan Janek občas foukal malým koženým měchem do ohníčku, živeného dřevěným uhlím, a udržoval tak v předepsané teplotě hliněnou misku s pískem, do níž byla vsunuta hermeticky zatavená baňka zvaná Filosofickým vejcem, a současně pozorně upíral své unavené oči, posilované

šíkmo nasazeným binoklem v dřevěné jímce, na vzácný obsah své baňky, žlutavě zlatavou tekutinu s červenavým nádechem.

Tento červenavý nádech, jemný, téměř neznatelný, jako když za sněžného rána se váhavě ohlašuje nastávající svítání, byl pro alchymistu příčinou uspokojení tak velikého, že hraničilo s úžasem a nedůvěrou, neboť značil, že hmota, již šest a půl roku připravoval a půl roku ohříval v písečné lázni, se blíží k poslednímu z pěti stupňů svého zrání. První stupeň, zvaný Caput corvi nebo Havraní hlava se vyznačuje černou barvou. Po dlouhé době zahřívání Havraní hlava zšedne, což je stupeň druhý, tak řečené Roucho kajícínikovo, nebo krátce Kajícíník. Když pak Kajícíník zbělí, je to třetí stupeň, Bílá labuť, která po dalším a dalším žíhání zežloutne, což je stupeň čtvrtý, obdařený přezdívkou Volská žluč neboli Lví zub, až nakonec, když všechno jde dobře, nádherně zčervená v Kámen mudrců, Lapis philosophorum, oslepujivě jasný, perlově lesklý, měkký jako vosk, leč v ohni výbušný.

Alchymistův dům stál na západním okraji našeho královského hlavního města, nedaleko hradeb, ve vznikající čtvrti, osazené povětšinou dvorskými a zemskými úředníky středního významu. Jeho dílna byla šerá, vybavená jen jedním oknem, úzkým jako střílna a ozdobeným obrazem hada, polykajícího svůj vlastní ocas a rámujícího svým tělem řecký nápis, který vyslovuje základní myšlenku alchymistů všech dob: Vše jedno jest; stejný obraz, provedený v emailu, se stejným nápisem, nosil pan Janek na pečetním prstenu, jež nikdy neodkládal. Místnost sama byla neveliká, ale nesmírně bohatá obsahem, neboť kromě atanoru v ní bylo ještě pět různých pecí fantastických tvarů, nyní vyhaslých, největší mezi nimi otevřená pec na tavení kovů, a neprostupná houšť stojanů a divných trojnožek a truhliček a stoliček, zavalených baňkami a moždíři a knihami zřejmě učenými a pikslami a tavicími kelím-

ky, nejvýznačnější mezi nimi ohromná křivule, vsazená do mosazného kruhu: nad tím vším palanda, na niž se lezlo po žebříku, opřená o dva sloupky, ověšené naběračkami všech tvarů i velikostí a kleštěmi a váhami. Nahoře ležel, zachumlán do vypelichaného medvědího kožichu a pohřížen v skromný spánek světce a askety, páně Jankův fámulus fráter Augustin, člověk učený, který mimo jiné znal i jazyk, jímž se Adam s Evou dorozumívali v ráji.

Uprostřed pak všeho toho fantastického neladu stálo na překném hedvábném koberečku skvostné křeslo pro lepší zákazníky, s vyřezávanými bočními opěradly a potažené zlacenou kůží. Kontrast mezi tímto vzácným kusem nábytku a neprůhlednou houští haraburdí, do jejíhož středu byl vsazen, budil dojem, že úžasný nepořádek v alchymistově dílně není zcela funkční, a je tedy do jisté míry naaranžovaný, aby působil na obraznost prostáčků, již do dílny zavítají, a utvrdil je v přesvědčení o alchymistově černé učenosti; a vskutku bylo tomu do značné míry tak, neboť pan Janek nebyl natolik zámožný, aby mohl věnovat všechn svůj čas filosofickému Velkému dílu, a musil se živit, jak se dalo. Dosaadním největším úspěchem jeho života bylo, když podle starých chaldejských receptů uvařil lék, takzvaný Smaragdový elixír, jímž se Jeho Veličenstvo císař svého času zbavil jistých nejsoukromějších potíží a který panu Jankovi vynesl erb, stříbrnou kukaň na zlaté kuří nožce v černém poli, a šlechtický predikát. Žel císař, sobecký a nedůtklivý, si vyhradil elixír jen pro sebe a vyhroził panu Jankovi, že kdyby věc nechoval v tajnosti, zatočí s ním hůř než šeredně – dá pokyn úřadu Svaté inkvizice, aby se zajímala o alchymistovu činnost, což by pro něho prakticky znamenalo mučírnu a smrt na hranici. A protože z šlechtického predikátu nelze žít, byl pan Janek Kukaň z Kukaně nucen se pohybovat i po cestách poněkud kluzkých a nedůstojných jeho ambicí – vyrábět

vodičky proti pihám a nemilým chloupkům, jež šly dobře na odbyt u dvora, a kyt na tmelení hrnců, jež od něho kupovali vandrovní řemeslníci, a udílet rady dobráčkům, kteří k němu chodili jako ke kouzelníkovi, aby jim četl ze skleněné koule nebo hádal z ruky nebo aby jim v kalendáři zaškrtl dny, kdy jim bude přát štěstí, a kupovali od něho medicíny proti moru, uřknutí, početí, bradavicím a smůle v kartách. Navštěvovaly ho i nastávající rodičky, aby jim řekl, co to bude – užíval k tomu účelu broušeného křišťálu, který, zavěšen na niti nad ženin život, vrtěl se doprava, když to měl být chlapec, a doleva, když se mělo narodit děvče – a majitelé pozemků, aby jim pomocí vrbového proutku našel vodu.

Ale nyní, kdy v jeho zatavené baňce zrál květ Filosofického zlata, ohlašující se dychtivě vyčkávanou červenou barvou, svítal konec těchto mrzutých a ponižujících trápení, a naopak blížila se doba, kdy pana Janka budou, jak se praví v anglické komedii z oné doby, ovívat pštrosími pery s deseti brky v jednom vějíři a kdy mu budou předkládat jídla na mísách z achátu, zdobených zlatem, smaragdy, safíry a rubíny.

Homunkulus

Jak je snadno se domyslit, čas Petrova narození spadá do onoho roku 15** nebo snad 15**, ne-li dokonce 15**, kdy, pokud se obyčejná paměť táhne, Francouz brojil proti Španělovi, který, pokud se v tom virváru vyznáme, válčil též proti Turkům, kteří bojovali proti Uhrům, nám nedalekým, takže v naší zemi z toho byl strach a pokřik, zatímco Talián byl na kordy s Francouzem, který se bránil Angličanovi, a Polák zápolil s Tatarem a Němec si brousil zuby na Dána, přičemž katolíci hubili protestanty a protestanti katolíky, a kdy morové rány se střídaly s epidemiemi neštovic a kdy země uvadala suchem a byla hubena trvalými dešti a zátopami a lidé sténali pod rostoucím břemenem daní, takže byl jeden hlas, že tak mizerné století tu ještě nebylo, a co zažila tato generace, nezažil dosud nikdo.

Ale toto prozatím jen na okraj, neboť pan Janek Kukaň z Kukaně byl pohrdavě filosoficky vzdálen obecného hemžení a zápolení a hamižnění a strachování a řevnění, a vši silou své silné mysli ulpíval na svém Velikém díle. Jak pověděno, toto Veliké dílo vcházelo do svého posledního stadia, ale nebylo naprosto jasno, jak dlouho toto poslední stadium potrvá – možná den, snad týden, měsíc nebo měsíce; učené knihy, pojednávající o hledání Kamene mudrců, jsou v tomto punktu, stejně jako v bezpočtu jiných punktů, zoufale nejednotné a mlhavé, a shodují se jen v tom, že v této závěrečné fázi zrání jest třeba Filosofickému kameni věnovat obzvláště úzkostnou péči. Nezbyvalo panu Jankovi než bdít, hlídat, foukat do plamene, věřit, doufat a těšit se.

A zatímco tak trpělivě činil, alchymista se zanášel utěšenými úvahami o časové shodě dvou narození, jimiž byl radostně

navštíven a jimž oběma byl auktozem, o zrození vzácné hmoty, jež se tu naplňovalo před jeho očima, a synáčka, které už bylo zdárně dovršeno; a maličko podroušen svým dvojím otcovstvím, učenec se neubráníl myšlenke poněkud frivolní, jež způsobila, že jeho přísná ústa se zvlnila pobaveným úsměvem: Oč snazší je přivést na svět dítě než sestojit Kámen mudrců!

Tato myšlenka byla nejen frivolní, ale mohla by se zdát venkoncem i pošetilou, neboť učenec zde přirovnával jednu k druhé dvě události, jež neměly nic společného; v případě dítěte se mohlo mluvit o jeho narození v plném a původním významu tohoto slova, v případě Kamene mudrců pouze ve smyslu přeneseném. Ale není tomu tak – i Kámen mudrců se rodil opravdovým zrozením, neboť i on, stejně jako dítě, vzniká nejinak než zasnoubením a smíšením dvou principů, mužského a ženského. Mužský princip je tu zastoupen Filosofickou sítou, jež ovšem nemá nic společného se sítou obyčejnou: byla pracně vydobyta z čistého zlata jakožto zhmoťnění tepla, obsaženého v zemi a v ohni, a v nářečí alchymistů se jí dostalo výrazně mužských názvisek, jako Hadí samec, Král, Manžel, Duch, Činitel, Bezkrídly drak nebo Červení lev. Ženským principem, s nímž Filosofická síra byla spojena Svatbou, při níž úlohu kněze představovala Filosofická sůl, jest Filosofická rtuť, extrahovaná ze stříbra, zhmoťnění vlhka, obsaženého ve vzduchu a ve vodě, a která se zove Arménská fena, též Lilie nebo Bílá mana, Děloha, Mléko, Bílá paní, Proměnlivý čas plus řada jiných neméně podivných, obraznost podněcujících názvů. Dítě se rodí z matky oplodněné otcem, který se rovněž narodil z matky; a čtyři živly, z nichž povstal tento svět, totiž země, voda, oheň a vzduch, a jejichž nejvzácnějším derivátem je Kámen mudrců, samy vznikly ze světelné Pramlhoviny, nazývané Matkou.

Alchymistova šibalská myšlenka, vytrysklá z hlubiny jeho učnosti, byla tedy plně oprávněna, neboť při zrození Světa, Kamene mudrců i Dítěte stále jde o jedno a totéž. Ovšem co se té hrůzyplné námahy týče, již na rozdíl od zplození dítěte vyžaduje příprava Kamene, je to proto, že člověk je velmi neobratný alchymista proti alchymistovi božskému, který je přítomen v každém živém organismu a jemuž Aristoteles říkal entelechie a Paracelsus archeus, a jemuž tedy pan Janek klidně může říkat alchymista – neznámý mistr a stálý host, který všechno ví, aniž se čemukoli musí učit, a který správně řídí pochody v lidském těle a správně udržuje jeho teplotu na žádoucí výši a tlukot srdce v žádoucí míře a správně odděluje škodlivé od prospěšného, a v ženském lůně, jehož nesmírně nemotornou napodobeninou je pícka atanor, správně reguluje proces zrání a vzrůst nového jedince: Můj ty Bože, povzdechl si pan Janek, jaký zázrak! A jak dobrotivé a ohleduplné od tebe, že se mi dostalo nástupce ve chvíli, kdy shledávám, že mé celoživotní lopotění nebylo pro nic za nic!

Neboť že pan Petr Kukaň z Kukaně bude pokračovat v práci pana Janka Kukaně z Kukaně a že tu práci bude konat za onačejších podmínek, než jak bylo přáno jeho otci, o tom nemůže být sporu a rozumné pochybnosti.

Veliké úkoly na tebe čekají, milý Petře, neboť mylíš se, máš-li za to, že Kámen mudrců je vrchol všeho, a že tedy tvůj otec už vykonal všechno. Co platno člověku všechno zlato a stříbro světa, když jeho život je tak krátký a bolestný! Ale to nic, to nic – od toho tu je Petr Kukaň z Kukaně, aby pro potřebu svou a svých bližních sestrojil alkahest, univerzální lék, který vstřebává a rozpouští a vylučuje vše, čím tělo stárne, a učiní tak člověka nesmrtelným. Ale Petr Kukaň z Kukaně bude dalek toho, aby se spokojil realizací alkahestu; dovrší slávu rodu Kukaňů tím, že přijde na kloub záhadě izolace

Ducha světa a získá tak látku, jež shnilé dřevo promění v dřevo
jadrné a zmírajícímu stařečkovi vrátí mladickou křepkost a sílu;
a spojí-li se tvá genialita, o níž nepochybuji, s pílí a vytrvalostí,
rozřešíš nakonec i odvěký problém homunkula, umělého člověka
zrozeného v retortě.

Usmívaje se přísnými ústy, pan Janek přivřel unavené oči, aby
si onoho homunkula představil v jeho dokonalosti, nedotčeného
lidskými nedostatky, maličkého jako palec a půvabného jako
figurka z vosku uhnětená umělcem, křepkého a pohansky šibal-
ského a přitom neskonale vděčného za svou nepravděpodobnou
existenci, neboť jak známo není nic horšího než neexistovat. Viděl
ho, tento úžasný ukrajíček, vědeckými postupy vyrvaný nekoneč-
nosti nicoty, takto utěšeného chlapíčka, jak se prochází po stole
mezi knihami a kružidly a kalamářem, vždy připraven odkudsi
vyskočit nebo vykounout, štíhlý, graciézní, hezky oblečený do
španělského panského kroje, po boku rapír, zhotovený z nabrou-
šeného hrotu ocelové špikovačky, jímž jednou vybojuje svůj první
vítězný zápas s hladovou myší. Zatímco si učenec, trna, představo-
val toto kruté klání nejušlechtilejšího tvora s tvorem nejsprostším
a nejobyčejnějším, co jich běhá po zemi, binokl se mu svezl z nosu
a on tiše, zdravě usnul.

Tři ženy

Spali tedy oné chladnavé noci pozdního dubna u Kukaňů všichni, pan Janek, jemuž se zdálo o homunkulovi, fráter Augustin, jemuž se bezpochyby zdálo něco pobožného, dítě, jemuž, jak předpokládáme, se nezdálo nic, a maminka, mladičká, ale energická dcera chudého nunváře, jež přiměřeně k prostotě své mysli snila něco zmateného o zlatých kočárech, v nichž se její syn bude jednou vozit. Mezitím stanuly nad kolébkou, kde se vzaly, tu se vzaly, tři ženy.

Kde se vzaly, tu se vzaly: ano, přesně tak. Přišly odkudsi, odkud i jindy odnepaměti přicházely, a teď byly tu. Všechny tři byly ztepilé, oděné do lesklých, volně splývavých rouch, a byly poněkud průsvitné, chvílemi více, chvílemi méně. Říkalo se jim v té době sudičky a říká se jim tak dodnes, ale byly to ve skutečnosti staré Moiry bludu pohanského, Klóthó, Lachesis a Atropos, dcery Dia hromovládného. Klóthó a Lachesis byly bílé či bělavé, Atropos černavá – do té míry černavá, že nebýt několika uhlíků, ještě žířících v ohništi krbu, nebylo by ji ve tmě vůbec viděti.

Než začaly plnit své poslání, za nímž se sem odkudsi vydaly, okukovaly děcko, jehož osud jim bylo předurčiti. Klóthó a Lachesis se skláněly nad kolébkou a přemítaly svědomitě, co dobrého přisoudit tomuto úsilně hajajícímu pacholíkovu, který si na prvý pohled získal jejich srdce, lhostejno, že to byla srdce průsvitná. Zato Atropos se spokojila jediným letmým pohledem, jež na děcko vrhla, a nemyslíla na nic. Nebylo toho třeba. Po jejím nadmíru energickém mínění každý člověk, ať muž či žena, bílý nebo černý, plebejec nebo velmož, takový nebo makový, si zaslouží jen to nejhorší. Zlo je prostší než dobro.

- Nemyslíte, sestry, že je načase začít? řekla po chvíli.
- Ano, začni, řekla Klóthó.
- Dobře tak, začni, řekla Lachesis.

Věděly ze zkušenosti, že pro děcko je výhodnější, když začne ona, černavá, protože i kdyby mu připověděla i ty nejbídnější konce, ony dvě, dobrotivé, ještě by mohly leccos zachránit. Klasickým příkladem této skutečnosti je známý příběh princezny Rose d'Eglantine, řečené Šípková Růženka, jíž Atropos přisoudila, že až jí bude patnáct let, píchne se o vřeteno a umře. Ale protože našťestí Klóthó v té chvíli dosud nevypověděla své, stačila ještě pozměnit toto neblahé proroctví v ten smysl, že Růženka se sice, pravda, píchne a umře, neboť s tím se už nedalo nic dělat, ale bude to smrt jen zdánlivá, z níž za sto let zase procitne. (Jak víme ze soukromých, ale veskrze hodnověrných pramenů, Lachesis, když bylo po všem, své bělavé sestře trpce vyčtla, že mohla neblahou sudbu vylepšit elegantněji a pro Růženku výhodněji, prostým užitím nevinného, ale pro svou kluzkost výhodného slůvka „ovšem“. Růženka, mohla říci, se zajisté píchne o vřeteno, ovšem pokud jí nějaké vřeteno vůbec přijde do rukou; ale protože takové věci, jako jsou vřetena, se na královských zámcích nevyskytují, Růženka ujde svému osudu, jinak neodvratnému, a zemře ve věku devadesáti let, aniž kdy jakékoli vřeteno uviděla, natož aby se o ně píchla.)

Z těchto důvodů Atropos začínala nerada.

- Až po vás, řekla, odvrátila se k oknu a tolik zprůsvitněla, že bylo, jako by jí nebylo.
- Nuže, dejme se do práce, řekla Klóthó a její průsvitnosti ubýlo.
- Ty první, sestro, řekla Lachesis, která rovněž se stala drobet méně průsvitnou, než jak byla prve.

– Budeš urostlý jako sosna, široký v ramenou a v pase tenký, a tvář budeš podoben archandělu Michaelovi, jehož obraz zdobí vedlejší oltář v kostele minoritů, zahájila Klóthó.

– Tato okolnost, totiž tvá podoba s archandělem Michaellem, sehraje v tvém životě důležitou roli kauzálního faktoru, dodala k tomu Lachesis.

– Prosím, nepřerušuj mě, sestro, řekla Klóthó s nevolí. Neměla ráda, když jí Lachesis mluvila do jejího sudbení, a zejména když tak činila svým nadměrně inteligentním způsobem, jímž podle Klóthina názoru zbytečně komplikovala osudy lidského rodu.

– Promiň, sestro, omluvila se Lachesis. – Ale považovala jsem tento průvodní detail za velmi důležitý.

Jdi do háje se svými průvodními detaily, pomyslíla si Klóthó a pokračovala svým sobě vlastním, prostým způsobem:

– Budeš statečný a obratný v šermu a v zápasu s dřevcem, a co se střelení týče, přesnost tvých zásahů bude nepřekonatelná. Co se tvého milostného života týče, tvůj inštrument bude vždy veselý, vždy pohotově. – A jelikož Atropos už často pokazila dary dobrého fyzického vybavení, jež děťátku byly přiřknuty, tím, že mu napařila například souchotě, pokračovala rychle: – A tvé zdraví bude tak pevné, že je neohrozí ani rak, ani choroba elefantní, s malomocnými se můžeš bez obavy před nákazou libo-li třeba hubičkovat, a kdyby za morové rány všichni kolem tebe padali v křečích, ty zůstaneš čilý jako konopásek. – A protože nechtěla zůstat příliš pozadu za Lachesis, jež ve svých sudbách chodila vždy do hloubky, dodala: – A duchem budeš tak bystrý, že tví učitelé budou žasnout nad tvou pamětí a schopností správného úsudku a repliky.

Klóthó umlkla a ustoupila před Lachesis.

– A teď mluv ty, řekla a zprůsvitněla.

Lachesis promluvila takto:

– Ale teď to hlavní, milý Petře Kukani, něco, bez čeho by dary, jimiž tě zahrnula má dobrá sestra, byly pro nic za nic.

Jak by ne, pomyslíla si Klóthó pohněvána.

– Neboť k čemu by ti bylo urostlé tělo, kdyby jeho krása byla toliko maskou mizerné a podlé povahy, k čemu bystrost ducha, kdyby ta bystrost byla jen nástrojem špinavých pohnutek a nízkých cílů? U tebe nic takového, Petře z Kukaně, nic takového, spíš přesně naopak.

Lachesis se na chvíli odmlčela a pak pokračovala:

– S výčtem ctností, sepsaných na deskách tak řečeného Mojžíše, toho filuty nad filuty, budeš tak trochu na štíru, protože bezvýhradné sebepodrobení těmto příkazům by ti připadalo svatouškovské a hajchlířské. Nikdy neuznáš a nepochopíš, proč bys měl jen v jednoho boha věřit a nikoli, kdyby na to přišlo, v bohů několik nebo vůbec žádného. Nikdy neuznáš a nepochopíš, proč bys otce a matku svou měl uctívat víc, než kolik si cti zaslouží. Nikdy neuznáš a nepochopíš, proč bys neměl požádat manželky bližního svého, když ona sama svolna k tomu bude a když dá přednost tvé sličnosti před ohavností svého manžela. Nikdy neuznáš a nepochopíš, proč bys neměl zabít zločince a škůdce. Naproti tomu nikdy nepokradeš a neselžeš, byť z té krádeže nebo lži ti mohl vzejít prospěch sebevětší, protože krást a lhát by odporovalo tvé hrdosti a tvému svědomí; a ty, Petře Kukani, se svou hrdostí a svědomím budeš provždy žít v souladu. Tak jako nevěřící Tomáš neuvěříš žádné ráně, dokud do ní nevložíš prst, a nikdy se nsmíříš se zásadou, že královny nemají nohy, protože zcela prostě zásada ta není pravdivá.

U Dia hromovládného, otce našeho, co tohleto má být? Proč sem tahá nějaké beznohé královny? pomyslíla si Klóthó.

A Lachesis pokračovala:

– Takový budeš, Petře Kukani, duch svobodný a hrdý, jemuž hned tak někdo něco nenakuká.

Po této promluvě trochu zprůsvitněla a otázala se své bělavé sestry:

– Chceš k tomu něco dodat?

– Už nemám, co bych přidala navíc, řekla Klóthó. Zprůsvitněla a obrátila se k černavé:

– A teď promluv ty, sestro.

A zadívala se na ni v neklidném očekávání. Ale černavá se jen tiše, záhadně usmívala.

– Nu což, proč mlčíš, naše nejdražší, nejmoudřejší, nenahraditelná? řekla Lachesis, která přes to, že se černavé bála jako čerta a v duchu uznávala její superioritu, nedovedla si občas odpustit trochu levné ironie. – Dnes v noci máme ještě mnoho, mnoho práce.

I ona byla neklidna, neboť nebylo vyloučeno, a bylo dokonce více než pravděpodobné, že Atropos, podrážděna vybavením příliš skvělým, jež ona, Lachesis, společně s prostnou Klóthó robátku přisoudila, vychrlí něco strašného, něco ničujícího. Mohla by Petrovi například připovědět setkání s fatální ženou, jež mu poplete rozum a dožene ho k šílenostem vedoucím na šibenici, anebo řekne, že jeho výjimečná inteligence, již mu Klóthó přišeptla, mu dopomůže k vedoucímu postavení v kacírských kruzích, takže on skončí smrtí Jana Husa nebo Giordana Bruna, anebo prohlásí prostě, že jeho zářivé přednosti vzbudí žárlivost mocných, což zajisté je to nejhorší, co ho může potkat, takže si bude gratulovat, dají-li mu jen srubnout hlavu, namísto aby ho dali uvrhnout do vroucího oleje anebo napíchnout na kůl a tak podobně, jak už se to dělává.

– Řekla jsi, sestro, že nikdy neuvěří, že královny nemají nohy, promluvila konečně černavá.

– Ano, to jsem řekla a od toho neustoupím, na to Lachesis vzdorovitě pohodila hlavou.

– A že bude provždy žít v souladu se svým svědomím?

– Ano, i to jsem řekla, neboť to logicky vyplývá z toho, co mu bylo přisouzeno předtím, odpověděla Lachesis.

Atropos se ještě chvíli tiše usmívala a pak, k nesmírnému překvapení obou bělavých sudiček, prohlásila krátce a prostě:

– Nemám, co bych k tomu ještě přidala. Plně s vámi souhlasím a všechno, co jste tu říkaly, podpisuji.

A počala se rozplývat. Některé černavé lesky na jejím černavém rouchu se ještě černavě zablyštěly, a pak byla tatam, tatam.

– Co to má znamenat? zašeptala Lachesis.

– Já nevím, to máš vědět ty, ty jsi chytřejší než já, sekla pyskem Klóthó a rozplynula se; a Lachesis se rozplynula za ní, znepokojena.

Venku na dvoře právě zakokrhál kohout.

Hlas nejapného ptáka, který jak známo se domnívá, že svým zpěvem přivolává slunce, vyburcoval frátera Augustina. Když pak svatý muž povylezl ze své kožišiny a povykoukl přes okraj palandy, cože se děje dole, uviděl něco hrůzyplného – pan Janek Kukaň z Kukaně, usmívaje se svým snům, chrněl jako dřevo, a v ohništi atanoru tma tmoucí, černota, nicota, chlad.

– Pomoc! zařval mnich ve svém úleku, ač zajisté nebylo nikoho, kdo by mu a jeho pánovi v této překerní situaci mohl pomoci, a sjel z žebříku po svých hubených haksnách a kostnatém zadku jako blesk. A pan Janek, jemuž se vrátilo jasné vědomí, hned jak rozlepil oči, mimoděk bolestně zasténal, neboť Filosofické vejce, jemuž podle učených knih právě nyní přínáležela nejjobezřetnější péče, bylo zřejmě vychladlé a mrtvé; to, co se v nejbližší době mělo

stát nejkrásnějším a nejušlechtlejším ze všech lidských výtvorů, podobalo se teď močce z fajfky, růžový nádech tentam, tatam žlutá barva předposlední fáze.

Oba mágové strávili celý den zoufalými pokusy oživit zmrtnělé vejce opatrným zahříváním, postupně na ně dýchali, chovali je v podpaží, ukládali do koňského hnoje, do teplé vody, a nakonec nazpět do pečlivě natemperovaného atanoru, ale vše marno. Pan Janek nesl neštěstí, jež si sám způsobil, se zádušným klidem, ale fráter Augustin neustával nedůstojně bědovat nad ztracenými sedmi lety námahy a bdění.

– Co se dá dělat, pravil pan Janek, aby ho utěšil. – Je to přesně totéž, jako když zemře těhotná žena. Její smrt má nutně za následek i smrt nedonošeného plodu. Ovšem lidské tělo je spravováno tak skvělým alchymistou, že k smrti nedojde bez vážné příčiny, kdežto nám, špatným alchymistům, stačí maličkost, například nenadálý spánek, aby Dílo zahynulo. Právě toto mě napadlo dnes v noci, a okolnost, že jsem zálibně prodléval nad touto zábavnou myšlenkou, patrně způsobila, že jsem usnul.

Ale fráter Augustin se tím nedal utěšit.

– Pán myslí, naříkal, – pán zálibně prodlévá, a sedm let je v pizdě, sedm let je v čudu!

Nakonec se pan Janek odhodlal otevřít zatavené hrdlo baňky a přesvědčit se, je-li Kámen opravdu tak nenávratně zkažen, jak se jevílo zvenčí. A bylo tomu vskutku tak, ne-li ještě hůř. Hustý maz, který byl uvnitř, nebyl dobrý ani k lepení hrnců, neboť čpěl tak ohavně, že mágové, ač zvyklí nejpronikavějším pachům, byli nuceni otevřít okno.

– Co teď? otázal se fráter Augustin zdrcen, až mu vynechával tep srdce a dech, takže jeho vousatá tvář nabyla nápadně modravé barvy.

- Začneme znovu, řekl pan Janek Kukaň z Kukaně.
- Ale to znamená dalších sedm let práce! zaúpěl mnich svým vynechávajícím dechem.

Pan Janek odpověděl velkolepou formulí, již Historie přisuzuje jen lidem nejznamenitějším:

- Právě proto nesmíme ztratit ani vteřinu.

Představuje se šestiletý Petr

Ani vteřinu, pravda, neztratili, a přece jim mělo trvat ne sedm, ale plných šestnáct dalších let, než dosáhli svého, aby čerstvě vyrobeným Kamenem mudrců, přesněji řečeno nepatrným odštěpkem, zabaleným do vosku, provedli svou první proměnu obyčejného olova v čisté zlato, o němž zlatník v Zlatnické ulici prý prohlásil, že za svého dlouhého života neviděl a nepoznal jemnějšího; smíme tu předeslat, že tato událost naplnila vzrušivého frátera Augustina rozčilením tak zničujícím, že jeho vadné srdce se zastavilo navždy a on skonal nejkrásnější smrtí, jakou lze lidskému tvoru přát, smrtí z radosti.

Neboť ukázalo se a ukazovalo se napořád, že předešlá práce s Velikým dílem probíhala – ovšem až na ten závěrečný nezdar, zaviněný páně Jankovým nevčasným usnutím – za okolností mimořádně příznivých, takže doba sedmi let, již zabrala, byl hotový mžik. Zato tentokrát byli oba mágové nuceni počínat znovu a znovu od základu, jednou když jim praskl alembík, to jest vršek destilačního aparátu, v němž destilací tisíckrát a tisíckrát opakovanou vyráběli to, čemu se dnes říká těžká voda, anebo třebaš když vada ve skle Filosofického vejce způsobila, že hermeticky uzavřená baňka se roztrhla na tisíc kusů a poranila frátera Augustina tak zle, že byl rád, že nepřišel o zrak, a tak dále a tak dále. Kromě toho paní Kukaňová, takto paní Afra, vyčítala svému muži stále nedůtklivěji, hlasitěji a urputněji, že nosí do domácí pokladnice málo peněz, a že zatímco všelijací podvodníci, kteří mají přístup k císařskému dvoru, bohatnou a kupují si zámky a dvory, on, Janek Kukaň z Kukaně, nechává ji, matku svého prvorozeného syna,

živořit; aby ji umlčel, pan Janek s bídou v srdci se oblékal častěji, než bylo jeho zvykem, do parádních černých šatů, v nichž mu bylo těsno, navlékal si na krk škrobený límec, který ho škrábal a škrtl, a chopiv se ebenové, zlatem zdobené hůlky, jež byla k ničemu, ale budila zdání, že je nabitá magickou silou, dával se zavézt v nájemném kočáru nahoru na císařský hrad, aby tam mezi dvořany a dvořankami, jimiž pohrdal, odbyl něco z vedlejších produktů své dílny, kosmetické vodičky a pomády a prášky, jejichž kvalita sice byla rozumná se exkluzivní, ale jejichž výroba mu zabírala tím více času, čím více jich prodal.

Ale to nic. Ať trvalo zhotovení Kamene sebeděle, je vskutku zarážlivé, že se nakonec přece podařilo. Tvrdit s vážnou tváří a jako by se nechumelilo, že pan Janek za pomoci jakýchsi lektvarů fantastických jmen, ukuchtených na dřevěném uhlí za pomoci primitivních aparátů jmen neméně fantastických, jako je alembík nebo atanor či pelikán, což je složitě propojená skleněná křivule, provedl se zdarem proměnu olova v zlato, zdá se nedůstojné seriózního vyprávění, jímž tato povídka chce být a vskutku jest. A přece nelze než trvat na skutečnosti alchymistova úspěchu, v němž jeho nadlidská trpělivost převážila ubohost prostředků, které měl k dispozici; trváme na ní, i když chápeme všechny stupně a formy nedůvěry, jež budí.

Pan Janek Kukaň z Kukaně sám jistě zprvu sotva věřil svým očím, když zřel, jak kbelík roztaveného olova po přidání nepatrného zrníčka Kamene pozvolna nabývá měděnkově zelené a pak žlutavé, a nakonec zlatozlaté barvy zlatoucího zlata. Strašlivé rozrušení, jež při této podívané zabilo frátera Augustina, je jiný projev takové nedůvěry – jeho srdce by se zajisté nebylo zastavilo, kdyby šlo o něco samozřejmého a v plném spolehnutí očekávaného, jako je třeba zlátnutí husy na pekáči nebo pokožky vystavené

slunci. Též mnozí páně Jankovi vrstevníci odmítali s nevírou a posměchem jeho fantastické snažení, což by učenci zajisté mohlo být lhostejné, kdyby mezi těmito nedůvěřivci nebyl i člověk nejbližší jeho srdci, jeho jediný syn.

Neboť Petr zklamal a napořád zklamával otcovo prvotní samozřejmé přesvědčení, že se s ním podělí o jeho zájmy a ideály a stane se jeho pomocníkem a později nástupcem; věru zápas s hmotou, ježž pan Janek spolu se svým fámulem podstoupil, byl provázen zápasem s vlastním synem, s jeho nechutí k otcově dílně a k jeho způsobu života a práce, již projevoval už jako dítě. Přitom je nutno zavčas poznamenat, že páně Jankova pozice v tomto druhém, subtilnějším a bolestnějším zápase byla oslabena tím, že paní Afra, trpce zklamána svým manželstvím s erbovním šlechticem a přítelem císařovým, nechtěla nic slyšet o tom, aby její jediný syn se stal alchymistou a byl doživotně uvrtán, jak se nevybíravě vyjadřovala, k otcovým smrdutým pecím a nesmyslným moždírům a baňkám.

Nedbaje toho, pan Janek počal prosazovat své úmysly co do synkovy budoucnosti velmi záhy. Sotva Petr odrostl plenkám, přikázal mu zvláštní nádobku, do níž jedině směl chodit čurat, neboť alchymista potřeboval nevinné dětské moči pro výrobu zvláštní soli, zvané armeniackou neboli amoniackou. Když Petrovi bylo šest let, dožádal se pan Janek pomoci jeho dětských rukou pro sbírání kapek rosy z lístků tajemné rostliny zvané alchemilla neboli kontryhel, prostonárodně husí nožka, též knedlíček, zindava nebo pláštíček Panny Marie. Květinka je to drobná, skromná, nebarevná, a na zahradě u Kukaňů rostla nezřízeně dlouho, od června do září.

Pro šestiletého chlapce to bylo krušné, ještě rozespalý lézt za časného rána po čtyřech v mokré trávě a kapku po kapce strášat

do pohárku pitomou alchymistickou rosou, takže pan Janek, namísto aby ho navnadil, jak bylo jeho úmyslem, a vzbudil v něm hřejivý pocit důležitosti a součinnosti, znechutil a odpudil ho, jak jen bylo možno. Jednou pak, otráven nad snesitelnou míru, Petr si řekl „a proč?“, což se později mělo stát jeho výrazem nejoblíbenějším, a nechav alchemilly alchemillami, uchýlil se na seník, v němž byla chována potrava pro dvě kravky, důležitou to součást kukaňského majetku, a když se tam byl vyspal do růžova, naplnil pohárek vodou ze studny a donesl jej otci do dílny; a okolnost, že pan Janek nic nepoznal, zviklala Petrovu vážnost k jeho dílu, pokud kdy jakou měl.

První lekce z alchymie, když pan Janek Petrovi předvedl zábavný, jak sám se prostoduše domníval, a přitom vysoce instruktivní pokus s tak řečeným Filosofickým bičem, nebyla o nic úspěšnější.

Všechna nebo téměř všechna svědectví o skutečnosti Kamene mudrců a o jeho schopnosti zušlechťovat méněcenné kovy, jež k nám doléhají z hlubin čtyř tisíců let, to jest doby přibližně ohrazené životem egyptského krále a divotvorce jménem Hermes Trismegistos, údajného zakladatele alchymie, shodně hovoří o nepatrném množství této látky, jehož je k provedení pokusu třeba. Z tohoto stále opakovaného a zdůrazňovaného údaje nutně vyplývá představa, že Kamene mudrců, jež považujeme za domácíky vyrobenou zásobárnu jaderné energie, bylo používáno jako mocného katalyzátoru, přesněji jaderného katalyzátoru. A právě zmíněný Filosofický bič je staré alchymistické označení katalyzátoru, oné tajemné substance, která popohání a tímto popoháněním umožňuje zdárný průběh chemické reakce, aniž se jí sama zúčastnila.

Říci, že malý Petr Kukaň z Kukaně neměl otcovu dílnu rád, je slabé: on ji nenáviděl. Hnusila se mu, protože byla tmavá, studená a ohavně páchla, bál se hada, který byl namalován na jejím jediném

okně, a ohňů, jež vyšlehovaly z pecí, a naháněla mu strach i vizáž frátera Augustina se svým jediným zubem mechově zelenavé barvy, který se objevil, když promluvil nebo zasmál se, v černavé dutině uprostřed houštiny špinavých vousů, popálených od ohňů; a fráter Augustin oplácel Petrovu očividnou nechuť neskrývanou nesympatií, protože nezapomínal, že poslední Veliké dílo se pokazilo právě v den Petrova narození, když pan Janek zálibně prodléval v myšlenkách na svého syna a při tomto zálibném prodlévání usnul. Jemináčku, myslíval si Petr, proč má táta tak pitomé povolání? Být alchymistou je to nejhorší, čím člověk může být – i tamhle kovář Neruda to má lepší, protože má sice také pec, ale ková koně na sluníčku na dvoře, i krejčí to má lepší, protože sice také dřepí v dílně, ale aspoň tam nic nesmrdí, i vandrák to má lepší, a lepší to má i písař od soudu a šenkýř od Tří Frantů a převozník a voják a vůbec každý, jen alchymista to má ze všech lidí nejhorší.

Takové byly názory šestiletého Petra, jemuž otec přisoudil, aby se stal jeho nástupcem a aby vynalezl elixír věčného života a aby stvořil homunkula; vyhýbal se otcově dílně, jak mohl, a když ho jednou pan Janek, chtěje mu předvést pokus s Filosofickým bičem, drapl, právě když se myl u studny, a zavlekl ho do své strašidelné pracovny a usadil ho do parádního křesla pro lepší zákazníky, Petr se málem dal do breku ponížením a vztekem. Příroda uštědřila Petrovi dar kouzelně čistého, lidsky jímavého úsměvu, jímž dovedl získávat, když chtěl, sympatie všech lidí dobré vůle; ale když takto seděl, čílko svraštělé, mračně upíraje k zemi pohled svých sametově černých očí, jejichž poloha – byly rozsazeny drobet daleko od sebe – mu dodávala už tehdy, kdy jeho snědá tvářička byla dosud oblá a měkká, výrazu samozřejmé, hrdé přezíravosti, byl hůř než protivný: byl odpudivý, i nemůžeme se nepodivit mírnosti a shovívavosti pana Janka, že svému synovi

dovedl tento divý, na nervy jdoucí škleb prominout. (K tomu zde můžeme ještě poznamenat na okraj, že ty Petrovy černé, daleko od sebe rozsazené oči byly navíc své černosti ještě stíněny dlouhými hedvábnými a půvabně prohnutými řasami, jež se zřídkakdy vyskytují u mužského pokolení, a když už se nakrásně vyskytnou, budívají u žen trpkou myšlenku, proč Stvořitel obdařil takovou skvostnou ozdobou tvora, který ji nedovede ocenit a pro něhož není k ničemu.)

Jist svou věcí, přesvědčen, že tentokrát probudí a připoutá synův zájem, pan Janek stanul za psacím pultíkem, na němž plápolal lihový kahan, a ukázal Petrovi kousek cukru, jež vytáhl ze zásuvky.

– Co je to, synáčku? zeptal se.

– Cukr, řekl Petr nadurděnou hubinkou. Chtěl k tomu dodat „dej mi“, ale uvědomil si, že ten cukr je asi nasáklý ohavnými smrady, jimiž dílna byla zamořena, a zachvěl se mu žaludek.

– Znamenitě, cukr, pochválil ho pan Janek. – Co víš o cukru?

– Že je sladký, řekl Petr.

– Ano, je sladký, výživný a lidskému zdraví neškodný. Ale to jsou vlastnosti cukru, které nás v tuto chvíli nezajímají.

– Proč ne? zeptal se Petr.

– Nezajímají, protože se teď zajímáme o něco jiného, řekl pan Janek. – Podívej se, já teď vložím ten cukr do ohně.

– A proč? řekl Petr.

– Abys viděl, že cukr nehoří, řekl pan Janek.

– Ale já nechci vidět, že nehoří, řekl Petr.

Pan Janek provedl svou, vzal cukr do klíštěk a podržel jej nad plamenem kahance. Bílá hrudka se začala potit, žloutla, hnědla a rozpouštěla se.

– Vidíš, nehoří, řekl pan Janek.

– Vždyť já to věděl, že nehoří, řekl Petr.
– Jak jsi to mohl vědět, že nehoří?
– Protože jsi to sám povídal, řekl Petr.
– Jsi hodný, že věříš tomu, co povídám, řekl pan Janek. – Ale možná že se mi podaří přinutit ten cukr k tomu, aby přece jen hořel.

Alchymista spiklenecky zamrkal, promnul pak mezi prsty hrubý železný hřebík, vytáhl ze šuplíku pultu jiný kousek cukru, pohrál si s ním, vložil jej do ohně, a cukr vzplanul a hořel a hořel, až dohořel.

– Vidíš, nehořlavá matérie se proměnila v matérii hořlavou, řekl vítězně pan Janek. – To je první transmutace hmoty, kterou jsi viděl, a dobře si to zapiš do paměti, synáčku.

– A proč? zeptal se Petr.

– Protože to je svým způsobem zázrak, řekl pan Janek. – Stačilo docela nepatrné, nepatrninké, nezvažitelné množství železa, které mi uvízlo na ruce, když jsem v ní držel hřeb, a jež jsem přenesl na ten cukr, aby se stal něčím jiným, nadaným jinými vlastnostmi, než jaké měl dříve. To nepředstavitelně malé množstvíčko železa, jež ten zázrak způsobilo, se v naší odborné mluvě nazývá Filosofický bič.

– A proč? zeptal se Petr.

Pan Janek si povzdechl.

– Protože vskutku působí jako bič. Cukr nechtěl hořet, ale Filosofický bič ho k tomu přiměl, takže hořel jedna radost. Je to, jak když bičem přinutíš svéhlavého koně k poslušnosti. Rozumíš tomu aspoň trochu?

– Myslím, že ano, řekl Petr.

– Pověz mi tedy, jak tomu rozumíš.

– Když svéhlavého koně přinutím pomocí biče k poslušnosti, stal se něčím jiným, než byl prve.

– Správně, řekl pan Janek.

– To znamená, řekl Petr, – že poslušný kůň není kůň.

– Je to kůň, řekl pan Janek. – Jako zlato je kov a železo je kov a měď je kov, poslušný kůň a svéhlavý kůň je kůň, a přece zlato je něco jiného než železo a měď, a poslušný kůň je něco jiného než svéhlavý kůň, a hořlavý cukr je něco jiného než nehořlavý cukr.

– Hořlavý cukr není sladký? zeptal se Petr.

– Řekl jsem hned na počátku svého výkladu, že otázka sladkosti nebo nesladkosti cukru nás nezajímá, odpověděl pan Janek.

– Ale mě zajímá, jestli ten cukr zůstal sladký, řekl Petr.

– Nemá tě zajímat, protože tě má zajímat otázka hořlavosti nebo nehořlavosti cukru.

– Ale zůstal ten hořlavý cukr sladký? zeptal se Petr.

Pan Janek chvíli mlčel, oči zavřené, než pravil přitlumeně:

– Zůstal sladký.

– Pak to je pořád ten samý cukr, řekl Petr.

Pan Janek se nanovo odmlčel.

– Buď tak laskav, synku, a odejdi, řekl pak. – Odejdi. Má trpělivost má své meze.

Petr, osvobozen, se nedal dvakrát pobízet a odběhl, a fráter Augustin, pekelně ozářený kmitavým plamenem, šlehajícím z destilační pece, se smál, na plné kolo ceně svůj dlouhý, zelený zub.

Obraz archanděla Michaela

Kdyby nám nebylo známo, že jisté svérázné povahové vlastnosti, jimiž se měl odlišit od většiny svých vrstevníků, dostal Petr od inteligentní sudičky jménem Lachesis, dcery Dia hromovládného, mohli bychom se domnívat, že je podědil po matce, neboť paní Afra, dcera počestného nunváře a zbožná katolička, byla žena prostá sice, ale energická a bystrozraká, nadaná úsudkem pevným a přímočarým, zvyklá černému říkat černé a bílému bílé.

Byla to její zásluha, že Petr začal chodit do školy jako kterékoli jiné dítě, jemuž není souzeno, aby se stalo černokněžníkem, a to do nedávno zřízené elementárky při jezovitské koleji u svatého Klimenta. Školy řízené tovaryši Ježíšovými byly velmi oblíbené, ba slavné: tvrdilo se o nich, že žáci se tam za dva měsíce naučí více než v protestantských školách za dva roky. A vskutku shodně s tím, co mu připověděla prostná, leč dobrotivá Klóthó, Petr zvládl němčinu a latinu, o čtení a psaní ani nemluvě, se snadností tak samozřejmou, že jeho učitelé žasli, a přitom mu zbývalo dosti volného času, aby se účastnil velikých a slavných bitev proti Turkům a hrál špačky a nebepekloráj a drandil káču na nejmilejším jevišti svých dětských kratochvílí, na Handlířském plácku před kostelíkem Panny Marie Orodovnice. Ale protože pan Janek na něj číhal jako pavouk na mouchu, aby ho zapřahal do práce v dílně, paní Afra si usmyslila, že syna vzdálí otcova stínu jednou provždy a uvede ho na cestu k moci a bohatství, tak aby se jednou vozil v zlatých kočárech, jak o tom snila hned po jeho narození, a aby se mu všichni klaněli.

Jak to provede, nevěděla, ale nepochybovala ve své pevné a cílevědomé myslí, že k tomu najde příležitost, a vskutku ji našla.

Jednou na počátku dubna, když Petrovi šlo na dvanáctý rok, donesla se paní Afře zpráva, již prve vyhubnoval před radnicí konšelský sluha, že hrabě Odorico Gambarini jménem hledá pro svého desetiletého synáčka Giovanniho druha a společníka téhož věku na stálý pobyt, a zájemci z řad domácích katolické šlechty, znalí domácích, to jest české řeči, což je podmínkou, nechať se dostaví v to outerý o desáté dopoledne do příbytku pana hraběte, který se, jak všeobecně známo, nalézá ve Vlašské ulici pod vrchem Petřínem.

Bylo to opravdu všeobecně známo. Za oněch časů Praha byla přeplněna cizinci všech druhů a ražeb, Němci a Vlchy a Poláky a i Francouzi, poctivci i darebáky, lidmi vznešenými a chamradí, obchodníky a dobrodruhy a staviteli a zedníky a zahaleči a nevím čím ještě, takže být šlechticem libozvučného jména, poukazujícího na Itálii, nebylo nic výjimečného a pozor budícího; nicméně o hraběti Odoricovi Gambarinim věděli všichni od podomka a babky na trhu a voraře z Podskalí po členy nejvyšších dvorských kruhů, že je to muž náramný a nahoře výborně zapsaný, ježž císař loni přivolal jakožto na slovo vzatého znalce umění. Hrabě tehdy uposlechl této výzvy a přijel do Prahy snad jen ze zvědavosti a na skok, neboť si nemyslel nic zvláštního, dovedeme si představit, o dalekém městě ve střední Evropě, ale skvělý dvůr císaře sběratele a mecenáše se svými obrazárnami a klenotnicemi a zahradami, kde mezi pomerančovnicíky a fíkovnicíky zpívaly fontány a kde panstvo historických jmen duchaplně konverzovalo a flirtovalo a sprádalo intriky a vystavovalo na odiv toalety a šaty vyšívané perlami a krumplované ryzím zlatem, celé to prostředí přejemnělého přepychu a nákladné zahálky ho překvapilo co nejpříjemněji, a zalíbila se mu i sama Praha, v oné době třikrát větší než Vídeň, pro pěknou modelaci svého terénu, jež mu připomínala Řím, a pro

prudký a plodný stavební ruch, který ji počal přetvářet k podobě výstavných italských měst. Rozhodl se proto, že se v Čechách usadí, i koupil si přívětivý paláček pod Petřínem, a zahnav do něho štáb zedníků a sochařů a štukatérů, za neslýchaně krátkou dobu jej celý přebudoval a restauroval.

Pocházel ze Stramby, hlavního města horského státečku téhož jména ve středních Apeninách. Založil jej před sto padesáti roky, tedy v polovině patnáctého století, markrabě Vittorino d'Albula, sjednotiv několik málo významných papežských lén. Země Stramba měřila tři dny pozvolné jízdy zděli a tolikéž zšíři a měla zhruba čtyři sta vesnic se stotisícem obyvatel, pyšných na svou nezávislost, za niž vděčili nejen své statečnosti a tvrdosti a nejen poměrně snadné hajitelnosti svých domovů, ale také tomu, že nejmocnější státy na poloostrově italském, Milán a Řím a Benátky a Neapol, byly daleko, a nadto si trvale ležely ve vlasech.

Markrabě Vittorino, pro bujný tvar svého břicha dařený přezdívkou Pán pevného pupku a pro své nevázané manýry též zvaný Prdlavým prchlivcem, muž svérázný, jehož portrét – byl na něm zpodoběn ve válečné zbroji, v milánském krunýři, zhotoveném na míru, aby vyhověl bujnému tvaru jeho teřichu – vzal zasvé při požáru pařížských Tuilerií, vybudoval a za pomoci svého nejbližšího přítele, mladého hraběte Girolama Gambariniho, vycvičil malou, ale znamenitou žoldnéřskou armádu, s níž se dával najímat jednou od krále neapolského, jednou od vévody milánského, jednou zase od papeže, a pomáhal jim při válkách, jež mezi sebou napořád vedli; těšil se výborné pověsti, že prý nikdy nezradil pána, s nímž uzavřel *condottu*, smlouvu, a nejednal za jeho zády s jeho protivníkem. A hrabě Girolamo Gambarini mu býval při těchto výpravách nedocenitelným pomocníkem, ba víc než to: když markrabě na sklonku svého života onemocněl dnou, Girolamo se stavěl sám

samojediný v čelo jeho armády a nestalo se nikdy, aby se nevrátil domů jinak než jako vítěz, obtížený kořistí.

Syn Girolama Gambariniho, přeudatný Federigo, se zapsal do dějin tím, že ve službách Ferdinanda Katolického svrhl z trůnu neapolského krále; tento hrdina se těšil tak veliké úctě, že sami nepřátelé, když ho uviděli, odkládali zbraně a uctivě ho zdravili s odkrytými hlavami, neboť ho pokládali, jak zněla parola, za „společného otce stavu vojenského“. Tento neúprosný zastánce starých, v jeho době už upadajících mravů a ctností byl mimo jiné i nepřitelem moderních střelných zbraní; vyprávělo se o něm, že jednomu zajatému *schio-ppettiovi*, pěšímu střelci, dal vypíchat oči a usekat ruce, protože se nemohl smířit s myšlenkou, že statečný a urozený rytíř by mohl být zabit kulí, kterou by na něj zdáli vypálil obyčejný, sprostý voják.

Jiný vynikající Gambarini, Gabriotto, byl slavný právník, zvaný králem zákonů, a jeho synovec Gianello, jež papež vyznamenal odznakem ctnosti, zlatou růží, byl učený spisovatel, jehož hlavní spis, *De re militari*, zajímavě a nově řešící otázku, kdo byl větší vojevůdce, zda Scipio Africanus maior, nebo Hannibal, se těšil pozornosti v kruzích odborníků a vzdělané společnosti. Nu a přímý pak potomek těchto znamenitých mužů, náš hrabě Odorico, kunsthistorik, utužil tradiční přátelství Gambariniů s vládci Stramby, od počátku šestnáctého století povýšené na vévodství, tím, že provdal svou souložnici, již vydával za svou sestřenici, sličnou Dianu da Procida, za Tankreda d'Albula, kterýžto nádherymilovný potomek Prdlavého prchlivce k ní vzplanul šílenou vášní. V důsledku tohoto sňatku, k němuž došlo zhruba asi deset let před příjezdem hraběte Odorica do Čech, Odoricův synáček Giovanni nazýval vévodu Tankreda svým strýčkem.

Je pravděpodobné, neboť není důvodu, proč předpokládat opak, že hrabě Odorico Gambarini byl bohatý, už když opouštěl svou vlast,

aby se usadil v Praze – nasvědčovala tomu mimo jiné i ta imponující okolnost, že v jeho sbírce starých zbraní, kterou si přivezl, byla i proslulá ručnice, která kdysi patřovala slavnému sochaři a zlatníku Benvenutovi Cellinimu, anebo že jeho portrét z mladších let, na němž byl zpodoběn, jak chystaje se na lov a navlékaje si rukavice s úsměvem shlíží na nedočkavě rejdicí ohaře, byl vytvořen štětcem samého Lorenza Lotta – ale jisto je, že za tu dobu, co sloužil císaři jako rádce a pomocník při výběru uměleckých předmětů, ještě navíc všeho důkladně obrostl peřím – nakupoval vesnice a vinice a pivovary a dvory, jako jiný kupuje cerbuláty, v jeho stájích řehtali uherští plnokrevníci a na veřejné dražbě při likvidaci jistého šlechtického majetku zaplatil za rukopis starověkého lékaře Dioskorida Pedania tři sta kop dobrých českých grošíků, což věru byla hezoučká částka, když uvážíme, že rukopis je sice vzácný, ale jinak k ničemu, a že třeba dobrá tažná klisna tehdy stála dvacet kop. Zkrátka a dobře hrabě Odorico Gambarini, to byl ten pravý velmož podle prostného gusta paní Afry Kukaňové z Kukaně, magnát, který věděl, kdy zraje pšenice a odkud fouká vítr, a který mohl jejího syna postrčit na tu pravou cestu, po níž se jezdí v zlatých kočárech; z okolnosti, že hledal společníka pro svého syna na stálý pobyt, plynulo, že šťastlivec jím vyvolený se nejen bude podílet na knížecím přepychu, jímž se hrabě obklopil, ale seznámí se též se všemi lidmi, na nichž záleží, a pronikne do všech prostředí, kde se dělají peníze a kariéry.

Tak si to paní Afra sumírovala a Petr proti jejímu názoru nic nenamítal, to zejména proto, že mu ve škole právě mělo nastat vyšetřování, po němž by asi následoval pardus a karcer za to, že se zúčastnil proti žákům protestantské koleje na Starém Městě loupežné výpravy, při níž vzala zasvé dvě okna; také představa, že by mohl žít uchráněn před otcovou příšernou a nenáviděnou dílnou, se mu zamlouvala velice.

A tak paní Afra v to úterý dopoledne, oděna do svých nejparádnějších šatů ze zeleného damašku s pestrými květy, už dvakrát přešitých, ale stále ještě obstojných, hlavu majíc přizahalenu vyšívanou rouškou z průsvitné tkaniny, vydala se pěšky do Vlašské ulice, jednou rukou vedouc Petra, aby mu ubrala věku, neboť byl o dva roky starší než Giovanni, druhou si nadzvedajíc sukně, neboť voznice byly rozblácené a plné odpadků a neřádstva, a zabouchala mosazným klepadlem na vrata páně Gambariniho paláce.

Otevřel jim nádherný portýr s dlouhým plnovousem, rozčísnutým do dvou špiček, na hlavě plochý baret, ozdobený kohoutím peřím, oděný do červeného, u krku uzavřeného kabátku se vzduťtými rukávy a přiléhavých nohavic téže barvy; pravý rukáv byl ozdoben erbem Gambariniů, jímž byla stříbrná obrněná noha mezi dvěma hvězdami na červeném poli, na levém bylo stříbrem vyšito jejich heslo *Ad summam nobilitatem intenti*, což znamená Zaměření k vrcholům urozenosti. Nejprve vážně, se zachmuřenou tváří vyslechl výpověď paní Afry o účelu její a synovy návštěvy, což, jak se později ukázalo, byla prázdná formalita, neboť neznal jinou řeč než vlaštinu, přesněji řečeno tarentský dialekt, jemuž nerozumějí ani rodilí Italové ze severnějších krajů poloostrova, a dvěma údery zlacené pastýřské hole, již třímal v ruce, přivolal lokaje, rovněž v červené livreji ozdobené znakem a heslem, ale hladce oholeného. Ten provedl matku se synem vestibulem, vyloženým leštěnými deskami sliveneckého mramoru, s fontánou pohárovitého tvaru, v níž skromně žilo a nudilo se několik zlatých rybek, do reprezentační místnosti v přízemí, jíž pán domu po svém roztomile nadsazeném způsobu říkal *Sala del paradiso* a která stavitele, pověřeného restaurací paláce, svého času stála mnoho bezesných nocí, protože na pánův příkaz zvětšil její půdorys propojením několika přilehlých místností a nevěděl, zdali

budova vydrží zbourání tolika zdí a nezřítí se. Ale dopadlo to dobře, palác se zřítíl teprve o mnoho let později, když Prahou proběhlo zemětřesení, a Rajský sál si prozatím své náročné jméno zasloužil, neboť byl nad všechnu míru zdobný a přepychový, stěny od stropu po podlahu potažené rudým sametem, který podtrhoval sněžný třpyt křišťálu a stříbra a slonoviny na stolech a na policích a v ohromné, oltáři podobné kredenci; strop sám byl ozdoben alegorickou malbou, zpodobující střídání Jara, Léta, Podzimu a Zimy. To všechno bylo krásné a pěkné, ale méně krásné a pěkné bylo, že když Afra s Petrem do Rajského sálu vstoupili, před pánem domu, který seděl v křesle na malém pódiu v rohu místnosti, se už promenádovalo na tucet vyjukaných chlapců, pečlivě vymydlených a načesaných a stísněných svátečními šaty, do nichž byli navlečeni, a celou tou divnou a nepochopitelnou parádou, kterou jim tu bylo podstoupiti, ve společnosti svých maminek, domácích šlechticů, jež nabídka hraběte Gambariniho bezpochyby inspirovala k podobným myšlenkám a nadějím, jaké se zrodily v hlavince paní Afry. Promenádovaly se, a při tom promenádování se natřásaly a zálibně nadzvedaly sukně svých přešívaných šatů a ovívaly se vějířky, aby bylo znát, jak jemně jsou vychovány a jak se dovedou pohybovat v lepších kruzích, zkrátka vedly si vybraně, přičemž tajně sykaly svým synům zlobné připomínky, aby se netvářili tak pitomě a nehrbili se a nenašlapovali jako mezek a podobně.

– Prosím, procházejte se, procházejte se, řekl paní Afře černě oděný německý majordomus, který se diskrétně držel, mírně předchýlen v trvalém vyčkávání rozkazů, za hraběcím křeslem.

– Procházejte se jako doma, prosím, procházejte se a ničeho ne-dbejte.

Trpce dotčena, že hrabě Gambarini není zvědav na její šlechtické jméno a ani se jí sám nepředstavil a nenamáhal se ji přivítat – to

jsou mi móresy, myslila si, ta cizí šlechta se chová, jako by nevěděla, kde jí sedí řít – se zlobou a bídou v srdci uchopila Petra za ruku, což on však nesnesl a vyškubl se jí, a přidala se k promenádě dam a jako ony si zálibně nadzvedala sukni a culila se a jemně se nakrucovala a ovívala se a jako ony si myslila, když pohlédla na tu či onu: Ty vypadáš, Bůh mě netrestej, a co ty tady děláš, ty maškaro? Ty jsi šlechtična, jako já jsem královna ze Sáby, a co ten tvůj z růže kvítek, ten se ti poved, jestli ten se stane společníkem mladého pana Giovanniho, není žádná spravedlnost na světě, jen se na něj, lidi, podívejte, vždyť šilhá a odstávají mu uši.

Nu, co se mi může stát, pomyslel si Petr, v nejhorším si mě hrabě nevšimne a já půjdu zpátky k jezovitům. A opřev si levou ruku o levý bok, hlavu nesa zvysoka na štíhlém krku, procházel se vedle své matky volným a houpavým krokem, klidný a sebejistý, jako by odmalička nebyl žil jinde než v Rajských sálech potažených rudým sametem, a s pokojnou přezíravostí se díval černýma, daleko od sebe posazenýma očima na své konkurenty, lhostejný k jejich pitvorným pošklebkům, jež k němu tajně vysílali, neboť se od nich tolik lišil, že nemohl nevzbudit jejich nenávist.

– Prosím, procházejte se, dámy, jako doma, opakoval majordomus. – Jako doma a ničeho nedbejte.

Hrabě Gambarini byl muž drobný, s tváří jakoby jemně vyřezanou ze slonové kosti, s krásnými bílými vlasy, nakadeřenými na spáncích, a ústy trvale nakřivenými náznakem pohrdavého úsměvu. Seděl nehnutě, nohy v perlově šedivých hedvábných punčochách zkřížené, a s výrazem neskrývané nespokojenosti a nudy prohlížel si děti procházející se před jeho trůnem, pomáhaje si přitom zlatým lorňonem, a občas pronášel k majordomovi neslyšné poznámky, jimž majordomus horlivě přitakal.

– Usmívej se, přišeptla paní Afra Petrovi.

– A proč, když tu není nic k smíchu?

– Jdi mi na kolo s tím svým zatraceným a proč, a přihrb se trochu, ať vypadáš menší, a netvař se, jako by ti patřilo půl světa, nebo si pan hrabě bude myslet, že to nemáš v hlavě v pořádku, protože kdyby tvůj táta nebyl žebrák, sotva by ses tu ucházel o místo, je-
žíšmarjá, dělej něco, on se zrovna na tebe kouká!

Bylo tomu vskutku tak, ba bylo tomu víc než tak, neboť hrabě nejen na Petra svýma hraběcíma očima hleděl, ale při tomto hledění též pozbyl svého výrazu znuděné odmítavosti, spustil na zem obě nohy, zprvu zkřížené, nakláněl svou jemně modelovanou hlavu vpravo a vlevo a nazad a vpřed a rámoval si levé a pravé oko palcem a ukazovákem, spojenými do kroužku, zkrátka počínal si jako znalec umění, jímž vskutku byl, když si prohlíží obraz, který ho mimořádně zaujal.

– Vidíte toho chlapce v modrých šatech s bílým límečkem? řekl majordomovi. Mluvil německy špatně, s podivným přízvukem, ale pomáhal si gestikulací tak výraznou, že mu bylo snadno rozumět.

– K službám, ano, zajisté ho vidím, hraběcí Milosti, řekl majordomus.

– Ten hoch mi někoho připomíná, nevíte koho?

Majordomova tvář se rozpadla výrazem zármutku.

– Tím nemohu sloužit, hraběcí Milosti. Ledaže – neráčí pan hrabě myslet na mladého Lobkovice? Ten také nosí hlavu tak vysoko a má ve zvyku si opírat levou ruku o bok.

– Ne, ne, ne, řekl hrabě, – nemyslím žádného Lobkovice, myslím obraz. Ten chlapec mi připomíná nějaký obraz, nevíte náhodou jaký?

– Snad Minervu od Botticelliho? navrhl majordomus s nevalnou nadějí.

Hrabě zavrčel:

– Nesmysl, ženská!

– Osmělil jsem se..., řekl majordomus, – této volnosti, neboť předpokládám, že tvář chlapce tohoto věku se spíš podobá tváři dívky nebo ženy než muže. Ale když hraběcí Milost trvá na tom, že to musí být obraz muže, dovoluji si navrhnout, aby tvář toho chlapce připomínala hraběcí Milosti tvář Davida od Verrocchia – to sice je socha, ne obraz, ale i sochu můžeme při dobré vůli zahrnout pod pojem obrazu, neboť něco zobrazuje, a hlavní věc, že ten zmíněný David má také ruku založenu v bok.

Hrabě pronesl pouhým pohybem úst několik bezhlesných, ale bezpochyby velmi hněvivých slov a zakýval levou rukou, ozdobenou velikým pečetním prstenem, na Petra, aby k němu přistoupil.

Když se toto stalo, promenující se dvojice matek a dětí strnuly a zastavily se, pouze paní Afra přivedla svého syna k hraběcímu trůnu a uklonila se, co dovedla nejšlechtičtěji.

– Jsem Kukaňová z Kukaně, představila se. – A můj syn se jmenuje Petr.

– Kukaň, Kukaň, řekl hrabě. – Tak se tuším jmenuje dvorní dodavatel parfémů a elixírů, od něhož já sám kupuji vysoce kvalitní after-shave.

Paní Afra se zapýřila, překvapena, neboť se jí ještě nikdy nestalo, aby někoho slyšela chválit jejího muže.

– Můj manžel jistě bude potěšen a poctěn, až mu sdělím, že jeho výrobek...

Hrabě ji přerušil netrpělivým mávnutím své hubené nažloutlé ruky.

– To nic, to sem nepatří, řekl a obrátil se k Petrovi. – A co ty, *ragazzo mio*? Nechtěl bys mně povědět, jak jsi přišel k své podobě?

To byla otázka, jejíž smysl Petrovi unikl, ale protože jezovité ho dobře cvičili v umění nikdy nezůstat dlužen odpověď na žádnou otázku, byť byla sebenečekanější, a raději plácnout jakoukoli všeobecnost než mlčet nebo koktat, odpověděl bez váhání:

– Na to byste se snad raději měl zeptat mé maminky.

Sotva to dořekl, dámy, zlobně přihlížející tomuto výjevu, jednohlasně vybuchly v posměšný řehot a neslušné hihňání, a smály se a smály se na celé kolo, a kloučci, rádi tomuto uvolnění napjatého ovzduší, se přidali, ač nechápali, oč jde, pískotem a kuňkáním a skřehotáním, takže brajgl, který z toho vznikl, byl přenáramný, ale netrval dlouho, neboť hrabě pohoršen nejprve zrudl, přičemž mu naběhly žíly na čele a na spáncích, a pak vyskočil na své krátké nožky a vykřikl, ukazuje ke dveřím:

– Ven, všechno ven, ať vás tu už nevidím. Táhněte, když se neumíte chovat! Čemu jste se smály? Mně jste se smály, protože ten chlapec odpověděl na mou otázku bystře a správně. Mně jste se smály v mém vlastním domě, *pronti, pronti, ven!* – Vás se to ovšem netýká, signora, řekl paní Afře, zatímco ostatní dámy, zděšený, se daly na útěk, odvlékajíce své kloučky, a pištěly a reptaly a strkaly se v slepičím zmatku, jež, seč byl, zvyšoval úslužný majordomus, který sestoupil z pódia a mával rukama jako tenkými černými křídly, poháněje vypuzené ke dveřím.

Ten pán je ostrý, tady se dlouho neohřeju, myslil si Petr, který nadšen tímto výjevem se zájmem pozoroval, jak tvář hraběte – jenž zchvácen svým výbuchem znovu se usadil v křesle a se zavřenýma očima čekal, až se vyprázdní *Sala del paradiso*, přechodně proměněná v peklo – postupně nabývá své původní barvy slonové kosti.

Když znovu nastalo ticho, hrabě, oči stále zavřené, řekl krátce, ostrým hlasem:

– Vyvětrat.

Teprve když jeho rozkazu bylo vyhověno a dva sloužící za pomoci háků na bidlových držadlech zotvírali vysoká okna, takže nádhernou místností provanul svěží vzduch časného jara, hrabě vstal, a jako by chtěl společensky vyvážit svou nedávnou ztrátu sebevlády, počal se chovat s vybranou zdvořilostí.

– Prosím, posadte se, signora, řekl a uvedl Afru k stolku vykládanému perletí, sám jí přistrčil židli a usadil se proti ní.

– Než začneme jednat dál, aby bylo jasno: jste, doufám, katolička.

– Katolička, a zbožná k tomu, řekla paní Afra. – Denně se chodím modlit do kostela minoritů.

Sotva to dořekla, polekala se, neboť tvář hraběte Gambariniho naráz, jako když sfoukneš svíčku, zhloupla a pozbyla všeho výrazu, jak se to někdy paradoxně stává, když člověka přepadne nadměrně skvělá, přímo z nebeských výšin seslaná myšlenka.

– Do kostela minoritů, pravíte?

– S vaším laskavým svolením do kostela minoritů, řekla nejistě paní Afra.

– Ale minorité, zvolal hrabě, – to přece jsou ti všiváci, kteří mi už dva roky odmítají prodat archanděla Michaela, který tam u nich visí!

– To jsem nevěděla, řekla provinile paní Afra. – Ujišťuji Vaši hraběcí Milost, že kdybych byla tušila, že pohněvali Vaši hraběcí Milost, byla bych se chodila modlit jinam.

– O to nejde, řekl hrabě. – Ale mně před chvílí vrtalo v hlavě, který obraz mi připomíná podoba vašeho chlapce, a to je pro kunsthistorika mého vědeckého významu náramně trapné a trýznivé, protože nikoho nemůžu požádat, aby mi pomohl, a ve svém hledání jsem odkázán jen a jen sám na sebe a na svou paměť, která sic

obvykle je znamenitá, ale tentokrát zrádně selhala. Jenže teď už to vím: ano, archanděl Michael právě z toho kostela, kam se chodíte denně modlit. Což znamená, že jste jej denně měla na očích?

Paní Afra si nebyla jasně vědoma toho, že u minoritů visí nějaký archanděl Michael, ač jej opravdu měla téměř denně na očích, ale považovala za prospěšné dát hraběti přísvědčivou odpověď:

- Někdy i několikrát denně, hraběcí Milosti.
- I tehdy, když jste svého syna nosila pod srdcem?

Paní Afra cudně přiklonila hlavinku.

Hrabě zdvihl obě ruce k alegorii Zimy, zdobící tu část stropu, pod níž seděli.

- *Accidente!* zvolal. - To tedy znamená, že zatímco umělci napodobují díla přírody, příroda tentokrát napodobila dílo umělecké, a že minorité si mohou svého Michaela klidně strčit za klobouk, neboť já budu mít doma velmi dobrou kopii, pořízenou štětcem božím, ovšem, podíval se na Petra, - pokud ten *ragazzo* tady není hlupák nebo darebák. Oh, *non scherzamo*, já nežertuji, protože jsem nejen znalec umění, ale i obchodník a nemám ve zvyku kupovat zajíce v pytli. Jak se jmenuješ, chlapče?

- Maminka vám už pověděla, že se jmenuji Petr.

Hrabě káravě zakýval prstem.

- Zdá se, že své nepatrné osobě přikládáš nadměrný význam, máš-li za to, že tvé jméno, jakmile bylo vysloveno, musí každému hluboce utkvět v paměti. Kolik je ti let?

- Dvanáct, řekl Petr, nedbaje toho, že matka mu nařídila, aby si upřel dva roky, kdyby byl dotázán na svůj věk.

- Nevadí, když se mému synovi dostane společníka o poznání staršího, řekl hrabě. - Teď mi pověz, za kolik dní stvořil Bůh svět.

- V bibli je psáno, že za šest.

– Správně, velmi správně. A kdo jsou největší nepřátelé jména křesťanského?

– Říká se, že Turci.

– To „říká se“ si nech pro sebe, nechceš-li vzbudit zdání, že tomu nevěříš, řekl hrabě. – Kolik je elementů, z nichž je složen svět?

– Prý čtyři, řekl Petr. – Země, voda, oheň a vzduch.

– Správně, ale bez toho „prý“, řekl hrabě. – Když řekneš „prý“, je to tentýž výraz nedůvěry jako tvé předešlé „říká se“. Uvědom si, že jsi tak bezvýznamný a nepatrný, že nikdo není zvědav na tvé osobní mínění, jakož nikdo není povinen si pamatovat tvé jméno. Ale teď bych ještě chtěl slyšet, kolikrát je šest obsaženo v šedesáti šesti. Dvakrát, že?

Petr se usmál.

– Zajisté, dvakrát, pokud někdo jedenáctku považuje za ekvivalent dvojky, protože se zapisuje dvěma jedničkami.

Hrabě, poněkud zmaten, zamrkal.

– Tedy, zkrátka a dobře – kolikrát?

– Už jsem to tuším řekl, že jedenáctkrát, řekl Petr, stále se usmívaje.

– Konečně jeden fakt, jež slovutný mladý pan Petr Kukaň z Kukaně uznává bez výhrady, řekl hrabě. – Dobrá, obstál jsi, nejsi docela padlý na hlavu a svou nesnesitelnou domýšlivost poněkud zmírňuješ tím, že se dovedeš hezky, a člověk by řekl, bezmála skromně usmívat – ale teď si u čerta uvědomuji, že když jsem se tě prve otázel, za kolik dní Bůh stvořil svět, a ty jsi odpověděl, že v bibli je psáno, že za šest, nechtěl ses tím dovolávat autority Písma, a naopak tvé „v bibli je psáno“ mělo tentýž skeptický smysl jako tvé pozdější „říká se“ a „prý“, které jsem ti už vytkl. Ejhle, právě na tebe jsme čekali, abys nám pověděl, máme-li nebo nemáme-li věřit posvátným textům.

Do toho zasáhla paní Afra, úzkostně ujišťujíc hraběte, že Petr je chlapec zbožný a vzorně dbalý povinností, jež nám ukládá naše svatá víra, ale mocný pán, výraz rozladění a únavy na hezké, útlé tváři, vstal na znamení, že už nechce nic slyšet.

- Zkusím to, řekl. - Při pomýšlení, že bych měl znovu vypsát soutěž, se mi dělá nanic.

Takto začala nová etapa Petrova života.

Jak se Petr uvedl v paláci pod Petřínem

V učených knihách, jež alchymisté sepsali o svém počínání, se naléhavě zdůrazňuje okolnost, že smysl sestrojení Kamene moudrců není pouze praktický, nýbrž hlavně a především duchovní neboli spirituální, a že tedy nejde pouze o proměnu sprostých kovů v kovy ušlechtilé, nýbrž též o upevnění světového názoru, opřeného o základní dogma, že „vše jedno jest“, to jest, že veškerá hmota mrtvá i živoucí pochází z jedné a téže základní prahmoty, a také o proměnu člověka, který se Velikým dílem zabývá: od přirozenosti nízký a hříšný, jak už lidé bývají, alchymista v obrovské zkoušce trpělivosti, jíž se při své práci musí napořád podrobovat, pozvolna se zbavuje svých sklonů a zálib, svého sobectví, závistivosti a jiných mrzkostí. Nečistá nádoba hanebností, jíž původně byl, se v průběhu let stává křišťálovým pohárem pokory, odříkavosti a jiných světských ctností; není tedy pravda, co se obecně má za to, že alchymistovo nadlidské usilování je poháněno jen a jen touhou po zbohatnutí, neboť když se mu Veliké dílo ve vzácných případech nakrásně podaří, je už tak mravně dokonalý, že mu všechno zlato světa už není nic platné.

Že toto opěťované tvrzení adeptů Filosofické či Hermetické vědy je doslova správné, dokázal pan Janek Kukaň z Kukaně velmi přesvědčivě, neboť i když mu paní Afra zasadila ránu pod pás a bez jeho vědomí vyrvala z okruhu jeho působení a moci milovaného jediného syna, proti čemuž se nemohl bránit, protože byl existenčně trapně závislý na dvorských kruzích, v nichž hrabě Gambarini zaujímal velmi významné postavení: tedy když se do-

zvěděl, že Petr odejde z jeho domu k vetřelému cizokrajnému dobrodruhovi, měl pan Janek za sebou už půl života práce na Velikém díle, jež ho tak vnitřně zvelebilo, že místo aby se vztekl a provedl něco nerozvážného, pouze se zádumčivě usmál, pohladil Petra po jeho tmavých vlasech, zastřižených do pážecího účesu, a řekl:

– Jdi sbohem, chlapče, a vzpomeň si někdy na ty dobré a hezké chvíle, které jsme trávili pospolu, a štěstí ať tě neopouští. Já si také budu rád a vděčně vybavovat tu požehnanou dobu, kdy mi bylo přáno sledovat tvé dospívání.

Petr sice nevěděl o žádných dobrých a hezkých chvílích strávených s otcem, ale tento projev velkoduché rezignace, podbarvené smutkem, ho tak dojal, že mu slzy vhrkly do očí, do těch černých, daleko od sebe posazených očí dvanáctiletého archanděla Michaela.

– Budu vzpomínat, tatínku, řekl, – i když mi bude trochu hanba nad tím, jak jsem vás zlobil při vašich lekcích.

– Nevadí, Petře, nevadí, řekl pan Janek, stále se smutně usmívaje. – Možná že jednou přijdeš k jinému názoru a pochopíš, že není na světě nic většího než Filosofická věda. Bud' jak bud', pamatuj, že pokud žiju, dveře mého domu ti jsou vždy otevřeny.

Petr pak sebral své svršky a nastěhoval se do hraběcího paláce pod Petřínem; a jak už osud bývá potměšilý, chybělo jen pramálo k tomu, aby ještě téhož dne byl donucen využít otcovy shovívavosti a honečkem se do jeho otevřených dveří vrátit.

Malý Giovanni, syn hraběte, byl chlapíček světlolasý a po otci útlý, takže ve svých deseti letech vypadal na osm, s bledou, měkkou tvářičkou a pomněnkově modrýma očima. Petrův zjev bojovného anděla ho polekal a přivedl do rozpaků, jimž se bránil tím, že se tvářil naoko lhostejně a díval se někam do neurčita, jako by ho jeho nový společník nezajímal. Bylo vskutku kupodivu, že

tento křehký blondáček byl Ital, kdežto snědý Petr se svýma černýma planoucíma očima neměl ani kapku jiné než střeoevropské krve, ale příroda má své rozmary, s nimiž se nedá dělat nic než vzít je na vědomí.

– Giovanni je slabý a svět je silný, řekl hrabě Gambarini, když oba chlapce seznamoval, – a proto kladu veliký důraz na cvičení obratnosti a síly, na šerm, jízdu na koni a podobně. A protože mně osobně velmi vadí neznalost zdejší řeči, přeji si, Petře, abys s Giovannim mluvil pokud možno výhradně po česku a co nejdříve ho zdokonalil ve své mateřštině. Teď jděte, je hodina volné zábavy.

Německý majordomus v černém a lokaj v červeném, nesoucí režný pytlík, dvě dřevěné pálky a stříbrný tácek v podpaží, zavedli pak oba chlapce do parku francouzského stylu mezi zadním traktem paláce a oranžérií, uzavírající soustavu stupňovitých, širokými schodišti propojených teras, zdobených sochami a květinovými záhony, v oné chladné roční době ještě pokrytými chvojím. Odtud přešli ukázněnými kroky po dřevěném můstku, spojujícím břehy vyschlého potoka, na neveliké, pískem posypané prostranství, chráněné hlohovým plotem a rozdělené na dva díly sítí nataženou napříč. Lokaj vyprázdnil obsah pytlíku, jímž byly, jak se ukázalo, bezvadně kulaté, kůží potažené míčky veselých barev, a s úklonou podělil Giovanniho a Petra pálkami.

– Co s tím? zeptal se Petr.

– To je, mladý pane, klasická hra, o níž se zmiňuje sám veliký Homér, poučil ho majordomus, – jmenuje se paume, což je francouzské slovo znamenající dlaň, neboť dříve se míčky odbíjely dlaní. Nyní se díky pokroku nové doby užívá k témuž účelu pátky, což je, jak ráčíte vidět, dřevěný rám s rukojetí, potažený strunami, a hraje se to tak, že hráči si podávají jeden druhému míček přes síť, snažíce se jej udržet co nejdéle ve vzduchu.

– A proč? zeptal se Petr.

Tato otázka, ač prostá a věčná, majordoma překvapila.

– Řekl jsem už, mladý pane, že to je hra, a udržovat míček ve vzduchu je hlavní pravidlo této hry. Bavte se dobře, a Johann vám bude při hře pomáhat a nosit míčky. Johann, dávejte na mladé panstvo pozor.

Uklonil se a odešel.

– To je otrava, řekl Petr po česku Giovannimu. – Tobě se chce tu blbost hrát?

Giovanni, bledou tváříčku poznamenanou výrazem tiché rezignace, nerozuměl sice Petrovi ani slovo, ale pochopil najisto, že šlo o projev nesouhlasu s kvalitou volné zábavy, kterou jim tu nabízeli. Odpověděl hezky znějící řečí, o níž se nevinně domníval, že to je latina, ale která po pravdě byla bližší jazyku Boccacciovu než Ciceronovu:

– Musíme, nebo sluha to poví padremu a padre nás oba roztrhne jako chrousty, víš?

Uchopil palcem a ukazovákem jeden z míčků a delikátně jej odpálkoval přes síť k Petrovi, a Petr jej chytil a vrátil, a chytil a vrátil jej Giovanni, a tak způsobně pinkali a pinkali, a když míček zaletěl stranou, Johann, přeuctivý hubený chlapík s dlouhými černými šístkami, jinak hladce oholený, za ním odbíhal a s úklonou jej hráčům vracel na stříbrném tácku.

Po pěti deseti minutách začal mít Petr této kratochvíle tak právě dost, i napálil míč, co měl sil, takže odletěl mezi holými korunami stromů až někam k oranžerii, a když lokaj věren své povinnosti se za ním obětavě vypravil, Petr přeskočil síť a vzal Giovanniho v podpaží.

– A teď zdrhat, povelil krátce a už ho odvlékal, ohromeného tímto obratem, za hlohový plot a odtud ke korytu vyschlého potoka.

– Ale Petře, neblázni, to se nesmí, co řekne Johann, až se vrátí? bránil se Giovanni, rudý rozčilením a otřesený do hloubi duše, neboť dosud nikdy v životě neudělal nic, co by se přičilo vůli jeho otce. – Je to padrův osobní footman, svině nad svině, všechno padremu donese a ještě to zveličí, Petře, Petře, to bude průšvih, jaký svět neviděl!

Ale Petr nedbal, upaloval a Giovanni upaloval s ním, neboť nedovedl odolat naléhavosti jeho elánu, a po chvíli dokonce pocítil tuchu oné dosud nepoznané blaženosti, která je výsadou hrdinů a dobrodruhů. Nu což, pomyslí si ve své světlé hlavince, já za nic nemůžu, to byl Petrův nápad, a co já mám dělat, když on je starší a silnější než já?

Podlezli mříž, uzavírající oblouk ve zdi, pod níž potok, pokud tekł, vtékal do parku, odtud se dali smrdutou postranní uličkou, ústící do Vlašské, k hlavnímu malostranskému náměstí, kde se černo lidu tísnilo kolem černého lešení, na němž černý kat s rudou kápí přes hlavu, svalnaté paže složené na prsou, stál u stínacího špalku, čekaje na odsouzence, a pak k Handlířskému plácku, někde tam, kde dnes stojí Valdštejnský palác a kde Petr trávil nejkrásnější chvíle svého dětského života.

– Co řekneš padremu, až nám bude nadávat? řekl svou vlašskou latinou Giovanni, opět úzkostný, neboť dosud nikdy v životě nechodil městem pěšky a bez průvodu dospělých. Všechno ho lekal, kat, odsouzenec, který přijížděl připoután ke káře, polonahý, se stopami mučení na těle, žebráci, kteří jako truchlivé hromady práchnivých hadrů dřepěli na zemi a krtičnatýma rukama chytali, žadoníce o almužnu, oba hezky oblečené mladé pány za nohy, špinaví vepři, ryjící chrochtavými rypáky v rozměklé půdě, krvavá práce bradýřova, který před svým krámkem trhal řvoucímu pacientovi zub, nevěstky, vystavující v otevřených oknech

sklepních světnic obnažená ňadra, vojáci a drábové a židé v černých kaftanech se žlutým kolečkem. Jeho bledá tvářinka znovu nabyla obvyklého výrazu hrané lhostejnosti, ale krácel po tenkých nožkách, obutých do špičatých střevíců z bílé kůže, úzkostně přimknut k svému silnějšímu a odvážnějšímu druhovi, a díval se kose do divého světa, který se před ním otvíral, přikláníje hlavu k Petrovu ochrannému rameni.

– Já nevím, co tvému padremu řeknu, řekl Petr touž řečí. Byl tak chápavý a měl tak citlivý sluch, že několik slov, jež od Giovanniho vyslechl, mu stačilo, aby dovedl svou latinu, vypěstěnou u jezovitů, přizpůsobit jeho italské výslovnosti. – Ale ať vidí, že nejsem z těch, kteří se nechají buzerare.

– Co je to buzerare? zeptal se Giovanni.

– Trápit, otravovat, nutit, abych dělal něco jiného, než co chci, řekl Petr.

– A co to bylo, cos řekl prve: A teď zdrhat?

– Utíkat, řekl Petr. – Vztít nohy na ramena a ztratit se z parády, rozumíš, být fuč, fuč, tradadá, e-e-e-e.

Rozkmital dlaně, napodobuje tak pohyb úsilně upalujících nohou.

Giovanni porozuměl.

– A proč nezůstaneme na tu popravu? zeptal se.

– Protože já to nemám rád, řekl Petr. A shledav, že Giovanniho tvářička se potáhla stínem, který bezpochyby znamenal, že si v očích svého mladšího druha zadal jako změkčilec, rychle dodal: – Stínání nic není. To až se jednou někomu bude svlékat kůže, to se půjdeme podívat, to je něco.

Stínání nic není, a přece kdo měl nohy, šel na hlavní náměstí, a na Handlířském plácku proto bylo pusto; Petr tam uhlídal jen jednoho ze svých přátel, zato vynikajícího, Frantu, syna poběhli-

ce Ažzejtradamů, kterého uznával, protože Franta byl o tři roky starší než on a neomezeně svobodný a už uměl pít a chodit za holkami a kouřit z hliněné dýmečky malinové listí. Těmto vrcholným výtečností se Petr pro svůj nadměrně útlý věk mohl toliko obdivovat, aniž jich následoval, ale i tak pochytil od svého staršího přítele množství poznatků, užitečných pro drsný život pravého muže, především řadu důmyslných zápasnických triků a chvatů a hmatů, například šesterý způsob, jak protivníkovi podrazit nohy, a podobně.

Nuže tento zajímavý mladý muž právě seděl na nejnižším stupni schodiště chrámu Panny Marie Orodovnice, který plácku dominoval, a byl zaměstnán tím, že vybíral blechy kaštanově zbarvenému psu neznámého původu a zavíral je do škatulky.

– Cos to přived za nádheru? zeptal se, hledě nepřátelsky na Giovanniho, který stoje půl krůčku za Petrem přikukoval modrýma očima Frantovu nevidanému konání.

– Na toho nehleď, to je Talián, řekl Petr a přisedl. Giovanni zůstal zprvu stát, ale po chvíli s výrazem vzpurné odhodlanosti vytáhl z kapsy hedvábný šátek, oprášil si místečko vedle Petra a také se posadil.

Na jeho dotaz, proč chytá blechy, Franta vysvětlil Petrovi, že chce potrestat šenkýře hospody U Grobiána, který Frantu onehdy škaredě zmordoval, když ho nachytal, jak se pokouší mu vytáhnout ze sklepa láhev kořalky. Franta tu kořalku potřeboval pro svou mámu, jež mu vyhrozila výpraskem, když jí nepřinese nic k pití, i stalo se, že byl bit dvakrát, od šenkýře i od mámy – jednou za to, že kradl, podruhé za to, že neukradl.

– Je v tom nějaká spravedlnost? otázal se zachmuřeně.

Petr uznal, že v tom není žádná spravedlnost. Ale co to má společného s blechami?

Cože to má společného s blechami? To je přece jasné. Franta chce při nejbližší příležitosti, nejlépe až půjde ke Grobiánovi pro pivo, šenkýři vpašovat škatulku s řádně vyhladovělými blechami do šuplíku v jeho nálevním stole, aby na něho vyskákaly, až škatulku uhlídá a otevře.

Představa, jak roj rozlíceného bodavého hmyzu vletí hospodskému do jeho sprosté, zpocené tváře, Petra nesmírně rozesmála, a jeho veselost nakazila i Frantu, který až dosud pojímal tuto záležitost velmi vážně, jakožto akt oprávněné odplaty, a k smíchu se dal strhnout i Giovanni, ač nechápal zcela přesně, oč jde, takže všichni tři se váleli na schodu, zalykajíce se sladkou rozkoší smání.

– Rozumíš, ty kluku italská? řekl Franta Giovannimu. – Blechy, jak tomu říkáte? Pulče, že? Pulče budou saltare hospodskému nella barba takhle, a budou ho manžáre, manžáre!

A kluk italská se svíjel na schodu, popadáje se za břicho, a tatam byla jeho bledost a utkvělá unylost jeho modrých očí.

Když přikročil k další práci, Petr poradil Frantovi, aby blechy vpouštěl do škatulky dírkou, kterou do ní navrtá a jež se dá ucpat prstem a potom zalepit smůlou, takže nebude muset krabičku otvírat, až do ní bude vpouštět čerstvou kořist, a bude mít jistotu, že mu žádná z lapených blech neunikne. Nápad se osvědčil výborně, a Giovannimu se roztetelilo srdce úctou a láskou k Petrovi, který byl nejen sám o sobě smělý a skvělý, ale dovedl i poradit a prospět mnohem staršímu druhovi v jeho důmyslném počínání.

Mezitím z hlavního náměstí zahřmělo šestihlasé bubnování, což znamenalo, že odsouzenec právě položil hlavu na špalek a kat že zdvihl sekeru, aby mu ji vtál do šíje. A vskutku zanedlouho Handlířský plácek se počal plnit, neboť diváci se vraceli. Byli nadšení: stínání sic, jak zdůrazněno, nic není, ale tentokrát si přišli na své, neboť viděli, co ještě neviděli. Kat prý sekl tak silně a měl

nástroj tak ostrý, že hlava se vznesla, aby ulítla obloukem, ale odsouzenec, jistý Topinka, ač v té chvíli už bezhlavý, ji ještě stačil vlastní rukou chytit a popadnout za pačesy.

– A za co vlastně popravili toho Topinku? otázal se Petr.

Na to Franta, že za nic zvláštního: patřil mu pivovar, na který měl zálsusk pan královský podkomoří, sám majitel šesti pivovarů v Praze; a protože s jídlem roste chuť, zachtělo se mu ještě sedmého pivovaru, Topinkova. Nuže stalo se, že jednou potkal Topinku v úzké uličce, sám na koni, Topinka na svých, a schválně roztáhl nohy, aby Topinka nemohl projít, a ještě, jak se zdá, ho přikopl do brady. Ale Topinka byl pořádný mužský, chytil pana podkomořího za nohu, stáhl ho z koně a ještě mu přidal pár facek; a pan podkomoří nařídil rychtářovi, aby Topinku vzal do vazby, protože mu, podkomořímu, při té rvačce prý ukradl prsten. Topinka se na mučidle k té krádeži doznal, byl odsouzen k stětí hlavy a ztrátě majetku, a pan podkomoří koupil jeho pivovar za babku v dražbě.

– A to je nějaká spravedlnost? opakoval Franta svou vůdčí myšlenku.

Petr byl opět nucen uznat, že to není žádná spravedlnost; ale ať Franta počká, až on, Petr, bude prvním ministrem, pak pánům podkomořím takové čachry zatrhne.

– Jdi do Paďous, řekl Franta. – Čím že budeš?

– Prvním ministrem, řekl Petr.

– Jdi na kolo, řekl Franta. – Ty už jistě.

– Petr bude prvním ministrem, řekl Giovanni s přesvědčením.

– Radši ať není, řekl Franta. – Nebo z něho bude stejná svině, jako jsou tamti.

Za této zábavy čas mile ubíhal a krabička se plnila, když tu Giovanni vyskočil a zvolal:

– A teď zdrhat!

Neboť na protějším konci plácku se objevili tři červeně olivřeovaní sluhové se znakem rodu Gambariniů a s heslem *Ad summam nobilitatem intenti* na rukávech, footman hraběte Johann jménem v jejich čele, a zamířili rychlými a dlouhými kroky, svědčícími o tom, že vědí, kde je najdou, k chlapcům. Vskutku do zděšené paniky, lomcující palácem, donesl jeden z místních dodavatelů neuvěřitelnou zprávu, že syn hraběcí Milosti sedí se svým mladistvým společníkem před kostelem Panny Marie Orodovnice a vybírá blechy prašivému psu, a hrabě tam ihned vyslal sloužící.

– Ne, teď se nebude zdrhat, protože není kam, řekl Petr pokojně a vstal, aby vykročil lokajům vstříc.

– Ale padre nás bude buzerare, namítl Giovanni naříkavě, chytaje se Petrovy ruky.

– To dělá každý padre, řekl Petr. – Ale to si našinec nesmí dát líbit.

Hrabě je očekával ve svém pracovním kabinetu, místnosti ověšené obrazy a vystlané obrazy, navršenými na podlaze, a prostoupené obrazy, vystavenými na stojanech. Byl klidný a navíc svého klidu se ještě uklidňoval tím, že si vykládal patience, tukaje do karet naleštěným, do špičky zastřiženým nehtem pravého ukazováku, ale okolnost, že na stole při jeho pravé ruce ležel jezdecký bičík, jakož i to, že syna po dlouhém mlčení oslovil přísným a odmítavě znějícím vykáním, kdežto v běžném styku mu familiárně tykal, nevěstilo nic dobrého.

– Můžete, pane, něco uvést na svou omluvu? otázal se ho, aniž o Petra zavadil pohledem.

– Nic, řekl Giovanni a k nelibosti Petra, který ho ostře a s napětím pozoroval, sklopil hlavu.

– Kolik zasluhujete? zeptal se hrabě, chopiv se bičíku.

Giovanni k němu zvedl své hubené, ubohé ručičky.

– Nasolte mi jich třeba pětadvacet, jen se, prosím vás, nezlobte na Petra, on je tu nový a neví, co se smí a co se nesmí.

– Řekl jste pětadvacet, řekl hrabě. – Přistupte.

Giovanni se vydal k otcovu stolu po třesoucích se nožkách, ale Petr ho předešel.

– Má-li tu někdo být potrestán, pak jsem to já, i když nevím zač. Řekl jste, že je hodina volné zábavy, a tak jsme se tedy bavili, nebo snad nebavili, Giovanni?

– Bavili, a jak, zvolal Giovanni zalykavým hláskem.

– Tady s tím ničemou, který zklamal mou důvěru a jehož jménem si odmítám zatěžovat paměť, nemám co mluvit, řekl hrabě. – Ty si seber svých pět švestek a táhni, odkud jsi přišel.

A ostře švihl bičíkem do desky stolu, až karty poskočily.

– Tatínku, když vyženete Petra, já nechci žít! vykřikl Giovanni, a duse se křečovitým pláčem, padl na kolena, hotový obraz bolestného zděšení. – Já nechci žít, já nechci žít! Tatínku, vy nevíte, jak to bylo krásné a jak jsme si užili! My viděli kata a nahé ženské v oknech, a blechy jsme chytali, aby sežraly hostinského, a Petr poradil, jak je správně zavírat do škatulky, aby neutekly, a ten, co ho stínali, si vlastní rukou chytil hlavu, když mu uletěla, tatínku, drahý tatínku, já budu hodný a budu jíst ovesnou kaši a budu šermovat a učit se hexametry, a budu časně vstávat a budu se modlit před spaním, jen mi, prosím pěkně, nechte Petra, on je udatný a silný a všechno umí a všechno ví a nenechá se buzerare, tatínku, proboha vás prosím!

Hrabě mlčel a díval se na svého synka, jako by ho viděl poprvé, a vskutku ho do jisté míry poprvé viděl, neboť ho nikdy dosud nespatriil tak rozkuráženého, s tvářemi tak planoucími, nadobro nepodobného způsobnému chlapečkovi, jímž byl až dosud. Co teď? myslil si. Vždyť koncem všech konců ten syn domácího

mastičkáře na něj zřejmě nemá tak docela špatný vliv. Proč jsem Giovannimu zjednal společníka, co jsem tím zamýšlel? Aby ho, pasívního, udělal ještě pasívnějším, ještě hůř připraveného vstoupit do strašného a bezohledného světa dospělých? Ale co teď dělat, jak vycouvat z této situace?

Pomalů stočil svůj zrak k chmurnému a vzdorovitému Petrovi.

– Co ty na to? zeptal se ho.

– Nic, protože podle vás jsem ničema a vy se mnou nemáte co mluvit.

– Na to zapomeň a nečekej, že se ti omluvím. Nevěděl jsem, že mluvíš italsky.

Petr se podívil.

– Že mluvím italsky? Ano, zdá se, že mluvím. Naučil jsem se od Giovanniho.

– Za tu chvíli? To není možné, řekl hrabě.

– Je to možné, tatínku, zvolal Giovanni a hltal Petra očima plnými láskou. – Petr je *magnifico*.

– To se zdá tobě, řekl hrabě. – Já v tom naopak vidím zase jedno porušení svých rozkazů. Řekl jsem výslovně Petrovi, že chci, aby tě přiučil domácí řeči, češtině.

– Ale vždyť on to udělal, a já umím česky! Řekl Giovanni. – Jen poslouvejte, tatínku: A teď zdrhat, rozumíš, ty kluku italská? Fuč, fuč, tradá!

Několik chvil, jež Giovanni strávil s Petrem, zřejmě vydaly za celé dlouhé měsíce.

– Dobrá, ještě to zkusím, řekl hrabě. – Ale to si pamatuj, ty usoplený Michaeli, že nepodržíš-li na uzdě svou bezdůvodnou domýšlivost a svévoli a nevyženeš-li z hlavy svou nemístnou a dokonale nesmyslnou představu, že něco znamená a že všechno musí jít po tvém a že každý si musí pamatovat tvé jméno, nad něj

by bylo těžko najít na světě bezvýznamnější, a neuvědomíš-li si zavčas, že nejsi nic, ba že jsi méně než nic, protože nic je aspoň filosofický pojem, kdežto ty jsi obyčejný nevychovaný rošťák, vyženu tě z domu tak rychle, že ti ani nohy nestačí. Teď jděte, je hodina šermu. Šermu, rozumíš, Petře. Šerm je užší a přesnější pojem než zábava. Chytání blech je při dobré vůli možno označit jako zábavu, kdežto při šermu se nedá dělat nic než šermovat. Než přijde mistr Espadrone, cvičte se sami, ale řízně. Odchod!

Zda královny mají nohy

Takto se tedy Petr uvedl do domu Gambariniů, v němž pak setrval k nesmírnému prospěchu Giovanniho i vlastnímu řadu let. Hraběte sice nepřestávala zlobit paličatost, s jakou trval na svých osobitých názorech, a tak docházelo k častým konfliktům a k rozhněvaným stížnostem učitelů, jež hrabě k své veliké nelibosti byl nucen napořád řešit, ale přitom nemohl nevidět a nebrat v úvahu, jak jeho syn se pod Petrovým vlivem vyvíjí a rozkvétá: ve svém bezměrném obdivu k staršímu druhovi se ze všech sil snažil s ním držet krok, ať šlo o šerm nebo o řečtinu, o střelbu z kuše nebo z bambitky, o hru na loutnu nebo o rétoriku, o štvance nebo klání, a toto stálé a plné vypínání sil tělesných a duševních prospívalo chudokrevnému blondáčkovi tak, jak jen může prospívat vytrvalé, s horlivým nadšením provozované cvičení.

Po dvou letech, když Giovannimu bylo dvanáct a Petrovi čtrnáct, hrabě je uvedl k císařskému dvoru, aby zdomácněli ve vysokých kruzích a naopak aby vysoké kruhy přivykly jim, a ježto oba byli hezcí a kromě toho nápadně od sebe odlišní, jeden drobný a sličný jako plavovlasá dívka, druhý vysoký a snědý jako ďábel, ale nadaný darem podmanivého úsměvu, při němž dámám jihla srdce a i pánům bylo hned mileji a tepleji, stali se předmětem shovívavé sympatie nudícího se panstva, takže jejich vstup do společnosti je možno bez nadsázky označit jako sukces. Říkalo se jim *les indispensables*, nepostradatelní, a vskutku *les indispensables* nesměli chybět při každé slavnosti, pikniku, garden-party, koncertu, divadle, turnaji, ohňostroji nebo plesání, na nichž konali drobné pážecí služby.

Nazýváme tyto služby drobnými, neboť vskutku byly daleky toho, aby přesahovaly jejich inteligenci nebo tělesnou sílu – Petrovým tradičním úkolem například bylo držet se při velikých společenských příležitostech v blízkosti choti jednoho cizího vyslance a diskrétně jí podávat lorňon a vějíř a jiné předměty, jež tato roztržitá stařena napořád upouštěla ze svých třaslavých rukou, a Giovanni též důmě při vycházkách do přírody nosil teplý kostkovaný pléd – drobné, řekli jsme, byly tyto služby, a přece, měly-li být konány způsobně a v souladu se společenským řádem, vyžadovaly spousty vědomostí a dovedností; chlapcům se tu dostávalo, řekněme to naplno, vysoké školy dvorské etikety.

Tak bylo nutno vědět, že na dveře, do nichž chceme vstoupit, není dovoleno klepat, nýbrž nanejvýš jen jemně, zdrženlivě škrábat; bylo nutno, aby měli v malíku žebříček společenských hodnot, na jejichž nejvyšším příčlím, rozumí se, stojí sám panovník se svou chotí, pokud nějakou má, anebo se svou metresou, jak tomu bylo u našeho císaře. Nejbližší pod panovníkem a jeho eventuální manželkou stojí vysoké duchovenstvo, tedy kardinál a arcibiskup, pod duchovenstvem vysocí úředníci, aniž jsou ozařováni paprskem majestátu zákona, pod nimi příslušníci vzácných rodů, kteří dočasně nebo ze zásady nebo z důvodu osobní neschopnosti nezastávají žádný vysoký úřad, pod nimi ctihodní starci a stařeny všeobecně, a konečně takové osoby, jimž se dostalo shůry mimořádného talentu a jimž se díky tomu talentu podařilo proslavit své jméno. Jemně vychované osobě není dovoleno si veřejně čistit nos, a kdo tak učiní a dokonce se podívá do upotřebeného kapesníku, dopustí se neodčinitelného *faux pas*. Vstoupí-li osoba níže postavená do ložnice osoby výše postavené právě ve chvíli, kdy ona výše postavená osoba koná svou soukromou potřebu, není vhodno zakoktat pardon a vycouvat ze dveří, nýbrž naopak je

nutno předstírat, že jsme nic neviděli, poodejít k oknu a pronést něco vhodného o počasí. Ze všeho nejchoulostivější byla pravidla společenské konverzace. Osoba níže postavená se nesmí osoby výše postavené na nic ptát. Nesmí se jí například otázat: Zúčastníte se tažení proti Turkům, Monsignore?, nýbrž smí podotknout nanejvýš: Osměluji se předpokládat, že Monsignor podpoří tažení proti Turkům svou neocenitelnou účastí – a i to pouze v tom případě, když se bezpečně ví, že Monsignor má v úmyslu proti Turkům vytáhnout. Dále bylo nutno vyvarovat se výroků, schopných vyvolat nedůstojné asociace, například: Tato kniha je svázána do telecí kůže, pane. Anebo: Můj sluha nepřijel na koni, nýbrž na oslu, pane. Nebo: Podívejte se, tamhle se pase roztomilá černobílá kráva, madame. – Při procházce městem se osoba níže postavená musí držet nejméně krok za osobou výše postavenou, a to poblíže stružky tekoucí středem vozovky, a tak dále a tak dále.

Musíme doznat, že Giovanni si při tomto školení vedl lépe a učenlivěji než jeho starší druh, protože Petr odmítal se pasívně podrobovat pravidlům, jež mu byla vtlačována do hlavy a kladena na srdce, a chtěl vědět, proč toto a proč ne ono. Proč mám, ptal se například, mistra Wohlmuta, který je skvělý architekt, považovat za osobu níže postavenou než pana královského podkomoří, o němž vím, že je zloděj, nebo pana nejvyššího lovčího, o němž ví každý, že to je beznadějný blb?

– Aj, chlapče, říkal mu s bolestně staženou tváří monsieur Ferral, *maître des cérémonies* u pražského dvora, – jedním z prvních pravidel, s nimiž ses tu setkal, bylo, že se osoby výše postavené nemáš na nic ptát; a jelikož – nemluvím-li o služebnictvu – u dvora není osoby níže postavené, než jsi ty, znamená to, že ti je zakázán vůbec jakýkoli druh otázek; a ty se ptáš pořád a pořád, běda! – A jednou mu řekl s jasnozřivostí nesporně prorockou: – Jsi mládeneček bys-

trý a chytrý, ale obávám se, že na otázkách dvorského ceremoniálu si jednou zlomíš vaz.

Ale až na tyto drobné incidenty si nejen Giovanni, ale i Petr vedl dobře a k obecné spokojenosti. V baletu, uspořádaném na počest návštěvy arcibiskupa rouenského, levobočného bratra francouzského krále, vystoupili oba chlapci jako tanečníci, Giovanni jako pěvec Olympos, Petr jako Pan, a když dotančili, arcibiskup v přemíře dojetí políbil Giovanniho rovnou na ústa a Petrovi požehnal. Od té doby bylo hotovo, a oni byli přijati do skromnějších kruhů dvořanské hierarchie už ne jako pážata, ale jako rovní mezi rovnými.

Nedlouho po odložení pážecího oděvu počal Giovanni studovat numismatiku, neboť jeho otec ho zamýšlel dosadit či prosadit, až nastane vhodný čas, na místo ředitele císařských sbírek starých mincí. To bylo v pořádku a Petr to schvaloval, ač se mu to zdálo ubohé, ale mrzelo ho poněkud, že hrabě sune do popředí svého syna a pomáhá mu, ale o něho, Petra, nedbá. Petr nezapomínal na své dávné rozhodnutí, k němuž ho inspirovala smrt nevinného pivovářečníka Topinky, že jednou pronikne vysoko, co nejvýše, až k samému předstupni císařského trůnu, aby mohl vzít do vlastních rukou správu věcí veřejných a zavést do nich pořádek a spravedlnost, ale uvědomoval si skromně, že se mu to asi nepodaří na jeden vrh a náraz, jako se to povedlo biblickému Josefovi, který za to, že faraónovi správně vyložil jeho sen, byl ihned a bez meškání ustanoven nad vší zemí egyptskou. Ach, nikoli; něco podobného snad bylo možné kdysi dávno, ale dnes, v moderní době, se k takovým cílům musí postupovat pozvolna, krok po kroku, a čekat na svou příležitost. Žel mocipáni, hemžící se kolem císařského trůnu, ač zřejmě lidé ničemní a neschopní, se nikterak neměli k tomu, aby Petrovi tu příležitost poskytl, a drželi se svých postavení jako veš

košile, ani ve snu nepomýšlejíce na to, aby ustoupili synovi chudého alchymisty a umožnili mu provedení aspoň prvního z oné řady proponovaných kroků k výšinám. Nakonec to byl přece hrabě Gambarini, kdo Petrovi poskytl nutný postrk kupředu a umožnil mu, aby uplatnil své schopnosti a dal jim zazářit v plném lesku.

Na počátku června, když Petr už překročil svůj šestnáctý rok, se v Praze konal veliký stavovský sněm, jehož předmětem a cílem bylo sehnat peníze na hrozící válku s Turky. Těsně před zahájením sněmu císař onemocněl a pověřil tři velmi vysoké pány, nejvyššího hofmistra, nejvyššího kancléře a nejvyššího purkrabího, aby ho zastupovali a podali mu o průběhu a výsledku sněmování podrobnou zprávu. Páni se jali hledat dobrého latinského stylistu, který by byl práv tomuto úkolu, nesmírně choulostivému, neboť císař, přejemnělý humanista, nesnášel špatnou latinu a neohrabaný styl byl s to ho uvrhnout jak do hlubin melancholie, tak v zuřivost. Nastal proto shon a úprk, každý, kdo se až dosud vychloubal svým vynikajícím latinským vzděláním, odjížděl na venkov na své statky nebo se uchyloval na lůžko s třesavou zimnicí, takže hraběti Gambarinimu ani nedalo nadměrně velikou práci dosadit na úřad zapisovatele a zpravodaje svého chráněnce Petra; a Petr se vrhl na tento významný úkol se zápalem, přiměřeným jeho věku, a zdolal jej s úspěchem, přiměřeným jeho talentům; za dvě hodiny po odevzdání zprávy do nejvyšších rukou už na dvoře věděli všichni, že císař, když pročítal Petrův elaborát, spokojeně kýval hlavou, vyřazuje sykové zvuky: c, c, c.

To se věru nestane každému, aby ho vládce státu pochválil zálibným c, c, c, a komu se to přece stane, může si gratulovat; a Petr tak činil, s úsměvem naslouchaje pověstem, jež se o něm vyprávěly, že císař jenjen hoří, aby se setkal s autorem skvělého raportu, a vyčkává jen svého uzdravení, aby ho k sobě povolal a osobně se s ním seznámil.

K tomuto setkání vskutku došlo, ale za okolností zcela jiných, než jak si Petr představoval, tak strašných, že je bezpochyby zosnoval sám ďábel.

Malá skupinka dvořanstva, mezi nimi Petr, se jednou procházela v královských zahradách za lusthausem, nad Jelením příkopem, bavíc se pozorováním zubrů a turů, jimiž byl příkop osazen. O Petrovo rámě se opírala hezoučká baronka z W**, dáma pikantní a ke všemu povolná, již se Petr dvořil nesměle, zato tím účinněji, neboť ji, osvědčenou svůdkyni, vábila jeho nezkušenost ve věcech flirtu a milování; dávala mu svou náklonnost najevo zcela bezostyšně, tisknouc se k jeho boku a zdvihajíc k němu svou usměvavou tvářinku, ozdobenou černým flastříkem, a on, o hlavu větší než ona, hořel, přesvědčen, že je do ní zamilován, neboť její přízeň podněcovala jeho sebevědomí, a toto sebevědomí rozpalovalo jeho mužnost, takže při pohledu na vlahé údolíčko za okrajem jejího živůtku, nabízející se jeho zrakům, se jeho síla vzdouvala bouřlivě a neovladatelně, což baronka pozorovala a kvitovala toužebně něžným vrkáním.

Ve středu skupinky jistý rytíř von Trotzendorf, muž obskurního původu, o němž nikdo nevěděl, proč a z jakého titulu se zdržuje u císařského dvora, ale jenž si tu nicméně vedl pánovitě, rváč, pijan a karbaník, s tváří zjizvenou a na pravém spánku zčernalou od střelného prachu, který mu kdysi v průběhu jeho nepravidelného života vybuchl v blízkosti hlavy, právě vyprávěl o skandálu, který se prý odehrál ve Španělsku: nový anglický vyslanec přinesl Jejímu Veličenstvu královně k první audienci, již mu poskytla, malý, roztomilý dárek, pár hedvábných punčoch. Zděšení, královna div neomdlela, a nešťastný vyslanec byl honečkem poslán zpět domů, na svůj rodný Albion.

Historka se líbila, jen Petr si neodpustil svůj obvyklý dotaz:

- A proč? řekl. - Co je na tom špatného darovat královně pár punčoch?

Rytíř von Trotzendorf na něho pohlédl útrpně.

- Je mi líto, mladý muži, ale vaše znalosti etikety nejsou na výši a potřebují doplnění. Nuže, vezměte laskavě na vědomí, že královnám není možno darovat punčochy, ježto královny nemají nohy.

- Královny že nemají nohy? řekl Petr. - Po čem tedy královny chodí, když nemají nohy?

Společnost se zastavila, neboť tato půtka mládence, jemuž sotva začínaly rašit vousy, a ostríleného *roué* slibovala stát se zajímavou. Rytíř von Trotzendorf si s úsměvem nakroutil knír, a příjemně si vědom své převahy nad dotěrným kloučkem, jakož i pozornosti přítomných dam a kavalírů, odpověděl pomalu a s důrazem:

- Pamatujte si, mladý muži, a zapište si za uši, že královny se ubírají, královny se odebírají tam a tam, anebo nanejvýš se uchylují do svých komnat, ale královny nechodí.

Odhlédl pak od Petra, neboť měl za to, že ho svou odpovědí umyl, ale Petr byl jako mezek.

- Po čem se tedy ubírají nebo ráčí se ubíratí nebo odebírají či uchylují se tam a tam, když nemají nohy?

- Nevím, odpověděl von Trotzendorf už znuděně, - ale dojista ne po nohou, neboť pojem královny nesmí být uváděn v spojitost s představou nohou a všeho toho, co s nohama souvisí, vždyť nohy, dámy mi prominou, jsou na lidském těle umístěny nadmíru nešťastně. Královna stojí tak vysoko, že nemůže mít nohy. Toto pravidlo bylo na španělském dvoře stanoveno naprosto pevně, a ten Angličan to měl vědět. Popírání existence královniných nohou není jen jedno z četných společenských dogmat, ale i prubířský kámen společenské způsobilosti, a běda tomu, kdo to dogma od-

mítá přijmouti, neboť bez víry v absurdnosti by lidský svět neobstál, basta. – A rytíř von Trotzendorf dodal s úsměvem: – Pozoruji s údivem, že tato diskuse koncem všech konců nebyla zcela marná, neboť mi vnikla myšlenku vskutku novou.

– Jak se to vezme, řekl Petr. – Tak docela nová není, protože někdy před třinácti sty lety řekl něco podobného proslulý apologeta Tertulián, jenže pregnantněji a elegantněji. Ale co se královniných nohou týče, pořád ještě se mi nedostalo uspokojující odpovědi. Řekl jste, že královna stojí vysoko. Ale na čem tedy stojí, ať vysoko nebo nízko, když nemá nohy?

Teď se společnost začala usmívat a chichotala se, a rytíř von Trotzendorf si uvědomil s hněvem, který neprospívá hladkosti konverzace, že sympatie dam a pánů nepatří jemu, nýbrž tomu umíněnému mladému dotěrovi.

– Bude lépe ukončit tuto jalovou rozprávku, kterou jsem nevyvolal a k níž by nebylo došlo, kdyby tento mladík byl méně nevědomý, řekl.

– Přiznáváte tedy, že nedovedete odpovědět na mou otázku, jak je to s tím královniným stáním, totiž na čem královna stojí, když nemá nohy, řekl Petr.

Rytíř se usebral.

– Královnino stání je abstraktní, jako když řeknu například, že věc si stojí tak a tak nebo že tak to na světě chodí.

– Královna tedy nechodí ani nestojí, naléhal Petr, – lépe řečeno chodí a stojí pouze abstraktně. To také zřejmě znamená, že nikdy neseď, totiž nespočívá zadnicí na židli, nýbrž sedí pouze abstraktně, jako když řeknu, že tento argument sedí, a když královna leží, je to také jen abstraktní ležení, jako když řeknu, že mi něco leží na srdci nebo v hlavě nebo že něco leží na dlani. Rozumím tomu správně?

Za tuto odpověď byl Petr odměněn pochvalným smíchem. Baronka tleskala navoněnými ručkama a rytíř von Trotzendorf byl rudý vztekem.

– Pane, řekl, – zdá se, že můj pokus poučit vás ve vaší zbednělosti obracíte v nechutný šprým a snažíte se mě zesměšnit.

– Vás zesměšnit? podivil se Petr. – Jak je možno zesměšnit člověka, který s vážnou tváří tvrdí, že královny nemají nohy?

Rytíř von Trotzendorf se napřímil a nabobtnal.

– To znamená? štěkl.

– To znamená, řekl Petr, – že není možno načernit černého a nahlíčit mokrého.

Rytíř von Trotzendorf se bezradně rozhlédl.

– Panstvo, poraďte mi, co mám dělat s tím hošíkem, kterému zřejmě stouplo do hlavy, že císař schválil jeho latinské skládáníčko. Od takového chlapce přece nemohu vyžadovat satisfakci. Ale také nemohu mlčky trpět, abych tu sloužil za objekt jeho neotesaného naparování, jímž se chce vyznamenat v očích krásky, která se po něm vine jako břečtan.

– Pane, urazil jste dámu, která se svěřila mé ochraně a mému doprovodu, řekl Petr a pokračoval, nedbaje protestů a úpění vznešeného panstva: – Teď je naopak na mně, abych od vás žádal satisfakci. Nemáte-li nic proti tomu, můžeme si to vyřídit hned.

Rytíř von Trotzendorf si povzdechl a řekl šarmantně:

– Kdo chce kam, pomozme mu tam. Ne, nebojte se, dámy, já vám vašeho mazlíčka nezabiju, budu s ním zacházet šetrně, ale co naplat, to štěně potřebuje namočit čumák do loužičky, kterou udělalo.

Souboje byly přísně zakázány, což mělo ten praktický následek, že se konaly neformálně, bez svědků a potají, zato tím častěji. Petr a rytíř von Trotzendorf shodili na zem kabáty a klobouky a tasili.

Hned při prvním doteku kordů, jakož i při druhém a třetím, a stejně tak při čtvrtém a pátém a neméně při šestém a sedmém vycítil zkušený rytíř von Trotzen Dorf s nepokojem, že jeho mladý protivník není nováček, s nímž bude snadninko si pohrát, a že jeho dlouhé hnáty mají sílu dospělého muže a mrštné pohyby svědčí o tom, že nezahálel a své šermířské vlohy nenechal ležet ladem. Chtěje věc co nejrychleji zakončiti, rytíř provedl všechny dábelské výpady, jimž se v průběhu svého dobrodružného života naučil, ale chlapec je odrážel poklidně a bez námahy, jako by šlo o školní cvičení s násadou od koštěte; neútočil, pomalu ustupoval, ale diváci, kteří mu divoce fandili, neboť jeho mládí a krása, ohrožovaná rozlíceným mordýřem, mu dodávala nimbu sympatického hrdiny, který ve jménu Pravdy nasazuje život proti vousatému tmářství, pozorovali a komentovali zkušeným šepotem, že zatímco rytíř zrychloval dech a nadto rudl v tváři, zalité potem, Petr dýchal jako spící novorozeně a na čele se mu nezaleskla ani krůpějka potu; bylo zřejmé, že dobře si vědom přednosti svého mládí čeká, až starší protivník se uondá a puknou mu plíce. Co poznali diváci, poznal i rytíř von Trotzen Dorf, i rozhodl se v zoufalé tísní, že všechno vsadí na jednu kartu: namísto aby zmírnil prudkost svých útoků a šetřil silami, pokud mu zbyly, nasadil nejdivočejší tempo, jehož byl schopen, takže třesky střetajících se zbraní splynuly v ocelové drnčení, a pomalu a jistě vedl svého ustupujícího soupeře ke kaluži napůl vyschlé, plné mazlavého jílu. Baronka s nepokojem sledovala, jak její hezký jinošský ctitel se krůček po krůčku blíží k potvorné kluzavici, i vykřikla varovně:

– Za vámi je bláto!

– Merci, řekl Petr. – Tak vy na mne tak, vážený rytíři? Já vás tedy upozorňuji ve jménu královen, které jsou důstojné a vznešené a spravedlivé, ale nejsou beznohé, že krásným chvílím poklidného

žertování, jímž jsme se bavili až dosud, je konec a že jde do tuhého. Znáte tento výpad? Jak vidno znáte, a což tady ten a tady a tady ten? Ach, vy jste pašák!

A zatímco takto klábosil, počal útočit a rytíř von Trotzenhof ustupoval a bránil se jen s vypětím posledních sil.

– A teď, dědečku, hop! řekl Petr a švihl kordem těsně nad zemí, takže rytíř, nechtěje mít přeražené kotníky, byl nucen povyskočit. – A ještě jednou! Ještě jednou! Znovu! Znovu! – A rytíř skákal jako přes švihadlo, už neschopen obrany, stále podobnější panákovi z hadrů, a když ho Petr, chtěje věc ukončit, žertem a na poškádlenou píchl do pravého stehna, sesypal se do trávy jako hromádka neštěstí.

Následoval potlesk a volání bravo a plácání na vítězova ramena, slovem rozpoutala se sláva veliká a náramná, do níž však s ošklivou rušivostí zasáhla slova muže v černé uniformě, velitele císařské hradní stráže, který mířil ostrým krokem k místu souboje, následován šesti halapartníky.

– Pánové, vám není známo, že souboje jsou zakázány? Pane, vydejte mi svou zbraň a pojdte s námi.

– Nu, co dělat, řekl Petr s úsměvem. A zatímco halapartníci se chopili raněného rytíře za ruce a za nohy, aby ho odnesli, Petr zasunul kord do pochvy, a odepnuv opasek, podal jej veliteli. – Pořádali jsme se, a za zábavu se platí. Jsem vám k dispozici.

Zdá se, že sudička Lachesis byla znepokojena plným právem

Petr nepochyboval o tom, že dobrý hrabě Gambarini ho vytáhne z této bryndy, a proto, odveden do šatlavy v Černé věži, klid v duši, pohodlně se natáhl na dřevěnou pryčnu a myslel na baronku W** a na ďábelské slasti, jimiž by ho teď tato roztomilá dáma zajistě obšťastnila odměnou za jeho hrdinství, kdyby ho nebyli zavřeli, ale jež ho neminou, až bude propuštěn, a za těchto úvah usnul a spal tvrdým spánkem, jehož si nesporně zasloužil, až do rána, kdy mu žalářník přinesl snídani. Pak uplynula hodina, dvě, tři, nic se nedělo a Petr se už počal nudit a hněvat, když konečně zarachotila závora, dveře se otevřely a do žaláře vstoupil, pomalu a štítivě překročiv práh, hrabě Gambarini.

– Konečně! zvolal Petr.

– Nu, Petře, jak? řekl hrabě. – Ještě si stavíš hlavu a odmítáš uznat, že královny nemají nohy?

– Zajisté, řekl Petr s úsměvem. – Nikdy neuznám nic, co odporuje zdravému rozumu. Prosím, posadte se.

– Děkuji, vidím, že ani ve svém těžkém postavení jsi nepozbyl dobrých móresů, řekl hrabě, a odhrnuv plášť karmínové barvy, do něhož byl zahalen, sedl si na trojnožku, podobnou verpánku, kromě pryčny jediný kus nábytku, jímž šatlava byla vybavena.

– Pravíte, že mé postavení je těžké? řekl Petr stále ještě s úsměvem, ale už poněkud znepokojen.

– Ano, je těžké, ovšem pokud neuznáš výslovně, že královny nemají nohy, řekl hrabě. – Giovanni za tebe orodoval, abych ti pomohl, což vskutku mohu učinit, neboť, jak ti známo, jsem u císaře dobře zapsán, ale bohužel svázal jsem si ruce.

– Jak to? řekl Petr.

– Byl jsem na tebe rozezlen, řekl hrabě. – Teď už nejsem tolik, ale přiznávám, že když jsem se doslechl o tvém pitomém souboji kvůli královniným nohám, byl bych ti nejraději nasekal na holou. A tak když mě Giovanni prosil, abych tě vytáhl z bryndy, odpověděl jsem mu slovy, kterých teď lituji, ale jež nemohu vzít zpět. Ano, pomůžu mu, řekl jsem Giovannimu, ale pod podmínkou, že ten paličák uzná, že královny nemají nohy.

– To neudělám, řekl Petr. – Než abych sám sobě naplil do tváře, raději tu posedím.

Hrabě zarmouceně potřásl hlavou.

– Takové hrdé gesto je nad tvé poměry, Petře. Myslíš si možná, že trest, který tě čeká, je nepatrný, ale mylíš se. Protože rytíř von Trotzendorf, s kterým ses bil, zemřel.

– To není možné, zvolal Petr. – Vždyť jsem ho jen škrábl do stehna.

– Když je smůla, i od škrábnutí do stehna je možno umřít, řekl hrabě Gambarini. – Tvému soupeři možná selhalo srdce po tom, jak jsi ho prohnal, vyprávěli mi, jak jsi mu švihal pod nohy, a možná také, že se uhodil do hlavy, když upadl, nevím, já rozumím obrazům, a ne felčářině, ale vše nasvědčuje tomu, že by dnes byl živ a zdrav, kdyby nebylo toho vašeho prokletého souboje. Nic naplat, Petře, vězíš v tom po krk. Je to velká škoda, protože jsi byl právě na rozběhu, jen hmátnout po úspěchu a nepustit, ale takhle sis sám podrazil nohy. A tak vezmi rozum do hrsti a zvaž nejen svou situaci, ale i mou. Já ti chci pomoci a pomoci ti můžu, ale jsem vázán svým šlechtickým slovem, že pro tebe nehnu prstem, dokud neprohlásíš jasně a zřetelně a bez vytáčky, že uznáváš, že královny nemají nohy. Jak bych vypadal před svým synem, kdybych své slovo zrušil a ustoupil před tvou zatracenou paličatostí?

Petr neodpověděl a mračil se.

– Nu? řekl hrabě. – Nemám nadbytek času. Uznáš, že královny nemají nohy, nebo ne?

– A jak bych já vypadal před Giovannim, kdybych se podrobil vašemu nátlaku? řekl Petr. – Pochvaloval jste si nejednou, že na vašeho syna mám dobrý vliv. Myslíte, že bych na něj měl dobrý vliv i nadále, kdyby si mě přestal vážit? Protože já ho znám jako sám sebe a vím, co asi řekl, když jste před ním vyslovil svou podmínku. To je totéž, odpověděl vám bezpochyby, jako byste rovnou prohlásil, že Petra necháte plavat, ať se z toho vylíže sám, protože Petr neuzná ani na mučidle takovou blbost, jako že královny nemají nohy. Takto Giovanni promluvil, na to dám ruku do ohně, a já ho mám zklamat? A co vy sám, pane hrabě Gambarini? Připusťme, že vyslovím to, co se ode mne žádá, vy mi pomůžete na svobodu a já se vrátím do vašeho domu a bude všechno v pořádku. Ale pozor: bude opravdu všechno v pořádku? Nemluvím teď o Giovannim, mluvím jen o vás. Neztratím nic ve vašich očích? Zůstanu před vámi i nadále tím Petrem Kukaněm z Kukaně, kterým jsem byl až dosud? Nebudete se na mne dívat s jistým rozčarováním, s jistým zklamáním?

Hrabě byl od Petra lecčemus zvyklý, ale tato otázka ho ohromila.

– Co bys ztratil v mých očích? řekl. – O jakém tu mluvíš zklamání? Co si představuješ, za jakého velikána cti a za jaké zosobnění slušnosti a pravdy tě považují?

Petr se začervenál.

– Promiňte mi, pane hrabě, trochu jsem se unáhlil. Ale nemohu si pomoci, já opravdu mám dojem, že něco zosobňuji a představuji, a že kdybych seabeméně selhal a ustoupil a řekl vědomě něco, co považuji za nesmysl a lež, sesype se mi všechno.

– Já ti povím, co zosobňuješ a představuješ, řekl hrabě. – Pověděl jsem ti to mírnější formou už mnohokrát – až příliš mírně, protože jsem nevěděl, do jaké míry to s tebou je zlé. Domýšlivost a nechutná sebeláska, to je to, co zosobňuješ a představuješ, a nijak by nevadilo, kdyby se ti to sesypalo, jak pravíš. Když jsi už o tom začal mluvit, já ti tedy povím, jak tě vidím a čím jsi v mých očích. Ty nejsi fanatik pravdy a cti, za jakého se považuješ, je to jen postoj, který jsi přijal, je to jen maska, kterou sis nasadil a kterou miluješ a hýčkáš, protože si myslíš, že tě dělá zajímavým a že zakrývá tvou tuctovost. Osvobod' se, Petře, nejen ze žaláře, ale i ze svého krunýře, který tě svazuje, a prones těch pět slov, ano, pět slov, na kterých závisí celá tvá budoucnost, protože beze mne nejsi nic. Pět slov, Petře! Opakuj je po mně: Uznávám, že královny nemají nohy.

Petr mlčel a zasmušile shlížel k zemi, a hraběti se zdálo, že jeho umíněnost povoluje.

– Ještě jednou, řekl. – Opakuji: Uznávám...

– Uznávám, řekl Petr, silně zčervenav.

– Vidíš, že to jde, řekl hrabě. – Ty tedy uznáváš. Ale co uznáváš? Že královny... že královny...

– Že královny..., opakoval Petr.

– Sláva, řekl hrabě. – Teď už jen dvě slova: Nemají nohy. Tři už máš za sebou, teď zbývají jen dvě. Výpověď složená z rozptýlených slov sice není žádná výpověď, ale já se jí spokojím, protože mně nejde o nic, než abych mohl Giovannimu s klidným svědomím říci: Ano, on prohlásil, že královny nemají nohy, ovšem po nesmírném a hrdém zdráhání. Ale teď dál. Ta dvě zbývající slůvka chci slyšet: Nemají nohy? Nu? Nemají...

– Nemají nic, čím by se lišily od ostatních žen, řekl Petr.

– Mezku! zařval hrabě.

- Nemůžu, nemůžu, neřeknu nic jiného.
- Dobrá, řekl hrabě a vstal. Otevřel dveře, ale než z nich vyšel, ještě se obrátil.
 - Ano, jsi mezek, ale gentleman, řekl. - Že jsi trval na svém i po tom, co jsem ti o tobě řekl, nu, před tím smekám klobouk.
 - Nepochyboval jsem o tom, že takový bude názor Vaší hraběcí Milosti, řekl Petr.
 - Ale jsi ztracen, řekl hrabě a odešel.

Vše jedno jest

O tři dny později byl Petr převeden z přízemní šatlavy do žalární cely v druhém patře věže, na poměry oné drsné doby dosti komfortní, neboť byla opatřena krbem a dřevěným kavalcem vystlaným slámou; a na tomto kavalci seděl, nahrben a teskně se usmívaje, Petrův otec, pan Janek Kukaň z Kukaně. Když uviděl svého syna, pan Janek vstal a beze slova ho objal.

– Tatínku, co vy tady? zvolal Petr. – Co se stalo?

– Nerozčiluj se, Petře, nestalo se nic, co by odporovalo přirozenému chodu věcí, řekl pan Janek. – Dnes je můj nešťastný den, a bohužel tvůj také.

V posledních letech navštěvoval Petr začouzený dům svého otce jen málokdy a s postupem času stále řidčeji, naposledy před půl rokem, když nečekaně zesnula jeho maminka, paní Afra, po požití jedovatých hub, i byl si dobře vědom toho, že se k svému otci nechová jako syn nejvděčnější, a měl z toho špatné svědomí; a jelikož něco takového u něho správně nikdy nemělo nastat, vždyť podle sudby inteligentní sudičky Lachesis měl se svým svědomím žít povždy v dokonalém souladu, byl mu jeho nedobrý vztah k otci mrzutým břemenem a tlačil ho jako můra. Pocítil proto z tohoto nečekaného setkání, při němž pan Janek se k němu choval něžně a láskyplně jako vždy, jistou úlevu.

– Ale proč vás zavřeli, tatínku? naléhal Petr. – Snad ne kvůli mně?

– Jen zčásti, Petře, jen zčásti, a stalo se to jen a jen mou vinou a pro mou neopatrnost. Ale teď už v podstatě nejde ani o tebe a tvou nešťastnou soubojovou aféru, nýbrž o můj Kámen mudrců.

Vyprávěl pak, usazen vedle něho na kavalci, žasnoucím Petrovi, že jeho neúnavná práce na Velikém díle, jíž společně s fráterem Augustinem věnoval právě tolik let, kolik let je Petr na světě, byla korunována plným úspěchem, Kámen mudrců se zrodil a dozrál do plné skvělosti a krásy a prokázal svou hodnotu a sílu, umožniv panu Jankovi první pokusné tingování, to jest proměnu sprostého olova v ryzí, čisté zlato, takže po nevčasné smrti frátera Augustina, jež zahubila přemíra radostného rozčilení, on, pan Janek Kukaň, je jediným majitelem a držitelem Velikého magistéria a mystéria, což je přibližně totéž jako být nejbohatším a nejmocnějším mužem světa.

– Můj ty bože, povzdechl si Petr. – Vy máte v této situaci ještě náladu žertovat?

– Já nežertuji, řekl vážně pan Janek.

Pokračoval pak ve svém vyprávění, že když věc byla hotova a Kámen mudrců ležel před ním, karmínově rudý a skvoucí, nastalo v jeho mysli jisté rozčarování, neboť po létech bdění a starání a námahy a po konečném dosažení cíle mu nastalo rozřešit otázku, co s ním, totiž jak Kamene využít, a přitom jeho existenci zachovat v tajnosti: čtvrt funtu Kamene mudrců, jež měl v ruce, jest totiž něco tak nesmírného a obrovitého a přitom tak zlého a nebezpečného, že by bylo zločinem jej vydat do rukou nepovolaných; v něm božskost a ďábelství splývají a vytvářejí nedílnou jednotu, což je samozřejmé, neboť Kámen mudrců koncem všech konců není nic než zpředmětnění principu, že Vše jedno jest, hmota a síla, tělo a duch, a v důsledku toho i dobro a zlo.

– No dobře, řekl Petr. – Ale co bylo dál?

– Na prahu kmetství, pokračoval pan Janek, – jsem se vzdal svých mladických blouznivých představ, že až budu mít Kámen mudrců, obklopím se přepychem a nadbytkem a v pohodlí se vě-

nuji výlučně jen dalšímu bádání filosofickému, neboť kdybych se takto zachoval, ihned bych vzbudil pozornost mocných a oni by se pokusili mi mé tajemství vyrvati. Mou povinností naopak bylo nic nezměnit na svém nuzném způsobu života, aby nikdo nemohl tušit, jaké bohatství chovám pod svou střechou.

– Ach, tatínku, řekl Petr s povzdechem. – K čemu jste to tedy vlastně dělal?

– Šlo o potvrzení jistých filosofických principů a o východisko k dalšímu bádání, řekl pan Janek. – O proměnu hmoty v jinou hmotu šlo, a okolnost, že touto jinou hmotou je zlato, je vedlejší: kdyby Kámen mudrců měnil zlato v sprosté olovo, z filosofického hlediska by měl tutéž hodnotu. Toto jsem uvážil a svůj Kámen mudrců jsem schoval na bezpečné místo, kde ho nikdy nikdo nenajde, a s klidem v duši jsem se vrátil k vaření svých vodiček a pomád, abych znovu naplnil svou pokladnici, neboť byl jsem dlužen všude, kam jsem se podíval, nejen u hokyně a u řezníka, což by nebylo to nejhorší, ale též u apatykáře a zlatníka, neboť, jak známo, výroba zlata se neobejde bez surovin.

– Zkrátka a dobře, měl jste prázdnou pokladnici a navíc toho dluhy, řekl Petr.

Ano, dluhů měl pan Janek nad hlavu a víc, než mu bylo milo, ale nyní, kdy už nebyl zaneprázdněn ochranou Filosofického vejce a měl sdostatek času, při troše píle a dobré vůli mohl všechno v poměrně krátké době uvést do pořádku, než přistoupí k další badatelské práci, přesněji k výrobě alkahestu, elixíru věčného mládí, o němž se kdysi domníval, že to bude Petr, kdo jej sestrojí, neboť on měl býti jeho následovníkem a dovrшитelem jeho díla. A tak bylo všechno v klidu a všechno bylo v pořádku, když tu pana Janka stihla zdrcující zpráva, že Petr v souboji zabil člověka, a byl proto uvržen do žaláře.

Alchymista se odmlčel a chvíli seděl nehybně a se zavřenýma očima, neboť se zřejmě z oné zdrcující zprávy dosud kloudně nevzpamatoval.

– Přiznávám, řekl pak, – že mě přepadla panika. Ihned jsem se vypravil na Hrad a padl před panovníkem na kolena a prosil ho, aby měl ohled na tvé mládí, ale panovník zůstal neoblomný. Váš syn, řekl mi, se provinil proti zákonu, a vůči liteře zákona i já jsem bezmocný, stejně jako Bůh nemůže nic měnit na zákonech přírody. Takto promluvil a ani jsem se tomu nedivil, neboť já, chudý mastičkář a voňavkář, nemám na jeho rozhodování takový vliv, jaký má například ten tvůj Gambarini, který může všechno, ale neučinil pro tebe nic.

Z posledních páně Jankových slov bylo znát takovou trpkost a hněv, že to u tohoto mírného a profesionálně trpělivého muže bylo až kupodivu.

– Když jsem nepořídil u císaře, pokračoval pan Janek, – obrátil jsem se postupně na všechny největší a nejvyšší a nejmocnější pány, co jich máme, se stejným výsledkem. Pouze u jednoho z nich, jež nechci jmenovat, protože je to příliš hanebné, mi svítla jistá naděje. Ano, řekl mi, pro vašeho syna by se dalo leccos udělat, ale bude to stát mnoho, mnoho peněz, protože bude nutno uplatit soudce a tak dále. To tedy byl jediný kladný výsledek mých intervencí. Ale kde jsem ty peníze měl vzít? V tísní a zoufalosti jsem tedy upustil od zásady opatrnosti a předstírání chudoby, kterou jsem si nedávno uložil, popadl jsem svůj tyglík zlata, které jsem vyrobil ještě spolu s fráterem Augustinem, a odnesl jej do Zlatnické ulice k známému zlatníkovi, abych jej prodal. Tyglík zlata není žádný ohromující majetek, tyglík zlata může mít leckdo, tyglík zlata, říkal jsem si, není nic výstředního a neobvyklého. Až jej zpeněžím, chtěl jsem vyrobit další tyglík a prodat jej jinému

zlatníkovi, pokud možno v jiné čtvrti nebo dokonce v jiném městě, a pak ještě jeden a ještě jeden, až budu mít potřebnou částku pohromadě; a co se této částky týče, uvažoval jsem chytře, že onen vysoký úředník zajisté nikde nebude vyhlašovat, že ode mne přijal úplatek, a tak celá věc zůstane v tajnosti.

Takový byl páně Jankův plán, k němuž se v úzkostech o syna rozhodl, ale hned při prvním kroku se dočkal šeredného zklamání, neboť onen zlatník, jemuž své zlato nabídl ke koupi, sice užasl nad jeho kvalitou a čistotou a lahodným zbarvením, ale právě pro tutu výjimečnou kvalitu a čistotu a lahodné zbarvení odmítl za ně zaplatit fatku. Pan Janek, ač není zvyklý lhát, mu sice namluvil, že to jsou roztavené zlaté šperky po nebožce paní Afře, ale zlatník se nedal ošálit a uhodl, oč jde, neboť primo věděl, že pan Janek je alchymista a že už desetiletí a desetiletí pracuje na Kamení mudrců – vždyť pan Janek sám u něho nakupoval zlato, jehož potřeboval k získání mužského principu Kamene mudrců, jak známo zvaného Filosofickou sírou neboli Hadím samcem či Manželem – a secundo protože žádné zlato nabyté rejžováním nebo dolováním není tak jemné a ušlechtilé jako páně Jankův výrobek. A tak nejenže odmítl obsah tyglíku zakoupit, takže pan Janek se vrátil domů zklamán, ale ještě roznesl po celé Zlatnické ulici, že pan Janek objevil tajemství umělé výroby zlata a aby si na něj dali pozor; a tato zpráva se ze Zlatnické ulice roznesla městem jako požár za silného větru, a než den byl vystřídán dalším dnem, dostala se nahoru a ještě vejš a vejš, až k sluchu samého panovníka, a ten ihned vyslal k panu Jankovi komis, aby věc vyšetřila. Jak praveno, Kámen mudrců už byl skryt na bezpečném místě, ale komis zabavila a předložila císaři onen prožluklý tyglík; a to stačilo, aby pan Janek byl předvolán na Hrad, k císaři.

– Přiznávám se, pokračoval pan Janek, – že mi bylo hodně těžko u srdce, a proto když jsem dojel nahoru, dříve než jsem se ode-

bral k císaři, vstoupil jsem do Svatovítského chrámu a tam jsem dlouho setrval na modlitbách a prosil nebesa, aby mi byl odňat tento kalich hořkosti. Ale má prosba zůstala oslyšena. Císař na mne udeřil ostře, a když jsem trval na svém zapírání, že žádný Kámen mudrců nemám, dal mě uvrhnout do vězení.

– Ale proč se císař domáhá vašeho Kamene mudrců, když, jak je vidět, uměle vyrobené zlato nemá žádnou cenu? zeptal se Petr.

– Nemá žádnou cenu, přesněji řečeno: není směnitelné, pokud člověk, který se snaží je prodat, je známý alchymista, řekl pan Janek. – Toto jsem si měl uvědomit, a chyba, že jsem si to neuvědomil, a také že jsem opomněl své zlato pokazit, to jest dodat mu tu míru nečistot a nedokonalostí, jimiž se vyznačuje zlato přirozené. Ale alchymista je mimo jiné také do jisté míry umělec, a kterýpak umělec dobrovolně a úmyslně zkomolí své dílo? A tak vidíš, Petře, do jaké jsem se dostal patálie – tobě jsem, hlupák starý, nepomohl, a nadto sám s tebou sedím v žaláři a čekám na svou poslední hodinu.

Stáhl si pečetní prsten s obrazem hada, polykajícího svůj vlastní ocas, a navlékl jej na prst synovi.

– Zachovej si po mně tuto památku, Petře, prosím tě. Slibuješ mi to?

– Slibuji, ovšemže slibuji, tatínku, řekl Petr, – ale proč tak zoufalé řeči? Což nevidíte žádné východisko?

– Nevidím jiného východiska, řekl pan Janek, – než zapírat, stále znovu a statečně zapírat, i kdyby mě mučili sebehůř – nebojím se toho, protože život, zasvěcený Kameni mudrců, mě naučil takové sebevládě, že není na světě bolesti, kterou bych nedovedl snést mile a bez nářku. A tato sebevláda je koneckonců to jediné, co jsem svou prací získal, neboť pro mne osobně je můj Kámen mudrců ztracen, a nikomu jinému jej nesvěřím, ani tobě ne, Petře, ani tobě ne, leda v množství zcela nepatrném, které...

- Nic nechci, ani to nepatrné množství ne, přerušil ho Petr,
- a nic nechci mít společného s tou zatracenou nesmyslnou věcí, která mě straší a otravuje od samého dětství a která zabila Augustina a vás ožebračila a teď vám ještě způsobila takové trápení. Ach, táto, tatínku, já na vás denně myslil, když jsem si ráno po holení natíral tváře vaším after-shavem, jež hrabě od vás kupoval ve velkém a právem si jej pochvaloval. Ach, tatínku, proč jste se raději naplno nevěnoval výrobě voňavek a mastiček, které umíte vařit tak znamenitě, že vám není rovna, namísto abyste si zmařil život tím tichým šílenstvím! Vzpamatujte se, tatínku, a až se vás budou tázat na váš Kámen mudrců, klidně jim jej vydejte, vražte jim jej do chřtánu, ať mají radost, neřádi, a vy ať máte klid!

Zádumčivá tvář pana Janka zřetelně zesinala.

- Jak mi můžeš radit něco takového? zeptal se.

- Já vám to nejen radím, já vás dokonce zapřísahám, abyste to udělal, protože vím, že to, čemu říkáte Kámen mudrců, má právě takovou schopnost měnit olovo v zlato, jako nebožtík Augustin znal řeč, již Adam s Evou spolu hovořili v ráji, a jako ta voda, kterou jsem vám jako dítě nosil, pocházela z rosy na květině alchemille, a jako ten cukr, který přišel do styku s železem, změnil svou podstatu, a jako ty dny, které jste lidem zaškrtával v kalendáři, byly pro ně šťastné.

- Ty horoskopy, namítl pan Janek, - jsem dělal svědomitě, v souladu s nejnovějšími postupy vědy, a mýlil jsem se jen v případech nesmírně vzácných. To mi připomíná něco, co by tě v tvém neštěstí mohlo povzbudit. Po mém neúspěchu v Zlatnické ulici jsem učinil něco, co jsem měl učinit hned, a prozkoumal jsem tvá data. Nuže, vyšlo mi, že procházíš dobou nesmírně černou, ale na svatého Michala nastane v tvých osudech výrazné zlepšení. Pamatuj, Petře, na svatého Michala, a vzpomeň si na mne.

– O to nejde, tatínku, řekl Petr netrpělivě. – Jde o ten váš Kámen mudrců. Nenapadlo vás, že ten zlatník odmítl vaše zlato koupit ne pro jeho výjimečnou kvalitu a čistotu, nýbrž přesně naopak proto, že to žádné zlato není? Nepochybuji o tom, že váš takzvaný Kámen mudrců dovede zbarvit olovo nažluto – však tomu výkonu sami říkáte tingování, barvení – ale zlato, opravdové zlato se uměle vyrobit nedá, protože to zkrátka a moudře není možné, a císař se po tom vašem barvidlu shání, protože je stejný blázen jako vy.

Polekal se, že snad zašel příliš daleko, i dodal rychle:

– Promiňte, já tím slovem blázen neměl na mysli opravdového blázna, který se minul s rozumem a běhá nahý po ulicích a vykřikuje nesmysly, nýbrž prostě člověka, který je posedlý nějakou zálibou nebo vášní, jako když se řekne: Ten hoch je do toho děvčete blázen.

Pan Janek se unaveně, záдумčivě usmál.

– Nemáme čas na to, abychom se na sebe hněvali a cítili se uraženi. Ostatně já nezapomínám na tvé mládí – jen mládí dovede takto soudit a odsuzovat, aniž vědělo, má-li k tomu právo, jen mladý člověk dovede jedním pohybem ruky z ničeho nic odmávnout celoživotní práci svého otce.

– Neříkejte, že jsem vaši práci odmávl jediným pohybem ruky a z ničeho nic, řekl Petr. – Nikdy jsem se k ní nestavěl jinak, než jak se k ní stavím dnes.

– Nazýváš mě bláznem, třeba v mírném a odvozeném smyslu toho nepěkného slova, řekl pan Janek. – Odvažuješ se označit šmahem jako blázny také ty alchymisty, kteří na Velikém díle pracují už čtyři tisíce let? Čtyři tisíce let! Což je možno čtyři tisíce let provozovat něco, co nemá smysl?

– Jestliže starobylost, odpověděl Petr, – je jediným důkazem pravosti alchymie, pak zajisté byla falešná, když byla nová.

Už nastával večer, a otec se synem se stále ještě přeli tak zaje-
ujatě a živě, jako by tím chtěli zaplašit své mučivé starosti, a je
pravděpodobné, že taková vskutku byla pohnutka jejich sporu,
který skončil, teprve když v zámku okovaných dveří zaskřípal klíč
a vstoupil velitel císařské stráže, týž muž, který prve odvedl Petra
do šatlavy po jeho souboji s rytířem von Trotzendorf. Ustoupil
o krok, aby uvolnil cestu dvěma mužům, vlekcoucím kád' horké
vody, za nimi bradýř.

– Promiňte, pánové, řekl zdvořile, – ale Jeho Veličenstvo si přeje
vám oběma udělit slyšení, a je tedy nutno, abyste se k tomu slušně
upravili.

Stěny mají uši

Císař přijal oba Kukaně ve své tajné astronomické a astrologické observatoři, kterou si dal zřídit v podstřeší věže v severním opevnění Hradu, místnosti, jejíž divoká přeplněnost předměty fantastických tvarů a určení poněkud připomínala páně Jankovu alchymistickou dílnu. Zleva oblíván světlem měsíce v úplňku a jiskřících hvězd, zprava žlutavým plápolem tří voskovic a nadto ještě, zprava i zleva, září svého majestátu a své moci, císař seděl u širokého klenutého okna, jímž byl prostrčen masívní dalekohled, podobný dělu namířenému k nebi. U jeho nohou, napohled mladistvě štíhlých, zatímco trup bobtnal měkkou sádelnatostí, stál obrovitý nebeský glóbus, vznášející se na vysokém podstavci, zavaleném hromadami ohromných, do vepřové kůže svázaných foliantů, které se kaskádou sesuly z dubového stolu, přeplněného knihami, pergamenovými svitky, nákresy, rejsovadly a kružidly.

Když otec se synem vstoupili, císař se usmál vši šíří své tučné tváře, zarostlé krátkým kučeravým plnovousem.

– Aj, aj, pánové si dali načas, promluvil, – ale nevadí, i tak vás vítáme co nejvládněji. – Obrátil k Petrovi své veliké tmavé oči, podmalované černými stíny. – Tak to jste vy, ten statečný ochránce nohou, jež nemilosrdná etiketa upírá královnám, nadějný reformátor dvorských mravů a dogmat, mladistvý šermíř, který skolil starého turkobijce? To nic, to nic, promíjíme vám to milostivě, neb víme, že mladá krev je horká a že je nutno s tím počítat. Vaše tvář nám není neznámá, zahlédli jsme ji občas, ale věru, baže věru nám nenapadlo ji uvést v spojitost s latiníkem, který dovede tak elegantně užívat jazyka Ciceronova. Některé obraty z vašeho sně-

movního raportu nás velmi zaujaly, rádi bychom si o nich s vámi v patřičné chvíli pohovořili.

Petr nedokázal potlačit povzdech. Je to tedy vskutku pravda, pomyslel si, že se císaři líbil můj elaborát. Bože nebeský, kdyby si táta přestal stavět hlavu s tím šíleným Kamenem mudrců, v jak báječném pořádku by všechno bylo!

Ale pan Janek, který stál rozkročen, čelo skloněné, jako by chtěl trkat, ústa sevřená v úzkou linku, nevypadal jako člověk, který se v šťastně lehkomyšlném hnutí mysli vesele rozhodl, že si přestane stavět hlavu.

– Jak pozorujete, pokračoval císař, – naše nálada je přívětivá a vám nakloněná, a máme k tomu své důvody, za něž vděčíme vám.

Odmlčel se a položil si na klín začouzený tyglík, vyplněný zlatavě lesklou hmotou, který až dosud stál na nízké stoličce mezi levým bokem křesla a roubením okna.

– Zlatu, řekl, – není imanentně dáno být zlatem, tak jako člověku v důsledku jeho zrození z člověka je dáno být člověkem, i když se podobá opici a co do rozumu pokulhává za teletem. Zlato je zlato, jestliže vypadá jako zlato, má váhu zlata, chová se jako zlato a reaguje jako zlato. Nuže toto, – císař zatukal na obsah tyglíku kloubem ukazováku, – vskutku je zlato, a vy, Petře Kukani, jste neměl pravdu, když jste tvrdil, že tento výrobek vašeho otce není nic než olovo.

– Ale to není možné! zvolal Petr.

Císař se usmál.

– Co není možné, reformátore etikety? Neřekl jste to snad?

– Ano, řekl, odpověděl Petr, – ale byl jsem při tom s otcem v cele úplně sám.

Císař zakýval hlavou v předstíraném zarmoucení.

– Aj, ty svatá prostoto, řekl. – Vaše bezelstnost vás šlechtí, mladý muži, je vidět, že váš duch je čistý a nezáludný. Odměnou za tuto roztomilou naivnost, která nás srdečně pobavila, vám udělíme řád, jehož budete, přešťastný jinochu, prvním nositelem, protože my jej teprve touto chvílí zakládáme: bude to Řád bílé lilie, takže vrátíte se na svobodu s hrudí ozdobenou vyznamenáním, jaké si před vámi ještě nikdo nepřipjal. Ale že stejně naivní jako vy byl váš otec, takto veliký učenec a badatel a muž letitý a světa znalý, je věru hodno podivu. Myslili jste snad, že jsme vás zavřeli pod jeden zámek jen proto, abyste si mohli popovídat a rozloučit se? Fi donc, pánové! Ve vaší cele je krb, ve kterém se sice netopí, ale který má výbornou akustiku – ten krb se zasloužil o více vyzrazených tajemství než všechny skřipce a španělské boty a jak už se jmenují ty kruté instrumenty, jejichž použití příkazujeme jen v krajních případech a s nechutí, což naši poddaní velmi dobře vědí a nazývají nás proto, jak se doslýcháme, nejen Učeným a Moudrým, ale též Laskavým a Milosrdným. Nu, Kukani, jak? Máte snad něco proti tomu?

Pan Janek totiž byl brunátný, oči mu vylézaly z důlků a vydával podivné chrochtavé zvuky, jako by se snažil spolknout svůj vlastní jazyk.

– Toho jsem se od Vašeho Veličenstva nenadál, řekl s námahou.
– To není důstojné císaře a hlavy státu.

Císař, mrak v tváři, prudce vstal, přičemž bylo zřetelně slyšet, jak mu luplo v kolenou, ale hned vzápětí onen mrak rozehnal, usmál se a znovu si sedl.

– Nejen Kukaň mladší, ale i jeho otec usiluje o reformu etikety, řekl, a pokračoval, přechodně ustupuje od svého plurálu majestáti-
tiku: – Věřu ještě se mi nikdy nestalo, aby kdokoli z mých poddaných se osmělil vážit mé jednání jinak než s obdivnou úctou, ale

já vám to promím, Kukani, neboť uznávám, že jste nejbohatší a nejmocnější muž světa, jak jsem to na vlastní uši slyšel z vašich úst. Ano, kdo vlastní čtvrt funtu Kamene mudrců, je opravdu nejbohatší a nejmocnější muž světa. Ovšem protože nemůžeme vedle sebe trpět člověka bohatšího a mocnějšího, než jsme my sami, vy, Janku Kukani, nám ten Kámen odevzdáte.

– Žádný Kámen nemám, řekl pan Janek.

– A tady to? namítl císař, cvrnknuv nehtem do kelímku se zlatem.

– Roztavené šperky po manželce, řekl pan Janek.

– Ano, to jste tvrdil zlatníkovi, řekl císař, – to jste tvrdil i nám, když jsme vás slyšeli poprvé ve věci Kamene mudrců, a my, přiznáváme se, jsme užuž uvěřili, že tomu tak je a že voňavkář a apatykář pan Janek Kukaň sice je člověk poctivý a slušný, jak jsme vždycky o něm věděli, ale ani zdaleka ne tak geniální, aby dovedl sestrojít Kámen mudrců. Po celý život se zabýváme alchymií a stýkáme se s alchymisty, a ti umějí jen lhát a sát z nás peníze a balamutit nás daremnými sliby, ale Kámen mudrců sestrojít nedovedou; nuže, proč by zčistajasna to svedl jakýsi pan Janek Kukaň, nepatrný mastičkář z Malé Strany od hradeb, který si všechno kuchtí sám a sám a nikdy nás nepožádal o pomoc a podporu? On asi opravdu sehnal dohromady všechno, co v domě měl ze zlata, roztavil to a běžel to prodat do Zlatnické ulice, protože chtěl svého syna vykoupit z trůblu. Takto jsme uvažovali ve své hlavě, toto jsme si řekli a chtěli jsme vás, Kukani, propustit a mávnout nad celou tou věcí rukou, když tu nás osvítil nápad poslechnout si, co o tom povíte svému synovi. Nuže, milý Kukani, víme všechno, máme z toho převelikou radost a jsme vám proto příznivě nakloněni a ujišťujeme vás svým císařským slovem, že jak vás, tak vašeho

syna čeká budoucnost nejskvělejší. Ovšem váš Kámen mudrců musíme mít, vyžadujeme jej od vás a vy nám jej dáte.

– Nedám, řekl pan Janek.

– Proč ne? řekl císař stále ještě vlídně. – Správně jste odhadl situaci, když jste prve řekl svému synovi, že váš Kámen mudrců je pro vás ztracen, neboť dokud jej nedostaneme my, vy odsud nevyváznete živ.

Císař se snažil mluvit zvesela, nadlehčeným tónem, ale občas se zarazil, jako by ho něco zabořelo, nakrabil svůj tlustý spodní ret, nápadně červený pod tenkým, do ploché stříšky nakrouceným knírem, a tu a tam i vyrazil z hrdla něco jako krátké zasténání.

– Ať nevyvážnu, řekl pan Janek. – Ale já svůj Kámen mudrců nevydám.

Císař přidupl a bouchl oběma pěsti do opěradel křesla.

– Ale proč ne, u všech čertů rohatých, proč ne? Když dostanu váš Kámen, dám vypráskat z Hradu všechny alchymisty, které už léta vydržuji a platím, a vy se stanete neomezeným pánem všech našich laboratoří, vybavených nejmodernějšími přístroji, a můžete se v klidu věnovat práci na alkahestu, na nějž, jak jsem slyšel, pomýšlíte a o nějž se zajímám i já!

Pan Janek si těžce přejel tvář dlaní, než řekl:

– Prozradím vám tedy něco, Sire, co se svěřuje jen nejvyšším zasvěcencům a co vám vaši alchymisté, pokud to vůbec vědí, zajisté opomněli vyjevit, neboť kdyby to byli učinili, asi by za to nebyli došli milosti ve vašich očích.

Zprvu těžce hledaje slova, promluvil pak v ten smysl, že obecně přijímané tvrzení, že vynálezcem alchymie je egyptský král Hermes Trismegistos, který žil před čtyřmi tisíci lety, není pravdivé, přesněji řečeno: je pravdivé jen napůl, je to pravda exoterická, určená pro širokou veřejnost, zatímco pravda skutečná a celá je

ta, že alchymie nikdy nebyla vynalezena, přesněji: nikdo neví, kdy prvního lidského tvora posedla svatá a strašlivá myšlenka, že Vše jedno jest, totiž že hmota je totéž co síla a síla je totéž co hmota, a že je-li síla jen jedna, je jen jedna i hmota, a všechny rozdíl mezi hmotami jsou jen zdánlivé a závislé toliko na množství síly, z níž jsou udělány; nikdo neví, kdy prvního lidského tvora osvítilo toto úžasné poznání a kdy poprvé usedl k práci, aby si to ověřil a dokázal. Neví to nikdo, a ví se jen to, že tomu je nesmírně a nepředstavitelně dávno a že se to dalo v lůně dávných národů, které už neexistují nejen proto, že nemohly tak dlouho přežít, ale i proto, že byly smeteny. Co je smetlo? Zní to nepravděpodobně, ale je tomu tak: byla to právě ona myšlenka, že Vše jedno jest, která je smetla, a veškerá zhoubná činnost, jež tou myšlenkou byla podnícena. Neboť při podávání důkazu, že Vše jedno jest, totiž při zdařilém pokusu o proměnu hmoty v jinou hmotu, se snadno uvolní veliké množství síly, a tím dochází k výbuchu, u srovnání s nímž výbuch celého skladiště prachu je směšné zaprskání vlhkého knotu; byly to výbuchy, při nichž celá města vzala zasvé, ano, celá města a i celé země. Tyto katastrofy byly tak strašlivé, že po nich bezmála nezbyly ani vzpomínky, neboť je nepřežil nikdo, kdo by na ně ještě mohl vzpomínati, a zprávy z druhé ruky, které se nám přece zachovaly, jsou přísně tajeny, neboť kdyby pronikly na veřejnost, veškeré lidstvo by vykřiklo v hrůze a vývoj věd by se zastavil. Mluví se o sloupích ohně tak žhavých a oslnivých, že na tisíc mil dálky se od té záře oslepne, a naproti tomu lidé od narození nevidomí ji vidí, neboť její pronikavosti neodolají ani brány jejich slepoty, a po tom, kdo se octl blíže, zbude nejvýš jen stín jeho těla, jež se v mžiku vypařilo; a mluví-li se v Zjevení svatého Jana o městě, na něž sestoupil z nebe oheň a spálil je, a v Knize žalmů, že Hospodinův hlas rozkřesává plamen ohně, a v První knize

Mojžíšově, že Hospodin dštil na Sodomu a Gomoru síru a oheň a rozvrátil ta města a zničil všecko, co roste ze země, jsou to také ohlasy těchto hrůz.

– Myšlenka, pokračoval pan Janek, – že Vše jedno jest, zanikala v těchto pohromách znovu a znovu, ale také se znovu a znovu vracela, neboť lidský tvor je tak udělán, že nemůže trvale chodit po této zemi, aniž by pochopil, z čeho a jak je udělána čili jaká je její vnitřní povaha, a jeho zvědavost a zvědavost je bez mezí. Teprve Hermes Trismegistos to byl, kdo objevil zásadu Filosofické uzdy, substance, která je hlavní složkou Kamene mudrců a která při proměně hmot, když si alchymista počíná poučeně a obezřetně, ničivé síly poutá a zneškodňuje. Ale i tak jsou tyto pokusy nesmírně nebezpečné, a u vědomí tohoto nebezpečí si alchymista nechává své poznatky pro sebe a ve svých knihách se vyjadřuje tak, aby mu nerozuměl čtenář nepovolaný, a s vědoucí rezignací se usmívá těm, již jeho snažení prohlašují za nesmysl a bláznovství, a je dokonce rád těmto pomluvám, neboť zastírají hlubokou vážnost jeho počínání. Takto nazírán, alchymista je člověk opatrný, který chrání oheň, aby se nedostal do rukou dítěte, a který bdí nad tím, aby se neopakovalo to, co za pradávne minulosti člověčenstva se přihodilo už často a o čem se bible zmiňuje jen mlhavě, ale se zřejmým respektem a bázní.

Bylo by zajisté možno namítnouti, že než aby se ve svých knihách vyjadřovali temně a nesrozumitelně, alchymisté by učinili lépe, kdyby vůbec žádné knihy nepsali, a než aby si ve svých dílnách počínali opatrně a obezřetně, lépe by učinili, kdyby ty dílny uzavřeli na zámek devaterý; ano, bylo by to lepší, ale není to možné, neboť jako nelze lidem bránit v tom, aby se vzájemně pobíjeli, nelze jim bránit v tom, aby bádali a spekulovali o věcech povážlivých. Když však už se vzájemně pobíjejí, neboť je k tomu žene jejich nátura, je správné aspoň to, že o věci válečné se starají jen zkušení

válečníci, a když tatáž jejich lidská nátura je nabádá k přemýšlení a pátrání po tajemstvích, jež by lépe měla ostat skryta, je správné, že tohoto přemýšlení a pátrání se ujali lidé vážní a plně sobě vědomí neštěstí, jež by mohli natropiti, kdyby si přitom vedli jinak než v souladu se zkušenostmi čtyř tisíciletí. Zatímco naprostá většina badatelů, puzena žádostí slávy a uznání a moci, z plných plic vytrubuje všechno, co objevila, a lehkomyšlně pouští do světa své vynálezy, aniž uvážila, co o těchto vynálezech podotkne Bůh, dá-li jim své požehnání, či stihne-li je kletbou, alchymista potlačuje svou lidskou náтуру a mlčí, protože kdyby jednal jinak, úradek Boha k jeho počínání by byl zcela jednoznačný: anatéma.

Pan Janek se zachvěl a povzdechl si, než pokračoval:

– Z těchto důvodů bych nesvěřil svůj Kámen mudrců, jak jste pravděpodobně slyšel, neboť naslouchal jste naší rozmluvě skutku pozorně, ani svému synovi, neboť můj syn mě nenásledoval v mém povolání a v jeho nezkušených rukou by můj Kámen mohl způsobit nedozírné škody.

– Vaše teorie, Kukani, kterou jste před námi rozvinul s takovou silou výmluvnosti, se nám nelíbí, neboť byla vymyšlena nějakým škarohlídem, řekl císař. – V alchymii nejde o filosofii, nejde o bádání o podstatě hmoty, jde v ní o výrobu zlata, *tout court*. Ireneus Filaleta, a to je, prosím, autorita, stanoví ve svých Dvaceti pravidlech k Velikému dílu jako pravidlo první a základní: Ať jest to kdokoliv, jenž vám co říká nebo chce namluvit, ať čtete cokoli v knihách sofistů, neodchylujte se nikdy od zásady, že vaším cílem je zlato, a tedy zlato má být jediným subjektem vaší práce.

– Chápu, že tento názor vyhovuje Vašemu Veličenstvu, řekl pan Janek.

– Ano, vyhovuje nám, a proto se ho držíme, řekl císař. – Schvalujeme vám, Kukani, že byste nechtěl svůj Kámen svěřit nezku-

šeným rukám svého syna. Ale naše ruce nejsou nezkušené. Není postupu, který by nám byl neznámý. Svěřte nám svůj Kámen.

– To je pro mne, Vaše Veličenstvo, představa tak nemožná, že se jí ani usmát nedovedu, řekl pan Janek. – Nepřipouštím ji prostě, jako nepřipouštím existenci dřevěného železa nebo rohatého kruhu. Užil jsem příměru ohně, jež alchymista chrání před rukama dítěte: nuže odevzdat Kámen mudrců vám, vladaři neúkojně chtivému zlata a moci, by ve smyslu tohoto příměru bylo totéž jako dát dítěti křesadlo a troud, odvést je do sýpky plné vyschlého zrna a říci mu: Tady si hrej.

– Jste to vy, Kukani, kdo si hraje s něčím velmi choulostivým, řekl císař, – s naší trpělivostí a shovívavostí. Odvažujete se tvrdit, že my jsme dítě?

– Každý vladař je dítě, řekl pan Janek, – neboť tak jako dítě žije chráněn před skutečností a krutostí života. Proto slyšte mé poslední slovo, Sire: já nezradím své poslání a zasvěcení, a vyjde-li má práce naprázdno, snesu to bez reptání, ale abych ji proměnil v peklo a prokletí, toho nebude, ne, toho nebude.

– Nebude pekla, nebude prokletí, řekl císař, – neboť se vám zaručujeme svým nejvyšším slovem, že vás neodloučíme od vašeho Kamene, takže vy jediný s ním budete zacházet a manipulovat, jak uznáte za vhodné, ovšem pouze v náš prospěch a za našeho vědomí. Chápejte, že já váš Kámen potřebuji, zoufale ho potřebuji, protože mám odbojného bratra, který uždibuje území mé říše kus po kuse, takže by bylo nezbytně třeba ho oběsit, a protože musím rozdrtit opozici stavů a protože musím srazit na kolena tureckého sultána a protože musím... tisíc věcí musím, ale nemohu, protože k tomu je třeba peněz a zase peněz, a já je nemám! Teď jsem se vám vyznal ze svých nesnází, Kukani, a vy vidíte, že to není chtivost zlata a moci, pro kterou se dožadují vašeho Kamene, nýbrž nejvyšší státní zájmy.

Pan Janek vážně přikývl.

– Ano, přesně tak. Nikdy jsem nepochyboval o tom, že vladař nemůže Kamene mudrců využít ku prospěchu lidstva.

Císaři se roztrásl spodní ret, tvář se mu zaleskla potem, zář moci, která ho oblévala, pohasla, a byl z něho obyčejný tlustý, zoufalý, nechápající člověk.

– Ale to je nesnesitelné, nadobro nesnesitelné! zasténal. – Opravdu nemůžeme snést myšlenku, že někde nablízku je schován Kámen mudrců, a my jej nemáme dostat! Kde je ten Kámen? Kde je? Odpověď na tuto otázku je uložena v tvé hlavě, Kukani, v tvém mozku, a já bych se mohl do toho mozku podívat, rozkrájet jej, rozdrobit, rozválet, rozcupovat na vláčkénka, rozpustit v kyselině...

Pan Janek se usmál.

– V staré legendě o svatém Ignácovi se vypráví, že když tyran dal tohoto světce na mučidla, aby se zřekl své víry, on ani nehlesl a stále jen opakoval Kristovo jméno. Tyran se ho tázal, proč tak činí, a Ignác odpověděl, že toto jméno je zapsáno v jeho srdci. Tyran mu tedy dal srdce vyrvat z těla, dal je rozříznout vejprůl, a hle, Kristovo jméno tam vskutku bylo zapsáno zlatými písmeny. Ale to je naivní lidová legenda, Vaše Veličenstvo. V mém mozku nic zapsáno není. Kdybyste mi dal rozříznout hlavu, nic, pranic z ní nevyčtete.

– Povězte nám to dobrovolně, řekl císař a sepal ruce. – My vás o to prosíme. Víte, co to znamená, když vládce největší říše někomu o něco prosí? Prosím, povězte nám to.

Pan Janek zavrtěl hlavou.

– Pak, řekl císař, – budeme nuceni sáhnout k prostředku, který se nám, jak jsme pravili, protiví.

Pan Janek přikývl.

– S tím jsem počítal a jsem odhodlán podstoupit cokoli. Aj, je tomu dvacet let, kdy mně Vaše Veličenstvo poprvé vyhrozilo mu-

kami a smrtí na hranici. Přiznávám, že tehdy jsem se před tím chvěl. Ale nyní už nikoli.

– Ano, slyšeli jsme, že není bolesti, kterou byste nedovedl snést mile a bez nářku, řekl císař. – Pravil jste to, a my vám věříme. Ale možná že budete snášet méně mile a bez nářku, když dáme jakožto mírný první stupeň trápení trhat žhavými kleštěmi žebra nejen vám, ale i vašemu synovi.

– Ani tehdy vám svůj Kámen nevydám, řekl pan Janek.

– Tatínku! vykřikl Petr v hrůze. Oni jsou oba opravdu šílení, pomyslně si, a nohy mu oslábly a chtělo se mu zvracet. V záchvatu nenávisti k otci a k jeho posedlosti, jež jím prudce pronikla, jako by se byl napil louhu, se mu zazdalo, že cítí prokletý pach kouře a síry, který prostupoval páně Jankovu dílnu, a pak si uvědomil, že to je čoud jeho vlastního škvířícího se masa, drásaného žhavými kleštěmi. I já už přicházím o rozum, pomyslně si. I já už začínám bláznit.

– Nevadí, řekl císař. – Když snesete první stupeň, nutně podlehnete při stupni druhém, kdy vám týmiž kleštěmi dáme trhat něco daleko choulostivějšího, než jsou žebra.

– Nepodlehnu, řekl pan Janek.

– Pak nám nezbývá než se o tom přesvědčit, řekl císař.

– Můj syn nic neví a já už nikdy nepromluvím, řekl pan Janek, a uchopiv kružidlo, opřel si jeho bodec o prsa.

– Stráž! zařval císař a vyskočil, ale než uspěl udělat krok, pan Janek nalehl na desku stolu a vhroužil si bodec do srdce právě ve chvíli, kdy do dveří vstoupil velitel stráže.

– Lékaře! křičel císař. – Honem pro lékaře! On nesmí umřít!

Vrhl se k panu Jankovi, který se svalil na zem, v předsmrtné křeči strhnuv s sebou oběma rukama kupu knih a pergamenů. Když pak císař povstal, držel v ruce zakrvácené kružidlo, jež

vytáhl z rány, byl v tváři bílý jako půlnoční příšera a oči měl pomatené.

– Tys ho zabil, řekl, píchaje Petra bodcem a zůstává tak na jeho kabátci malé krvavé skvrny. – Jsi mladší a svižnější než my, ještě jsi mohl přiskočit a zabránit tomu, ale tys to neučinil, protože sis přál, aby zemřel. Ale nemysli si, zlořečený, že se tím něco změnilo v tvůj prospěch. Jdi teď a poklekni a sepni ruce, jak vysoko dovedeš, a pros nebesa, aby se nám podařilo najít jeho Kámen mudrců, který dáme ve vašem domku hledat tak, jak ještě nikdo nic nehledal – úpěnlivě pros nebesa a pomáhej nám při našem hledání aspoň modlitbou, protože kdyby se stalo a my Kámen nenašli, padne na tebe celá váha našeho zklamání a hněvu a tobě se povede tak zle, že i tento mrtvý se ve svém hrobě zachvěje zděšením z toho, co s tebou učiníme.

Pokynul strážným, aby Petra odvedli, a pak, přepaden skučivým pláčem, jal se bušit oběma pěstmi do těla pana Janka.

– Dej mi Kámen mudrců! volal vzlykaje. – Probud' se a dej mi svůj Kámen! Slyšíš? Jsi mrtev a naše hloupé lidské záležitosti, na kterých ti tolik záleželo, jsou ti už dokonale lhostejné – co ti sejde na tom, co přinese tvůj Kámen, požehnání nebo prokletí, ráj nebo peklo, světlo nebo noc? Jsi nad námi, nad lidmi, nad věcmi, jsi jinde, a můžeš mi proto dát to, co jsi mi zaživa odpíral – probud' se na chvíli a řekni, kam jsi schoval svůj Kámen.

Ale pan Janek zůstal němý a jen se tiše, zádumčivě usmíval.

DRUHÁ ČÁST

Prokleté jméno Gambarini

Ale dobrý člověk ještě žije

Toto se přihodilo uprostřed léta, a pak uplynulo šest neděl a Petr stále seděl o samotě v žaláři. Někdy koncem září byl časně ráno posazen na káru a s eskortou pěti mužů dovezen na hrad jménem Srpno, jižně od Prahy, nedaleko Benešova.

Bylo to staré panské sídlo, jež pamatovalo dob krále Václava toho jména druhého; po vymření rodu Srpnovců, přesněji české větve tohoto rodu, připadlo Srpno majetku korunnímu. Ježto mělo značný strategický význam, neboť hlídalo a ovládalo povodí řeky Sáhy před jejím soutokem s Vltavou, ale bylo naproti tomu, jak u středověkých hradů zvykem, nepohodlné k obývání a těžko přístupné, sloužilo už jen k účelům vojenským jako ubikace zbrojné posádky, a občas také jako státní vězení – vězení pověstně kruté, neboť lýtý purkrabí, který spravoval sprnovské zboží, měl v nedobrému zvyku zavírat nebo přesněji spouštět své svěřence do strašné hladomorny lahovitého tvaru, dole široké, nahoře úzké, vyhloubené v základech obranné věže hradu, zvané Zapomněnkou. Proto když Petr vyrozuměl z několika slov, jež mezi sebou vyměnili členové eskorty, že ho vezou na Srpno, pochopil, že císař plní svůj slib, a nenajde-li Kámen mudrců, zatočí s ním, Petrem, hůř než šeredně, i propadl se do nejčernějších hlubin zoufalosti a už nemyslel na nic, než jak by si opatřil hřebík nebo kousek skla nebo aspoň ostrý kamínek, jímž by si rozdrásal žíly a vykřvácel, ale byl k lavici, na níž seděl, přivázán hrubými provazy tak pevně, že se nemohl hnout.

Kladka, na které mě budou spouštět do díry, bude skřípat, jako když kňučí pes, myslil si. A z díry bude ke mně stoupat mrtvolný

puch. A pak budu dole, pes přestane kňučet, kat mornu zavře víkem, a bude konec, kterým to teprve začne.

Toto si opakoval v nesčetných obměnách, přičemž vidina nastávajících hrůz se mu jevila stále zřetelněji, a čím byla zřetelnější, tím více mu drkotaly zuby.

Přísný tvar Zapomněnky, podobný svíci, se před ním rýsoval už zdáli, když se blížili k Srpnu, takže než přejeli spuštěný padací most a stanuli na hlavním nádvoří pevnosti, byl Petr už polomrtev děsem. Velitel eskorty ho zavedl do kanceláře v přízemí hradního paláce, kdež jej stroze po vojensku spolu s průvodními dokumenty předal purkrabímu, a sraziv paty, odešel.

A tu purkrabí k Petrovu nemalému překvapení vstal, vyndal z úst gypsovou dýmčičku, kterou kouřil, podal mu ruku a představil se:

– Jsem Vojtí Kuba ze Sychrova.

Byl to modrooký obr široké, zarudlé tváře, s vypouklým čelem, jímž poněkud připomínal přívětivého delfína, přítele lidí, a mocným břichem, pěkně se klenoucím nad nízko spuštěnými gatěmi. Nad kořenem nosu měl trojúhelníček, postavený na špici, který byl tím zřetelnější, čím úsilněji přemýšlel a staral se. Petr, nevěda co si myslet o tomto přivítání, také se představil.

– Tak vás pěkně vítám, a posadte se, prosím, řekl pan Vojtí a s žuchnutím se spustil svým mocným zadkem na židli. – Abych se vám přiznal, nemám z toho zrovna dvakrát radost, že mi vás sem poslali, člověk má starostí nad hlavu a teď ještě tohle, mít vězně na krku. Úroda byla slabá, nevím, jak splním povinné dodávky, slepice přestaly nést, jako by se domluvily, ve Vesici nám uhynul celý vepřinec, a naproti tomu se urodila taková síla švestek, že nevíme, kam s nimi – rád švestky?

– Rád, řekl Petr jako ze sna.

– Tak to si jich užijete, až vám polezou krkem, řekl pan Vojtí, a nasadiv si na nos brejle, jal se studovat Petrovy dokumenty; a Petr si pomyslí, že katan s ním úmyslně jedná tak vlídně, aby mu tím silněji dal pocítit hrůzu toho, jak s ním naloží později.

– Tady nic nestojí, řekl pan Vojtí, odsunuv dokumenty. – Prý jste nepřátelský nejvyšším rozhodnutím a záměrům Jeho Veličenstva – ale kdo už není nepřátelský rozhodnutím a záměrům takového císaře, jako je ten náš?

Provokace, pomyslí si Petr.

– Tak co s vámi, člověče? řekl pan Vojtí. – Co jste doopravdy provedl?

Petr mu odpověděl po pravdě, že vlastním důvodem, proč byl vsazen za mříže, byl jeho souboj s rytířem von Trotzendorf.

– Ale, ale, pro souboj se lidé neposílají na Srpno, řekl pan Vojtí. – Císař sice, pravda, souboje zakázal, protože jsou zakázány ve Francii a on se opičí po všem, co se dělá ve Francii, ale když někdo ten zákaz přestoupí, on nad tím rád zamhouří oko, protože i francouzský král nad takovými věcmi mhouří oko. Šlechtic, který se nebije v soubojích, je jako kohout, který nekokrhá, nemám pravdu? Já sám jsem se zamlada kolikrát bil. – Vlastně jen jednou, opravil se, neboť mu neušel Petrův nedůvěřivý výraz, – ale pořádně. Odnsl jsem to ranou do stehna. Všim jste si, že většina soubojů končí píchnutím do stehna?

– I já jsem svého soupeře bodl do stehna, řekl Petr.

– A proč? otázal se pan Vojtí. – Proč jste ho bodl zrovna do stehna?

– Protože jsem ho nechtěl zabít, řekl Petr. – Myslil jsem, že stehno je nejméně choulostivá část těla.

– Když tedy, řekl pan Vojtí, – většina soubojů končí píchnutím do stehna, znamená to, že lidé jsou v podstatě dobří. Nebo nemyslíte, že jsou dobří?

Chytačka, pomyslel si Petr. Řeknu mu, že lidé jsou dobří, a ona to: Pak tě tedy, chlapečku, musím vyvést z omylu a ukázat ti, do jaké míry nejsou dobří – šup s tebou do Zapomněnky! Ale řeknu-li, že nejsou dobří, on odpoví právě tak: Máš pravdu, mládenče, lidé nejsou dobří, nýbrž naopak tuze, tuze zlí, s tím se nedá nic dělat, i já jsem děsně zlý, a proto tě shodím do Zapomněnky.

Musím být chytrý jako ďábel, umínil si.

– O zajících se dá všeobecně říci, že jsou bázlíví, řekl opatrně, – o ovcích, že jsou mírné, o tygrech, že jsou krvelační, ale na člověka žádná taková všeobecnost neplatí. Nedá se o něm říci, že je dobrý nebo že je zlý, protože na rozdíl od zvířat člověk se vymyká obecným znakům druhu, přesněji a správněji: u člověka znaky druhu jsou méně významné než znaky individua. Můj otec, který až na to, že příliš lpěl na jistých starých praktikách a pověrách, byl velmi moudrý člověk, měl pravdu, když řekl, že v člověku božství a ďábelství tvoří nedílnou jednotu. Kdybych tuto myšlenku chtěl vyjádřit jednodušeji, řekl bych, že člověk zkrátka je tvor, u kterého se nikdy neví.

Pan Vojtí se podrbal troubelem dýmčičky za uchem.

– Trochu moc učené, ale to, co jste řekl závěrem, to se mi líbí a to si zapíšu. – Pan Vojtí vylovil z kapsy u gatí malou knížtičku s olůvkem. – Jak to bylo? Člověk je tvor...

– U kterého se nikdy neví, řekl Petr.

Pan Vojtí si tuto moudrost pečlivě zaznamenal. – Už tu mám zapsáno několik tuze trefných výroků, například: Kdyby teta měla kulky, tak by to byl strýc. Není to znamenité?

Petr uznal, že to je znamenité.

– Nejen znamenité, ale i legrační, tak legrační, že se člověk musí smát, dělej co dělej a chtěj nebo nechtěj, řekl pan Vojtí a rychle dodal, neboť se zřejmě obával, aby se Petr neurazil pro jeho přílišnou

chválu cizí myšlenky: – Váš výrok je ovšem také znamenitý, sice ne legrační, to jistě ne, ale zato hluboký. Ta věta o tetě se týká jen jedné životní situace, to jest takové, když někdo řekne, že kdyby se to či ono bylo stalo jinak nebo kdyby se to vůbec nebylo stalo, tak by teď všechno bylo jinačí, kdežto váš výrok se týká člověka celého; jeden se tomu nesměje, ale zato přemýšlí a přemýšlí, až neví, kde mu hlava stojí. – Pan Vojtí sklapl svoji knížtičku, zastrčil ji znovu do kapsy a sundal brejle. – Ale teď mi povězte, co bylo dál, když vás po tom souboji zavřeli.

Petr si uvědomil, že když surovému purkrabímu dozná, že vyvolal, ač nechtě, hněv samého císaře, purkrabí ho zavře do Zapomněnky už ne pouze z osobní zvůle a krutosti, ale též tak říkajíc z úřední povinnosti. Ale protože nedovedl lhát, a hlavně protože purkrabí navzdory své strašné pověsti, která ho halila jako černý mrak, v něm budil důvěru a dokonce i sympatii, vypověděl mu pravdivě další historii svých calamitatum, počínajíc návštěvou hraběte Gambariniho v šatlavě až po setkání s otcem a slyšení u císaře; a když skončil, shledal s nevěřícím podivem, že modré oči purkrabího jsou zality slzami.

– To by člověk nevěřil, co se může stát, řekl pan Vojtí. – Tak mladý, a takové průšvihy. A to všechno jen proto, že jste si oba stavěli palice, váš otec i vy. Odkud jste vzali takové palice, pro pět ran Krista? Cožpak ten Kámen mudrců, nebo jak se ten neřád jmenoval, opravdu byl něco tak vzácného, že vašemu otci stálo za to položit za něj život?

– Zajisté že ne, řekl Petr. – Byla to otcova posedlost. Ovšem tato posedlost, i když ho zahнала do slepé uličky, měla jistou přednost, totiž tu, že v něm vyvolala přesvědčení, že se obětuje pro něco velkého, co přesahuje skutečný význam a váhu jeho osoby. Můj otec zemřel jako hrdina, i když šlo jen o hloupost.

– Jak to víte tak jistě, že šlo jen o hloupost? zeptal se pan Vojtí.
– Vím to, protože mám zdravý rozum, řekl Petr.
– A když jste se hádal o to, zdali královny mají nohy, nešlo o hloupost? řekl pan Vojtí.

Petr neodpověděl.

– No, nic ve zlém, nic ve zlém, řekl spěšně pan Vojtí. – Já vás nechtěl urazit, já mám pro mladé lidi pochopení, vždyť jsem měl také syna, a roztrhal mi ho na lovu kanec, když byl právě tak starý jako vy, dvacet let.

– Mně jde na sedmnáct, řekl Petr.

– Vypadáte na dvacet, to asi je tím utrpením, řekl pan Vojtí. – Zavinil jste si to sám, ale co naplat, honěním bycha se nic nespraví. Musíme vzít rozum do hrsti, co s vámi dál.

A pan Vojtí, bera rozum do hrsti, trojúhelníček nad nosem silně prohloubený, obrátil k stropu své vypouklé delfíní čelo.

– Nehodíte mě do Zapomněnky? řekl Petr, neboť chtěl už vědět, na čem je.

– Do Zapomněnky? řekl pan Vojtí. – Fujtajbl, to já nedělám. Císaři asi ušla ta maličkost, že můj předchůdce, který rád házel lidi do Zapomněnky, se před několika týdny ožral a spadl z hradby a srazil si vaz nebo co, zkrátka už nevstal, a teď tu jsem já, a já to nemám rád, protože když si představím, co se s takovým člověkem děje, když sedí v morně, dělá se mi zle. Je to eklhaft, zkrátka. A co se ztracení času týče, já se rád pobavím se vzdělanými lidmi. Tak vážně, chlapče, dáte mi čestné slovo, že mi neutečete? Jinak bych vás musel zavřít na klíč. Co je s vámi?

Petr byl tak vyčerpán otřesy a zvraty, jimiž prošel, že se mu zašmodrchaly a popletly nervy, i byl bledý jako plátno.

– Nic, už nic, pane Sychrovský, řekl a pokračoval, přemáhaje smích a pláč, který se o něj pokoušel. – Ano, vám dám čestné slovo,

že neuteču. Nikomu jinému na světě bych je nedal, ale vám je dám. Protože vy snad ani nejste člověk.

– Ale to jsou řeči, řekl pan Vojtí s nevolí. – Snad se tu nebudete příliš nudit. Máme tu docela pěknou knihovnu, mohl byste nám ji drobet uspořádat, jestli se v tom vyznáte, já na ni nemám čas a tak je v ní bordel. A na hradbách je pěkná procházka s vyhlídkou až k Mráči, když je jasné počasí. Ale z hradu, pěkně vás prosím, nevycházejte, někdo by to mohl píchnout a já bych měl průsvih.

Zatřepal šňůrou od zvonce, který byl zavěšen na chodbě za dveřmi, a vešla hezounká děvečka, jež se hned při pohledu na jeho zajímavě ztrápenou tvář do Petra na smrt zamilovala, neboť zrůžověla a oči jí zkulatěly.

– Baruško, zaveď pána z Kukaně do hostinského pokoje, do toho lepšího, s parůžky, řekl jí pan Vojtí. – A připrav mu čisté prádlo a nějaké šaty po synovi, víš, kde jsou, v mém pokoji v té truhlici pod oknem. Ale nejdřív mu udělej teplou lázeň, a kdyby chtěl, jako že asi bude chtít, můžeš mu vydrbat záda.

Když odcházel za děvečkou, Petr si na něco vzpomněl, i otočil se ještě k panu Vojtímu.

– Řekněte mi, pěkně prosím, jaký dnes máme den, já dávno neměl v rukou kalendář.

– Čtvrtek, řekl pan Vojtí. – Proč vás to zajímá? Co na tom záleží, jestli je čtvrtek nebo pátek, pokud ovšem není neděle, den Páně?

– To mě nezajímá, řekl Petr. – Já bych chtěl vědět, který dnes máme den v měsíci, totiž který svatý připadá na dnešek.

– Ani na tom nezáleží, řekl energicky pan Vojtí. – Protože co je takový jeden jednotlivý den? Hotový pšuk. Tady je každý den stejný, čas se vleče a přitom ubíhá, že člověk nestačí mrkat. Dlouho-li a svatá Tereška nám pošle první mrzáčky a svatý Martin přijede

na bílém koni, a dlouho-li a jsou tu Vánoce, a dlouho-li a je tu Nový rok a my s ním o slepičí krok, a dlouho-li a je tu první máj, a dlouho-li a svatá Markyta hodí srp do žita, a dlouho-li a je tu zase svatého Václava. Protože včera bylo svatého Václava, však jsme měli husu, ještě teď mě tlačí v břicho, a tak tedy dnes je devěťadvacátého září, svatého Michala.

Císařův bratr

Pod vlídným dohledem pana Vojtího Kuby ze Sychrova, který stále více přivykal myšlence, že se mu v něm vrátil jeho syn, rozsápaný kancem, strávil Petr na srpnovské pevnosti téměř patnáct měsíců, a vskutku, jak pan Vojtí bystře postřehl, čas se tu vlekl pomalu a současně ubíhal závratně rychle. Dny nebraly konce a jeden byl jako druhý, ale když se Petr v rozpomínkách ohlédl nazpět, měl dojem, že celý jeho pobyt na Srpnu proběhl v mžiku, kdy se neustále – což vskutku činíval – procházel po hradbách, těše se ze znamenité vyhlídky, anebo když bez přetržení – což také dělával – seděl v knihovně a louskal rytířské romány a memoáry znamenitých mužů, mimo jiné i Paměti slavného sochaře a zlatníka Benvenuto Celliniho, které ho mimořádně zaujaly z toho prostého důvodu, že dobrý hrabě Gambarini byl vlastníkem Mistrovy proslulé lovecké pušky, anebo kdy napořád hrál s panem Vojtím šachy a za teplých večerů s ním sedával na východní baště a při džbánku dobrého bílého vína mu povídal chytrosti a moudrosti, jež si pan Vojtí horlivě zapisoval. Srpnovský purkrabí byl velmi zvědavý, velmi chtivý poučení, i využíval v plné míře bohatství vědomostí, jež si jeho mladý vězeň přinesl z jezovitské školy. Tak například jednou se ho otázal, že je-li pravda to, co se tvrdí v poslední době, že totiž Slunce se neotáčí kolem Země, nýbrž naopak Země se otáčí kolem Slunce, jakpak se to rýmuje s onou pasáží v bibli, v níž se praví, že Jozue poručil slunci, aby se zastavilo?

– Já nevím, řekl Petr, – já jsem tam tenkrát, když Jozue bojoval proti Amorejským, nebyl.

Pan Vojtí se této odpovědi dal do smíchu, a smál se dlouho.

– Ale vážně, řekl pak, – jak to vysvětlíte, že v bibli, v níž jak známo je jen a jen pravda, stojí psáno, že se zastavilo Slunce, a ne že se zastavila Země?

Na to řekl Petr k pohoršenému údivu pana Vojtího, který dosud nikdy neslyšel něco tak smělého, že si naprosto není jist, že v bibli je psána jen a jen pravda; ale zajímá-li se pan Sychrovský o onu zmínku o zastaveném Slunci, ať si uvědomí, že i kdyby teorie o otáčení kolem slunce došla všeobecného uznání, takže nikdo by nepochyboval o její správnosti, lidé přece nepřestanou říkat, že slunce vychází nebo zapadá, protože jak to říci jinak? Že se naše polovina zeměkoule přichýlila k slunci nebo že se od něho odchýlila? Tak přece nelze mluvit. Takže pan Vojtí klidně může, když mu na tom tolik záleží, považovat slova „i zastavilo se Slunce“, jež čteme v Knize Jozue, kapitola desátá, verš třináctý, za prostou hovorovou nepřesnost.

– Rozumím, výborně tomu rozumím, na to pan Vojtí radostně. – Byla to tedy Země, která se zastavila, ale protože toto zastavení Země působilo dojmem, jako by se bylo zastavilo Slunce, v bibli se krátce a pro větší názornost praví, že se zastavilo Slunce.

– Ne, ani Země se nezastavila, řekl Petr a pokračoval, tázaje se pana Vojtího, dovede-li si představit, co by se stalo, kdyby Země najednou znehybněla? Což neviděl nikdy, co se přihodí, když děvečka nesoucí podnos s nádobím přeruší svou rychlou chůzi a najednou zůstane stát? Zastavila se na místě pouze ona, ale nádoby pokračuje v pohybu a z jejího tácu, ježž ona pevně drží v ruce, odletí. Podobně by odletělo všechno, co na světě jest, kdyby se země na jeden ráz zastavila – Jozue by odletěl, vymrštěn se svými vojáky do prostoru, a s ním by odletěli králové amorejší a město Gabaon by odletělo a odletěly by stromy a zvěř, a řeky a moře by se vyprázdnily na jeden ráz. Ach nikoli, nic takového se nestalo.

– Co se tedy stalo? tázal se pan Vojtí zmaten. – Nezastavilo se Slunce, nezastavila se ani Země – čemu tedy máme věřit, když ani na bibli není spolehnutí?

– Vlastnímu rozumu je třeba věřit, řekl Petr. – Písmo se nesmí vykládat doslova a otrocky; biblické texty je třeba chápat metaforicky a se zrníčkem soli, a okolnost, že církve se tomu požadavku brání a trvají na svých puntičkářských výkladech, je zločinná hloupost, která nám přivodila více bídy a utrpení než mor a neštovice a všechny jiné metly lidstva dohromady. Nezastavilo se Slunce, protože Slunce stojí, a proto se zastavit nemůže, nezastavila se Země, protože by to mělo nepředstavitelné následky – co se tedy zastavilo? Zastavil se čas, vážený pane Sychrovský, a i ten čas se zastavil pouze zdánlivě a jen díky tomu, že Jozue se svým vojskem vyvinul válečnou činnost tak horlivou a vášnivou, že za kratičkou dobu, řekněme za několik minut, pobil více nepřátel než kolik jich lze při rozvázném vedení války pobít za celé hodiny. A protože plynutí času měříme zdánlivým pohybem Slunce, biblický kronikář napsal, že se zastavilo Slunce. Kdyby lidé dovedli takto uvažovat, byl by pokoj a klid, a Giordano Bruno nemusil být upálen a protestanti a katolíci by mohli složit zbraně a lidstvo, po staletí soužené náboženskými boji, by se mohlo zabývat vážnějšími a užitečnějšími otázkami a zájmy.

Co se takto zabávali, v zemi se přiházely události nedobré a pohnuté, takže hrad Srpno, ponurý a neblahé pověsti, se paradoxně stal ostrovem poklidu a míru uprostřed rozbouřeného moře. Podle zpráv a pověstí, jež přinášeli náhodní návštěvníci hradu, císař prý v posledním roce žalostně sešel na duchu a dopouštěl se činů, jež se přičily zdravému rozumu a nutně směřovaly k tragickým koncům. Tak prý mimo jiné povolal do Čech na svou obranu cizí žoldnéře, a ti, když nedostali plat, se odškodňují rabováním vesnic

a i celých měst. Jednou pak v prosinci, vpozdvečer zapršeného, ale dosti teplého dne, objevil se na Srpnu toulavý muzikant, veliký umělec, neboť dovedl hrát současně na pět nástrojů, na brumajzl, kobzu, loutnu, bubínek a triangel, jež obsluhoval rukama, nohama a hubou, a že prý císař zešílel a dal všem dvořanům vypíchat oči a vytrhat jazyky.

Den nato přijel kupec, který potvrdil, že události, k nimž došlo nahoře, jsou otřesné a ohromující a veliké, ale zběhly se venkoncem jinak a poklidněji, než jak by tomu chtěla lidová fáma, bez vypichování očí a trhání jazyků: císař prostě abdikoval a uchýlil se na odpočinek a povolal svého bratra, aby se ujal žezla. Ale vandrovní dráteník, jeden z těch, již svého času kupovali od pana Janka jeho výtečný tmel na spravování hrnců, přinesl úžasný detail této abdikace: císař prý nejprve dal zbourat celý Pražský hrad včetně Chrámu svatého Víta. Takové řeči se množily a množily, až pan Vojtí, starostný trojúhelníček na čele, kázal sedlat a vydal se do sídelního města, aby se poptal, co na tom všem je pravdy.

Vrátil se po čtyřech dnech, silně rozrušen. Jak se ukázalo, zprávy, jež pronikly na Srpn, byly zveličené a pokroucené, ale zrno pravdy v nich bylo; a Petra prý jistě bude zajímat, že neblahé události, které se v Praze zběhly, nejsou bez souvislosti s jeho vlastním příběhem, přesněji s příběhem jeho zesnulého otce. Jakže se jmenovala ta prokletá věc, kterou císař vyžadoval od pana Janka a již pan Janek odmítal mu vydat tak úporně, že se raději zabil, než aby se k tomu dal donutit?

– Kámen mudrců, řekl Petr.

Ale ovšem, Kámen mudrců. Nuže, císař od smrti pana Janka nepřestal ten Kámen hledat, kteréžto hledání bylo spojeno se silnou činností destrukční. Domek pana Janka, Petrova otce, dal prý rozmetat tak důkladně, že z něho zbyla jen hromada kamení,

a i ty kameny kázal jeden po druhém rozříznout vejpůl, není-li něco schováno uvnitř, a stromy v zahradě dal ne pokácet, ale vytrhat s kořeny, a zahrádku samu rozvrtat do hloubky čtyř loktů; to ovšem jen z doslechu, protože dnes už tam stojí zbrusu nový dům – když se totiž nic nenašlo, ta hromada rozbitých kamenů a dlaň rozryté půdy byla prodána v dražbě na úhradu páně Jankových dluhů; pana Vojtího to zajímalo, neboť se to nepřímo týká jeho milého Petra, a proto se o tom informoval tak podrobně. A císař, velkorysý hledatel, dal propátrat a zpustošit i hřbitůvek, kde byla pochována páně Jankova žena, a kázal zbourat kostel Panny Marie Orodovnice, v němž se pan Janek podle doslechu nedlouho před svou smrtí zúčastnil ranní mše, a hospodu, do níž si po té mši zašel na pivo. Jak se zdá, císař si vytvořil celou síť špehů, kteří pátrali po každém kroku, jež pan Janek v posledních dnech svého života, před svým uvězněním, učinil; nu a když kterýsi horlivec císaři vyjevil, že pan Janek těsně před tím, než se k němu dostavil k slyšení, byl viděn v Chrámu svatého Víta, císař tam ihned vyslal tlupu svých pátračů a ti se pod jeho osobním dohledem jali chrám ničit, trhat kamennou podlahu, otvírat hrobky, bourat oltáře a varhany a kazatelny a podobně. Kostelníka, který se tomu postavil na odpor, dal císař zavřít do věže, a pak do té věže putovali všichni, kdo se odvážili špetnout slůvko na protest proti tomu řádění. Zda přitom někomu byl vytržen jazyk nebo byly vypíchány oči, pan Vojtí neví; jisto však je, že život na pražském dvoře se stal nesnesitelným, než přispěchal na pomoc narychlo přivolaný císařův bratr, který tou dobou dlel nedaleko, v Olomouci na Moravě. Teprve on nešťastného šílence zneškodnil, posadiv ho do věže, a současně pustil z věže na svobodu všechny vězně, neboť to byli vesměs lidé nevinní, uvržení do žaláře jen z rozkazu císaře a jeho milců, bez řádného soudu.

Když toto uslyšel, pan Vojtí si prý řekl, že je dobře kout železo, dokud je žhavé, a promluvit s novým vládcem, dokud ho neomrzí jeho dobročinění a spravedlnění a křivd napravování. Bylo mu čekat dva dny a dvě noci, než se k němu dostal, neboť lidí, jež osvítila tatáž myšlenka, bylo velmi mnoho, ale výsledek, jehož dosáhl, je skvělý: císařův bratr vlastní nejvyšší rukou vystavil pro Petra Kukaně z Kukaně propouštěcí dekret, k němuž přidal sáček dukátů Petrovi na odškodněnou.

– To tedy znamená, Petře, že se rozejdeme, řekl pan Vojtí pohnut. – Jdi, chlapče, jsi svobodný. Rve mi to srdce, protože jsem si na tebe až příliš zvykl, ale co dělat, přece si tě tu nenechám jako opici v kleci jen pro své potěšení. Budu na tebe vzpomínat, hlavně když vstoupím do tvého pokoje s parůžky a do knihovny, kterou jsi tak hezky rozsortýroval, a ty si možná na mne taky někdy vzpomeneš.

– I mně je těžko u srdce, drahý pane Vojtí, řekl Petr, – protože vím, že ať půjdu kam půjdu a obrátím se kam se obrátím, nikde nepotkám člověka, jako jste vy, který dovedl způsobit, že z vězení odcházím s jistým pocitem smutku. Mějte za to můj vděk a díky, a ať příznivé události, k nimž došlo, se příznivě projeví i ve vašem životě.

– I což, já v žádné trvale příznivé obraty nevěřím, řekl pan Vojtí. – Každé nové koště dobře mete, ale až se císařův bratr u nás okouká a otrká, začne trojčit možná hůř, než jak trojčil tamten, a věž dostane nové osazenstvo a noví milcové se uvelebí u trůnu a budou chlamstat a chramstat a cucat a tloustnout, a všechno pojede po starém.

Předal pak Petrovi dukáty, jež pro něho vyfasoval, podaroval ho pěknou klisnou, lehkou, ale pevnou drátěnou košilí, kordem a dvěma ostře nabitými bambitkami, a Petr se vydal na cestu, sledován dvěma páry uslzených očí, pana Vojtího a Barušky, hezounké děvečky, jež kromě toho, že mu drbala záda, ho po celou

dobu jeho pobytu na Srpnu i jinak ochotně a v plné míře svých nemalých možností utěšovala v jeho neštěstí.

Ujížděl ku Praze lehce a ostře, jako by chtěl – a vskutku to do značné míry chtěl – aspoň zčásti nahradit čas, kdy lidstvo bylo zbaveno jeho, Petrovy účasti na svém zmateném dění; ovšem právě to bylo znakem zmatenosti onoho dění, že to byl zrovňinka on, mladý muž, nadaný, jak o tom nepochyboval, veškerými talenty, a hlavně charakterem, před jehož ryzostí sama hrabata smekala klobouk v němé úctě, kdo byl nucen patnáct měsíců prašivět na venkovské tvrzi, namísto aby šel výš a výš na své skvělé dráze za úspěchem a mocí, která mu – ani o tom nepochyboval – byla předurčena. Ale nic není ztraceno, ani zdaleka ne. V Praze je, jak lze předpokládat, zmatek a chaos a je tam bezpochyby všechno jiné, než jaké to bylo před jeho zatčením, ale když je člověku osmnáct let, nedělá si hlavu s takovými detaily; ať se tam stalo co se stalo, myslel si, někdo z jeho starých příznivců a známých jistě zůstal na svém místě, a dál se uvidí.

Projížděl právě hustým a černočerným lesem, když zaslechl zvuk četných kopyt, blížící se proti němu od Prahy. Před zákrutem cesty opatrně ustoupil do houští a čekal, kdo to bude, zda bandité, či lidé počestní, až uviděl něco, nad čím mu srdce poskočilo, totiž člověka, na nějž právě myslel, když si říkal, že v Praze určitě někdo z jeho starých příznivců zůstal na místě, útlého, postaršího, s bílými vlasy nakadeřenými na spáncích, slovem hraběte Gambariniho, jemuž vděčil za všechno, co dosud zažil krásného a velikého a nadějného, a vedle něho Giovanniho, který – až na tu svou slámově plavou čupřinu – v posledním čase, co ho neviděl, tolik přišel do otcovy podoby, že to bylo až napodiv. Jeli pomalu, krokem, zasmušile; za nimi se kýval dvojspřežný kočár, těžce naložený tlumoky a vaky a pytli a bednami, řízený klímajícím kočím, který seděl na podsedním

koni, a provázený šesti ozbrojenými muži na koních, všemi v červených uniformách či livrejích s nadutými rukávci, na levé paži ozdobenými znakem stříbrné obrněné nohy mezi dvěma hvězdami na červeném poli a heslem *Ad summam mobilitatem intenti*. Hoj, to bylo to pravé setkání, to byla náhoda, dopuštěná nejmilostivějším pokynem Štěstěny; jenže proč, myslil si Petr trochu znepokojen, se hrabě vzdaluje od Prahy s veškerým svým služebnictvem? Neboť mezi muži, provázejícími kočár, byl i Matteo, vousatý portýr z Tarenta, který dříve zůstával vždy na svém místě, ať se dělo co se dělo, a též Johann, onen hubený krasavec se šístkami, který Petrovi a Giovannimu svého času sbíral míčky, když hráli klasickou hru jménem *paume*, takto osobní *footman* hraběte.

Trvalo chvíli, než Giovanni uvěřil svým modrým kukadlům, že jezdec, který jim vyjel vstříc, je opravdu Petr. Oba přátelé si padli do náručí a hrabě, odměřeně se usmívaje, podal Petrovi svou jemnou, nažloutlou ruku.

– Petře, ty jsi ještě naživu? vykřikl Giovanni.

Hraběti Gambarinimu visela na rameni ona výtečná puška jménem Broccardo, již, jak pověděno, získal z pozůstalosti po Benvenutovi Cellinim; zřejmě se cestou bavit lovem, neboť pod nohama jeho koně rejdl malý, ale výbušně čiperný křepelák a při sedle mu visela kožená lovecká taška, z níž čouhaly mdlé hlavičky dvou zabitých bažantů.

– Pozoruji, milý Petře, řekl, – že tytéž neblahé, ba co dím: tytéž odpuzující, lidský rozum zneuctívající a do nebe volající události, jež se zběhly na pražském dvoře a které mě zasáhly sedmerým neštěstím, vám přišly k duhu, neboť vám dopomohly na svobodu. Ale tato rozdílnost našich údělů vám nemusí bránit v tom, abyste navázal, kde jste loni přestal, a abyste se k nám nanovo přidal. Prchám z této země domů, do své vlasti, a zvu vás co nejsrdečněji, abyste nás provázel.

Tu máš, čerte, kropáč, pomyslí si Petr, zpražen, otřesen ve všech svých nadějích. Oni prchají! Proč bych měl prchat s nimi, když mě nikdo nehoní?

– Vaše pozvání je mi velikou ctí, pan hrabě, řekl, – ale obávám se, že co bylo přiměřené mým dvanácti letům, když jsem se u vás stal panošem, je zcela nevhodné, když jsem už dospělý. Kromě toho stále ještě odmítám uznat onen článek dvorské etikety, který tvrdí, že královny nemají nohy, i když teď už snad na tom tolik nezáleží.

– Opravdu, teď už na tom nezáleží, řekl hrabě. – A pokud jde o vaše skrupule, jež chápu a ctím, Petře z Kukaně, pak vezměte laskavě na vědomí, že to, co jsem řekl o sedmerém neštěstí, které mě stihlo, bylo míněno zcela vážně a doslova, neboť ten uzurpátor, který se zmocnil trůnu, ten barbar, který nerozumí obrazům a italské umění nerozezná od nizozemského, neboť obojí je mu dokonale lhostejné, uchvátil a zabavil, slovem: ukradl mi všechny statky, jichž jsem nabyl v této zemi, to pod směšnou záminkou, že obrazy, jimiž jsem obětavě opatroval hradní galerii, nebyly pravé. Jako by on to mohl poznat! Anebo máte snad, milý Petře, abych tu nemluvil zbytečně, nějaký jiný, přesný a rozumný záměr nebo cíl?

Na to Petr, že záměr a cíl by tu byl, ale nikoli přesný, a snad ani ne rozumný. Vrací se do Prahy, aby se tam domohl toho, za čím směřoval už dříve, úspěchu, slávy a moci.

Hrabě Gambarini na něho hleděl se zřejmým údivem.

– To je u člověka vaší letory celkem pochopitelné, řekl. – Ale úspěchu, slávy a moci lze dosáhnout jen u dvora; a což vám není známo, co se na pražském dvoře semlelo?

Petr odpověděl, že mu to je z doslechu dosti dobře známo. Jak se zdá, je tam blázinec. Ale právě v takovém blázinci se člověk, který ví, co chce, může snadno dostat nahoru.

Obdržev tuto odpověď, hrabě Gambarini, zdrženlivě se usmívaje, dal zavládnout chvíli zdvořilého mlčení, jaké nastává, když někdo ve společnosti řekne obzvláště ohromující hloupost.

– Zřejmě nevíte, o čem mluvíte, mladý muži, řekl pak. – Nahoru se nikdo nedostane bez cizí pomoci, i kdyby byl geniální a svatý, ani v blázinci ne. Až dosud jsem vám pomáhal já, pokud jste to ve své hrdosti připustil. Ale kdo vám pomůže teď? Kdo by se chtěl exponovat pro člověka, o kterém – pokud se na něj někdo ještě pamatuje – je známo, že byl chráněncem proskribovaného hraběte Gambariniho, který upadl v nemilost a byl vyštván ze země? Myslíte, že to je dobré doporučení k přístupu do nejvyšších kruhů? Z hlediska těch, kteří se dnes už dobrali nových pozic, jste prašivý, milý příteli, nadobro a beznadějně prašivý.

Tento argument seděl jako rána bičem; Petrovi se rozšířily oči jasem nového poznání.

– V Praze vám pšenice nepokvete, pokračoval hrabě, stále se jemně usmívaje, – a proto opětuji své pozvání: přidejte se k nám jako rovný k rovným, anebo, chcete-li, jako chudák – neboť soudím, že nic na světě vám nepatří – k chudákům.

Sotva to dořekl, černý les, v němž se tento výjev odehrával, zavyl černým smíchem a z černého houští se vynořil, tak zmítán veselostí, že div nespadol z koně, lotr jako by ho vymaloval, s černým hadrem přes oko a vlčími špinavými zuby, a za ním se vyhrnuli na cestu vousatí chlapi, někteří na koních, někteří na svých, šerední, mastní a ježatí, všichni po zuby ozbrojení a velmi, velmi veselí; bylo jich možná osm, snad deset, ne-li dvanáct, a pořád jich přibývalo.

– Jste chudý, velmožný pane, ale snad se u vás přece něco najde pro ubohé sirotky, řekl jezdec s hadrem přes oko, chechtaje se, ale byla to jeho poslední slova a poslední smích, neboť Petr, chvíli

neváhaje, vytrhl obě pistole, které měl zastrčené v holstrách před sedlem, a střelil ho do prsou, a téměř současně vypálil druhou pistolí na banditu, který se k němu blížil odleva; v té chvíli už hrabě Gambarini strhl z ramene svou znamenitou pušku Broccardo a vystřelil do houští, z něhož právě vylézal chlap s křivákem mezi zuby, pak ji odhodil na zem, aby se nezdržoval, a tasil; tasil také Petr, protal jinému lotrovi hrdlo a vrhl se jako smršť, přikrčen za šíjí svého koně, proti raubířům, kteří drželi bambitkami v šachu lidi z hraběcího doprovodu, propíchl jednoho, a uhnuv výstřelu, který mu nicméně ožehl tvář, vyrazil oko druhému jílcem svého kordu. Giovanni, rudý rozčilením a úzkostí, aby za svým obdivovaným přítelem nezůstal příliš pozadu, bodl svého koně a skokem se vrhl za Petrem, působivě mávaje rapírem, do krvavé šarvátky, jež se rozpoutala při pravém boku kočáru, když panáci v červených livrejích se konečně vzpomínali z úleku a sáhli po bambitkách, jež měli nastrkané v sedlech.

Ach, co se tu dělo! Co všechno se může semlít v kratičkém čase! Jak popsat a obsáhnout chvíle, kdy se odehrává deset událostí současně, a všechny jsou důležité a rozhodující pro následující hodiny a dny a léta? Hle, tady Giovanni srazil pod kopyta svého koně pěšího lapku, který se právě rozpřahoval, aby vrazil Petrovi do zad hrot svého kopí, zatímco Matteo, vousatý muž z Tarenta, bezbranný, neboť už vypálil své pistole, rdousí loupežníka rovněž bezbranného, když byl upustil kord z poraněné ruky, a který se snaží levačkou proniknout převisem portýrova vousu, aby ho rovněž uchopil za chrťán, přičemž splašení oři obou škrtičů se vzájemně koušou vyceněnými tesáky; do toho třeskají výstřely a valí se kotouče štiplavého kouře a koně řičí a vzpínají se a mlátí do vzduchu kopyty, a tady opodál – co se tu děje opodál? Něco nade vše významného se děje tu opodál: hrabě Gambarini, útlý,

ale statečný, brání se dvěma jezdci, kteří na něj útočí tureckými šavlemi, vede si znamenitě, je poraněn na levém rameni, ale zdá se, že lehce, neboť neustupuje, neochabuje; a Petr mu spěje na pomoc a doráží k němu právě ve chvíli, kdy hrabě vnořil jednomu z obou lotrasů svůj rapír do břicha, ale než jej vytáhl, dostal od druhého ránu nad pravý spánek a spadl z koně. Ale tu už Petr dokročí na lapku blýskavicí své zbraně a proklá ho skrz naskrz jako špikovačkou o zlomek vteřiny dříve než Giovanni, který chce být při všem, přispěje k jeho boku, a nemoha už jinak pomoci, seskočí z koně a v láskyplné úzkostné horlivosti přiklekne k svému otci. V té chvíli boj, který před chvílí byl uveden nestoudným chechtotem lotrasů a dvěma výstřely Petrových bambitek, je už skončen, lapkové, kteří tu melu přežili, opět zmizeli v lese a stáhli se do svých páchnoucích doupat někde pod kořenem, k svým ohryzaným kostem a pytlíkům naloupených dukátů a grošů, aby si lízali rány, proklínající své všivé, zatracené, nebezpečné, bez slávy a bez užitku řemeslo – je po všem, dobojováno, mrtví na cestě leží zticha a vítr opět poklidně šumí v korunách černého lesa.

Vítězství nad lotry bylo tak náhlé a tak skvělé, že kromě hraběte samého nikdo z jeho družiny neutřžil ani škrábnutí. Když mu omyli a nouzově ovázali ránu, jež se nezdála smrtelná, neboť mu nepronikla lebeční kostí, ale stačila, aby ho uvrhla do hlubokého bezvědomí, a když ho položili do kočáru, jak nejlépe bylo možno, na vaky, tlumoky a bedny, vydali se na další cestu v stejné formaci jako prve, jen s tím rozdílem, že v čele vedle Giovanniho místo hraběte jel Petr, který namísto aby pokračoval ku Praze, považoval za správné a samozřejmé, že raněného hraběte a Giovanniho ještě kousek nebo dva kousky cesty vyprovodí.

Postupovali velmi pomalu, aby otřesy kočáru neublížily raněnému, i nastal už večer, než vyjeli z černého lesa do širé krajiny,

v oné podmračené prosincové době pusté a teskné a mrtvé, oživené jen rozptýlenými kotouči mlh, jimiž si pohrával vítr. K tomu začalo pršet – pršelo ne silně, ne slabě, pršelo jen tak, aby zlobilo. Petr občas slezl z koně a šel se podívat na hraběte; byl dosud bez sebe, ale mluvil, blouznil, vykřikuje neznámým italským dialektem jakési hněvivé protesty. Takto dorazili do vesnice, velmi dlouhé, roztažené podél cesty jednou řádkou stavení a zahrad; naštěstí byl tam dobrý starodávný hostinec s plápolajícím ohněm v krbu v šenkovní místnosti a s mateřsky úslušnou hospodskou, jež, vidouc kočár s erbem na dvířkách a livrejované sluhy a raněného cizokrajného pána, div se nepřetrhla horlivostí a hned dala hraběte přenést do nejlepšího hostinského pokoje s postelí s nebesy a poslala pro ranhojiče, který prý ostává v sousední vesnici a výborně se zná v léčení úrazů a napravování zlomenin, současně zastává živnost bradýřskou.

Přijel na oslu, pozdě večer, když voda, již hostinská dala postavit na oheň, neboť ranhojiči a porodní báby se vždy dožadují horké vody, dvakrát vystydla a dvakrát byla znovu uvedena do varu. Rána, prohlásil, když hraběte ohledal, není nebezpečná, ale horečka touto ránou vyvolaná je zhoubná; proto bude nutno nemocnému pustit žilou.

Učinil tak, a hraběti se vrátilo jasné vědomí, ale byl tak slabý, že když mluvil, stěží pohyboval jazykem. Podíval se smutně na oba mladé lidi, sedící u jeho postele, na Giovanniho a Petra, a řekl:

– Vím, že se nedostanu živ z této země, které jsem věnoval nejlepší léta svého života. Proto vás prosím, Petře, o poslední laskavost.

– Mluvte, řekl Petr.

– Slibte mi, že Giovanniho nikdy neopustíte.

– Proč to? řekl Petr. – Vím, že se co nejdříve zotavíte a za měsíc už o dnešní nehodě nebudete ani vědět.

– Nevytáčejte se, řekl hrabě. – Je to podruhé, co vás o něco prosím. Poprvé jste odmítl mé prosbě vyhovět, protože se přičila vaší hrdosti. Ale tentokrát vám nic nestojí v cestě.

– Slibuji vám, že Giovanniho vyprovodím, bude-li třeba, řekl Petr. – Ale že ho nikdy neopustím, to nemůžu slíbit, protože i když jste tady, v Čechách, přišli o všechno, máte v Itálii bohaté statky, a já nechci vedle Giovanniho nadosmrti žít jako jeho příživník.

– Nebudete žít jako příživník, nýbrž jako Giovanniho bratr v nouzi, řekl hrabě. – Protože v Itálii nemáme nic, co by mělo cenu jediné vindry.

Giovanni se zadíval na svého otce kulatýma očima.

– To není možné, řekl. – A co náš palác ve Strambě?

– Už není náš, řekl hrabě. – Zabaven.

– A naše dvory u Modeny? A naše doly?

– Nejsou naše, řekl hrabě. – Prodal jsem je, když jsem se rozhodl, že se usadím v Praze.

– Co nám tedy zbývá? zahořekoval Giovanni.

– Řekl jsem to, tuším, jasně: ani vindra, odpověděl hrabě. – Před lety jsem vyhověl císařově výzvě, abych přijel k pražskému dvoru, protože má loď, pyšný koráb Gambariniů, mou vinou se právě začínala potápět, a touto dobou už spočívá na dně mořském. Ale nejsem bez mocných a mohovitých příbuzných a přátel, na něž vám vydám doporučující listy, a protože svět je neklidný, jsem přesvědčen, že mladí a stateční lidé, kteří se umějí bít a střílet, jak jste to dnes dokázali, nakonec dojdou úspěchu a uplatnění. Ted už nepotřebuji nic než psací náčiní a pečetní vosk, abych ty listy mohl vyhotovit.

Trvalo dlouho, než sehnali vše potřebné, a zdálo se, že hraběti se opět vrací horečka, neboť mluvil sice jasněji a silněji než prve, ale dech měl zrychlený, tvář zarudlou a oči se mu leskly.

– Především důtklivé varování, řekl. – Do všech měst italských můžete vstoupit, všude budete vítáni, neboť jméno Gambarini má dobrý zvuk, jen jednomu se vyhněte na sto honů, je-li vám život milý. Je to tvoje rodné město, Giovanni, Stramba.

– Proč? Co nám hrozí v Strambě? podivil se Giovanni.

– Mám tam nepřítele, vůči kterému jsem se provinil hůř než zle, řekl hrabě. – Je to vládce Stramby, vévoda Tankred.

– Strýček Tankred? řekl Giovanni nechápavě. – Ale ten je přece hodný!

– Nepřítel, opakoval hrabě Gambarini, oddechuje jako po rychlém běhu. – Přísahal mi pomstu, a já přiznávám, že jeho hněv je spravedlivý, a vím, že za těch několik let, jež jsem strávil v cizině, se neutišil a že se obrátí na tvou hlavu, Giovanni, když mu padneš do rukou. Ale teď, Petře, vezměte pero a pište.

Hrabě počal diktovat stěží slyšitelným, sípavým šepotem:

– Hrabě Odorico Gambarini Jeho Veličenstvu Šalomounovi, synu Davidovu, králi izraelskému.

Petr přestal psát a Giovanni se v úzkosti chopil otcových rukou.

– Máte horečku, nechte toho a odpočiňte si, padre, já vám přinesu něco studeného a zavolám lékaře, myslím, že ještě neodjel.

– Nepřerušuj mě, zašeptal hrabě zlostně. – A ty, Petře, pokračuj: Prosím Vaše Veličenstvo, aby se ujalo mého syna Giovanniho a postavilo ho v čelo svých vojsk spolu s jeho přítelem Petrem Kukaněm z Kukaně, synem mocného čaroděje, který dovede zaříkávat veškeré zbraně...

Giovanni se dal do pláče.

– Tatínku! zvolal. – Vzpamatujte se!

Ale hrabě Gambarini se ani nevzpamatoval, ani nepokračoval ve svém blouznivém diktátu, neboť dodýchal.

Nástup cesty za dobytím světa

Hrabě Gambarini byl pochován na skromném venkovském hřbitůvku nedaleko vesnice, v níž zemřel a která, jak poznamenáno, se vyznačovala marnotratnou délkou: však také se jmenovala Dlouhá Lhota.

Jak se na věrného syna sluší, Giovanni ve svém hoři nad ztrátou otce byl neútěšný.

– Slibme si, Petře, řekl, bohatě slze a vzlykaje, když po odchodu účastníků pohřbu, jimiž kromě hostinské byli služebníci zvěčnělého, osaměli nad čerstvým hrobem, – slibme si, Petře, že navždy zůstaneme přátelé.

– Aj, Giovanni, je toho třeba? řekl Petr. – Proč ještě upevňovat naše přátelství, které jsme uzavřeli už jako děti? Ale když si to přeješ, budiž: slibuji ti, že ti zůstanu přítelem, pokud ty sám nepůsobíš, abychom se rozešli v nevůli a zlosti.

– Já? zvolal Giovanni v upřímném údivu. – Proč bych měl způsobit něco takového?

Petr se usmál.

– Protože znám velké pány, řekl. – A uvědomuješ si, Giovanni, že ode dneška jsi velký pán a že už dávno nejsi ten klouček, s kterým jsme spolu vybírali blechy prašivému psu, nebo ten panoš, kterého buzerantský arcibiskup celoval na ústa, když jsi tančil Olympa? Jsi dnes jediný potomek Girolama a Federiga a Gabriotta Gambariniho, krále zákonů, sám hrabě Giovanni Gambarini! Caramba, to je přece rod!

– V tom ohledu si nemusíš nic vyčítat, Petře, řekl Giovanni. – I ty jsi šlechtic.

– Ano, jsem šlechtic díky tomu, že můj otec uvařil císaři dryák proti impotencii koeundi, a byl proto povýšen do šlechtického stavu, řekl Petr.

Giovanni, zapomenuv, že je na hřbitově, se dal do smíchu.

– To není možné! řekl.

– Je to pravda, řekl Petr. – Říkám ti to přesto, nebo právě proto, že tvůj padre tvrdil, že jsem personifikace domýšlivosti.

– Tvůj padre prý byl veliký hrdina, řekl Giovanni.

– Ano, můj padre byl velký hrdina, řekl Petr. – Teď jde o to, abychom se stali hrdiny i my dva.

Vyšli ze vrat hřbitova, kdež se k nim připojil zarmoucený a žalostně pofňukávající křepelák zemřelého hraběte, slyšící na jméno Barucco, a vraceli se do vesnice úvozovou cestou. Nebe bylo kadeřavé, bledým zimním sluncem zbarvené do růžova.

– Ono se řekne, stát se hrdinou, řekl Giovanni. – Ale jak?

– Ještě nevím, to se ukáže, řekl Petr. – Řekl ti tvůj otec, kam má namířeno?

– Řekl, odpověděl Giovanni. – Anebo snad neřekl, ale já považoval za samozřejmé, že pojedeme domů, do Stramby. A tam pojedeme i my dva. Přece se nevyhnu svému domovu a nevzdám se rodinného majetku jen proto, že otec v horečce blouznil něco, čemu nelze uvěřit. Já to zkrátka dobře vylučuji, že by mě strýc Tankred, až mě uvidí, nepřivinul na srdce a že by náš palác na *piazza Monumentale*, v němž jsem se narodil, patřil někomu jinému. Co ty na to?

– Nic nevím, řekl Petr. – Okolnost, že otcovu varování nevěříš, neznamená nutně, že nebylo oprávněné. Dávej pozor, je to důležité: když jste před šesti roky odcestovali z Itálie do Čech, vyjeli jste ze Stramby?

– Já jsem tenkrát byl v Modeně, ve škole, řekl Giovanni. – A otec se jednoho krásného dne zjevil, a prý seber své saky paky a jedeme.

– To vypadá jako útěk, řekl Petr. – Ale nevádí, Gambariniové patří do Stramby, a jedeme tedy do Stramby. Tvůj otec říkal, že úspěchu a slávy a moci se dá dosáhnout jen u dvora – nu, vévodský dvůr je také dvůr! Caramba, ze Stramby se dá dobýt světa!

A plácl Giovanniho do ramene.

– Proč říkáš pořád *caramba*? zeptal se Giovanni. – Proč nadáváš po Španělsku, když máme takovou spoustu krásných nadávek italských?

Rozumí se, že rozmluva obou chlapců byla vedena po italsku.

– Nadávám Španělsky, řekl Petr, – protože právě tak dobře bych mohl nadávat německy: Himmeldonnerwetter, nebo třeba francouzsky: merde. Není to blbost, že každý národ nadává jinak?

– To je asi tím, že každý národ mluví jinou řečí, řekl Giovanni.

– A to by nemělo být, řekl Petr. – Proč by se nedal v celé Evropě zavést jednotný jazyk, stejně jako byla v celé Evropě zavedena jednotná víra?

– Ano, byla zavedena, řekl Giovanni. – Ale jak to dopadlo? Protestanti se vraždí s katolíky.

– To by se dalo napravit, řekl Petr. – Apelovat na lidský rozum, víš? Vysvětlit všem, jaká to je hovadina. Možná že to čeká právě na mne, abych to udělal.

Vydali se pak – k nemalému pohoršení sluhů – usilovnou, oproti tempu, jímž se brali vpřed pod vedením zesnulého hraběte, dvojnásob rychlou jízdou na další cestu. Giovanni hořel touhou spočinout v náruči svého dobrého strýčka Tankreda a Petr dychtil po tom, aby zvěděl, co se v té obskurní Strambě vlastně přihodilo. Je velmi pravděpodobné, uvažoval, že mezi hrabětem Gambarinim a Giovanniho dobrým strýčkem Tankredem došlo k nějakému sporu, asi o vévodský trůn, a hraběti to nevyšlo. Ale nevyšlo-li to starému Gambarinimu, mohlo by to vyjít, ovšem s Petrovým

příspěním, jeho synovi; starý Gambarini se jistě nepokusil o *coup d'état*, aniž za sebou měl nějaké přívržence, a ti přívrženci sedí v Strambě dodnes; je nesmyslné, myslil si Petr, aby vláda nad Strambou byla po staletí pořád jen v jedné ruce, zatímco Gambariniové, moji Gambariniové, hráli jen druhé housle, a aby nakonec byli ze Stramby kompletně vyhoštěni; toho nebude, toho nebude, i toto, i toto, a dobrý strýček Tankred ať se těší.

– Caramba! zvolal a dal se do smíchu své vlastní představě, jak dlouhou tvář by asi strýček Tankred udělal, kdyby mohl tušit, že odplata a spravedlivé zúčtování se blíží a je už na cestě mezi Benešovem a Tábořem.

– Zase *caramba*, řekl káravě Giovanni.

Z města Táboře výborné paměti zamířili na Brno a odtud na Vídeň, to proto, že Giovanni kromě hodného strýčka v Strambě měl ještě jiného hodného strýčka ve Vídni, tohoto z matčiny strany, jímž byl jistý baron von Hainesburg. Když Giovanni se svým otcem před lety šel opačným směrem, z Itálie do Čech, dostalo se jim u tohoto příbuzného dvou nezapomenutelných týdnů příjemného, rakousky bodrého pohostinství.

– Tvá matka byla Němka? zeptal se Petr.

– Tyrolačka z výborného šlechtického rodu, sahajícího až do dob Karla Velikého, řekl Giovanni. – Po ní jsem zdědil modré oči a plavé vlasy, po otci postavu a tvář.

– Má matka, řekl Petr, – byla dcera – nevím, jak se řekne po italsku *nunváž*, člověk, který miškuje zvířata.

– Castratore, napověděl Giovanni, a po chvíli sebou trhl, jako by se něčeho lekl. – Říkáš to vážně? Tvůj děd z matčiny strany byl obyčejný castratore?

– Ano, byl obyčejný castratore, řekl Petr.

– Nic si z toho nedělej, řekl Giovanni. – Náš veliký Boccaccio připomíná, že Sokrates měl rodiče nadobro nevzdělané a Euripides a Demosthenes jakbysmet, a říká: Bůhví po jakých ničemnicích a lotrech jsme podědili své nesmrtelné duše a nejlepší své vlastnosti.

– Nevím, co jsem podědil po svém dědovi castratorovi, řekl Petr.

– Bezpochyby odvahu říznout do živého, řekl Giovanni velmi vážně.

Ať je Giovanni jaký je, myslil si Petr, že není pyšný na svůj rod a že se nehonosí tím, co si sám osobně nezasloužil, je od něho ušlechtilé a nejmýš milé.

Počasí zůstávalo vlhké a vlahé, jižní vítr honil mraky nízko nad lesy a šelo se rychle; cesty byly rozměklé, ale ne nesjízdné, kola kočáru se bořila do bláta, ale nepřestávala se otáčet, a jen jednou dvakrát bylo třeba jim pomoci potažením za loukotě. Petr následoval příkladu hraběte Gambariniho a cestou se bavil střelbou z jeho drahocenné pušky Broccardo. Benvenuto Cellini vypráví ve svých Pamětech o svých střeleckých výkonech s touto zbraní tolik podivuhodného, že pouze jeho autorita velikého umělce a dobrodruha nás má k tomu, abychom mu uvěřili naplno, mezi jinými nejúžasnější a nejzáračnější jeho výkon s divokým holubem, který prý, poplašen palbou střeleckých neumělců, se schoval do dřevěné budky, což od něho bylo rozumné, třebaže u holuba nezvykle nečekané, a opatrně z této budky vystrkoval hlavičku, což však naproti tomu bylo zcela nepředložené, neboť autor Persea mu ji, totiž tu hlavičku, hladce ustřelil jedinou ranou ze svého Broccarda na vzdálenost padesáti kroků. Nuže, Petr si vzal do hlavy, že se Mistrovu střeleckému umění vyrovná, i lovil cestou bažanty a zajíce a sluky, a křepelák Barucco, radostně plácaje ušima, mu je hbitě a obětavě aportoval. Bylo to jak kratochvilné, tak užitečné, neboť v zájezdních hostincích, v nichž se stavovali,

se v této dřímotné roční době vařivala jen kroupová kaše pro domáci chasu. Ticho, do něhož se nořili, bylo tak naprosté, že každý výstřel Petrovy pušky zmíral desaterou ozvěnou; bylo to, jako by krajina, unuděná a mrzutá ve své nuzotě a opuštění, se nerada loučila s těmito zvuky a chytala a vracela je odranými spáry svých haluzí, tak jako se to dělá s míčem při klasické hře jménem paume, přesněji řečeno, jako se to dělalo za dřívějších časů, v době Platónově, než byla vynalezena strunová raketa.

Když jednou Petr bez zalíbení a bez zamíření, neboť se mu k tomu nedostalo času, slepým výstřelem od boku trefil ušáka, který nečekaně vyrazil z houští, Johann, hubený krasavec s šístkami, k tomu podotkl něco velmi podivného.

– To se vám to, mladý pane, střílí, řekl. – Bodejt' ne, když ta puška je očarovaná.

Petr povytáhl obočí náznakem udivené otázky.

– Ano, sám váš pan otec ji očaroval, naléhal Johann. – Nesl jsem mu ji do dílny z rozkazu pana hraběte.

Petr chtěl Johanna pokárat za takový babský tlach, ale uvědomil si, že jeho otec se vskutku zabýval podobnými divnými kšefty. Při tomto pomyšlení ho zahlodal v srdci stesk po něčem dávno uplynulém a nenávratném.

– Když jste u něho byl, měl otec na hlavě malou černou čepičku? zeptal se.

Johann se uklonil.

– Pokud mi slouží paměť, myslím, že něco takového na hlavě měl.

– A černý sametový plášť?

– Vzpomínám, že tomu tak bylo.

– A páchlo to v jeho dílně sírou a kouřem?

– To jsem se, prosím, neodvážil vnímati, řekl Johann. – Byl bych to považoval za nezdvořilé a nediskrétní.

Když se přiblížili k městu Vídni, snesla se z nebe hnědavě kašovitá mlha, jíž se zvedly vstříc z jedovatých bahen a tůní a močálů, za oněch časů pokrývajících onen kraj, výpary stejně husté a hnědavě kašovité, takže nebylo vidět nic než bludná světélka, lákající poutníky, aby sešli z cesty a vstoupili na půdu, z níž není návratu, neboť bez pardonu pohltil jezdce i s ořem. Tento neblahý, ba možno říci příšerný osud stihl Mattea, vousatého portýra z Tarenta, který možná – nikdo nevěděl, jak se to stalo – si chtěl nadjet, anebo se pokusil zachránit veselého křepeláka Barucca, který krátce zakňučel odkudsi z mlhoviny a pak už se víckrát neobjevil na povrchu tohoto světa, prostě: z hrozného mrtva, rušeného jen šumotem křídel neviditelného vodního ptactva, se znenadání odkudsi ozvalo jeho volání o pomoc, jež pronášel svým nesrozumitelným tarentským nářečím, ale jehož smysl vzhledem k úzkostnosti jeho bědování nikomu neunikl, a které jeho kůň provázel ržáním smrtelné hrůzy. Toto ržání, přerušeno krátkým bubláním, umlklo první, a vzápětí přešlo v kratičké bublání i tarentské volání tonoucího, a bylo opět ticho, pouze křídla šuměla a z dálky se ozývalo ojedinelé krákorání a světelné bludičky, podobné přívětivým plamínkům v lucernách, se třepetaly a zvaly: Pojd', pojd', naložíme s tebou jako s Tarentanem, ať je zábava.

Po této zlé nehodě, ztuhlí hrůzou, se na místě zastavili, aby vyčkali, až se mlha zvedne, a když se tak stalo, ukázalo se, že Matteova smrt velice, a to nepříznivě, změnila náladu červené lokajské družiny; sluhové, jež Petr po svém propuštění ze Srpná poprvé spatřil na benešovské silnici, ukázněně chránící hraběcí kočár zprava zleva, drželi se teď opodál v chumlu kolem Johanna, který, jak se jevílo, vedl hlavní slovo. Když Giovanni vydal rozkaz, aby se pokračovalo v jízdě, chlapi se zprvu nehnuli, a kočí, pověřený řízením vozu, se navrátil k podsednímu koni, teprve když k tomu dostal od Johanna pokyn.

Až dosud se Giovanni s Petrem drželi v čele průvodu, ale nyní, aniž si slovo řekli, vyjeli až poslední, za zády sluhů, a napjatí, oči na stopkách, ostře pozorovali počínání červených chlapíků, a kdykoli se některý z nich zavrtěl nebo pootočil, sahali po svých bambitkách.

Teprve po dvou hodinách další pomalé jízdy ustoupily močály kopčité krajině s políčky a lukami, zabíhajícími v lesy. Chlapcům se ulevilo, a jak se zdálo, i červená záda před nimi povolila ve svém držení; jestliže sluhové vskutku zamýšleli něco lotrovského, zřejmě k tomu, dokud byla příležitost, nenašli dost odvahy, a nyní, kdy se zase kolem dokola rozkládala pevná půda, byli rádi, že zlé pokušení minulo.

– Až přijedeme do Vídně, musíme je propustit, řekl Petr Giovannimu šeptem. – Kolik jim platil tvůj otec?

– Nevím, řekl Giovanni.

– A kolik ti zbývá peněz?

– Jsem na dně.

– A jak chceš pokračovat v cestě?

– Padre, odpověděl Giovanni, zarmoucen, – pokud mám právo soudit jeho světlou památku, se dopouštěl té chyby, že odmítal se mnou mluvit o svých finančních záležitostech. A na cestách padre s sebou z bezpečnostních důvodů nikdy nevozil mnoho peněz. Pamatuji se, že když jsme před šesti roky jeli do Čech, zastavoval se cestou v různých bankách a tam mu vždycky vyplatili, kolik chtěl. Nevím, jak to měl zařízeno, ale já z toho tenkrát měl dojem, že lidé se zbytečně pachtí za penězi – stačí požádat nejbližšího bankéře a ten ti dá, co si přeješ.

– To byl názor trochu zkreslený, řekl Petr. – Tvůj otec asi měl na ty bankéře akreditivy. Kde jsou ty akreditivy?

– Nevím, řekl Giovanni. – Měl u sebe pytlík dukátů, ale papíry žádné.

– V jeho sedle nebylo nic?

– Nevím, řekl Giovanni.

– Kde je to sedlo?

Giovanni, rudý po uši, sklopil hlavu.

– Kde je to sedlo? opakoval Petr.

– Matteovi v té rvačce s loupežníky praskl popruh nebo co, řekl Giovanni. – A tak jsem mu dovolil, aby si vzal otcovo sedlo.

– Damned, řekl Petr. – Mille tonnerres de nom de Dieu. Himmel-herrgott, das ist ja zum Kuckuck holen.

– Klej italsky, zaprosil Giovanni.

Petr mu vyhověl:

– P..... M.....!! zařval.

Giovanni si zakryl uši, neboť výraz, jehož Petr byl užil, je pro jemný sluch vzdělaného Itala nesnesitelný.

Co se chlapci takto zabávali, lokajové se počali zastavovat, ústa od ucha k uchu, pobaveně sledující různici obou mladých pánů.

– Kupředu! houkl na ně Petr a vytáhl z holstry obě bambitky.

– A první, kdo se otočí, dostane kulku do týla.

A jelo se dál. Petr už nepustil bambitky z rukou. Červená záda lokajů byla opět strnulá, napjatá.

– Odpusť mi to, Petře, zašeptal Giovanni po chvíli, zdrcen. – Já jsem opravdu vůl.

– Volové jsme oba dva, řekl Petr. – O ty akreditivy jsme se měli postarat, ještě když jsme seděli v té Lhotě. Ale když člověk myslí na dobytí světa, tak mu taková maličkost unikne, to je to. Víš, na co jsem myslel, než jsme vjeli do toho močálu? Že největší nepřítel lidstva je papež. Toho prvního musíme, až budeme u moci, skřípnout a srazit ho na kolena. Pak sjednotíme Itálii, a potom teprve Evropu. Caramba, kdybych nebyl seděl málem půldruhého roku na Srpnu, kde jsem už mohl být.

– Dej se vycpat, řekl Giovanni. – Mysli na to, co uděláme teď, dnes, na místě.

– Musíme dojet do Vídně, tam prodat vůz a všechny věci v něm, vyplatit lokaje a propustit je na hodinu, řekl Petr.

– O to se postará strýček Otto, řekl Giovanni a opět se, dítě dobré, rozveselil. – Ten v takových věcech umí chodit, on ví, kolik se lokajům platí, a možná že kočár s věcmi koupí za dobrou cenu sám, protože má peněz jako smetí a jistě mě nebude chtít ošidit, a až všechno prohlédneme, možná že se ukáže, že ty akreditivy vůbec nebyly v sedle a že je padre schoval někde ve voze, třeba ve šperkovnici, já nevím. Podíváme se na to, až bude klid, nejlépe u Hainesburgů na dvoře, a i když je nenajdeme, strýček Otto se může přimluvit u vídeňského bankéře, aby mi dal peníze i bez akreditivu, a když ne, výtěžek prodeje musí stačit k tomu, abychom dojeli k strýčkovi Tankredovi. Petře, houby zle, jsme zachráněni.

– Fakticky? řekl Petr.

– Fakticky, řekl Giovanni. – Máš ty vůbec představu, co všechno s sebou vezeme? Ve šperkovnici je mimo jiné i prsten po Cesarovi Borgiovi s diamantem holubího vejce zvíci, a sobolí kožišiny a nejvzácnější obrazy, které padre měl s sebou svinuté do roliček, mimo jiné jediná pravá Mona Lisa od božského Leonarda, a zlaté pruty a ten rukopis Dioskorida Pedania, za který padre svého času zaplatil takové peníze, až se z toho všem čertům dělalo nanic.

A jeli dál, až dojeli do Vídně.

Toto město, též Juliobona nebo Flaviana zvané, bylo neveliké, leč solidně zbudované a příkladně čisté, neboť domy stojící blízko u Dunaje sváděly své splašky potrubím rovnou do řeky, a domy stojící dále do zvláštních krytých jam, zvaných senkrubnami neboli žumpami; volné pobíhání prasat na ulicích nebylo trpěno.

Opevněno bylo, to město totiž, valy a zdmi a příkopy a náspy a baštami tak důkladnými, že svého času hravě odolaly litému náporu hord tureckého císaře, takže se musil, zahanben, navrátit domů se stotisíci svého válečného lidu. Vysoká věž biskupského chrámu svatého Štěpána byla hlavní ozdobou a orientačním středem Vídně, která však, až na ty uvedené zvláštnosti, byla město obyčejné, s čtyřmi velikými rynky, na prvním z nichž se prodával chléb, na druhém ovoce a kořání, na třetím ryby a na čtvrtém, tak řečeném Novém, obilí. Před hradbami, jak naznačeno, protékala řeka Dunaj, nejširší a nejhlubší a nejprudší ze všech řek evropských, a vedlo přes ni několik dřevěných mostů, nejširší mezi nimi ten, který ústil do hlavní brány zvané Zámeckou a o němž bylo známo, že každoročně, když táhnou ledy, praskne a rozboří se a uplave skrz Uherskou zemi až do Skytského moře, do něhož se Dunaj vlévá a které tehdy ještě nebylo Černé; před několika lety při takovémto rozboření přišel na tom neblahém mostě o život sám pan Jáchym z Hradce, kancléř Království českého.

Po tomto mostě, tenkrát arci solidně opraveném, projeli Petr s Giovannim, opět v čele kočáru a lokajského lidu, a odtud najisto, ježto Giovanni choval dobře v paměti topografii Vídně, na ono veliké náměstí vedle jezovitské koleje, na němž se prodával chléb a jehož největší ozdobou byl honosně vybudovaný palác baronské rodiny Hainesburgů, sdělaný ve vlašském stylu podle vzoru pověstného *palazzo Diamanti* ve Ferraře, pouze s tím rozdílem, že namísto mramorových, do tvaru diamantů přitesaných desk, jež pokrývají fasádu paláce ferrarského, byly zde, přiměřeně k skromnějším vídeňským poměrům, diamanty toliko namalované tmavohnědou a bělavou barvou na světlé omítce; ale i to bylo velmi, velmi pěkné. Žel potěšení obou poutníků, že dosáhli prvního dílčího cíle své cesty, bylo zkaleno skutečností, že veškerá

okna této skvostné budovy byla zabeďněna dřevěnými okenicemi, takže budila dojem slepoty a opuštěnosti, kterýžto dojem byl umocněn zavřenými vraty; a když Giovanni zatloukl na tato vrata bronzovým klepadlem v podobě hlavy Tritóna, dům zůstal tichý a němý a teprve po dlouhém bušení, k němuž Petr přispěl tak mocnými údery pařeb svých bambitek, že jedna z těchto bambitek spustila a poškodila sošku amorka sedícího na římse, otevřelo se zamřížované kukátko, vsazené do levé vrátně, a objevila se část – neboť kukátko bylo malé – rozlícené mužské tváře, nejprve oko a pak ústa, jež promluvila vídeňským dialektem něco o uličnících, lumpech a darebácích, a že on, mluvčí, na tyto uličníky, lumpy a darebáky pošle pochopy a biřice a dráby, a tak podobně.

– Jsem hrabě Gambarini, řekl pevným hlasem Giovanni, – a přeji si mluvit se svým panem strýcem baronem von Hainesburg.

Tato slova vyvolala u muže za kukátkem dojem sice příznivý, ale ne tak silný, aby, ihned otevřev vrata, rozpadl se v ponížených omluvách.

– Jo, to jste na špatné adrese, řekl. – Pan baron momentálně bručí, a jak se zdá, bude bručet delší čas, a pak bůhví co s ním bude.

– Proč bručí? otázal se Giovanni, který nepochopil tento nízký výraz.

– Chtěl jsem říct, že sedí, pravil muž za kukátkem.

– Kde sedí? divil se Giovanni, stále ještě nechápaje.

– Hergot, je za mřížemi, je v lapáku, je v chládku, řekl muž za kukátkem. – Ale jestli máte zájem, zejtra se tu bude odbývat veřejná dražba veškerého jeho majetku.

– To není možné, namítl Giovanni.

– Ano, pan hrabě má pravdu, není to možné, ale je to tak, řekl muž za kukátkem. – Já nevím, proč ho zavřeli, ale říká se, že pan baron, s odpuštěním, kradl.

– A kde je paní baronka? zeptal se Giovanni.
– Paní baronku z toho klepla mrtvice, řekl muž za kukátkem.
– Můj ty bože nebeský, to snad ani není možné, zasténal Giovanni. – A co baronesa Pepi?
– Baronesa Pepi skrz tu hanbu skočila z okna a zabila se, řekl muž a přibouchl dvířka kukátka.

Pražský státní převrat zřejmě vrhl svůj chladný a rdousící stín i do města nad Dunajem.

– Sic transit gloria mundi, řekl Petr. – Zdá se, že obě rodiny, jejichž krev je rovnoměrně rozložena v tvých žilách, jsou v pěkném průšvihů.

Giovanni, otřesen, vytáhl z kapsy hedvábný šátek a osušil si slzící oči.

– Chudáček Pepi! řekl. – Tak krásné jméno jí dali. Pepi... A nic jí to nebylo platné! A měla takové něžné, průsvitné ručky! A tolik milovala svého papouška, přestože ho někdo zkazil tím, že ho naučil říkat sprostá slova. Kdybych jen věděl, které je to okno, z kterého, chudáček, skočila, na mou duši bych pod ně položil květiny! Zasloužila by si to, ubohá Pepi.

Vypadal tak sklíčeně se svým hedvábným šátkem před očima, že Petr se neubráníl smíchu, a svým smíchem nakazil i Giovanniho.

– Představ si, ona jednou..., začal, ale smích mu bránil v tom, aby pokračoval. Petr řval s ním, protože myšlenka, že baronesa Pepi, ona jednou, se mu zdála neodolatelná.

– Co jednou? zeptal se slze.

– Ona jednou..., pokusil se Giovanni nanovo.

– Já tě zardousím, když mi neprozradíš, co ona jednou! skučel Petr.

– Chtěla s námi hrát paume..., zalykal se Giovanni.

– Těmi svými průsvitnými..., řičel Petr.

- A papoušek na ni volal: Di do p...
- Nejsme cynici, že se smějeme takovému neštěstí? řekl Giovanni, utíraje si slzy.
- Ani ne, řekl Petr. - Protože když těch neštěstí, která se kolem člověka přiházejí, začne být tolik, jako by se na světě nedělo vůbec nic jiného než samá neštěstí, pak už to, vážně, Giovanni, začne být sranda.

Ubytovali se u Zlatého kola vedle jezovitské koleje. Protože lokajové nanovo zdrzeli a nápadně a nadměrně často strkali hlavy dohromady, překotně o čemsi hovoříce a vysílající na oba mladé pány zpod lbi křivé pohledy, mládenci se rozhodli, že budou celou noc hlídat kočár, střídající se po dvou hodinách; dvířka vozu se sice dala zamknout, ale nyní, kdy morálka poklesla a staré hodnoty se hroutily, bylo se báti i toho, že lokajští strážci, proměnění v nepřátele a berky, dveře vylomí.

Kočár stál uprostřed dvora, neboť v kůlně nebylo dosti místa pro vozidlo tak objemné. Giovanni se natáhl oblečen na lůžko a Petr nastoupil první směnu. Když uplynuly dvě hodiny, nechtělo se mu ještě spát, a proto namísto aby probudil Giovanniho, procházel se po dvoře, obezřetný, bambitky za pasem, drátěnou košili pana Vojtího pod košilí. Byl přesvědčen, že za této noci se něco semele; cítil téměř fyzicky, že je pozorován, že odkudsi, snad zblízka, snad až z pudy, kdež lokajové byli ubytováni, potměšilé oči sledují každý jeho pohyb.

Bylo jasno, měsíc stál v úplňku a vpovzdáli zářila věž chrámu svatého Štěpána, bílá jako křída, ale před půlnocí se přihnaly mraky a zakryly černou dekou měsíc a hvězdy, svatoštěpánská věž zhasla, po nebi se mihl blesk, hned vzápětí následovaný zachocením, a počaly padat tučné kapky. Bouřka přichází velmi zřídkakdy v oné roční době, ale tentokrát, když se už nakrásně

strhla, měla stát za to; švihance blesků se střídaly téměř nepřetržitě, a sotva doznělo jedno zaburácení hromu, už se ozvalo další, takže děsivý hlas nebeského hněvu se dunivě válel nad městem jako vlající zvuková deka, drásaná oslnivými klikatinami a opět se s ohlušujícím hlomozem spojující, a vítr do toho hučel a hvízdal a svištěl od západu k východu a hned zase od severu k jihu.

Petr rychle přikročil ke kočáru a vylovil z kapsy klíč, aby si otevřel dvířka a schoval se před tou slotou, ale než nahmatl kliku, pocítil, jak mu ujíždějí nohy, jako by byl vstoupil na šikmou kluzkou podlahu, a už ležel na zemi jak široký, tak dlouhý; a když pak, otřesen a zpitomělý touto nečekanou nehodou, se zdvihal z bláta, uviděl něco stěží uvěřitelného a zhola a nadobro nepochoitelného – věž Svatoštěpánského chrámu, ozářená sršením blesků, ještě před několika chvílemi obraz pevné a štíhlé vzrůsnosti, se kymácela jako stěžeň lodi zmítané vlnami a byla tenká jako pletací drát, neboť z ní zřejmě odpadlo něco velmi podstatného. V té chvíli už bouře, jež byla přiletěla na netopýřích křídlech, se opět vzdalovala, takže intervaly mezi blesky a hromy se prodlužovaly, ale dunění, přicházející shůry, bylo doplněno a převáženo příšerným rachotem, deroucím se zdola, z nitra země, ne-li z pekel, a k těmto nadsvětským a podsvětním hlukům se přidaly lidské hlasy, křičící a bědující a ječící a vrískající a všelijak i jinak lamentující.

Když Petr pochopil, že to bylo pouhé zemětřesení, jež ho složilo na zem, pocítil jistou úlevu, neboť měl zprvu za to, že mu někdo úmyslně podrazil nohy, a přírodních katastrof není co se bát tolik jako lidské potměšilosti a zloby. Pošetilé to pomyšlení, neboť, jak se o tom vzápětí měl přesvědčit, jedno zlo nevylučuje druhé.

Dům se otrásal křikem a dusotem a boucháním, košilaté postavy v oknech lomily rukama do zsinaleho sršení blesků, ale přitom se odkudsi z černa a psoty podivně nesl sborový nábožný zpěv

smířených a rezignovaných, kteří měli za to, že nastal konec světa. Sotva se zvedl, Petr se složil nanovo, sklácen vichrem a novým otřesem půdy, provázeným strašným rachotem a řevem; jak se později ukázalo, sousední jezovitská věž se zřítila a zasypala část východního křídla hostince. Petr se opatrně zvedl na kolena, a opíraje se o dlaně, vstával, ale než se mu podařilo to učiniti, skočilo na něho něco těžkého, podle letmého odhadu dva dobře živení chlapi; nebylo mu ani třeba světla, aby se dovtípil, že mají červené úbory s nápisem *Ad summam nobilitatem intenti* na rukávech. Nuže, tady už nešlo o zemětřesení, tady šlo o to druhé, horší zlo. Dva nože ho bodly do zad téměř současně, a téměř současně se zlomily o drátěnou košili, přičemž jeden z obou vrahounů bolestně zaskučel, neboť při nárazu na nečekaně tvrdou překážku dlaň se mu svezla z jílce a sevřené prsty se zařízly do zbytku čepele až po kost. Raněný mordýř ihned zanechal dalších zabijáckých pokusů a odhopkoval do tmy, poskakuje na jedné noze a cákaje kolem sebe bohatě prýštící krví, než ho nový otřes půdy složil na zem. Jeden z obou útočníků byl tedy vyřízen, ale druhý, který dovedl držet nůž pevněji, takže při bodnutí do tvrdá se mu nic nestalo, byl, jak se ukázalo, chlap silný jako hrom, lamželezo, který by se mohl trkat s býkem. Klekl Petrovi na prsa a svými hákovitými pařáty, pevnými jako houžve, ho drapl za chřtán a tiskl a tiskl; do této mely se z rachotu a ze tmy zřetelně ozval hlas Giovanniho, volající Petra o pomoc.

Ale ani Petr nebyl slaboch, a třebaže byl zdivočelý úzkostí a vztekem, neztratil hlavu, a vzpomenuv si na výtečný chvat, je- muž jej před dávnými lety naučil jeho starší přítel Franta, vtlačil chlapovi dva prsty levé ruky do očí, pravou ruku mu vrazil pod čelist a tlakem podél hrtanu nahoru mu způsobil bolest tak nesnesitelnou, že vrahoun, chrčivě naříkaje, ihned pustil jeho krk

a uchopil ho za obě zápěstí, ale Petr se uvolnil prudkým trhnutím proti jeho palcům, v čemž ho rovněž vycvičil Franta; a pak už stačilo ho ostře seknout, rovněž podle návodu výtečného Franty, hranou dlaně na levý spánek, a chlapík, nadobro zmožen trojím důmyslným trikem, získaným od syna poběhlíce Ažzejtratomů, se svalil na bok a zůstal ležet, bezmocně trháje levou nohou, což je neklamný průvodní zjev otřesu mozku. A Petr vstal, a potáčeje se jako opilý, vkročil do domu, aby si v naprosté tmě vyšmátral cestu za nařikajícím hlasem Giovanniho.

Zastihl ho na posteli, zasypaného trámy a kameny, jež se na něho zřítily z prasklého stropu. Křičel a bědoval, že má rozdrčené obě nohy, ale ukázalo se, že trámy, namísto aby ho přimáčkly, naopak ho ochránily před pohromou ještě větší, neboť se v těsné světnici vzpříčily, aniž na něj mohly dolehnout plnou vahou, takže když ho Petr po dlouhé námaze vyprostil, Giovanni sice byl zbědovaný a plný modřin, ale jinak celý. Mezitím zemětřesení ustalo a strašná noc ustoupila kalnému a mrzutému jitru, dobrému jen k tomu, aby osvětlilo bídu a zhoubu a spoušť navštíveného města. Svatoštěpánská věž byla podobna vykotlanému zubu, věž Svatého Jana jakbysmet, item věže Svatého Michala a jezovitské koleje, hlavní most, vedoucí k zámecké bráně, opětně rozbořený, a jak bylo jeho zvykem, plující po Dunaji ke Skytskému moři, ulice popukané, domy nakřivené, komíny smetené; ale protože košile je bližší než kabát, na chlapce ze všech pohrom nejotřesněji zapůsobila okolnost, že jejich kočár zmizel ze dvora i s prstenem po Cesarovi Borgiovi a sobolími kožišinami a pravou Monou Lisou a jinými vzácnostmi, jež obsahoval, a pryč byli koně kočároví a jezdečtí, tatam výtečná puška Broccardo, a není těžko uhodnout, že i lokajové byli v prachu, za horami.

Bohové jsou nakloněni těm, již ze dvou možných cest zvolí tu neschůdnější

Nedalo se nic dělat: po ztrátě vozu a koní byli nuceni se vydat na další cestu za dobytím světa po svých. I učinili tak a vykročili z Vídně proti proudu Dunaje, a dva dny se tloukli, vzdorující západnímu větru, končinou truchlivou jako předpolí očiště - vpravo strmé skály jako ohromné rozervané zdi, vlevo, mezi cestou a řekou, hnědé, dořalova nabíhající vřesoviště.

- Koneckonců, řekl Petr, - můžeme být rádi, že jsme se zbavili lotrů, kteří usilovali o naše životy a kterým jsme nadto byli dlužní peníze, což byla situace nejen trapná, ale i pitomá a nedůstojná.

A aby dokázal, že svůj optimistický pohled na situaci míní vážně, vzal Giovanniho v podpaží a spustil do kroku prastarou studentskou písničku, a Giovanni, nedbaje absolutního nedostatku sluchu, jímž se - u Itala napodiv - vyznačoval, se přidal k němu.

- In silvis resonant, zpívali svému tvrdému osudu navzdory, - dulcia carmina, in silvis resonat dulce carmen...

Bylo to opravdu navzdory, neboť slyšeli nanejvýš jen krákání vran a sténání stromů, vzdorujících náporům větru, ale *dulcia carmina*, sladké písně, jež měly zaznívat z lesů, kde nic, tu nic. Giovanni nic nenamítal proti této nesrovnalosti mezi skutečností a poezií a vzbouřil se, teprve když Petr zanotoval „gaudeamus igitur, juvenes dum sumus“, „radujme se tedy, dokud jsme mladí“.

- Jdi do Paďous a tam se raduj ze svého mládí, řekl. - Mně se dělají puchejře na patách.

Zjevná upřímnost jeho rozhořčení a představa, že paty, na nichž puchýře naskákaly, jsou paty nefalšovaně hraběcí, opět strhla Petra

k záchvatu skučivého smíchu, ale Giovanni se tentokrát nenakazil a zůstal zachmuřený jako zimní noc.

Když dospěli k bodu, kde cesta, která se až dosud znepokojivě vzdalovala od řeky, jako by směřovala nazpět k hvozduům lemuujícím Čechy, se opět otočila k jihu, krajina zradostněla, jako by na ní spočinulo požehnání, vřes ustoupil polím a skály vesničkám; a kdykoli některou z těchto vesniček procházeli, lidé jim vybíhali vstříc a ptali se, přicházejí-li mladí páni z Vídně a zažili-li zemětřesení ve Vídni, a je-li to pravda, že Vídeň je srovnána se zemí a že v ní nezbyl kámen na kameni, a že všichni obyvatelé Vídně zahynuli, a že k zemětřasu se přidal požár, takže to málo, co z Vídně zbylo, hoří ještě teď? A protože fáma nejen, jak praví Vergilius, létá, ale při tom letu též narůstá, čím více se od Vídně vzdalovali, tím fantastičtějších se jim dostávalo dotazů, například je-li to pravda, co se říká, že tam, kde Vídeň stála, zeje teď ohromná propast, z jejíhož dna vyšlehuji podzemské plameny, a že ten zbytek města, který se nepropadl, byl navíc všeho ještě přepaden Turky, kteří porubali a odvěkli do otroctví všechny, kdo zázrakem odolali pohromě a zůstali naživu, a tak dále a tak dále; a jejich odpovědi, že zemětřesení bylo zlé, ale ne tak hrozné, aby se nedalo napravit, a že je sice poškozeno několik domů a též několik věží se sesulo, ale jinak nic, jinak nic, žádné požáry, žádní Turci – nuže tyto odpovědi, jimiž Giovanni s Petrem skrbili tím méně, čím více shledávali, jak jsou blahodárné a prospěšné, vyvolávaly všeobecnou radost, takže uklidnění vesničané, kteří vesměs měli v hlavním městě příbuzné, bratry a sestry, syny a dcery a vnoučata, se o poutníky div nepoprali a zvali je k sobě na nocleh a hostili je mlékem a pivem a moštem a klobásami a snažili se z nich vymámit všechno, co hoši možná ještě věděli a nepověděli.

Za těchto okolností se mládencům putovalo ne nepříjemně, a Giovanni, který až příliš stál o to, aby si ho lidé všímali a vážili,

nabyl znamenité nálady, a aby se zalíbil svým hostitelům, líčil jim vídeňské události stále růžověji, stále příznivěji, v ten smysl, že zemětřesení sice bylo, ale bylo to spíš povyražení než katastrofa, hotové pošušňání.

Ale když prošli městečkem jménem Kremže, půvabně rozloženým na úpatí vrchu osázeného vinicemi, jejich zpravodajská činnost skončila, neboť Vídeň se mezitím vzpamatovala ze svého ochromení a obnovila spojení s ostatními městy rakouskými. Když po noci, strávené v Kremži, opět kráčeli proti proudu Dunaje, byli cestou dostiženi poštovním vozem pro dopravu osob, který jim ochotně zastavil a dopravil je skrz velké hory a lesy, plné medvědů a vlků, až k bavorským hranicím, k biskupskému městu Pasovu, ležícímu na stoku tří řek, Dunaje, který je, jak známo, barvy modré, nazelenalého Oenusu neboli Innu, v němž se nacházejí perly, a Ilzu, který přitéká od severu a je černý. Tam končila dráha poštovní diligence a poutníci přestoupili na loď taženou koňmi, která plula proti proudu Innu, do lůna hor, k jihu, k Itálii, drahému strýci Tankredovi vstříc, až k městečku Starému Öttingu, jež leží už na bavorské půdě a jest proslulé svou zázračnou kapličkou, v níž slepí a hluchí a i všelijak jinak neduživí bývají zbaveni svého trápení. Odtud dále k jihu už řeka nebyla splavná a Petr s Giovannim musili pokračovat opět po svých, to s nemalými obavami, jak se protlučou, neboť obsah Petrova sáčku s dukáty se scvrkal a scvrkal, takže bylo třeba užít celé délky prstů, ukazováku a pak i prostředníku, aby se něco dalo vyšťárat z jeho žalostného dna.

Měli dvě cesty na vybranou, chtěli-li se dostat dolů k městu Inšpruku, jímž nutně musí projít, chtějí-li se dostat do Itálie – jednu podstatně delší, ale bezpečnou a pohodlnou, nejprve k Mnichovu a odtud proti proudu řeky Isary, druhou kratší, proti proudu Innu. Lodníci jim radili, aby se dali na Mnichov, neboť údolí Innu je prý

těžko schůdné a místy krkolomné, ale oni, opět odpočinutí a svěží, nedbali jejich slov a vykročili kratší cestou.

Drali se pak mezi strašnými horami a skalami a ledovci kupředu pralesy a pustinami, stráněmi a roklemi, a pak zase nahoru hadovitě klikatou cestičkou vzhůru, protože cestička dolů, rovněž hadovitě klikatá, vedla kamsi do pekel, a dále a dále mezi balvany a nad propastmi, jeden za druhým, někdy se i držíce za ruce a vzájemně se podpírajíce, aby je vítr nesmetl do hlubin a do vod Innu, který se táhl pod nimi údolím jako bílá pentle. Giovanni si vedl statečně, ale bylo na něm vidět, že mu ubývá sil; jeho bledá tvář plavovláska byla plná rudých skvrn z únavy a vyčerpání.

- Nic si z toho nedělej, utěšoval ho Petr. - Vzpomeň si na to, že Angličané, kteří, jak známo, jsou velcí světooběžníci, mají pro cestování podivné, ale výstižné slovo - *travel*, což je odvozeno z francouzského *travail*, práce. Duchaplní ostrované tím prostě vyjadřují skutečnost, že cestování je fuška. Dívej se tedy na naše putování jako na práci, kterou musíš podstoupit a vykonat, chceš-li být odměněn příbuzensky radostným přivítáním, jež ti připraví tvůj dobrý strýček Tankred.

Nadál se, že Giovanni ho za tento filosofický exkurs žertem pošle do Paďous anebo ho vyzve, aby se dal vycpat, ale Giovanni mu k jeho překvapení řekl něco velmi nečekaného a nepřilíš sympatického:

- Nemusíš mě chlácholit, já si na nic nestěžuji, protože nezapomínám na to, že jsem hrabě Gambarini.

Bylo to poprvé za celou dobu jejich mnohaletého soužití, kdy Giovanni před Petrem poukázal na přednost svého rodu; a Petr měl přitom pocit, že ho někdo polil studenou vodou. Vskutku bylo to nejen nesympatické, ale také pro jejich společnou budoucnost neblaze významné, ano zlověstné; znamenalo to, že na rozdíl od

zesnulého hraběte Odorica, který si Petra vážil pro jeho povahové, jak o tom Petr byl přesvědčen, přednosti, Giovanni v Petrovi neviděl nic zvláštního, nic takového, co je daleko, daleko cennější než starobylost Giovanniho rodu. Inu, myslil si Petr, Giovanni je urozený osel, který dovede ocenit jen to, čím nad ním vynikám tělesně, ale jinak jsem pro něho obyčejný chám; udělal jsem chybu, že jsem mu tuto neblahou okolnost připomněl. Tím spíš musím před ním zazářit skvělými činy, které by ho posadily na zadek.

Příležitost k tomu se Petrovi naskytla hned vzápětí, neboť ne-daleko před nimi se ozval výstřel jako z děla.

– Co to bylo? otázal se Giovanni, polekán navzdory tomu, že v jeho žilách proudila krev slavných kondotiérů.

– Nebyl-li to kanón, lovecká puška to asi nebyla, řekl Petr a následován Giovannim sešel z cesty; a skrýváje se za stromy a křovinami, opatrně se plížil ve směru výstřelu, až po padesáti šedesáti krocích uviděl tělo muže, natažené na kraji lesního porostu. Chyběla mu polovina hlavy, přesněji temeno, ale jeho úzká tvář dokonalého hezouna, ozdobená šístkami, byla neporušená; a třebaže namísto do červené livroje se znakem Gambariniů a s erbovním heslem *Ad summam nobilitatem intenti* byl navlečen do všedních soukenných šatů, byl to pořád ještě Johann, footman zesnulého hraběte, ovšem v limbu, bradou vzhůru. Rána, jež mu urazila kus hlavy, ho smetla z koně zřejmě zcela nečekaně a bez výstrahy, neboť jak tu ležel, měl dosud na rameni výtečnou pušku Broccardo, již ukradl ve Vídni. Jeho kůň stál nad ním tiše, bílou hvězdou ozdobené čelo schýlené, zřejmě přemýšleje, co teď.

– To je Johann, řekl Giovanni zbytečně, neboť o totožnosti mrtvého nemohlo být pochybnosti, a vzal Petra za loket a přitiskl se k němu, jak to činíval ještě jako chlapec, když se něčeho bál. – Oni ho oddělali.

– Kdo? řekl Petr.

– Sluhové, řekl Giovanni. – Prodali kočár, pohádali se, když se dělili o peníze, odpráskli ho a táhli dál.

– A nechali tu jeho koně? řekl Petr. – A neodebrali mu pušku? A ani si nevzali na památku toto?

A stáhl mrtvému z prstu zlatý kroužek s ohromným diamantem.

– Prsten Borgiů! vykřikl Giovanni a lačně se šperku chopil. – Petře, máme koně a prsten, jsme zachráněni.

– Ano, jsme, řekl Petr a přiklekl k Johannovu tělu, aby mu sňal pušku z ramene. – S touto ručnicí se nebojím ničeho.

– Opravdu ne? ozval se nad ním posměšný hlas. – Mladý pane, nedotýkejte se té bouchačky, a oba dva odložte na zem všechny zbraně. Počítám do tří: jedna...

Muž, který takto promluvil, seděl na vodorovné větvi horské borovice, nízké a pokřivené chudobou půdy a drsností povětří. Byl to nepříjemný chlapík, který vypadal jako ďábel, neboť měl špičaté vousisko a huňaté obočí, a tvář mezi tím obočím a vousiskem byla hubená a snědá do šedohněda, a nadto byl celý v zeleném – zelený špičatý klobouček s pérem a zelené nohavice a zelený plášť, to vše sešlé a špinavé a hrubě záplatované, ale o to nic méně zelené; a tato zelenost včetně své sešlosti a špinavosti a záplatovanosti, jakož i snědosti a vousatosti jeho tváře skýtala mu znamenité mimikry, což budiž uvedeno na vysvětlenou toho, že Petr a Giovanni ho uviděli, teprve když je byl oslovil, ač jim seděl rovnou nad hlavami. Mezi koleny, opíraje pažbu o prsa, svíral těžkou starodávnou mušketu a obracel její začouzené ústí k Petrovi.

– Dva, řekl ostře.

Zbraň vypadala strašidelně, tak, že kdyby spustila, provrtala by Petra i s Giovannim, který se skryl za jeho zády, ale Petr usoudil,

že nespustí, neboť lotr byl příliš zaměstnán obíráním mrtvého, z něhož byl vyrušen jejich příchodem, než aby měl čas ji znovu naládovat; ostatně zdálo se, že z jejích černých, pekelných útrob dosud vystupuje tucha štiplavého dýmu.

Vskutku namísto aby dopočítal do tří a vystřelil, lupič se počal hněvat:

– Řekl jsem, abyste odložili zbraně, a mé slovo platí. Bude to? Nehrajte si se mnou, nebo bude zle, já jsem Zelený Wilfred, strašný lesů pán. Počítám znovu, teď doopravdy: Jeden...

– Počítej si třebas do tisíce, řekl Petr a klidně uchopil výtečnou pušku Broccardo, vstal a namířil ji Zelenému Wilfredovi do středu prsou, potřísněných jakousi mastnotou, bezpochyby medvědí tukem. A na raubířově snědé, ďábelské tváři se objevil neklamný výraz strachu.

– Nestřílet! zaprosil. – Všechno vám dám.

A hodil na zem Petrovi k nohám kožený vak, ozdobený znakem Gambariniů, stříbrnou nohou mezi dvěma hvězdami. Využil pak chvíle, kdy Petr od něho odhlédl, a prudce proti němu vymrštil, kolbou napřed, svou mušketu, ale Petr stačil uhnout.

– Je mi líto, řekl Petr. – Nerad zabírám bezbranného, ale s tebou, darebáku, nelze jinak.

A stiskl spoušť.

Dobrý strýček Tankred

Tak tedy zahynul Zelený Wilfred, strašný lesů pán, mimoděk zakončiv svůj bídný život štvance a tyрана v jedné osobě dobrým skutkem, totiž tím, že skolil ranou z muškety darebáka nad darebáky, který nejprve obral svého pána a pak, když lup byl zpeněžen, navíc všeho ještě okradl své komplice; tak tomu nade vši pochybnost bylo, takto se to zběhlo a odehrálo, neboť takto jedine lze uspokojivě vysvětlit, jak se footman zesnulého hraběte sám, bez svých druhů, octl v těchto pustých končinách, prsten Borgiů na ruce a při pase vak naditý dukáty, jež si Wilfred byl přisvojil na dobu až tuze přechodnou.

Když odklidili mrtvá těla, vydali se na další cestu, Petr veda za uzdu nad propastmi Johannova koně, na němž jel Giovanni.

Posadil jsem ho na zadek nejen obrazně, ale i doslova, myslil si Petr. Zachránil jsem mu život, peníze a prsten; uvidíme, jaký to bude mít účinek.

Účinek se projevil vzápětí.

– Petře, odpusť mi, řekl Giovanni po několika minutách mlčelivé jízdy.

– Co ti mám odpustit? zeptal se Petr.

– Že jsem ti tak blbě odpověděl, když jsi mi přednášel o tom, že cestování je práce: Já nezapomínám na to, že jsem hrabě Gambardini.

– A nejsi hrabě Gambarini? řekl Petr.

– Jsem, ale ono to nebylo taktní, víš? řekl Giovanni. – Můj padre, dej mu Bůh věčnou slávu, by nikdy nebyl řekl něco podobného před člověkem nižšího rodu.

Caramba, pomyslel si Petr.

– Ale hlavně že zase máme peníze, pokračoval Giovanni. – I když je to jen zlomeček hodnoty, o kterou jsme přišli. Sama Mona Lisa měla cenu jednoho takového vaku zlatáků. Buď chlapi prodali naše poklady nesmyslně lacino, nebo jim Johann neukradl všechno.

Aspoň že má uznání a mluví o těch penězích, jako by patřily nám oběma, pomyslel si Petr.

Když dorazili do Inšpruku, města čistého a bohatého napohled i ve skutečnosti, v němž byla knížecí stolice, komora a parlament rakouských krajín, ubytovali se v nejlepším pokoji nejlepšího hostince a tři dny si dávali předkládat nejlepší jídla a nejlepší vína, aby se vzpamatovali z prožitých běd, a procházeli se v knížecí oboře, v níž byli chováni kamzíci a daňci a roztomilí malí medvídci, kteří žrali z ruky; mezitím nejlepší krejčí v městě jim nejlepšími nitěmi pilně šil zbrusu novou výstroj z nejlepšího sukna, neboť Giovanni trval na tom, aby předstoupili před dobrého strýčka Tankreda vyparádění tak, jak se sluší na mladého hraběte Gambariniho a jeho společníka a ochránce, a čtvrtého dne vyjeli na nejlepších koních ušlechtilého uherského plemene, již v Inšpruku byli k dostání. Johannova koně, který byl tvrdohubý a kulhal na levou zadní nohu, prodal Giovanni koňskému řezníkovi.

Blízko hranic Benátské republiky je čekalo ještě jedno šeredné překvapení, bohdá poslední, neboť na půdě Giovanniho rodné Itálie zajisté bude všechno hladké a příjemné: projížděli právě hlubokou lesnatou roklí, když kde se vzala, tu se vzala, ze všech stran se na ně vyhrnula horda malých, snědých, křičících lidiček, takže užuž měli za to, že opět padli do rukou raubířů, ale hlava či velitel těchto chlapíků, muž slušného zevnějšku a vážného vzezření, tak řečený podesta, jim vysvětlil, že nejde o přepadení, nýbrž o celní prohlídku, a nevezou-li víno a lihoviny a křesací kameny ve vel-

kém a nezpracované hedvábí a sukno a nepříjízďejí-li z končin postižených morem. Když odpověděli po pravdě, že nevezou nic takového a že východiskem jejich cesty byla Země česká, v níž už několik let se nevyskytl případ morové nákazy, podesta se uklonil, a není dobře známo proč, políbil si konečky prstů pravé ruky.

– Ano, Země česká vskutku není na seznamu zemí postižených morovým povětřím. Ale kudy, smím-li se zeptati, pánové jeli?

– Přes Vídeň, Pasov a Inšpruk, řekl Petr.

Podestova ústa se stáhla zármutkem.

– Aj, přes Vídeň, přes Vídeň, to nerad slyším. Neboť město Vídeň po zemětřesení, jímž bylo postiženo, bylo vyhubeno morem, takže toho města už není. Proto mám nařízeno všechny cestující, kteří přijíždějí z tohoto neexistujícího města, arestýrovati a odvést je do tábora, aby tam vykonali *la quarantana*, to jest, aby tam setrvali čtyřicet dní, po jejichž uplynutí se ukáže, nejsou-li nakaženi.

– Ale to je nesmysl, vykřikl Giovanni. – Když jsme nocovali ve Vídni, zemětřesení teprve nastalo, takže nastal-li po něm mor, čemuž nevěřím, protože o Vídni se vyprávějí všelijaké hlouposti, my už byli dávno za horami.

– Lituji, předpis je předpis, řekl podesta.

– Já kašlu na váš předpis a nedám se znásilňovat! křičel Giovanni. – Já, hrabě Gambarini, nemíním se dát zavřít do nějaké všivé, špinavé, zatracené karantény, hrom aby ji spral!

Podesta ustoupil o krok, uražen, celníci počali mručet a krůček po krůčku, ramena pozdvižená, hlavy předkloněné, bambitky v hrstech, se šourali k Giovannimu a Petrovi, aby je obklíčili těsným, hrozivým kruhem.

– Odvedte je, povelal podesta.

– Okamžik, pánové, zvolal Petr a pokračoval zvýšeným hlasem tak rychle, jak jen dovedl, ruku velitelsky zdviženu. – Jsme oba

šlechtici a nechceme se protivit zákonům země, do níž vjíždíme, a já vás prosím, abyste omluvili slova, jež můj mladší přítel pronesl v rozčilení, neboť zmírám steskem po svém rodném městě Strambě, jež opustil před šesti lety a v němž ho čeká otevřená náruč jeho milých příbuzných, vévody Tankreda prvního mezi nimi, takže okolnost, že chvíle jeho návratu do míst, v nichž spatřil světlo tohoto světa, má být oddálena o čtyřicet dní, se mu jeví nesnesitelnou. Jenže *lex dura, sed lex* – zákon je tvrdý, ale je to zákon, a s tím se nedá nic dělat, a proto my po chvíli lidsky pochopitelného úleku a zklamání se rádi dobrovolně podrobíme tomu, co od nás žádáte, a na důkaz toho, že s vámi chceme vyjít co nejlépe a nejpřátelštěji, vás prosíme, abyste od nás přijali tento dárek.

Ještě když mluvil, hrábl do vaku s penězi, jež Giovanni nosil při boku, a na závěr svých slov rozhodil obloukem pršku zlatáků.

– A teď zdrhat, řekl po česku Giovannimu, a zatímco mužící se s křikem rozutíkali, a lezouce po čtyřech a strkající se a rvouce se, sbírali penízky, oba přátelé vzali své hřebce pod ostruhy, a podesta nepodesta, celníci necelníci, vycválali, provázeni několikerým třeskem pistolí a láním a také něčím, co se velmi podobalo smíchu.

Když shledali, že nejsou pronásledováni, řekl Giovanni něco tak neuvěřitelného, že Petrovi trvalo chvíli, než pochopil, že blondatý mládeneček to míní vážně:

– Hrábl jsi hezky hluboko do mého pytlíku. Ale já vím, z cizího krev neteče.

Petr zastavil koně.

– Pro pět ran do hlavy, Giovanni, co blbneš? zvolal. – Což si neuvědomuješ, že těm chlapům nešlo o nic než o peníze, a že kdybychom se nebyli vykoupili tou hrstkou dukátů, byli by tě obrali o všechno?

– Já nic nenamítám proti tomu, že jsi hrábl do mého pytlíku, řekl Giovanni. – Já mluvím jen o tom, jak hluboko jsi hrábl.

Když jeli dál, Petr poznal podle jeho stažené hubinky, že Giovanniho mrzí tento projev jeho vlastní skouposti a že si dobře uvědomuje, že nebýt toho, že Petr poznal, že loupežníková puška asi není nabita, dosti možná by teď oba dva leželi v údolí Innu bradami vzhůru. Nadál se tedy, že Giovanni se omluví a pokusí se ho, Petra, udobřit, ale Giovanni se jen škaredil a mlčel. A příležitosti, aby Petr Giovanniho ohromil novým skvělým činem, nebylo, neboť všechna nebezpečí byla překonána a to, co následovalo, byla už jen a jen země vlašská, zvaná královnou, hlavou a rájem a pokladnicí světa, požehnaná vlast umělců a hrdinů a jeviště dějin, tak řečená Ausonia, Oenotria či Hesperia, v novější době Itálie, to podle Itala, krále sicilského, země neklidná, o níž napsal Aeneas Silvius: V naší Itálii, milující změny, kde není nic pevného a není žádné staré vlády, ze služebníků se snadno mohou stát králové – úzký půlostrov v podobě boty, odstrkující ze své cesty kámen a ze tří stran oblévané mořem.

– Hle královna, o níž věru nelze říci, že nemá nohy, protože sama je jedna jediná noha, řekl Petr, zatímco Giovanni, překonaný dojetím, slze poklekl a líbal zem, která – kromě jiných svých zásluh – ho, juna ušlechtilého, zrodila.

Když sestoupili z hor do teplých a úrodných nížin, pokračovali ve své cestě krokem tanečním, neboť to, co se táhlo a rozkládalo a měnilo a v nepřetržitém sledu rozvíjelo před jejich očima, bylo tak půvabné a krásné a neobyčejné a dojatého podivu hodné, že i klapot jejich koní, dusajících po této požehnané půdě, nutně musil být nebo musil se zdát jiný než dřív, dokud projížděli končinami méně spanilými, plavnější a veselejší a rytmičtější, takže tvrzení, že jeli krokem tanečním, naprosto není vzdáleno pravdy; modrá jezera a tučná pole a veselé vršky, na nich vysoké a vonné

cypřiše a vavřínové háje, a pinie, ostře a černě se odrážející od nebe, podobné tmavým obláčkům, jež bůh-kozoroh žertem připoutal k zemi provazcem, a ovocné stromy ovinuté révou v oné roční době uschlou, pnoucí se volně vzroslými girlandami od koruny ke koruně, pod nimi políčka a záhony, tuhle pramínek, zurčivě vystřelující ze země hned vedle cesty a spěchající svažitou louku, tuhle háj citronovníků, jež dovezeny do Itálie teprve před sto lety zdomácněly tu tak znamenitě, že nikdy nebyly bez plodů, neboť jak dozrály jedny, jiné teprve dozrávaly a jiné zas nasazovaly květ; a pak opět kopce a skaliska zdvihaající se k modromodrému nebi, nedobytné zámky a přísné tvrze a bílé vesničky na jejich temenech a bocích, ale údoly mezi nimi přívětivé a hebké, při kraji osazené kaštanovými lesíky a vinicemi, blíže středu louky a potoky klikaté a rybné a spádné. Projeli Mediolánem či Milánem, městem velikým a mocným, na třikrát sto tisíc lidí v obvodu jeho zdí, nad všechen obyčej vysokých a tvrdých a navíc všeho chráněných nikdy dosud přemoženým zámkem Porta Joviae zvaným, který byl počítán za nej přednější pevnost celé Evropy; na jeho přetěžkých baštách stálo na tři sta mohutných děl, z nichž každé dovedlo metat koule osmi set liber ztíží.

Překročili pak řeku Pád, jejíž povodí za oněch časů bylo silně zalesněné a bohaté zvěřinou všeho druhu, jeleny, srnci a zajíci; koroptve a bažanti tu žili skryti v houštinách, divoká prasata rozrývala půdu a mezi nimi se s půvabem sobě vlastním procházeli divocí pávi, jež Benvenuto Cellini, jak vypráví ve svých Pamětech, s oblibou střílival svou nepřekonatelnou puškou Broccardo, neboť jejich maso prý je netoliko chutné, ale i léčivé; on sám si jím vykurýroval svou francouzskou nemoc.

Když projeli Bononií neboli Boloňou, městem prostranným a velmi zámožným, pročez se mu říká *grasso*, to jest tučné, a je

světoznámé svou šikmou věží, která poutníkům nahání strach, neboť vypadá, jako by užuž chtěla spadnout, krajina zchmurněla a ztemněla a zpřísněla; cesty se počaly zdvihat vzhůru do hor, známých jako nejobydenější horstvo Evropy, neboť ač obtížně přístupné, nebylo nedostupné a nepropustné, i bylo hojně osazeno sráznými městečky a vesnicemi, žijícími z úzkých pásů úrodné zeleně mezi skalami a kopci. Kroky obou koní pozbyly svého tanečního rytmu a švihu, a tvrdě tepající kamenitou půdu, nesly se s ostrou, bezmála hmatatelnou zřetelností chladnavým tichem, prostoupeným šedorůžovou mlhou, nad níž se sunul kotouč krvavě červeného slunce.

Stramba, jak pověděno, hlavní město státečku, jež před sto padesáti roky založil Vittorino d'Albula, slavný prapředeck Giovanniho dobrého strýčka Tankreda, vypadala zdáli jako pestrobarevný dort: pistáciový, neboť věže a fasády některých význačných budov byly zelené, obrostlé břečťanem, jahodový, neboť byly natřeny na růžovo, čokoládový, neboť střechy byly sienové, a sněhový, neboť ostatek včetně hradeb byl bílý – tedy pestrobarevný dort, posazený na hodně nízko seříznutý pařez stromu, neboť kopec jménem Massa, na němž město bylo vybudováno, byl nahoře plochý a výškou jen málo přesahoval své hornaté údolí. Vittorino d'Albula přinášel ze svých vítězných válečných výprav kořist, jež mu umožňovala, aby stavěl; zřídil pro svou rodinu kaštel, který si nákladem a nádherou nezadal se zámky Viscontiů a d'Esteů, veliký špitál a kartuziánský klášter; tvůrčím vrcholem jeho života bylo vybudování kostela, zasvěceného svatému Pavlovi, k němuž vedlo devatenáct mramorových stupňů a v němž byl umístěn tentýž ukřižovaný Kristus, který prý svého času promluvil k svatému Tomáši Akvinskému, řka: – *Bene scripsisti de me, Thoma* – dobřes to o mně napsal, Tómo!

To vše bylo zajímavé a povznášející, ba krásné, tolik, že Giovanni, když spatřil své rodné město jako na talíři, div se nezadusil dojatým pláčem, ale než se mládenci přiblížili k hlavní bráně Partenope zvané, bylo jim minouti popravčí pahrbek se zděnou, do čtverce postavenou šibenicí, tak hustě ověšenou mrtvolami, že se podobala loubí zahalenému pestrými fábory, a s pěti koly, zdviženými na kůlech, se strašlivě znetvořenými těly vpletenými do loukotí. Jeden z nešťastníků ještě dýchal a díval se na jezdce šílenýma očima, tak zmožen bolestmi, nad něž lidský génus dosud nevynalezl horších, že nebyl s to křičet a jen tiše, žebravě sténal.

Petr k němu popohnal vzpouzejícího se koně a prostřelil ubožákovi bambitkou hlavu, aby ukončil jeho trápení. Podivné bylo, že když k němu zvedal zbraň, na tváři zmučeného se objevil výraz strachu.

– Zdá se, že život je něco nesmírně cenného, když se o něj bojí i člověk zdvižený na kolo, řekl Petr. – Byl to od Stvořitele strašlivý žert, že lidem vnukl lásku k životu, a současně je nadal povahou, která jim ten život činí sotva snesitelným.

Pokračovali mlčky v jízdě.

– Před každým městem bývá popraviště, řekl Giovanni po chvíli.

– Zajisté, bývá, řekl Petr. – Ale nepamatuji se, že bych byl viděl popraviště tak bohatě obložené, s pěti koly, jež nepříjemně vyvracejí platnost úsluví o marnosti pátého kola u vozu, a s šibenicí, na níž by byla větší, řekl bych bezmála: horlivější tlačence.

– Že se ti chce o takových věcech žertovat, řekl Giovanni, nazeleňal v tváři.

– To abych ulevil své tísní, řekl Petr. – Protože lhal bych, Giovanni, kdybych tvrdil, že ve mně není malá dušička a že se mi nekroutí všechna střeva v břiše a že mi neběhají větry po zádech. Ženeme se do něčeho náramně nebezpečného, do maléru, který

smrdí krchovem, a kdybych neměl tolik nahnáno, musel bych se smát, když si uvědomím, co všechno jsme přemáhali a čemu všemu jsme vzdorovali, jen abychom si ten veleprůšvih vymodlili.

– Já nevidím možnost žádného průšvihů a nechápu, o jakém nebezpečí pořád žvaníš, řekl Giovanni.

– Nevidíš ani to, řekl Petr, – že vévoda Tankred, i když je sebehodnější jako strýcíněk, je zřejmě panovník zatraceně ostrý? Je to na pováženou, ale naproti tomu je v tom jistá přednost, totiž ta, že panovník, který si takto počíná, určitě není oblíbený.

– Nerozumím ti, nerozumím a nechci rozumět, řekl Giovanni.

Petr zastavil koně.

– Ať rozumíš nebo ne, Giovanni, poslyš, co ti radím – ne, já ti to neradím, já tě o to prosím: Zapomeň na to, že jsi hrabě Gambardini, neznej se k svému jménu a nehrň se do svého paláce, dokud nebudeme vědět navlas přesně, co se mezi tvým otcem a vévodou odehrálo.

– Já sice vylučuji, že se mezi nimi odehrálo něco nepříznivého, ale když o to stojíš, dobrá, má být po tvém, řekl Giovanni.

– Děkuji, řekl Petr. – Ubytujeme se zatím v hostinci, a nikomu ani muk, kdo jsi.

Strážný v bráně, ozbrojený hrubým mečem a halapartnou, s kovovou přilbou, která mu kryla hlavu až hluboko pod uši, se jim postavil do cesty, aby se jich pozeptal po účelu jejich návštěvy Stramby, a když poznal z Giovanniho nevlídné odpovědi, že mu do toho nic není, že má před sebou velikého pána, pokusil se jemu a Petrovi vnutit malou pergamenovou kartičku s důrazným doporučením, aby ji pečlivě uschoval, neboť bez této kartičky, až budou chtít město opustit, nebude ani on, ani jeho společník ani z této, ani z kterékoli jiné brány, jichž Stramba má celkem šest, propuštěn. Giovanni se prudce ohradil proti takovému hanebné-

mu, pro šlechtice nepřijatelnému obtěžování, ale Petr smířlivě vztáhl k strážnému ruku. – Dejte sem, řekl, a kartičky přijal.

– Zdá se, že se role vyměnily, řekl Giovanni, když vjeli do města.

– Dříve jsi to býval ty, kdo ses nikdy nedával buzerare.

– Ano, řekl Petr. – Asi stárnu.

Strmé a křivolaké ulice Stramby, města pokojných a rozvážně chodících kožešníků a rukavičkářů – stramské rukavice byly tehdy stejně proslulé jako milánská zbroj – složitě se proplétající a spojované schodišti a podchody a můstky a tunely, vedly jednoznačně k hlavnímu náměstí, zvanému *piazza Monumentale*, italskému pozůstatku římského fóra, velikému obdélnému místu, úhledně dlážděnému pískovcovými deskami, takže se podobalo obrovské bezstřeché síni. V jeho čele, na severním konci, stál vévodský palác, původně vybudovaný z balvanů, urvaných starým hradbám Stramby a troskám římského viaduktu, ponurý ve své nádheře, s čtverhrannými věžemi ovinutými ochozy na krákorcích a oddělený od plochy náměstí hlubokým travnatým příkopem, přes nějž vedl k širokým vratům lehký dřevěný most. V průběhu sto padesáti let své existence stále přestavován a rozšiřován, palác pozvolna přijímal podobu samostatného městečka s vlastními ulicemi a oddělenými domy; přerůstaje své původní určení soukromého příbytku panovnické rodiny, v průběhu času se stal obrovitou budovou veřejnou, sídlem justice, věznicí a kasárnami městské posádky.

V třetině náměstí před palácem stála stará antická socha císaře Vespasiana, jedoucího na koni a zírajícího slepýma očima vstříc neviditelnému nepříteli, jak se dalo soudit podle toho, že právě sahal po meči a přísně se mračil.

Velechrám, chvalně známý svým mramorovým schodištěm a bronzovou bránou, na níž byly umnými reliéfy zpodobeny vý-

znamné výjevy ze života světce, jehož jménu byl kostel zasvěcen, počínajíc tím, kdy mu z očí spadly šupiny, takže přestal být Saulem či Šavlem a stal se Pavlem, zdobí levou, to jest východní stranu *piazza Monumentale*, šikmo naproti němu, na západní straně náměstí, stála půvabná a elegantní budova s otevřeným schodištěm, jež střežili dva kamenní lvi, o třech patrech, zdobených sloupovými arkádami, strambský palác Gambariniů.

– To je náš dům, řekl Giovanni, když vjeli na *piazza Monumentale*, ozářené měsícem v úplňku, který vrhal sytě černé stíny na bílé dláždění, a planoucími mohutnými koši, zavěšenými na nárožích za železné skoby. Giovanni byl zřejmě dojat, ale pojednou se polekal.

– Ale kam se poděl erb?

– Jaký erb? zeptal se Petr.

– Nevidíš to slepé místo nad vchodem? řekl Giovanni. – Tam byl náš erb, vytesaný do kamene. A uvnitř je živo. Jak je to možné?

Vskutku, všechna okna paláce shora dolů byla osvětlena, do vrat právě vjížděl kočár s lokaji na zadních stupadlech, a podle černých stínů, rytmicky se pohybujících v kruhu, v prvním patře se tančilo.

– Co jsi čekal? řekl Petr. – Že tvůj otec jej po celá ta léta nechal ležet ladem?

– Ano, to jsem opravdu čekal, řekl Giovanni. – Že tam zůstal jen portýr a správce s rodinou.

– Tvůj otec byl nejen urozený pán, ale i dobrý obchodník, řekl Petr. – Zřejmě svůj dům prodal, takže je zcela pochopitelné, že zmizel váš erb, nebo jej pronajal, pokud nechceš věřit jeho vlastním slovům, že vévoda mu jej zabavil. Můžeš jít a zeptat se, ale já při tom nechci být.

Co se takto dohadovali, za jejich zády se tichounce shromáždil hlouček měšťanů, mužů a žen, většinou opatřených lampičkami

a lucernami, neboť vedlejší uličky města byly temné; tito lidé je s vážným a pozorným zájmem okukovali, jako by byli spadli z nebe, něco si vzájemně horlivým šepotem sdělujícíce, ale počali se ihned s nevinnými tvářemi rozcházet, jakmile si hoši povšimli, že jsou pozorováni.

– Kdybych nevěděl, že je to nemožné, myslil bych si, že mě poznali, řekl Giovanni.

– Podle čeho soudíš, že je to nemožné?

– Protože když jsem tu byl naposled, byl jsem ještě dítě, řekl Giovanni. – Bylo mi osm let, když mě padre poslal do školy v Modeně.

– Možná že Strambané jsou moudřejší než sám Aristoteles, který si nevšiml, že děti bývají podobny nejen svým matkám, ale i otcům, řekl Petr. – Neboť kdyby si toho byl povšiml, nebyl by mohl tvrdit, že mužské semeno neoplodňuje, nýbrž pouze podněcuje plození.

– Co tím chceš říct? zeptal se Giovanni.

– Že v tobě nepoznali tebe, Giovanniho, ale tvého otce, řekl Petr.

– Můj otec byl mecenáš věd a umění a dobrodinec Stramby, řekl Giovanni. – Kdyby na mně poznali jeho rysy, hnali by se ke mně, aby mi líbali ruce.

Byla to hrdá slova, hodná Gambariniho, až na to, že na Giovannim bylo vidět, že jim sám nevěří.

Když zamířili k hostinci U Pavího chvostu, který byl na druhém konci náměstí naproti vévodskému paláci, nastalo kolem nich takové ticho, že cvakot kopyt jejich koní, tepajících pískovcové dláždění, působil bezmála přílišně; ale koně nic nevěděli o stísněných pocitech obou mládenců, a proto nemínili a ani nedovedli našlapovat na špičky.

Hostinský, který jim vyšel vstříc na dvůr, do něhož vjeli širokými vraty, byl uctivý muž, ale jeho tlustá tvář byla poznamenána neklamnými rysy podlosti.

– Mám tu čest co nejzdvořileji oba pány uvítat ve svém domě, oslovil je, hluboce se ukláněje, a pokynul děvečce a podkonímu, aby se ujali jejich koní a věcí. – Žádají-li si oba páni noclehu, ujišťuji je, že se jim u Pavího chvostu dostane příjemného ubytování a obsluhy co nejpečlivější.

Zavedl je pak do vestibulu s recepčním pultem, za nímž seděla, klímbajíc nad rozpletenou punčochou, půvabná mladá žena, ztepilá, se zajímavými stínečky pod lícními kostmi a s bohatými černými copy, stočenými do dvojnásobného či možná trojnásobného věnce nad úzkým bledým čelem, takže vypadaly jako koruna, planoucí temným ohněm. Pohlédla na oba mládence škvírkou očí, těžkých přerušným spánkem, pak soustředila svůj pohled na Petra, přičemž oči přiotevřela drobátko více, potom ještě více a ještě více, a teprve když vypadaly, jako by už byly dokořán a jako by to už nešlo dál, rozevřela je teprve jaksepatří, sametově černé a planoucí, do vší jejich nepravděpodobné velikosti a skvoucí nádhery.

– Pouze o jedno musím mladistvé panstvo poprosit, jen jednou maličkostí je musím, ač z té duše nerad, obtěžovat, a to, aby se laskavě zapsali do knihy cizinců. Ženo, podej pánům tu knihu.

Krasavice, oslovená jako žena, ač o jejím pohlaví nemohlo být pochybnosti, odložila své pletení a lenivým pohybem, který tuze slušel jejím malým, napohled dívčím, vysoko posazeným ňadrům, vytáhla zpod pultu foliant svázaný do vepřovice. Způsob, jak jej držela jednou rukou za okraj, svědčil o její nemalé, při její štíhlosti překvapující tělesné síle.

Giovanni se hněval.

– Jaké tu máte nemožné manýry? řekl. – Procestovali jsme půl Evropy, a nikde nám nikdo v bráně nevnucoval nějaké ceduličky a v hostincích se nás nikdo neptal po našich jménech.

Hostinský pokrčil rameny a naladil svou podlou tvář do výrazu licoměrného politování.

– V Strambě je to nařízeno, v Strambě se to musí, řekl. – Pan *capitano di giustizia*, šéf policie, vydal takové předpisy a přísně na nich trvá. A každý nově příchozí zaplatí po dvou skudech pobytného.

– Pobytného? Co to je? zeptal se Giovanni.

– Taxa za pobyt v Strambě, řekl hostinský. – To také nařídil pan *capitano di giustizia*, a i na tomto předpisu trvá co nejpřísněji.

Giovanni se chopil brku, vsazeného do dřevěného držátka, a podepsal se jménem Bartolomeo Simone, jež ho právě náhodou napadlo.

– Bartolomeo Simone, řekl hostinský, když rozluštil jeho rozevlátou signaturu, a zamyšleně zakýval svou tlustou lysou hlavou. – To je moc dobře, že se pán jmenuje Bartolomeo Simone, pokračoval, upřeně hledě Giovannimu do tváře. – Moc dobře. A teď ještě místo, odkud pan Bartolomeo Simone přichází.

Giovanni se chtěl ohradit proti takovému obtěžování, ale když mu Petr chlácholivě pokynul, aby se mírnil, zapsal do knihy několika zlostnými tahy jméno posledního většího města, jímž projeli.

– Boloňa, řekl hospodský, stále povážlivě pokyvuje hlavou. – To je nedaleko a já tam jednou do měsíce zajíždím na nákupy. Je ku-
podivu, že jsem tam pana Bartolomea Simona dosud nikdy neviděl. A teď druhý pán, prosím.

Protože pero, jímž Giovanni byl učinil svůj velkopansky nevrlý zápis, bylo na maděru, krasavice za pultem podala Petrovi čerstvě seříznutý brk.

– Plně uznávám, že je to nepříjemné, žvanil podlý hostinský, – ale my jsme si to nevymyslili, a předpis je předpis.

– Zajisté, předpis je předpis, souhlasil Petr. – V poslední době slyšíme co chvíli toto stručné, leč obsahuplné axióma, což potěšitelně svědčí o jeho rostoucí oblíbenosti. – Když od černovlásky přejímal psací nástroj, maličko se dotkl její ruky, ozdobené zlatým snubním kroužkem. Potom dlouze zkoumal nožičky pera, rovnal je na nehtu palce levé ruky a okolkoval s namáčením do inkoustu, než se kaligraficky podepsal jako Pietro Kukaň da Kukaň, místo původu Praga, Boemia. – Vskutku od starořímských dob, pokračoval ve svém klábosení, – tvrdost zákona nebo nařízení se uspokojivě omlouvá jeho identitou se sebou samým. Když někdo narazí na tvrdost lidského nařízení a když se mu řekne: Co naplat, předpis je předpis, hned je mu veseleji a lehčeji, neboť toto moudré úsloví v něm vzbudí úlevný dojem, že nejde o vymyšlenost, nýbrž o danost, přirozeně zakotvenou v půdě skutečnosti, a tím i nutnosti.

Zatímco mluvil, dlouze a upřeně hleděl krásné černovlásce do tváře. Opětovala jeho pohled, ale najednou, zčistajasna, jako když zhasne sluníčko, její hezká tvář se zakabonila výrazem nevole a nad kořenem nosu jí naskočila zlostná vrásečka; odhlédla a chopila se svého pletení a jala se rychle, jako by chtěla honem dohnat promarněný čas, cvakat dráty, z nichž jeden, delší, po italském způsobu svírala v podpaží.

– Ano, přesně tak, předpis je předpis, pravil hostinský, přehlédnuv toliko letmo zápis; Petr ho zřejmě nezajímal. – A teď dostanu od pánů čtyři skudy a ty, Finetto, uvedeš pány do světnice číslo pět, s pohledem na náměstí a na budovu katedrály, což pánům bezpochyby přijde vhod.

Když od Giovanniho dostal peníze, nasadil si na svou podlou hlavu čapku z beránčí kožišiny a přehodil si přes ramena plášť a ozbrojil se holí.

– Do kostela, nemáš-li nic proti tomu, odpověděl nevrle na dotaz své ženy, oslovené jménem Finetta, kam že jde, a rychle odkráčel, zlobně provázeje své kroky boucháním hole do podlahy.

Krásná Finetta povstala stejně pomalu, jako prve pomalu otvírala oči, takže trvalo notnou chvíli, než Petr mohl s konečnou platností s uspokojením shledat, že je nejen pohledná po tváři, ale též dobře urostlá, ani velká, ani malá, pěkně klenutá v bocích, posazených na dlouhých nohou.

– Inu, proč by nešel do kostela? řekl, a když Finetta sebrala jeden z klíčů visících na skobkách a pomalu obešla pult, s úklonou jí nabídl rámě. Byla tím trochu překvapena, ale podrobila se jeho galantnosti, třeba se slabounce pohrdavým ušklibnutím, a opřela se špičkami prstů o jeho mužný loket. – Žijeme sice, jak se všeobecně tvrdí, ve věku zamořeném bezbožností, hovořil, zatímco stoupali, následováni škaredícím se Giovannim, do schodů, – ale lidé přece nepřestali navštěvovat příbytek Páně, i když v Itálii to činí, pokud smíme věřit svědectví německého reformátora Martina Luthera, se slovním doprovodem: Pojdme se podřídít obecnému předsudku.

– Pán není Ital, ale huba mu jede tak náramně, že člověk je bezmála zvědav, umí-li také ještě něco jiného než mluvit, řekla Finetta.

– To nevím, řekl Petr, – věru o tom jsem nepřemýšlel, podobně jako pták zajisté nepřemýšlí o tom, umí-li nejen zpívat, ale i létat. Prozatím, krásná paní, se mi nedostalo příležitosti, abych před vámi prokázal své dovednosti, kromě své schopnosti užívat lidských slov. Ovšem doznávám, že jelikož jsem za svého strastiplného života shledal, že lidé se ničím neliší od zvířat, leda řečí, věnoval jsem tomuto znaku odlišnosti péči co největší.

– Pokud smím rušit řečnické exhibice svého přítele, řekl Giovanni, když vstoupili do světnice číslo pět, jež jim byla přidělena, – prosím vás, paní, o laskavou informaci, kdo bydlí v tom paláci s arkádami, v němž, jak jsem pozoroval, se právě pořádá ples.

– Bydlí tam náš pan *capitano di giustizia*, o kterém byla řeč, odpověděla Finetta. – Je to jeho dům.

– To není pravda! zvolal Giovanni. – Je to palác hraběcí rodiny Gambariniů.

Finetta se zaškaredila.

– Pst! řekla. – Jméno, které jste právě vyslovil, je v Strambě přísně zakázáno. Vévoda je dal do klatby, ještě než jsem byla provdána do tohoto domu, a *capitano di giustizia*, ten hrbatý čert, stíhá přísnými tresty každého, kdo se odváží to jméno vyslovit jinak než s prokletím a odplivnutím. To je mordýř, který své oběti dává mučit ještě dřív, než je začne vyslýchat. Říká, že zatčený se musí načechrát, než se mu položí první otázka. To se ani nedá spočítat, kolika lidem v Strambě byly kvůli Gambariniům rozdrčeny palce a připáleny boky.

– Ale proč, probůh, proč? zeptal se Giovanni, uhnuv Petrovu pohledu, který znamenal: Vidíš, co jsem ti říkal, ty blůmo.

– Což já vím? řekla Finetta. – Já se o takové věci nestarám, to je věc mužů.

Giovanni mezitím odhodil svůj opasek s kordem a s vakem s penězi, a Finetta, když spatřila znak stříbrné nohy mezi dvěma hvězdami, položila si ruku na ústa, aby potlačila výkřik.

– Erb Gambariniů! zašeptala. – Jak se, vy na hlavu padlý praštěný blázne, odvažujete něco takového nosit? Proč už rovnou nenosíte na těle obraz Belzebuba?

Giovanni hrdě zvedl hlavu, ale bylo vidět, jak mu rozčilením poskakuje ohryzek.

– Nosím to proto, že to je erb, jež si slavně vysloužil jeden z mých předků, když v službách Jeho Svatosti přišel o nohu, řekl.
– Neboť já jsem Giovanni Gambarini, jediný syn hraběte Odorica Gambariniho.

Petr si s povzdechem sedl na lavici u krbu a natáhl daleko před sebe své dlouhé nohy.

– To jen mezi námi, krásná paní, řekl unaveně a bez valné naděje. – Nikomu to neříkejte.

Finetta byla rudá zlostí.

– Moc pěkně vám děkujeme za návštěvu, řekla. – Co vás to napadlo lézt do Stramby a proč jste si vyhledali přístřeší právě v našem domě? Kdo se vás prosil o takovou čest, vy na hlavu padlí idioti? Ach, teď chápu, proč se manžel na pána díval tak podezíravě a proč odpálil pod záminkou, že jde do kostela. Protože můj manžel, ten šeredný slimák, je vévodova stvůra! Ke všem čertům, co tady ještě děláte? Zmizte, zmizte, utíkejte, než bude pozdě!

– Tato rada se zdá zdravá, řekl Petr a vstal. – Jestli nás pan hostinský šel prásknout vévodovi, pak jsme tuto hru prohráli a musíme se ztratit z parády. Zdrhat, Giovanni, zdrhat.

– Toho bohdá nebude, aby Gambarini před někým utíkal, řekl Giovanni. – Nehnu se ze Stramby, dokud nepromluví s vévodou jako muž s mužem a nedovím se od něho, proč zanevřel na náš rod. – Takto hovořil, ale v rozporu se svými slovy se pokusil připnout si chvějícíma se rukama opasek, jež prve odložil. Vak s penězi přitom sklouzl z řemene a upadl na zem; Giovanni jej zvedl a po krátkém rozmyšlení jej podal Petrovi. – Myslím, že u tebe bude v lepším bezpečí, ty jsi méně ohrožen než já.

Petr si připjal vak k boku.

– Rozumné opatření, řekl, – i když přišlo, jak se mi zdá, pozdě.

Neboť venku, na *piazza Monumentale*, se ozval dusot kavalkády. Jezdci se blížili od vévodského paláce k hostinci; protože byla úplná tma, nesli vysoko nad hlavami rozžaté pochodně.

– Co teď? řekl Giovanni škytaje. – Co teď?

– Možná že vjedou k nám na dvůr, řekla s horečnou rychlostí Finetta. Otevřela dveře, vyběhla na chodbu a netrpělivými pohyby pobízela chlapce, aby si pospíšili za ní. – Vyvedu vás z vestibulu zadním vchodem, a až zase bude klid, pošlu za vámi kluka z maštale, který vám přivede vaše koně. Počkáte na něho za bazilikou *Santa Maria degli Angeli*, to je hned vedle *porta San Pietro*. Je půl osmé a brány se zavírají až v devět. Snad ještě projedete.

Smyslila si to bystře a dobře ve své hezké hlavě, obtočené černou korunou vlasů, ale nadarmo; právě když sbíhali ze schodů do vestibulu, hřmot kavalkády ustal, neboť jezdci dojeli k hostinci, a pak se ozvala slova rozkazu, aby tři muži šli střežit zadní vchod. Hlas, jímž tento rozkaz byl vysloven, byl silný, ale nikoliv vojácký, trochu chraplavý a vibrující činorodostí tak mocnou, že budil zdání, jako by byl podbarven počínající opilostí.

– Strýček Tankred, řekl Giovanni. – Poznávám jeho hlas.

– Dělej, jako bys ho viděl poprvé v životě, řekl Petr. – Za nic na světě nesmíš připustit, kdo jsi. Trvej na tom, že podobnost mezi tebou a tvým otcem je čistě náhodná. A podívej se honem do knihy cizinců, jak se vlastně jmenuješ.

– Bartolomeo Simone, řekla Finetta. – Podepsal se jako Bartolomeo Simone.

– Bartolomeo Simone, syn obchodníka s mašlemi, řekl Petr.

– Nesmysl, řekl Giovanni. – Můj padre by se obrátil v hrobě, kdybych před strýčkem zapřel jeho a svůj rod.

A jal se pomalu, hlavu vztyčenou, sestupovat ze schodů, už předem nadzdvihuje ruce, zřejmě připraven vrhnout se svému

hodnému strýčkovi kolem krku a rozrazit ocelový krunýř, svírající jeho srdce.

– Ten vůl! Ten vůl! sténal Petr.

Ale už se nedalo nic dělat.

Hostinský, přihrben a cupkaje a mekotaje podlou úslužností, rozevřel obě křídla hlavního vchodu, jako by do vestibulu chtěl vpustit stěhovací vůz, a v čtvercovém rámcí vchodu takto uvolněného se objevilo cosi skvoucího a nádherného a nepředstavitelně útratného.

Byl to muž neveliké, ale statné postavy, oděný do šatů ze zlatavého brokátu, pošíťého pruhu černého sametu s jemnými ornamenty z lesklého dracounu. Rukávy kabátce, zdobené podélnými průstřihy, jež skýtaly pohled na elegantno hedvábné prádlo, byly bublinovitě nakasané, a stejně tak i kratičké kalhoty, sahající do půli stehien; ostatek švihákových nohou vězel v bílých punčochách, jejichž sněžná skvělost byla podtržena černou mašlí se zlatými trásněmi, uvázanou nad levým kolenem, a černými střevíci se zlatými podpatky a zlatými přezkami. Přes ramena, vycpaná do marnotratné šíře, byla přehozena pláštěnka z leskavě nažloutlé tkaniny, takzvané *duchesse*, což bylo nejen půvabné a krásné, ale i nad veškerý pomysl vhodné, neboť původní význam slova *duchesse* je vévodkyně, a velmož tímto pláštěm přizahalený zajisté nebyl nikdo jiný než sám vévoda, pokud ho familiérně neoznačíme jako dobrého strýčka Tankreda.

V rozporu s módou za oné doby panující, bezpochyby u hrdém, byť trochu přecenivém vědomí jeho mladistvé hladkosti, velmožův krk byl holý, bez límce, bez okruží – trčel svobodně z rovného výstřihu, vroubeného na výši klíčních kostí černým meandrem, a byl ozdoben, ten krk totiž, zlatým řetězem, na němž byl zavěšen šperk, podobný menší monstranci, samý rubín, samý brilliant, a upro-

střed malý stříbrný ciferníček; byly to tedy možná, kdožpak to ví, hodinky. Na hlavě měl vévoda baret, pošitý perlami a na temeni pokrytý šedivou, dorůžova nabíhající velejemnou kožišinkou. Průstřihy, jež zdobily rukávy a kalhoty, opakovaly se i na prsou, jeden uprostřed, jeden vlevo na rovině srdce, jeden vpravo, všechny nahoře i dole zakončené mašličkami, z nichž každá měla jednu tkaničku sametovou, černou, druhou brokátovou, zlatou; a to všechno dohromady, totiž brokát, mašličky, průstřihy a hedvábí, jež se z těch průstřihů dralo světu na odiv, bylo potřísněno červeným vínem, které však, vytvářejíc jednolitou rozsáhlou skvrnu, nic neubíralo na vznešenosti velmožova zjevu, spíše naopak, neboť obraz přepychu, ježž skýtal, byl takto vhodně doplněn projevem pohrdavého, vpravdě knížecího nedbání tohoto přepychu. Měl malé oči, podezíravě hledící zpod jemných obloučků kosmeticky upraveného obočí; jeho nosatá tvář byla na levém spánku orámována zmíněným poperleným baretem, na pravém spánku přemisem kštic, chráněné tmavým tylovým obalem a upravené do pážecího účesu, což znamená, že splývala až pod ucho. Tenký knírek, zdobící jeho pohrdlivá ústa, byl umně sestřiženými obloučky spojen s tmavým vousem, který obrůstaje spodní čelist ponechával přední masitou část brady volnou, takže sličný důlek, tuto bradu změkčující, ničeho nepozbyl na svém estetickém uplatnění. Odzadu byl vévoda ozářen rudým jasem pochodní v rukou ozbrojených mužů z jeho průvodu.

Zatímco Petr, tiskna rozčilené Finettě ruku, zůstal stát v pološeru uprostřed schodiště, Giovanni krácel vévodovi nejistě vstříc, tuze podoben onomu hošíkovi, který před šesti lety přistupoval k svému přísnému otci, aby si od něho dal nasekat jezdeckým bičíkem.

– Strýčku Tankrede! zvolal. – Drahý strýčku Tankrede! Já jsem se na vás přijel podívat.

Drahý strýček Tankred, jehož vnějškového habitu jsme si povšimli tak důkladně na odškodněnou za to, že nám nebylo dopřáno zhlédnout prvního z obou Giovanniových strýčků, Ottu, an právě seděl – nuže drahý strýček Tankred, osloven svým synovcem, než promluvil, vydal jakýsi neurčitý, tučně zahleněný zvuk, takže si musil odchrchláním pročistit hrdlo, než spustil nejprve tíše, lze říci zasněně, jako by v mystickém údivu komentoval magický obraz, který se mu zjevil v křišťálové kouli:

– Tedy přece, tedy přece, já tomu nechtěl věřit, když mně tady ten bachor ohlásil, že se tu potuluje kdosi, jehož tvář připomíná zlotřilou, prokletou, zrádcovskou držku Odorica Gambariniho a jehož věk odpovídá věku slabomyslného syna, jež zplodil všem čertům na radost! – Po této introdukci nasadil hlas drobet silněji: – Já tomu nevěřil, že přímý potomek největšího lotra století si troufl přiblížit se k Strambě blíž než na sto honů, natož aby se osmělil vkročit svou páchnoucí nohou do jejích bran!

– Strýčku Tankrede! lkal Giovanni. – Drahý strýčku Tankrede, proč urážíte památku mého otce a proč se na mne zlobíte? Co jsem vám udělal?

Vévoda odhalil své ostré, nažloutlé zuby a posměšně napodobil Giovanniho kňourání:

– Strýčku Tankrede! Drahý strýčku Tankrede! – A pokračoval hlasem nanovo zvýšeným: – Nevím, hanebný spratku, je-li to infamní drzost, nebo projev totálního idiotství, že mně tu připomínáš naše pochybené příbuzenství, které činí zločin, jehož se dopustil tvůj otec, ještě hnusnějším, než jaký by byl, kdyby šlo o personu naprosto cizí. Co tu děláš, jaký krysí cíl tě sem přivedl, ty bledničková opice? Já ti to povím, já to řeknu za tebe, ty potra-

te potratu: Chtěl ses pokusit o totéž lotrovství, jež se tvému otci, sketovi, nepovedlo, a vplížil ses do Stramby, protože jsi doufal, že nebudeš poznán. Se samým ďáblem ses poradil, ale vybral sis k tomu největšího blbce ze všech služebníků Luciferových, pokud tě ovšem úmyslně nechtěl pohnout k vražedné bláhovosti, a v tom případě byl chytrák nad chytráky. Zapiš si za uši, že já na nic nezapomněl, já nepolevil ve svém hněvu a na své potřebě pomsty, o čemž se ostatně přesvědčíš co nejnázorněji, takže si ani nic za uši zapisovat nemusíš: když mi vyklouzl z prstů tvůj prokletý otec, já rozdrtím tebe, ty vyblitá mátoho, ty zblblá hromádko neštěstí, ty živá předpovědi žalostných konců lidského plemene. Věru, ba věru Bůh je nejvyšší dobrotivý, protože kdyby nebyl, spálil by tě na troud, aby se na tebe nemusil dívat a urážet svůj zrak, ale já nejsem dobrotivý, nebe mi svědkem, já nejsem!

Ted' už dobrý strýček Tankred řval, až se rozdrnčelo jedno ze skleněných koleček v okně, a třásly se i pochodně v pěstech strážných, takže rudé světlo odzadu oblévající rozlíceného vévodu se pekelnicky rozkmitalo. – Já tě stáhnou z kůže a roztrhnu tě jako ropuchu! hřměl vévoda a šel, ruce se spárovitě roztaženými prsty pozdvížené, za zsinálým Giovannim, který ustupoval po vrávoravých nohou, až narazil zadkem na hranu recepčního pultu. – Jsi mizerná náhražka toho, jež bych mnohem raději měl ve své moci, ale nevadí, i tak si na tobě smlsnu, s radostí si na tobě smlsnu a ulevím svému srdci.

– *Parla benissimo*, mluví výtečně, přišeptla Finetta Petrovi s uznáním.

Chudák Giovanni, ten má ale smůlu, pomyslně si Petr. Neboť nepochyboval o tom, že podnapilý vévoda si je dobře vědom čarozraku sličné hostinské a rozvinuje před ní všechny rejstříky své výmluvnosti.

Dobrý strýček Tankred mezitím ustal a vyťal Giovannimu políček zprava a políček zleva. Ubohý Giovanni chvíli stál, mírně potahuje nosem, z něhož se mu spustil proud krve, a pak rozřešil zjevnou beznaděj a bezvýchodnost svého postavení tím, že se položil, totiž sesul se na podlahu.

– Odnést! Odnést! burácel vévoda. – Odnést, svázat, až mu prasknou klouby, pokud ve svém shnilém těle nějaké má, a přikovat ke krysám do nejspodnějšího ze všech žalářů.

Strážní odvěkli Giovanniho za nohy, přičemž jeho plavá hlava brkala o nerovnosti podlahy, a dobrý strýček Tankred se otočil, aby odkráčel za ním; bylo vidět, jak kord, zavěšený při jeho levém boku, půvabně a elegantně nazvedá lem jeho duchessového pláště. Petr slyšel, jak Finetta, jež stála stupínek nad ním, si oddechla. Ale bylo to předčasné oddechnutí. Byl-li Giovanni ztracen, ani Petr dosud neměl vyhráno, neboť podlý hostinský se odvážil drobounce zatahat vévodu za lem jeho hedvábné manžety.

– Dovoluji si připomenout Vaší vévodské Výsosti to, na co jsem si už jednou dovolil ji upozornit, totiž na podezřelého společníka, s nímž se mladý Gambarini, budiž zatracen a proklet, ubytoval v mém podniku.

– Kdo je to, kde je ten had? otázel se vévoda, stále ještě zlý, stále ještě zamračený, ale bez vášně, bez patřičného ohně, neboť se už vybouřil a vymetal ze sebe všechny blesky své zuřivosti.

Teď je na mně, abych *parlároval benissimo*, pomyslel si Petr, s tlukoucím srdcem sestoupil ze schodů, a sňav klobouk, s úsměvem vysekl vévodovi dvorskou úklonu.

– Soudím ne bez důvodu, že dvojitá otázka, již Vaše vévodská Výsost právě vyslovila, týká se mé osoby, ač se necítím podezřelým, a tím méně hadem, řekl. – Mé jméno je Pietro Kukaň da Kukaň, jak jsem věrně podle pravdy a podle předpisu zaznamenal do

knihy cizinců, jsem šlechtic, Čech rodem a pocházím a přicházím z císařského královského města Prahy jako společník a ochránce mladého hraběte Giovanniho Gambariniho...

– ... jehož jméno budiž zatraceno a prokleté, vpadl hostinský.

– Je mi jasné, že pan Pietro Kukaň da Kukaň je blázen nad blázny, řekl vévoda. – Protože stát se svědkem toho, co se mladému Gambarinimu právě přihodilo, pak se postavit Mé Výsosti tváří v tvář a na plnou hubu a bez mučení se znát k tomu, že jsem Gambariniho společník, a usmívat se přitom jako jehně, to dovede jen člověk, který se totálně minul s rozumem. Proč jste, probůh a u všech svatých, neodpověděl tak, jak by ve vaší situaci odpověděl každý normální člověk a jak i já jsem se nadál, že odpovíte, takže mi bylo předem mdlo z této s jistotou očekávané odpovědi, totiž že jste se s mladým Gambarinim seznámil na cestě jen náhodou a že jste nevěděl, kdo je, a tak dále?

– Protože by to nebyla pravda, řekl Petr. – I mně tanula na mysli ona odpověď, již Vaše vévodská Výsost s jistotou očekávala, a i mně se z ní udělalo mdlo. Můj nešťastný přítel Giovanni se přiznal k svému jménu, ač věděl, že na něm leží prokletí, a vykročil tak cestou pravdy, která se ukázala zcela mimořádně trudnou: a já, jeho ochránce a do značné míry i jeho vychovatel, jsem měl vykročit pohodlnou, ale mdlobnou cestou lži? Nikoliv, nikoliv. Ovšem v zájmu úplné pravdy musím dodat, že jsem si byl plně vědom toho, že i kdybych byl užil té lži, bylo by mi to málo platné – až Giovanni padne do rukou strambského *capitana di giustizia*, který své oběti dává mučit ohněm a palečnicí, ještě než je začne vyslýchat, aby je, jak tomu říká, načechrál, zajisté mu poví všechno, nač bude dotázán, včetně toho, co se týče mé osoby a našich vzájemných vztahů.

– *Capitano di giustizia* že dělá takové věci? zeptal se vévoda. – Od kud to víte?

– Náhodou, řekl Petr. – Když jsem vyhlížel z okna, vyslechl jsem rozhovor dvou strambských občanů.

Vévoda nafukoval tváře a vrtěl hlavou.

– Váš úsměv budí sympatie, řekl, – neboť je mile a nevtíravě lidský, ale právě proto, že je lidský, budí to ve mně odpor a hněv, neboť všichni lidé jsou nestoudní padouši a neřestné zrůdy.

– Plně se ztotožňuji s misantropickým názorem Vaší Výsosti, řekl Petr. – Ale v rámci tohoto názoru sám pro svou osobu označuji jako typicky lidské nikoliv tváře opravdu lidské, nýbrž naopak tváře nelidské, tak jako je – Petr ukázal na hostinského – odpuzující vizáž tohoto hovnivála. Je lidská nikoliv navzdory své hnusné nelidskosti, nýbrž právě pro tuto nelidskost, protože tato nelidskost vyjadřuje všechny vlastnosti, jež jsou od Adamových časů kletbou a zátěží lidského rodu, tedy hloupost, zbabělost, podlézavost, sobectví, lakota, surovost, prolhanost, podlost a závistivost.

Vévoda se mimoděk usmál.

– Bystré, řekl. A pak, k jeho potěšení, přešel na půdu, na níž se Petr cítil zcela mimořádně jistý, totiž začal mluvit latinsky:

– Ještě něco jen důvěrně mezi námi – ten ponurý osel, mladý Gambarini, se zmínil o památce svého otce. Hrabě Odorico tedy už není živ?

Vévoda vyslovoval svou výtečnou latinu velmi měkce, po italsku, a Petr následoval jeho příkladu, aby neurazil jeho sluch.

– Hrabě Odorico odešel cestou všeho živého, řekl. – Podlehl následkům zranění, jež utrpěl v boji s loupežníky, kteří ho přepadli, právě když se navracel se svým synem do své italské vlasti.

– Proč se navracel ten lump? zeptal se vévoda.

Petr odpověděl, že císařův královský bratr, který se ujal říšského žezla, ho vyhostil.

– Dobře udělal císařův bratr, řekl vévoda. – A proč ho vyhostil? Jaké provedl nové bídáctví? Také se pokoušel někoho otrávit? A jak odjížděl z Čech? Také převlečen za bábu kořenářku, jako když utíkal ze Stramby?

– Nerozumím tomu dvojímu „také“, Výsosti, řekl Petr.

– Inu, Odorico bezpochyby byl diskrétní, pokud šlo o jeho minulost, řekl vévoda. – Nuže, vezměte na vědomí, mladý muži, že člověk, kterému jste sloužil jako páže, byl zbabělý, podlý, nízký lotr.

– Už jsem vyrozuměl z dřívějších výroků Vaší Výsosti, že takový je názor Vaší Výsosti na charakter zesnulého hraběte, řekl Petr.
– Nicméně já na něj nemohu vzpomínat jinak než s povděkem, protože ke mně byl vždy laskavý a spravedlivý.

Vévoda zavrtěl hlavou.

– Blázen, opravdu blázen, řekl. – Jste u vás v Praze všichni takoví?

– Bohužel ne, Výsosti.

Vévoda se vzchopil k novému záchvatu hněvu.

– Jenže já v Strambě netrpím bláznů, řekl hlasem opět zvýšeným, – tím méně sebevědomé bláznů, a ještě méně sebevědomé cizince bláznů. Jestli zítra nezmizíte z mého města, dám vás s potupou vymrskat za obvod hradeb.

– Nedovolí mi Vaše Výsost ani to, abych se stal svědkem konce svého přítele a chráněnce Giovanniho?

– Co jsme řekli, to jsme řekli, a nikdy nebéřeme své slovo zpět, pravil vévoda, a Petr se zachvěl, neboť tento plurál majestátikus mu připomněl něco nevýslovně strašného. – Ale konec, jež jsme vašemu vycmrdlému příteli přisoudili, nastane tak záhy, že není vyloučeno, že se mu stanete svědkem, aniž se zpronevěříte mému rozkazu. A ještě něco: o tom, že hrabě Odorico už není mezi živými,

nikomu ani slovo, nechcete-li být připraven o orgán, jímž, jak jsem se přesvědčil, vládnete lépe jak dobře, totiž o vlastní jazyk.

A znovu se otočil, a pryč.

Když se dusot vévodské kavalkády vzdálil, Petr vytáhl jezdecký bičík a přistoupil k hostinskému, který stál opodál, podlou hlavu nachýlenu, a tvářil se jako noc.

– Takhle tedy vedeš svou hostinskou živnost, ty darebáku? řekl a třikrát ho přetáhl bičíkem po hřbetě. – Udávat hosty, kteří poctili svou přítomností tvůj dům, tahat vévodu za rukáv a ukazovat prstíkem: Tady ten, Výsosti, je podezřelý, toho taky račte lapnout a hodit do podzemí ke krysám, to tedy je tvůj způsob služeb, takové tedy je tvé chování k lidem vzdělaným a urozeným, ty cháme? Ale já ti to zaplatím, já ti ukážu, zač toho loket, vévoda mě pasoval na blázna, a bláznům je dovoleno vše! – A vychloval a vychloval mu hřbet, až podlý hostinský, prose o smilování, padl na kolena. – Můžeš si jít stěžovat, slouho, ale než to uděláš, pošleš mi na pokoj nejlepší večeři, jakou tu máš, *antipasti* a *prosciuto* jako předkrm, a pořádný *bifteq al inglese*, a láhev chianti, nebo ti tvůj kurník roztrískám na třísky, *pronti, pronti*, už ať to mám na stole.

Odešel pak do pokoje, a neuplynulo ani čtvrt hodiny a do dveří se vhrnula Finetta s podnosem bohatě obtíženým jídlem.

– *È servito*, řekla nevlídně. – Jen práci člověku přidělává, nic než práci. Musela jsem osobně dohlížet na přípravu vaší večeře, kterou jste si ráčil naporoučet, aby vám ji manžel neotrávil jedem na krysy. Někdo si hraje na kavalíra a nadělá si nepřátel, a našinec aby se o něho bál.

– Nejsem kavalír, překrásná a líbezná paní, protože kdybych byl, zajisté bych se neradoval z toho, že jsem ve vás vzbudil nepřijemné pocity, řekl Petr.

– Dejte pokoj, řekla Finetta.

Ale Petr, dalek toho, aby dal pokoj, uchopil Finettu za ruku a snažil se přitáhnout ji k sobě.

– Ne, nejsem kavalír, řekl, – protože se raduji z vašeho přiznání, že jste se o mne bála.

Finettina krásná, přísná tvář se zjasnila úsměvem.

– Teď ne, řekla, a vyvinula se mu. – Ale až se můj muž, ten sprosták, opije na vztek jako čuně, přijdu se vás možná pozeptat, jestli vám něco nechybí.

A vskutku, podlý hostinský, jak Finetta předpokládala, se toho večera tak opil silnou kořalkou, že nevěděl, jak se jmenuje a čím jest.

Jediné pohnutí jediného prstu

To všechno tedy, aspoň z hlediska Petra Kukaně z Kukaně, bylo vzrušující a zajímavé a napínavé a nakonec – myslíme-li na důsledky opilosti podlého hostinského – výsostně příjemné, ano rozkošné; ale když po Giovanniho zatčení minula noc, s kalným zimním ránem, jež se počalo probouzet za okny hostince U Pavího chvostu, současně vyvstala otázka velmi naléhavá a nadobyčej trapná: kam dál a co teď.

V průběhu jeho dosavadního života se Petrovi dosud nestalo nikdy, aby nevěděl, jak odpovědět na takovouto otázku, vždy obnovovanou. Jak známo, sudičky mu přisoudily, že se vždy bude chovat tak, aby jeho jednání bylo souladné jak s příkazy rozumu, tak s hlasem jeho svědomí, a on si tak vskutku – až na malé úchylky, diktované nepředvídanostmi života – vždy počínal, a i ty úchylky, omluvitelné jeho mládím, prožíval nelibě a trpce si je vyčítal. (Poznamenáno na okraj: hlas jeho svědomí pranic nenamítal proti tomu, že podlému hostinskému nasadil parohy, neboť vzhledem k letoře krásné Finetty se mu to dojista nepříhodilo poprvé; ostatně v Boccacciově zemi, jejíž mravy, jak známo, jsou přísné, ale způsoby nevázané, se podlým hostinským takovéto nehody dějí odevždy a zákonitě.) Ale nyní opravdu nevěděl, jak dál a co teď.

Vyhovět vévodovu příkazu a zmizet ze Stramby znamenalo opustit přítele v nouzi, zůstat ho jeho truchlivému osudu, a to je hanebné a pro člověka Petrova ryzího charakteru, jak každý musí uznat, nepřijatelné. Ale bylo-li by to hanebné, bylo by to naproti tomu svrchovaně rozumné, neboť jednak Petr, bezbranný a bezmocný cizinec, nemohl pro Giovanniho záchranu ani hnout

prstem; a blíže uváženo, koncem všech konců nebylo by to ani tak hanebné, jak se předpojatému pohledu může zdát, neboť Petr slíbil umírajícímu hraběti Gambarinimu, že jeho syna doprovodí; nuže učinil tak, splnil svůj úkol do písmene, a hotovo, sbohem, naše cesty se rozcházejí, lituji. Ale bylo-li by to rozumné a ve světle této rozumnosti nazíráno dokonce i čestné, anebo, lépe řečeno, nikoli nečestné, bylo by to naproti tomu zpozdilé a nedůstojné Petra Kukaně z Kukaně a malodušné: neboť vyrazit prach z obuvi a opustit Strambu znamenalo opustit příběh, do něhož vložil tolikeré naděje, a zahodit veškeré dohady a perspektivy a plány. Okolnost, že vévoda ho, Petra, nechal na svobodě, že s ním vlídně, a dokonce s patrným zájmem hovořil a aj i pochválil Petrovo *aperçu* o nelidskosti, jež učinila tvář podlého hostinského nadobýčeji lidskou, to přece bylo, *caramba*, obrovské vyznamenání, něco většího a úžasnějšího, než kdyby ho, Petra, byl pasoval na rytíře.

Vévoda, jak sám se vyjádřil, má mdlobný odpor před malostí a průměrností lidských činů a slov. Nuže, není vyloučeno, že od Petra teď čeká něco, co by ho, vévodu, posadilo na zadek a před čím by v němém ustrnutí smekl svůj baret, pošitý perlami; ach, jak by byl zklamán, kdyby se teď Petr zachoval jako průměrný poslušný a ustrašený červíček, jako třasořitka, jako pan Nikdo Odnikud! Jediný člověk, řekl by si s trpkým úsměvem, jediný člověk, který se dovedl postavit Mé Výsosti tváří v tvář hrdě a s úsměvem, jediný člověk, který se odvážil – ach, té úlevy! – vyslovit jméno Gambarini bez předepsané kletby a odplivnutí, jediný člověk, který se mnou mluvil jinak, než jak jsem s mdlobnou nechutí očekával – a hle, odplížil se jako postrašený pes, a ukradl dokonce majetek svého nešťastného přítele, za jehož ochránce se vydával, jeho oře, postroj, výtečnou pušku Broccardo a jeho peníze. Neboť bylo evidentní, že kdyby Petr utekl ze Stramby, byl by nucen vzít všechny

tyto věci s sebou – nemohl je přece nechat v hostinci, aby padly do rukou podlého hostinského, nemohl je darovat Finettě, neboť Finetta byla žena počestná, jež se mu, Petrovi, vzdala z lásky, a ani vévodovi je poslat by nemělo žádný smysl, a nic jiného už se s nimi počít nedalo.

Co se trápil těmito bezvýchodnými otázkami, na *piazza Monumentale*, ač slunce teprve vycházelo, nastal hluk i na italské poměry přílišný. Byl pátek, a toho dne se na hlavním náměstí Stramby, přesněji na jeho jižní části, v uctivé vzdálenosti od vévodského paláce, konal rybí trh. Rybáři v přímořských osadách Pigna a Finale, muži osmahlých tváří a orlích očí, zvyklých se dívat až na sám hřbet zeměkoule, vstávali v pátek už o půlnoci, aby na zádech svých oslů a mezků včas dopravili do sídelního města své *pesce di mare*, škaredé mořské potvory; byly to placaté *soglioly*, kambaly s oběma očima na pravé straně hlavy, dorýši a bachně a *pedocchi*, to jest mořské vši, z nichž se varí znamenitá polévka, též černé mušle a ústřice a želvy a jak se už jmenuje všechna ta nešťastná šupinatá a bradavičnatá a ostnatá čeládka, hemžící se a skomírající v kádích, zavěšených oslům na spodku šíje na krátkých dřevěných jhách. Rybáři si svítili na cestu lucernami na tyčkách, jež opírali o ramena, a cestou spílali svým zvířatům a pobízeli je k pospěchu mocnými hlasy, cvičenými v překřikování hukotu vln a burácení mořských bouří, a zatímco se shromažďovali na tržišti, hádali se mezi sebou o výhodná místa, divocí, usmolené punčochovité čepice na kudrnatých hlavách, a handrkovali se s místními překupníky, kteří jim vyšli vstříc, a zmítali se v křečích, upadající do extáze nad nedosažitelně skvělou hodnotou svého zboží, již vychvalovali plamennými slovy. Tak bylo a toto se dělo pravidelně jednou do týdne, odedávna, ba odnepaměti, a bylo to přirozené a správné; ale tentokrát se stalo něco výjimečného a skandalózně

neslýchaného, neboť trhovci ještě nebyli na náměstí shromážděni všichni a na stezce na východním úbočí hory Massa, na níž, jak pověděno, leží Stramba, se dosud třaslavě pohybovala světélka opozdilých, když na náměstí prudce vběhla četa městské stráže v bleděmodrých uniformách a bez úvodu a bez všech cavyků, zato s drsným a spádným vykřikováním rozkazů a kleteb a za pomoci palašů a karabáčů počala rybáře rozhánět: trh se prý dnes konat nebude, náměstí musí zůstat prázdné, a ať si táhnou kam táhnou se svými smradlavými rybami, tady zůstat nesmějí.

Trhovci se arci nepodrobili tomuto do nebe volajícímu znásilnění svých starých práv bez protestů, i byl z toho kravál nad kravály, přesněji samovývoj kraválu, protože čím hlasitěji řvali napadení, tím mocněji buráceli útočníci, a do toho zasahovali svými protesty místní obyvatelé, vystrkující z oken hlavy, dosud oteklé spánkem, z něhož byli vyburcováni.

Krásná Finetta, když Petrovi přinesla do postele bohatou snídani, kterou opět, jak zdůraznila, připravila vlastnoručně, třebaže není obavy, že by ji její nechutný manžel mohl otrávit, an dosud vespává po včerejší opici, sdělila mu pravděpodobný, to jest všeobecně předpokládaný důvod tohoto dopuštění. Strambská *giustizia* prý pracuje rychle – povídá se, že se zatčeným mladým hrabětem se konal Soud dvanácti už dnes v noci, a on má být ještě před polednem popraven na náměstí; proto byli trhovci odehnáni. Okolnost, že poprava bude provedena uprostřed města, a ne na pahrbku za branou, zřejmě nasvědčuje tomu, že mladý hrabě nebude ani oběšen, ani lámán kolem a že mu bude uchystán konec zajímavější a pro obecnost atraktivnější; možná že mu svléknou kůži, možná že bude rozčtvrcen; v každém případě to bude náramné divadlo. Někdo to prý má rád, ale ona, Finetta, to nemůže vystát, protože nedá se prý poslouchat, jak odsouzenci při tom

řvou – člověk si myslí, že už to musí přestat, protože takhle se nedá
řvát dlouho, ale ono to ve skutečnosti teprve začalo; a když chlap
konečně umlkne a dodýchá, člověku to jeho řvaní ještě několik dní
zní v uších. Uvidíme, jaké dnes budou k exekuci vykonány přípra-
vy. Když přitáhnou na náměstí Ondřejův kříž, bude to čtvrcení,
když dubovou lavici s řemeny, bude to svlékání z kůže, ale možná
že si vévoda vymyslí něco ještě onačejšího.

Finetta, sedíc na kraji Petrovy postele, mluvila klidně svými
čarovnými ústy, jako by rozvažovala, co bude dnes k obědu, zda
soglioly na pikantní omáčce nebo treska *alla milanese* nebo něco
ještě onačejšího. Petr ležel bledý, ruce složené v týle, a díval se
tupě k šedivému obdélníku okna.

– Nu? řekla Finetta. – Proč nejíš?

– Jak mám mít *appetito* na tvou snídani, když mého přítele bu-
dou stahovat z kůže? řekl Petr.

– Pěkný přítel, trouba je to, řekla Finetta. – A zajímavé, že dnes
v noci jsi měl *appetito* na mé tělo, i když tvůj přítel už byl oběma
nohama v maléru? A měl jsi *appetito*, la, la, la, to jsem ještě neza-
žila!

A třemi prsty, sevřenými do ždibce, třepala Petra do hustohus-
tých pačesů.

– To je tím, řekl Petr vážně, nedotčen jejím lichotivým projevem
něhy, – že dnes v noci jsem ještě nevěděl, co se bude dít a co udě-
lám. Ale teď už to vím, a jde z toho na mne hrůza.

Pyšná, lhostejná, povýšená Finetta zřetelně pobledla. – Pro
milosrdenství boží, ať tě ani nenapadne dělat hrdinu a provést
nějakou skopičinu! Ten kluk, ten pitomý *damerino* za to nestojí!
Život mu nezachráníš, i kdyby ses rozkrájel, a proč se máš krájet,
řekni mi, proč? Já to nesnáším, když mi pod okny řvou chlapi, do
kterých mi nic není, ale kdybys to měl být ty, kdo bude řvát, až ho

budou trhat na kusy, já bych se zbláznila, já bych se zbláznila! Protože nemysli si, že by ti to vévoda prominul, kdybys něco podnikl na záchranu toho pitomce! Co chceš dělat, blázne jeden bláznivá? Chceš vzít dřevce jako na turnaji a rozjet se proti vratům paláce? Myslíš si, že ta vrata jsou jako má lýra a dřevce jako to tvé mámidlo, kterým jsi mě div neumámil? A co dál? Pomlátit všechny strážné a vyrazit zámky a vzít toho trubce do zubů a vytáhnout ho z díry? A co potom, co potom? Jak se dostaneš z města? Víš-li, že stačí jediné zatroubení ze strážní věže a zavrou se veškeré městské brány? A i kdyby se nezavřely: chceš snad, až budeš s tím troupem některou tou bránou projíždět, odevzdat stráží ty dvě ceduličky, které vám dali, když jste přijížděli? A bez těch ceduliček vás nepustí, a vy budete přitom mít celou městskou *guardia* v patách! Ach *Madonna mia*, proč jen jsem se já nešťastná s tebou setkala, proč jste se, *lazzaroni* zatracení, ubytovali zrovna u nás, proč jsem se do tebe zahleděla, proč jsem za tebou v noci přišla! Slib mi, můj nejdražší, že neuděláš nic, co by tě mohlo stát krk.

– Slibuji, že během popravy neopustím tuto světnici, řekl Petr.
Finetta zazářila.

– To je přece rozumná řeč, řekla a políbila Petra na ústa. – Slibuješ mi to při všem, co ti je svaté?

– Mně není nic svaté, řekl Petr. – Slibuji ti to na svou čest.
Finettě to nestačilo.

– Máš ještě rodiče? zeptala se.

Petr na to po pravdě, že nemá.

– Slib mi to tedy na jejich památku.

Petr slíbil. – Ale teď už, prosím tě, dodal netrpělivě, – odejdi a nech mě o samotě.

Když Finetta mnohohlavně odešla, žehrajíc na sobectví mužů, těch hříšných, vilných a mrouskatých kocourů, kteří člověka

zneužijí a pak ho, neřádi jedni, zahánějí, Petr vstal, pečlivě se umyl a ustrojil a pak se jal neméně pečlivě čistit výtečnou pušku Broccardo; a když ji vyčistil, naládoval do ní ne broky, nýbrž jednu z kulí, jež hrabě Gambarini choval ve své schránce na střelivo k lovu vysoké zvěře. Jeho úmysl, k němuž ho Finetta inspirovala svým výstižným líčením nelidského řevu popravovaných, byl prostý a měl tu výhodu, že uspokojoval jak jeho rozum, tak jeho svědomí, a byl tak hrdinský, že Petr před ním právem, jak se vyjádřil, pociťoval hrůzu, ale budil přitom naději, že vévodovi zaimponuje a posadí ho, abychom užili Petrova výrazu, na zadek: nemůže-li Giovanniho zachránit, aspoň ho nenechá trpět, a než se ho kat dotkne, vpálí Giovannimu výtečnou puškou Broccardo kulku do srdce.

Bylo to smělé a veliké rozhodnutí, hodné pravého muže, ale mělo se rozplynout v dým, neboť jak se vzápětí ukázalo, nebyla to smrt rozčtvrcením ani svléknutím z kůže, již hodný strýček Tankred Giovannimu uchystal, nýbrž něco daleko onačejšího, jak řekla Finetta, tak onakého, že Petrův proponovaný zákrok se tou onakostí stal zbytečným a marným.

Otázka, jaké přípravy budou provedeny k nastávající popravě, zřejmě neležela na mysli pouze Finettě a Petrovi, neboť když se pomalu a s ponurým skřípotem rozevřela hlavní vrata vévodského paláce a vyjel těžký valník, naložený úzkými a vysokými mřížemi s bodci nahoře, náměstí se rychle počalo plnit davem, který sem proudil ze všech uliček; bylo vidět přibíhající chlapy, kteří se v spěchu ještě dopínali, a ženské, které pelášily jen tak, prostovlasé, škrpály na bosých nohou, vlňáky a loktuše přehozené přes košile.

Vůz minul sochu císaře Vespasiana a zastavil uprostřed náměstí, a čeleď, která jej provázela, s horlivostí, jako by se nemohla dočkat splnění svého úkolu, počala snášet na zem jeho těžký

železný náklad, aby z něho před očima zírajícího davu, pozvolna dospívajícího k úžasuplnému poznání, sestavila prostornou, nahore otevřenou klec.

Strambané znali tuto klec velmi dobře, neboť když jednou do roka, vždy šestého září, v den vévodových narozenin, bývaly pro širokou veřejnost otevřeny zahrady paláce, tato klec bývala středem pozornosti návštěvníků malých i velkých, přitažlivostí daleko převyšujíc i umělecké centrum parku, sochy dvou Titánů, z nichž jeden napřahoval kyj na druhého, který se snažil prvnímuroztřístit hlavu balvanem – vévoda ve své misantropii nazýval toto veledílo Sousoším lidských souvztahů, nebo krátce Lidskými souvztahy – anebo zábavnou hříčku, určenou pro potěchu prostáčků, obrovský záhon posázený květinami do podoby hodinového ciferníku, s rafijemi poháněnými mechanickým strojem, ukrytým v zemi: nuže tato klec, svým vertikálním rozměrem přesahující možnou výši lvího výskoku, byla přechodným letním příbytkem strašlivého Bruta, obrovité plavé šelmy rodu berberského, krvežíznivého a svou samotou zmrzeného lvího samce, o němž se proslýchalo, že denně spotřebuje syrového masa o váze půlky koně, a jež vévoda před patnácti lety dostal darem od dóžete benátského. Nu a nezvyklá okolnost, že klec, která v zimních měsících bývala ukládána, rozebraná na jednotlivé dílce, do oranžérie, nyní zčistajasna byla přenesena do samého středu *piazza Monumentale*, dávala jednoznačnou odpověď na otázku, jež znepokojovala celou Strambu: Giovanni Gambarini bude zaživa sežrán lvem, rozsápán jeho děsnými drápy a rozkousán jeho příšernými tesáky, tak jak se to kdysi dělo prvním křesťanům.

Ano, tak jak se to dělo prvním křesťanům; toto pomyšlení rozrušilo Strambu nad všechno očekávání a nad všechnu představu. Stejně jako po dobu půldruhého tisíce let byli lidé popravováni

všemi myslitelnými způsoby včetně roztloukání v moždíři, ale z respektu ke Kristovu legendárnímu utrpení nebyli věšeni na kříž, tak také z ohledu k pověstnému vyhlazování prvních křesťanů z dob římských císařů nebyli ani předhazováni divým šelmám; nu a že vévoda Tankred, přesněji: jeho ďábelský *capitano di giustizia* – neboť Strambané, jak už bývá, věřili, že vévoda v podstatě je dobrý, ale je cele pod vlivem svého šéfa policie – si troufl sáhnout k tomuto prostředku, aj, toť bylo příliš, to přesahovalo všechny meze, to volalo výš než k nebesům. A Stramba, město pokojných rukavičkářů, se rozhučela melodií složenou z jednotvárných, ale nejvýš rozčilených šeptaných zvolání, jako: Už jsi slyšel? – Není možná! – Co, Brutus? – Což se nahoře všichni zbláznili? – Mladého Gambariniho, jehož jméno budiž proklete, má sežrat lev? – Ti povídám, že tam už stojí klec! – a tak dále a tak dále, což všechno dohromady znělo, jako by se hora Massa počala chystat k sopečnému výbuchu; a exekuce ještě dávno neměla začít, vždyť lví klec nebyla dosud sestavena, a už tekla krev a praskaly kosti, neboť uzounké uličky, vedoucí k *piazza Monumentale*, byly přeplněny rybáři, vyhnanými z tržiště, a jejich káděmi a osly, a některé tyto kádě nevydržely nápor zvědavců, hrnoucích se do středu města, a rybáři, tak jako tak důkladně vyvedení z dobré míry, jali se tvrdě a bezohledně chránit své mořské poklady holemi a pěstmi, a rvačka a strkanice, provázená řevem lidí a hýkáním oslů, byla tak důrazná a srdečná, že několik občanů bylo zadusáno do bláta a splašků pokrývajících dlažbu, mezi nimi devadesátiletá stařenka, pobožná Cesarina Minutolo, jež bědně zahynula mezi rozdupanými chobotnicemi a mořskými vešmi a ústřicemi a mořskými ježky a hvězdicemi.

A kdo dosud nevěřil, že neslýchané se stane skutečností, uvěřil, když asi o desáté hodině dopolední se znovu otevřela vrata paláce

a vyjela z nich, tažena párem zpocených valachů, tak vyděšených, že dva kočí je museli vést za ohlávky, druhá klec, malá, opatřená třemi železnými kolečky, dvěma vpředu, jedním vzadu, po nichž se pomalu a nemotorně pohybovala; a v této kleci ležel sám Brutus, plavý, nesmírný, pohrdavý, a olizoval si tlapy; byla to jeho klec cestovní, v níž svého času byl dovezen z Benátek. Dav ztichl, jen kdesi v pozadí zatípal tenounký ženský hlásek slůvko politování, jež bezpochyby platilo tomu, jenž se měl stát Brutovou obětí: *Poverretto...*, ale Brutus zvedl svou ohromnou hřívnatou hlavu a zahlušil i tento hlásek temným bafnutím.

V té chvíli nebo přibližně v této chvíli Finetta, starostlivá o duševní rozpoložení svého milence, nahlédla do světnice číslo pět a k svému uspokojení shledala, že Petr leží oblečen na rozválené posteli, žlutý v tváři a ztuhlý apatickým zoufalstvím; pravíme, že toto shledala k svému uspokojení, neboť se obávala, že ho naopak zastihne v stavu činorodého rozčilení, vedoucího k nerozvážnostem. Přisedla k němu a něžně mu přihladila vlasy.

– Jdi pryč, řekl.

Neurazila se.

– Já jdu, *carissimo*, řekla, – já vím, že v takových chvílích je nejlépe být sám. Ale netrap se, vždyť ono to koneckonců dopadlo líp, než jsem čekala – Gambarini ani nebude mít čas řvát, protože Brutus po něm máchne pazourou a bude po všem. Je lépe být usmrcen lvem než být mučen katem. Všichni v Strambě z toho mají oči navrch hlavy, ale já říkám, že to je hloupost – kdybych já si měla vybrat mezi lvem a svlékáním z kůže, bez váhání se rozhodnu pro lva. To si uvědom, a už se netrap.

– Já se trápím právě proto, že jsem si to uvědomil, řekl Petr. – A je mi stydno právě za to, že se kvůli tomu trápím. Ach, Finetto, vévoda má pravdu, když říká, že člověk je nestoudný padouch a neřestná

zrůda. Já chtěl provést něco hrdinského, abych zkrátil Giovanniho utrpení. Ale teď vidím, že mi nešlo o to, abych zkrátil jeho utrpení, nýbrž právě jen o to, abych provedl něco hrdinského. Kvůli tomu se trápím, a přitom cítím úlevu, že nemusím provést nic hrdinského, protože jsem se bál.

– Co jsi chtěl provést hrdinského, ty blázne ztřeštěný? zeptala se Finetta, opět znepokojena. – Což jsi mi neslíbil na svou čest a na památku svých rodičů, že neopustíš tuto světnici?

– Už o tom nemluv, řekl Petr, – sklaplo mi a je po všem. Když jsem byl mladý, byl jsem náramně pyšný na to, že jsem odmítl uznat, že královny nemají nohy. Myslel jsem, že mi jde o pravdu, a šlo mi jen o sebelásku. Včera jsem zbil a urazil tvého muže, ale neměl jsem k tomu právo, protože to, co udělal, když nás udal, byl aspoň čin, který měl jiný důvod a cíl než povýšit se a být hezký ve svých vlastních očích.

Finetta mu nerozuměla a měla za to, že mluví z cesty; sáhla mu na čelo, a vskutku jí připadalo horké. Když se pak obrátil na bok, aby plakal, znovu ho pohladila a odešla po špičkách, šetříc jeho žalu.

Bruta provázel na jeho cestě po *piazza Monumentale* nohatý chla-pík, který vypadal jako Turek, přestože se jmenoval či dával si říkat Martellino, snědý, frňousatý, blýskavých očí a zubů; byl to Brutův ošetřovatel a pěstoun, který nesl titul *domatore*, krotitel, třebaže Brutus byl vše jiné než šelma zkrocená a neuměl žádné kumštíky s přeskakováním hořících obručí a podobně, jež civilizovaní lvi umí-vají. Martellino měl dlouhý bič, jímž občas působivě zapráskal do vzduchu, a vykřikoval vpravo vlevo sprostým hrdelním hlasem:

– Bacha! Majzla! Ustoupit z cesty!

Bylo to zbytečné, neboť lidé uvolňovali cestu i bez krotitelo-va práskání bičem a bez jeho bachů a majzlů – tlačili se nazad,

s hrůzou vdechující ostrý lví pach. Martellino obešel velikou klec, právě postavenou, a několikrát do ní silně kopl podešví, aby se přesvědčil, byla-li sdělána solidně; kočí mezitím odpráhl, a pak nastaly napínavé chvíle převedení Bruta z jedné klece do druhé; ukázalo se, že to naprosto není jednoduché, neboť když krotitel uvolnil menší postranní dvířka velké klece a za pomoci obou kočí do nich vsunul předek klece cestovní, již v poslední chvíli otevřel, takže Brutus měl volný průchod, lev nedbaje této změny zůstal ležet a dále si olizoval tlapy a nakonec na nich, olízaných, unaveně spočinul kosmatou bradou a zavřel své žluté kočičí oči, jako by si chtěl zdřímnout. Dav ztichl, a když *domatore* počal lva štouchat bičístěm do zadku, ze všech stran se ozval smích, který však přešel v hromadný výkřik zděšení, když Brutus, do poslední chvíle nehybný, zprudka, přitisknut biřicem k zemi, se počal vysouvat z malé klece, jako když had se svléká z kůže, a pak se vymrštil příšerným skokem do výše. Působilo to dojmem, že mu narostla křídla nebo že byl vymršťen pružinami, takže mu bude hračkou přeletět kovové špice, jimiž vršek mříží byl posázen; ale neměl křídla, nebyl vymršťen jinými pružinami než svými vlastními tlapami, a klec byla příliš vysoká. Brutus, dopadnuv na zemi, přihrbil se jakoby hanbou a jal se putovat klecí, sem a tam, sem a tam, pudově přitom napodobuje chůzi a pohyby zvířete, jež se plíží křovinami. *Domatore* stáhl nazpět malou klec, uzavřel dvířka klece veliké, a dav, vždy a všude citlivý na levné vnější efekty, ho odměnil potleskem a voláním bravo.

To byla druhá fáze příprav k popravě; třetí, závěrečná fáze záležela v tom, že kat s dvěma pacholky, všichni tři už náležitě ustrojeni k výkonu svého povolání, se špičatými kápěmi na hlavách, jež jim zakrývaly i tváře – katova kápě byla červená, kápě pacholků byly černé – vybudovali v bezprostředním sousedství klece

z předem přiříznutých trámců a prken prostranné pódium, jež už sestavili a rozebrali nesčetněkrát a na němž se mohlo shromáždit deset až dvacet lidí, a přikryli je šesti štůčkami černého, rovněž předem přistřiženého sukna. Pak opřeli o bok klece široký žebřík, postavili se rozkročmo, paže složené na prsou, doprostřed lešení, zády ke kleci, tváří k paláci, a krvavá paráda mohla začít.

Přesně o jedenácté hodině se z věže velechrámu svatého Pavla ozvalo zvonění umíráčku a o několik minut později z uličky, jíž se říkalo Sluneční, *via del Sole*, a vedla ke klášteru, zazněl tichý ponurý zpěv mužského sboru a pomalu se blížil; byli to bratři kartuziáni, kteří přicházeli vyprovodit odsouzeného na poslední cestu. Dav je přivítal s uspokojením, neboť dali svou přítomností najevo, že v způsobu poprav, jíž má sejít ze světa mladý Gambardini, nespatřují nic rouhačského a že této události zírají vstříc s hlubokým smutkem sic, ale beze stínu odporu či pohoršení; proto když se objevili na náměstí ve sněhobílých kazajkách s kapucí, jež nosili na svých žíněných kutnách, vážní, zarmoucení a pohřížení ve vroucí modlitbu, jíž bezpochyby prosili Všemohoucího, aby přijal milostivě hříšníka, který zanedlouho stane před Jeho stolicí, ozval se nanovo potlesk a volání bravo.

K této události, totiž k účasti mnichů při exekuci, měl mistr Gerbino, co do moudrosti autorita Stramby, nejvýš skeptické a nevrlé poznámky. Byl to krásný stařec se zvlněným plnovousem à la Leonardo da Vinci, majitel apatyky v sloupořadí v sousedství velechrámu, tajemného krámečku vonícího heřmánkem a citroníkem, fialkou a šafránem, petrželí a mátou peprnou jakož i, rozumí se, rozmarýnou, kytičkou nejoblíbenější a nejmocnější, jíž se připisovalo přesně počítáno dvaasedmdesát *virtù*, to jest schopnosti léčit a vyléčit dvaasedmdesát rozmanitých chorob; bylo chvalně známo, že zásluhou učeného mistra Gerbina a jeho lektvarů

a mastí se v Strambě v posledních třiceti letech nevyskytl jedinký případ černého moru. – Co jste si, trouповé, představovali jiného? promlouval nyní k svým spoluobčanům. – Nevíte snad, že *Intransigente* – takto se v Strambě říkalo převorovi kartuziánů – a *capitano di giustizia* jsou jedna ruka? Že *capitano di giustizia* sází do klášte-
ra – však ví proč – tučnou část pokut, které z nás vydírá, a opat oplátkou za tyto milodary posílá do Říma, do rukou Jeho Svatosti, příznivé referáty o *capitanově* policejní činnosti, takže papež, lenní pán Stramby, drží nad *capitanem* žehnavou ruku?

Ovace, jimiž Strambané přivítali zbožné kartuziány, byly přerušeny mnohohlasým zařčením smíchu, neboť lev Brutus, zneklidněn tímto povykem, znenadání zařval, což jednoho z obou katových pomocníků, kteří, jak pověděno, stáli obráceni zády ke kleci, přimělo k poděšenému poskoku.

Potom vyšla z paláce, který dříve patřil Gambariniům, osobní stráž *capitana di giustizia*, která se od městské stráže lišila barvou stejnokroje, žlutou, se znakem vah vyšitým na prsou, kdežto městští strážníci měli uniformy bleděmodré, a postavila se na schodišti do dvojnásobného špalíru, čtyři muži na každém stupni, dva vpravo, dva vlevo, všichni halapartny v hrsti a pozlacené přilby na hlavách. Strambané upřímně a hluboce nenáviděli tyto strážné, bez nichž *capitano di giustizia* už léta letoucí neučinil na ulici ani krok – budiž poznamenáno na okraj, že jim přezdívali holubáři, to proto, že *capitano di giustizia* ze strachu, aby nebyl otráven, se živil jen holuby, jež mu jeho strážníci chytali a přinášeli živé, a on je vlastnoručně zabíjel a připravoval k jídlu – nuže nenáviděli je, řekli jsme, hluboce a upřímně, ale neodvážili se tuto nenávist dát najevo jinak než mlčením; zato když se otevřela vrata vévodského paláce a vypochoďovala řízným vojenským krokem městská *guardia*, jak víme bleděmodrá, a v těsně semknutém dvojstupu se

vhrnula na náměstí, aby kolem popraviště uvolnila čtverec, ozvalo se něco jako mumlání souhlasu a sympatie; tleskat se Strambané neodvážili, neboť pan *capitano di giustizia* byl na takové projevy osobního mínění náramně citlivý a reagoval na ně krutě. (K tomu je třeba poznamenat na okraj, že přízeň, jíž Strambané dařili bleděmodré, byla zcela pošetilá a scestná, neboť stáli-li žlutí za osmnáct, bleděmodří byli za dvacet bez dvou; obě stráže, osobní i městská, byly v područí *capitana di giustizia*.)

Pak se dlouho, snad hodinu, ne-li déle, nedělo nic; tato trapná pauza byla narušena jen třemi drobnými incidenty, jež vyvolaly vděčný smích publika, poprvé, když do prázdného čtverce, jež chránili bleděmodří halapartníci, z ničehož nic vnikl maličký chundelatý psík a obořil se na Bruta vášnivým štěkotem a když jeden ze strážných po chvíli rozpaků vykročil z řady a snažil se ňafala odehnat svou nemotornou zbraní; podruhé, když Brutus přerušil své putování a poodhrnul pysky, takže všichni čekali, že zařve, ale on místo zařvání se jal namáhavě, sípavě kašlat; a potřetí, když z *via del Sole* prudce vyběhlo, strachuplně křičíc a ryčíc, obrovské sádelnaté prase, jež pronásledoval řezník s palicí v ruce. Mnichové, ukázněně shromáždění na mramorových stupních velechrámu svatého Pavla, zapěli už podesáté svůj kající žalm, počínající a končící slovem *miserere*, zvoník, klimbající umíráčkem, byl nucen ustat, aby si odpočinul, neboť mu námahou počalo vynechávat srdce, ale odsouzenec kde nic tu nic.

Obecenstvo zneklidnělo, neboť se roznesla zpráva, že nahoře se něco děje, přesněji: vévodkyně prý povolala svého vévodského manžela do svých soukromých komnat v levém křídle paláce, do svého *appartamento della Duchessa*, a nyní si v nádherné přijímací síni tohoto *appartamento*, ověšené tapisériemi utkanými podle návrhů malíře Raffaela Santiho, vyřizují své soukromé názorové

neshody, anebo přesněji, je-li dovoleno tak říci: hádají se. Nikdo nepochopí, jak se takové klepy mohou vynést ze zdí tak pevných a tlustých, jako jsou zdi vévodského paláce, ale v Strambě věděli všichni, že vévodkyně včera z důvodu bolení hlavy opustila už o desáté hodině večerní dobročinný ples, jež pořádal pod svou střechou *capitano di giustizia* pro notáble města na prospěch strádajících sirotků strambských, a svým odchodem předčasně slavnost zakončila, ježto po jejím anglickém zmizení nebylo možno v plesání pokračovati, a nevědomky tak umožnila, aby byl rychle vykonán soud nad Giovannim; a když po požití silných prášků usnula a procitla teprve v pokročilých hodinách dopoledních a zvěděla, co se chystá, že totiž její nevlastní synovec přibyl do Stramby na návštěvu svého dobrého strýčka a pod záminkou, že tohoto strýčka prý chtěl – tak jak se o to pokusil jeho otec – otrávit, má být rozsápán lvem, spustila pohoršený a pohoršlivý pokřik a obořila se na svého chotě řkouc, že to od něho není ani šlechetné, ani vlídné jednání, a on prý na to, že s jejím názorem plně souhlasí, ale už se nedá nic dělat, an rozsudek byl právoplatně vynesен shodně s přáním a na popud pana *capitana di giustizia*, a ona prý na to, proč prý on, ožrala mizerný, Giovanniho Gambariniho zatkl a nedal ho raději, když už jméno Gambarini je ve Strambě prokleté, tiše a nenápadně vyvést z města, a on prý na to, že kdyby to byl učinil, byl by si tím přivodil těžké nepříjemnosti s panem *capitanem di giustizia*, a ona prý na to, když se už on, bačkora, konečně toho odporného *capitana di giustizia* zbaví, a on prý na to, že to je těžké a on že jí to nemůže vyložit, protože její ženský rozum na to nestačí; a takto se prý hádají a hádají dosud. Je pravděpodobné, že různé mezi vévodou a vévodkyní, došlo-li k ní opravdu, probíhala jinak a argumenty obou proucíh se byly jemnější a hlubší, než jak tomu chtěla lidová fáma, ale je zcela jisté, že k rozepři přece

došlo a že její předmět se shodoval s tím, co se od úst k ústům tradovalo, a to že byla příčina mrzutého zdržení exekuce, neslýchané to události v Strambě, městě přísného řádu a pořádku. Páni se hádají a my kvůli tomu zmeškáme siestu před nešporami, myslili si mnichové, mrznoucí ve svých tenkých žíněných kytlicích. Páni se hádají, nadával *domatore*, a můj Brutus v tom studeném povětrí nastydne, zdechne a já, jeho pěstoun, přijdu o zaměstnání. Páni se hádají a my tu vystojíme důlky, myslil si kat se svými pomocníky. Páni se hádají a my přijdeme i o odpolední trh, reptali rybáři, zuřící nad svými plnými káděmi. Páni se hádají, usmíval se apatykář Gerbino, hlava otevřená – tím líp, tím líp; vévodkyně se postavila na odpor ne vévodovi, nýbrž *capitanovi*, protože vévoda je trpná loutka v *capitanových* rukou; uvidíme, kdo s koho.

Asi čtvrt hodiny po poledni, ne-li ještě o několik minut později, objevil se na schodišti svého domu sám *capitano di giustizia*, jehož osobnost tanula tolika lidem na mysli, a odebral se rychlým krokem, chráněn zprava i zleva, odpředu i odzadu svými žlutými halapartníky, do vévodského paláce. Krásná Finetta, pamatujeme se, nazvala tohoto velepomlouvaného a žhavě nenáviděného muže hrbatým čertem, a bylo to označení zcela přesné a výstižné přes to, že nebyl hrbatý, neboť jeho záda byla zcela rovná, páteř vzpřímená; nicméně jeho malá pavoučí postava s nadměrně dlouhýma nohama v poměru ke krátkému trupu s širokými vodorovnými rameny působila žalostným dojmem znetvořenosti, mrzáctví; a jeho drobný krysí obličej s hemživými černými očky byl tak krutý, tak nepravděpodobně zlý, tak půlnočně přízračný, že na pozorovatele nezúčastněného a nikoliv ohroženého to mohlo působit až směšně, neboť věru nestává se často, aby zloba byla vepsána do rysů lidské tváře se zjevností tak naivní. Bylo kupodivu, kterak tento skřet, kterak tento lidský štírek se mohl vetřít ve vládcovu

přízeň tak důrazně, jak se to podařilo jemu, cizinci – nepocházel totiž ze Stramby, nýbrž až z dalekého Janova, odkud ho vévoda po svém konfliktu s Gambarinim povolal, neboť nechtěl svěřit úřad šéfa policie člověku domácímu, majícímu v městě příbuzné a přátele.

Ted' jde do tuhého, pravil apatykář Gerbino. Bylo mu totiž jasno, že *capitano* se odebral do vévodského paláce proto, aby tam udělal pořádek, neboť jindy, při exekucích konaných na *piazza Monumentale*, chodíval na popravčí místo rovnou ze svého domu. A bylo tomu vskutku tak, a rychlost, s jakou se mu podařilo zmíněný pořádek zjednat, byla novým důkazem nesmírnosti jeho moci.

Je pravděpodobné, že do sporu mezi vévodou a vévodkyní ani nezasáhl – klidně je nechal, ať se hádají, co hrdlo ráčí, luskl na popravčí četu, dal přivést odsouzence, sestavil průvod a už to jelo, jako když se louská růženec, šupito presto, alou, alou, žádné okolky; zchvácený zvoník ani nestačil včas znovu rozklinkat svůj umíráček, ustátí a chladem zmoření mnichové neuspěli zanotovat à tempo své miserere, a už z paláce vykráčel černý zakuklenec, nesoucí vysoko nad hlavou černý hladký kříž, za ním čtyři členové soudního sboru v sametových talárech – byli to vesměs příslušníci nejvzácnějších a nejbohatších rodin v Strambě – k nimž se přidal na svých pavoučích nožkách, sebevědomě se usmívaje, *capitano di giustizia*, a konečně sám Giovanni, prostovlasý, zmodralý zimou a hrůzou, vedený dvěma žalářeními biřici, mávajícími ve vzduchu sedmiocasými důtkami; bývalo totiž zvykem odsouzence cestou k popravě mrskati, ale tentokrát bylo tomuto zvyku učiněno zadost pouze symbolicky, možná proto, že při takovémto způsobu popravy bylo žádoucí, aby nešťastník došel na místo své záhuby křepký a zdravý; za Giovannim a biřici šli čtyři bubeníci s bubny na bocích zastřenými černým flórem a s paličkami omotanými

černými pentličkami. Toto krátké, žaluplné procesí bylo chráněno popravčí četou o počtu šesti mužů, všichni v černém, kteroužto popravčí četou kryli svými těly žlutí holubáři, a holubáře střežily semknuté řady bleděmodrých.

Zjev Giovanniho, jež naprostá většina lidí shromážděných na náměstí viděla – přinejmenším od času jeho odchodu ze Stramby před osmi lety – poprvé, vyvolal údiv a pohnutí. Tenhle blondatý mládeneček, tohle hezoučké tintítko, to že je ten vévodův nepřítel, jehož jméno jsme povinně proklínali a plivali před ním? A koho budeme proklínat, před kým budeme plivat, až ho Brutus sní k obědu? Můj ty Bože, vždyť ten konspirátor sotva plete nohama, vždyť vypustí duši, ještě než dojde ke kleci, takže na něj bude třeba poslat ne lva, ale krkavce! Vždyť je to dítě, zosobněná nevinnost, vždyť je to jehňátko! Kdožpak je schopen tvrdit, že vévoda je dobrý člověk a za všechno že může *capitano*? Oba dva jsou blázni a ďáblové, a je-li tu nad námi jedna jediná šlechetná duše, pak je to vévodkyně, a ta nic nezmůže, leda to, že vévodovi nedovolí, aby vykoukl z okna, jakže pokračuje jeho proklaté dílo!

Vskutku, průčelní okna vévodského paláce zůstala zavřená, mrtvá; k tomu je třeba připomenout, že aby ožila a aby z nich někdo vykoukl, bylo nezbytno je otevřít, neboť byla zasklena průsvitnými, ale těžko průhlednými kolečky a čtverečky, zafasovanými do olova; a to právě, jak pověděno, se nestalo.

Postrkován biřici, Giovanni se jal stoupat po schůdcích na černé lešení, na němž už zaujali svá místa soudcové a *capitano di giustizia*, a jeho modré oči, pomatené strachem, se upíraly k oknům hostince U Pavího chvostu, přesněji k oknům světnice číslo pět v patře; ale tato okna byla stejně zavřená, stejně mrtvá jako okna vévodského paláce. Kat a jeho pomocníci ožili, zanechali svého strnulého rozkročmého postoje a připravili se k dílu tím, že

uchopili do svých svalnatých rukou provazy, svinuté do kotoučů, jež měli až dosud zavěšené na ramenou.

Tehdy dav – už podruhé toho dne – se ozval, ale jinak, než jak se to dalo prve, před příchodem stráží a velikých pánů – ani jedna jediná ústa se přitom neotevřela, neboť všichni měli nahnáno, ani jeden jediný lícní sval se nezachvěl, každý vydal z hloubi hrdla na nejvýš nějaké to mhmhm, nějaké to skryté zamumlání a zabublání a zamručení, a přece to znělo jako hromadné reptání a repetění a remcání. Ale stačilo, aby se *capitano di giustizia* rozhlédl koldokola svými pichlavými očky, a bylo utrum, ticho jako v kostele. Pak si nasadil okuláry, rozvinul listinu, již vytáhl, svinutou do trubičky, a ostrým hlasem, podbarveným silným janovským přízvukem, v Strambě nenáviděným, jal se čísti stručný nález soudu, podle něhož řečený Giovanni Gambarini, jehož jméno budiž proklete, narozený v Strambě před šestnácti roky, byl po bedlivém šetření a zkoumání s boží pomocí shledán vinným z pokusu o úkladnou vraždu, již hodlal provést na osobě nejvyššího vládce Stramby, Jeho Výsosti vévody Tankreda d'Albula, jehož jméno budiž velebeno, o kterýžto zločin hodlal se pokusiti z návodu svého otce Odorica Gambariniho, jehož jméno budiž proklete, tou dobou zbaběle se ukrývajícího na neznámém místě za hranicí vévodství.

– To je lež, přerušil čtoucího silný hlas odkudsi shůry. *Capitanovi* úžasem spadly okuláry a vyjeveně vzhlédl, kterýže šílenec se odvažil takto promluvit, a stejně učinili všichni, kdo byli na náměstí, takže mladému muži, stojícímu v okně světnice číslo pět hostince U Pavího chvostu, nyní otevřeném, připadalo, že *piazza Monumentale* zrůžověla těmi stovkami tváří, jež se k němu přitočily.

– Petře! Zachraň mě, Petře! zalkal Giovanni zlomeným hlasem.

– Ano, je to lež, opakoval Petr. – Mladý hrabě Giovanni Gambarini, jehož jméno si nezasluhuje ani velebení, ani prokletí, ježto se

mu až dosud nedostalo příležitosti k provedení skutků ať velikých, ať nízkých, se nepokusil o úkladnou vraždu Jeho Výsosti vévody Tankreda d'Albula, jelikož s Jeho Výsostí vévodou Tankredem přišel do styku teprve ve chvíli svého zatčení, a jeho otec hrabě Odorico Gambarini ho k ničemu nenavedl, jelikož není už mezi živými, a naopak před svou smrtí důrazně svého syna varoval, aby nevzkročil na území Stramby. Taková je pravda, a buď proklet každý, kdo se tuto pravdu pokouší zastřít a pokřivit.

– Pro něj! zaječel *capitano di giustizia*. – Obklíčit dům! Sebrat! Spoutat! Odvést! Dát do želez! Načechrat na skřipci, než tady budu hotov! Popravčí, konat svou povinnost! *Subito! Subito!*

A v záchvatu dětinské zuřivosti jal se dupat svýma pavoučíma nohama, až se lešení otrásalo, zatímco jeho osobní četa, jež stála až dosud v bezvadném dvouřadu, se rozrojila jako poplašení žlutí mravenci a v divém pospěchu si halapartnami razila cestu hustým zástupem šíleně rozrušeného a hlučícího davu k hostinci U Pavího chvostu. Současně kat přehodil zmítajícímu se a o pomoc volajícímu Giovannimu provaz kolem krku a vlekl ho se svými pacholky k žebříku, aby ho vytáhl nahoru a hodil ho do klece napospas bouřlivě řvoucímu Brutovi.

A Petr Kukaň z Kukaně, dosud stojící v otevřeném okně světnice číslo pět, i ve svém rozčilení citlivě vnímaje divoké vzrušení lidu, jež se k němu vzdouvalo jako rozběsněný mořský příboj, jasně si vědom toho, jak on, Petr, se bezpochyby v očích davu nádherně a hrdinsky vyjímá v rámu okna se svou tváří a postavou bojovného anděla a se svým jímavě lidským úsměvem, jímž se odvažuje čelit této nejbáznivější a nejhazardnější chvíli svého života, a s uspokojením postrěhnuv, že mrzutě mrtvá fasáda vévodského paláce naproti ožila otevřením dveří vedoucích na balkón, na nějž vyšel ve společnosti dvou dam, jedné starší, jedné mladičké, sám vévoda,

aby se stal svědkem činu, ježž hodlá provést onen jinoch z Boemie, s nímž se včera seznámil a který se mu ihned zalíbil pro nepředvídatelnost a svěží svéráznost svých slov a skutků: každou žilkou, ba možno-li tak říci, každým chloupkem na těle prožívaje – ať to dopadne jak to dopadne – historičnost této chvíle, jejímž je hlavním aktérem on, který před maličkem ještě ležel bezvládně na posteli, zoufalý svou marností, Petr zvedl svou výtečnou pušku Broccardo, opřel si ji o rameno, zamířil ji na žabí prsíčka muže, ježž právě byl obvinil ze lži a o němž – díky přesné výstižnosti Finettina popisu a jeho vlastní zmínce o načechrání na skřipci – nepochyboval, že to je onen *capitano di giustizia*, před nímž se třese celá Stramba, a stiskl spoušť; a znamenitá zbraň, možná, kdož ví, očarovaná kouzlem, jež do ní vdechl Petrův otec, uspokojila ho i tentokráte – našla přesně svůj cíl, a *capitano di giustizia* se skácel s prostřeleným srdcem, dříve než měl čas pochopit, co se mu stalo a že na tomto světě dohrál svou bídáckou roli.

Na *piazza Monumentale* nastala chvíle mrtvého ticha naprostého ohromení, neboť co se stalo, se nejen nedalo, abychom užili slov vévodových, s mdlobným odporem předvídat, ale přesahovalo to, aspoň v prvních okamžicích, všechn pomysl, všechno pochopení; a když tato chvíle přešla a lidem svitlo, že to, co se jim jen tak zdálo, se jim vůbec nezdálo a že to je skutečnost skutečná a nezvratná, že totiž neznámý cizinec, takto prý přítel a ochránce mladého Gambariniho, jak se od včerejška rozneslo, prostě vzal flintu, a nedbaje jeho moci a jeho obávanosti a jeho holubářů a jeho palečnic a skřipců a toho, že je dobře zapsán ve Vatikáně, zastřelil *capitana di giustizia* jako pomínutého psa, ticho přešlo v ohlušující rachot: řekli-li jsme prve, že reptání Strambanů budilo dojem, jako by hora Massa, na níž město stálo, se chystala k sopečnému výbuchu, nyní, zdálo se, ten výbuch nastal opravdu. A zatímco Petr, hrdi-

na, odložil svou kouřící výtečnou pušku Broccardo a s úsměvem vykročil vstříc žlutým strážcům *capitana* už mrtvého, řka: Jsem vám k dispozici, pánové, na náměstí, kdo měl hubu, řval, a kdo měl nohy, dupal a někde se dral, nemoha zůstat na místě, neboť jednak nechtěl, jednak byl postrkován a valen odzadu a odprava a odleva, a do této vřavy lidských hlasů vplynuly kovové hlasy všech zvonů, jež město vlastnilo, od obrovského Petronia, pýchy velechrámu svatého Pavla, až po mešní cinkátka a klimbátka.

Přitom kati, vlekoucí Giovanniho na smrt, vinou své přirozené a Bohem jim dodané tuposti, bez níž by zajisté nebyli s to se zdarem vykonávat své ponuré řemeslo, nepřerušili svou činnost, a výstřel z okna nevýstřel z okna, ticho neticho, řev neřev, mechanicky pokračovali v tom, co byli začali: vytáhli Giovanniho na žebřík, podchytili mu obě ramena provazy a spustili ho, bezmocně se zmítajícího, do klece; ale Brutus, zděšený kraválem, jaký dosud nikdy neslyšel, a tuše svým bystrým zvířecím instinktem, že se děje něco zcela výjimečného, dbal o vše jiné než o oběť, jež k němu byla shůry snesena, a řval a dorážel na mříže a zmateně pobíhal klecí, obloukem se vyhýbaje Giovannimu, který ležel na zemi omdlelý.

Vtom moudrý apatykář Gerbino, bystře uznamenal blahodárnost nastalého zmatku a chtěl tento zmatek pokud možno ještě zvýšit, vytáhl ze svého exotického krámku bedničku prskavek a petard a rachejtlí, které na okraji své lékařsko-lékařnické činnosti vyráběl a prodával k slavnostním příležitostem, a jal se je zapalovat a s mocnými detonacemi vysílat nad hlavy rozhemženého davu hvězdy a zlaté deště a mihotavky a kaskády, jež sic v tomto poledním čase nepůsobily tak efektně jako za noci, ale byly přece viditelné, a hlavně naplno slyšitelné; a tato ohňostrojná improvizace moudrého apatykáře způsobila konečný rozvrat Brutova lvího rozumu.

Šílený úzkostí, nastydělý, roztřesený chladem, zdivočelý lidským pachem, jehož se odmalička právem bál a ježž snášel jen v mírných dávkách a který ho v posledních hodinách obléval v hnusně hutné hojnosti, nešťastný berbeřan se vzchopil k největšímu, žel poslednímu skoku svého ubohého života, stráveného v zajetí, a vymrštiv se do výše, tak jak se dosud nikdy nevymrštil a jak to konstruktéři klece ani nepovažovali za možné, vznesl se nad hroty, jimiž mříže byly posázeny, ale místo aby je přeletěl, dopadl na ně vší vahou svého ohromného plavého těla.

To, co následovalo, byl nedlouhý, ale hrůzyplný, krvavě patetický rej jeho kočičích údů, provázený řevem, který přehlušil burácení davu, jako hřmot vodopádu zahltí bublání potoka; věru měli-li návštěvníci veřejných poprav podle Finettina tvrzení rádi, když odsouzenec řval, tentokrát, ač k exekuci nedošlo, in punkto řevu si přišli na své až do ohlušení. Hřívnatý fakír, mučený svým vlastním tělem, svou vlastní královskou tíží, šíleně vířil ocelovými pružinami svých údů na ocelových špicích, a svíjel se a smršťoval se a natahoval, převaluje se z boku na bok a nabodává se znovu a znovu. Byl to tanec smrti, prováděný na tančící kleci, neboť mřížová ohrada se kývala a kolébala jako nemotorný medvěd, hopsající k zvukům píšťaly a bubínku. Trvalo to jen několik vteřin, ale obecenstvo, zkamenělé úděsem, mělo dojem, že tato neuvěřitelná podívaná začala už před hodinami, ba že nikdy nebylo, aby jí nebylo. Ale tu už nastal konec, Brutus se utrhl, zanechav nahoře na špicích cáry svého masa a zkrvácené plavé kůže, spadl zpět do klece, a než zdechl, vydal poslední žalostné zařvání na protest proti lidské hlouposti.

Mezitím žlutí gardisté vlekli Petra, ač se jim nebránil, z patra do vestibulu, kdež za recepčním pultem seděla, pletouc punčochu, Finetta, lhostejná, pohrdavá, rozezlená na svého milence, který

nevyslyšel její úpěnlivé prosby, a ač dodržel svůj slib a setrval ve svém pokoji, přece tam uspěl, převít, provést tu nejšílenější ztřeštěnost, jakou je možno si představit – tak rozlícená byla na jeho pochybenou gaskoňádu, že když ho pochopové surově vlekli po schodišti, po svém navykklém způsobu jím cloumajíce a bijíce ho dřevci svých halaparten, ani na chvíli nezvedla oči od svého pletení a neobdařila ho milostí účastného pohledu.

Vlekli ho, cloumali jím, ale nedovlekli a nedocloumali ho daleko, neboť právě když do netečna rozvztaklenou krásku míjeli, praskla petlice, uzavírající hlavní vchod, a do vestibulu se v jediném okamžiku vhrnulo více lidí, než kolik jich snad sem vkročilo v průběhu posledních deseti let, a všichni řvali, opilí onou temnou vášní, která rozpaluje davy, proměňujíc každého jednotlivce v bezejmenný prvek burácejícího beztvarého množství; a Petr byl uchvácen desítkami paží a zdvižen na ramena a vynesен, bezmocný, pod širé nebe, na náměstí do středu vřavy, která tam zuřila, bez rozumu a bez mezí, toto doslova, neboť když se zděšeným pozorovatelům na balkóně vévodského paláce užuž zdálo, že mela dosáhla vrcholu, ve chvíli, kdy byl Petr vynesен z hostince, ještě se vzdula a vzdouvala se do fortissima napořád a napořád mohutnějšího.

Situace byla zcela a nadobro nepřehledná, neboť všichni se objímali se všemi a všichni se se všemi rvali, a do zdivočelého davu se hrnuli z ulic rybáři, aby si to vyřídili s bleděmodrými za to, že je ráno tak neurvale vyhnali z tržiště, a bleděmodří se mlátili se žlutými, neboť věděli, že jinak z této mačkanice nevyvážnou se zdravou kůží, a bleděmodří spolu se žlutými řezali do černých, a rybáři bušili do nerybářů, razíce si cestu, a rybáři a nerybáři dusali do černých a bleděmodrých, a zatímco se mlátili a řezali a bušili a dusali, volali sláva a hanba a ať žije a ať zhyne a plakali a smáli se, a do toho pršely petardy a hučely zvony.

Muži nesoucí Petra na ramenou zamířili krátkou, ale klopotnou cestou k černému lešení u klece, v níž stále ještě ležel poblíže zdechlého lva Giovanni, omdlelý, a tam ho vysadili, možná proto, aby ho bylo odevšad viděti možná proto, aby ho dav neumačkal, možná bez jakéhokoli proto, bez jakéhokoli aby, prostě vysadili ho, takže stanul otřesen, ale celý, nad tělem mrtvého *capitana di giustizia*, s napětím čekaje, co se bude dít dále, přesněji: co učiní a jak se zachová vévoda, který dosud stál na balkóně, posupný a nehybný. Hra dosud ani zdaleka nebyla vyhrána, neboť panovník měl za zády celou městskou vojenskou posádku, které by bylo hračkou, kdyby zakýval prstem, zkrotit a zdecimovat povykující Strambany a utopit jejich pozdvižení v krvi, což by pro Petra bylo osudné, neboť i kdyby ten zásah vojska přežil, byl by postaven před soud pro sprostou vraždu. Ale četl-li vévoda, uvažoval Petr, dobře svého Machiavelliho a vzal-li si k srdci jeho rady, neučiní nic podobného, nýbrž smíří se s hotovou věcí, totiž se smrtí svého *capitana di giustizia*, a bude předstírat, že si sám nepřál nic lepšího, než aby *capitano di giustizia* zaklepal nohama a odtáhl do nebytí; neboť podle tvrzení učeného Florentána v situacích, jež mu přerostly přes hlavu, moudrý a prozíravý vladař zapře svou přirozenou inteligenci a bude předstírat, že zpitoměl. Ovšem v divoké vřavě, jež dosud burácela kolkolem, bylo těžko se tvářit ať chytře, ať hloupě; proto Petr se jal úpěnlivě mávat a gestikulovat, jako by hodlal promluvit a prosil proto o ticho, a když řvoucí zástupy počaly zmlkat, s úsměvem se otočil k vévodovi a zdvihl k němu ruce dlaněmi vzhůru, dáváje mu tímto prastarým pohybem najevo, že jeho věrní poddaní si žádají jeho slov stejně dychtivě, jako žíznivci na poušti touží po vláze nebeské, aby osvěžila jejich prahnoucí rty a smyla jejich pot a rmut.

Následoval hromadný pískot a volání na protest, protože lid si nepřál slyšet vévodu, jehož řeči slyšel už nesčetněkrát, nýbrž

hrdinu dne, spadlého z nebe, ale když Petr nedal a nepřestával utkvělým gestem vzývat panovníka, aby promluvil, zástupy se pozvolna počaly uklidňovat.

Nuže, ukázalo se, že vévoda dobře četl svého Machiavelliho. Nejprve zaujal onu pyšnou a sebevědomou pózu, již autor Discorsi výslovně doporučuje vladařovi a v níž ho v mladších letech portrétoval slavný Agnolo Bronzino, an se levou rukou opírá o tlustý svazek sbírky zákonů, ležící na stole – tentokrát se arci neopřel o zákoník, nýbrž o balustrádu balkónu – a když byl řízným zdvižením pravé paže ztišil poslední povykující hlasy, vystrčil bradu jako ten černý vzadu, pročistil si hrdlo a promluvil do nastalého ticha, rušeného jen hlaholem zvonů, takto:

– Ještě dnes ráno, draží poddaní, se nám zdálo, že tento den bude nejčernějším a nejsmutnějším dnem v historii našeho milovaného města a země naší, dnem, kdy násilí a zvůle a bezpráví, jež jsme z boží vůle byli nuceni snášeti a trpěti, dospěje svého hanebného vrcholu. Proto když jsme zkoumali horoskop, jež nám sestavil náš dobře vám známý hvězdopravec Lessandro Gaddi, a když jsme z tohoto horoskopu vyčetli, že dnes, ano, právě dnes má nastat chvíle šťastného obratu, kdy z našeho města a státu bude sňata kletba, kterou jakožto důsledek božího hněvu Stramba snášela po dobu více než šesti let, nevěřili jsme, a dokonce přísně jsme Lessandru Gaddimu vytkli, že se dopustil nesmyslného omylu, neboť nic podobného možno není; leč nyní vidíme, že náš milý Lessandro Gaddi se žádného omylu nedopustil, a my se mu tímto vážně omlouváme a bereme svá příkrá slova zpět.

A vévoda se pootočil k sálu, před nímž stál na balkóně a v němž, jak bylo lze předpokládati, právě meškal zmíněný Lessandro Gaddi, a vlídným pohybem ruky blaženému astrologovi poblahopřál; a lid vykřikoval *Evviva, evviva*, a slzel nadšením.

Vévoda, aniž se snažil ovace přerušit, neboť byly spravedlivé, nehybně čekal, až zmlknou samy sebou.

– Ano, navázal pak, – déle než šest let na nás doléhala tíže boží nemilosti, podnícená hanebnou zradou jednoho z prvních synů Stramby, zesnulého hraběte Odorica Gambariniho, jemuž nyní přejeme, aby mu země byla lehká, neboť mu odpouštíme a snímáme prokletí, jež bylo uvaleno na jeho jméno. Vykonavatelem zmíněného božího trestu byl sám papež, který jakožto boží zástupce na zemi a lenní pán Stramby k nám dosadil do úřadu *capitana di giustizia* muže, který nyní tamo leží mrtev na popravním lešení, an úloha jeho skončila, s výslovným rozkazem, aby mocí tohoto úřadu dal obyvatelstvu Stramby co možno nejbolestněji pocítiti, co to znamená, když Bůh odvrátí od lidu svou světlou tvář, a my, nejen pán Stramby, ale též věrný služebník Jeho Svatosti, jsme *capitana* v jeho řádění podporovali, ovšem se smutkem a bolestí v srdci, a denně jsme Hospodina horoucí modlitbou uprošovali, aby nás ušetřil dalšího plnění tohoto truchlivého úkolu. Byli jsme vyslyšeni teprve dnes, kdy shodně s nastalou konstelací hvězd, jak ji správně vyložil náš znamenitý Lessandro Gaddi, mladistvý hrdina, přispěchavší do našeho města z daleké země za Alpami jakožto vykonavatel milosti boží, jediným výstřelem své pušky, což znamená: jediným pohnutím jediného prstu, zachránil před strašnou a nezaslouženou smrtí nevinného potomka zmíněného hraběte Odorica Gambariniho, jemuž, jak praveno, jsme odpustili jeho hanebný čin, a současně zbavil nás jednou provždy ďábla, který tak dlouho z vůle Jeho Svatosti dlel mezi našimi zdmi a plnil snad až příliš svědomitě své hrozné poslání.

Vévoda se odmlčel, aby svým drahým poddaným poskytl příležitost vyjádřit svou radost a svůj vděk, což jeho drazí poddaní učinili způsobem přiměřeným svému temperamentu, a pak navázal:

- Není pro vladaře radostnější události, než když může se tvářit v tvář postaviti svému lidu a oznámit mu, že skončení jsou dnové zármutku a bídy a že nastává čas světlejší a radostnější všech světých a radostných dob, jež zaznamenány jsou v minulosti Stramby. Smrt dosavadního *capitana di giustizia* je sice skutečná a opravdová, ale kromě této skutečnosti a opravdovosti je do značné míry i symbolická. *Capitano di giustizia* zemřel a s ním zašel v tomto městě a v tomto státě jeho úřad, neboť už nikdo nebude dosazen na jeho místo.

Vévoda se odmlčel a s úsměvem čekal, až utichne vřava, již vyvolalo toto prohlášení.

- Ano, pokračoval pak, - nikdo nebude dosazen na jeho místo, a úřadu šéfa policie se ujmu já sám, tak jak tomu bylo za dobrých starých časů, ještě než na nás dolehla tíha kletby. Toť první závažná změna, kterou vnesl dnešní den do historie Stramby. A majetek, který se uvolnil *capitanovou* smrtí, palác a veškeré latifundie, bude vrácen rodině, jíž přináležely původně, nyní zastoupené jediné mladým hrabětem Giovannim Gambarinim, jež srdečně vítáme v našem středu.

V té chvíli Petr seskočil z lešení, odšoupl petlici a vyvedl ze lví klece Giovanniho, který už stál, vyjeven, na třesoucích se nohou, a veda ho jako dámu vstupující do plesové síně, pomohl mu po schůdkách na pódium. A *piazza Monumentale* se začernala klobouky a čepicemi a barety, jež přešťastní Strambané vyhazovali do výše, a volání *Evviva, evviva Gambarini* nebralo konce.

- Hle, teď tu stojí, volal vévoda na plné hrdlo, zřejmě nadšen, - živ a zdrav, on, který podle rozumu, neznalého tajemných úradků božích, už ani neměl mezi námi být, teď tu stojí, symbol nevinnosti a čistoty, aby se ujal jak svého majetku, tak i úřadu, jež zastával jeho otec blahé paměti, úřadu vrchního kustoda našich

uměleckých sbírek. A po jeho boku spatřujeme toho, který zde se zdarem sehrál úlohu vykonavatele sudby hvězd, hrdinný Pietro Kukan da Kukan, mladík obdařený tolika skvělými vlastnostmi, že ho můžeme uvést a také ho uvedeme do několika důležitých úřadů najednou, výtečný latiník, pročez jej jmenujeme *arbiterem linguae latinae*, vybroušený řečník, pročez jej jmenujeme *arbiterem rhetoricae*...

V té chvíli vévodkyně Diana, stojící při jeho pravém boku, se dotkla konečkem prstů jeho lokte, jako by chtěla zarazit zlatý proud jeho velkodušnosti, a z pohybu jejích úst bylo snadno vyčísti, že říká „už dost“, ale vévoda netrpělivě pohnul ramenem, což bylo citlivě vnímavým davem dobře zpozorováno a kvitováno zaševením dobrosrdečného smíchu.

– Ale to není vše, to není vše, drazí poddaní, volal vévoda, – to hlavní teprve přijde, neboť nám jde o spravedlnost, o spravedlnost především, a o tu musí být postaráno v míře svrchované. Jmenuji hrdinného Pietra Kukana da Kukan čestným občanem Stramby, a jakožto takového jej pověřuji úřadem *golfonniera di giustizia*, korouhevníka spravedlnosti, což jej opravňuje k tomu, aby při velikých příležitostech, zejména při procesí na svátek Božího těla, třímal vlastní rukou nejvyšší symbol toho, co nám všem je nejdražší, prapor ozdobený obrazem váhy a meče.

Laskavým pohybem odmítaje projevy slávy a vděčnosti, jimiž ho věrní poddaní zahrnuli, vévoda se konečně odmlčel a s úsměvem se obrátil ke své ženě, známé jako nejkrásnější žena Stramby, již skutečně byla, neboť nebylo lze ji překonat co do štíhlé urostlosti postavy a zářivé dokonalosti pleti, jejíž vonná pěstěnost šťastně zmírňovala jistou ostrost živých a energických rysů její tváře. Kromě toho, že byla nejkrásnější, byla i nejpověřivější ženou Stramby, neboť každý šperk, každý drahý kámen, zdobící

její úbor a účes jejích plavých vlasů, měl svůj skrytý magický, jí příznivý význam. Magický význam měla i ta podivná okolnost, že její první a nejoblíbenější dvorní dámou byla idiotka, tak řečená *Bianca matta*, ubohé ženské stvoření, jež se dovedlo jen nevhodně a kejhavě smát a bezdůvodně tleskat neohrabanýma ručkama, šeredná, odpor i útrpnost budící zrůdička, kterou však vévodkyně zahrnovala laskavostí a přízní, oblékajíc ji do svých nejkrásnějších odložených šatů, které pro ni přešívala její nejlepší osobní švadlena, a chodíc s ní na procházky po parku a přísně dbajíc, aby se jí nikdo nevysmíval a neubližoval jí: to vše proto, že podle přípovědi mágů a jasnozřivců životní dráha vévodkyně Diany zůstane tak dlouho jasná a nedotčená černými, nepříznivě osudovými vlivy, dokud ona se bude oddávat permanentní – tak zněl terminus technicus – dobročinnosti, *la beneficenza permanente*, nu a udržovat neustále ve své vévodské blízkosti a chránit a laskat osobu tak odpudivou, jako byla *Bianca matta*, hoj, to byla nejen permanentní dobročinnost, ale též stálá zkouška žaludku a trpělivosti.

Nuže toto vše se dobře o vévodkyni vědělo, a proto když zářivě se usmívajíc na souhlas s řečnickým a státnickým výkonem svého vévodského manžela odepjala si malou brož, ozdobenou kamenem ze všech nejvzácnějším, zvaným *pietra dell aquila*, to jest kámen orlí, neboť se nalézá jen v orlích hnízdech a daří svého nositele mohutným vzletem a širokým rozhledem, a když připjala tento skvost na vévodův baret, nebylo bezmála v Strambě oka, jež by bylo zůstalo suché.

Tou dobou Gerbino, moudrý apatykář, odnášel nazpět do svého krámečku bedýnky s nepoužitými petardami.

– Co o tom soudím? odpovídal na dotazy svých sousedů. – Nic víc, než že toto není konec, nýbrž začátek. Vévoda se z toho vytáhl jako had, ale má to marné, dny jeho moci a slávy jsou sečteny.

TŘETÍ ČÁST

Tahy a protitahy

Gnómičké perfektum

Mladistvý hrabě Giovanni Gambarini, ještě včera bledničková opice, prašivá hnida a zblblá hromádka neštěstí, jak jej označil jeho dobrý strýček Tankred ve své bohaté výřečnosti, zpružněné hojným požitím červeného ferrarského vína, nyní – podle výroku téhož strýčka – symbol nevinnosti a čistoty, ujal se svého strambského majetku, zmnoženého hotovostmi, jež bídný *capitano di giustizia* po sobě zanechal, a to první, co učinil, bylo, že přikázal nejlepšímu uměleckému kameníkovi města, aby ozdobil průčelí jeho domu novým znakem obrněné nohy mezi dvěma hvězdami, jak víme, erbem Gambariniů; a to první, co učinil jeho zachránce a přítel Petr Kukaň z Kukaně, když se přestěhoval se svými chudými svršky, především s výtečnou puškou Broccardo, která jaksi samozřejmě přešla do jeho vlastnictví, když Giovanni o ni nejevil zájem, kdežto on, Petr, s ní už provedl zázraky zázraků – nuže, to první, co učinil, když se přestěhoval ze světnice číslo pět u Pavího chvostu do nádherného apartmá v jižním křídle vévodského paláce, jež mu vévoda přidělil, bylo, že se zamiloval do vévodovy dcery, princezny Isotty.

Stalo se to takto.

Petrovy pokoje – byly tři, salón, pracovna a ložnice, jeden větší a nádhernější než druhý – ústily do dvorany zvané Rytířskou, v níž mlčelivě nahrbeny stály, poněkud podobny viselcům, rytířské zbroje, na čelném místě mezi nimi svérázně tvarovaný milánský pancíř markraběte Vittorina, tak řečeného Pána pevného pupku neboli Prdlavého prchlivce, a jeho meč a štít. Nemaje nic na práci a cítě se nepříjemně opuštěn a cizí v ohromném prastarém sídle, do něhož byl složitým řízením osudu přenesen, Petr

si právě prohlížel tyto památné relikvie, když do studeného ticha mrtvých předmětů a věkovitých zdí zazněly blížící se kroky, provázené vážným a poučlivým hlasem muže, který promlouval cosi o hvězdách, zkrátka o čemsi vzdáleném a nezajímavém, co se Petra netýkalo a o čem neměl valného ponětí. Ale protože si byl rozumně a zdravě předsevzal, že se nevyhne ani jediné příležitosti, aby navázal styky s obyvateli paláce, poodstoupil do středu dvorany a zaujal vážný a zdvořilý postoj přicházejícím krokům vstříc, jak to byl bezpočtukrát s prospěchem učinil, když ještě byl panošem na pražském dvoře. A jak tak stál čekaje, kdože se to vynoří z chodby ústící do Rytířské síně, zaslechl něco, co způsobilo, že mu lehce a ne nepříjemně zamrazilo v zádech, neboť neznámý muž nazval osobu, již poučoval o astronomii, princeznou, přesněji: svou princezničkou, *principessina mia*.

- Ano, tak tomu a nejinak, *principessina mia*: kdybychom se dovedli povznést nad zemi a postupně ztráceli svůj nynější obzor, nastala by chvíle, kdy bychom zeměkouli uviděli jako hvězdu.

- A ta hvězda by svítila? otázal se dívčí hlas.

- Zajisté, *principessina mia*, svítila by tak, jako svítí Venuše a Mars a statisíce tisíců jiných hvězd, zářících v nekonečných dálkách a zdánlivě se klenoucích nad naším poloostrovem.

- A kdo by ji rozsvítil?

Výborně, *principessina mia*, pomyslí si Petr. Toť správně prostoduchá otázka, hodná člověka, který se řídí svým vlastním rozumem a úsudkem; já, přiznám se ti, bych se zeptal právě tak. A zatímco učitel, zřejmě nešťasten, se snažil poučit svou urozenou žačku, že by ji, totiž zeměkouli, nikdo nerozsvítil, protože ona už svítí světlem, jež jí propůjčuje slunce, jenže nám se to světlo, dokud sedíme na zemi, jeví jinak, mdlejší a rozptýlenější světla, jímž září tělesa vzdálených hvězd, už vkročili do dvorany.

Princezna, o níž Petr později zvěděl, že jí bylo dáno jméno Isotta, byla asi patnáctiletá dívka s tváří dítěte, a to dítěte hýčkaného a zhýčkaného, neboť si byla dobře vědoma své výjimečnosti a jedinečnosti, jakož i toho, že úcta, kterou jí všichni vzdávají, jí plně a právem přináleží, a proto se nesla vzpřímeně a pyšně a její oči, hnědé se zlatavým přísvitem, hleděly vpřed zpříma a pozorně a neuhýbavě; ale protože zřejmě už nebyla dítětem, neboť její poprsí se pěkně klenulo nad vysokým přepásáním šatu, a i boky měla útlé sice, ale už naplno po žensku vyvinuté, zmíněná naivní dětskost její čisté, myšlenkou nebo utrpením nepoznamenané tváře, jejího zvědavě zašpičatělého nosíku, jehož sedlaně prohnutý tvar splýval čistou a příjemnou křivkou, jak tomu bývá u dětí, s vypuklinou bílého, klidného čela, působila kontrastem tak úchvatným a dráždivým, že ta dětskost nakonec, blíže uváženo, vůbec nebyla dětská, jsouc naopak velmi sexy – tak svrchovaně sexy, že bylo až napodiv, jak je možno být tak sexy a zůstatvati přitom rádnou, decentní princezničkou.

Jak víme, Petr ji už jednou uviděl při své hrdinné exhibici na *piazza Monumentale*, stojící na balkóně ve společnosti svých věvodských rodičů, ale nyní, kdy octnuv se jí tváří v tvář zblízka a dvorně se ukloniv, stal se předmětem jejího plného hnědozlatavého pohledění, pocítil, jak krev stoupá do jeho mužných lící bojovného anděla.

– Aj, náš nový *arbiter linguae latinae*, řekla princezna a ustala ve svém spění – neboť její vzdušně plavný způsob chůze nelze lépe označit než jako spění – kdežto její preceptor, malý tlustý pán, celý ve vyrudle oblýskaném černém, ještě poodešel dva tři kroky, než s netrpělivým výrazem následoval jejího příkladu a také se zastavil.

– Nuže, milý arbitře, abyste si zasloužil chlebiček, který u nás budete jíst, pomozte, prosím, mé ubohé paměti – nemohu si vzpo-

menout, jaké prapodivné jméno se dává perfektu v takové větě, jako je například *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci*.

Pokud princezna chtěla *arbitera linguae latinae* zkoupat, jako že asi chtěla, nemohla mu dát otázku záludnější, neboť čím lépe a svobodněji a samozřejměji někdo ovládá cizí jazyk, ať živý, ať mrtvý, tím méně lze u něho předpokládat, že se vyzná i v teoretické gramatice a její suchopárné terminologii. Ale Petr byl z těch, kteří když jednou něco slyšeli a vzali na vědomí, uchovávají to v paměti jednou provždy; proto když potlačil pocit nelibosti, jež v něm princezna vyvolala svou netaktní poznámkou o chlebičku, jež tu bude jíst, a i tím, že se na něho obrátila jakožto na *arbitera linguae latinae*, jako by se nebyl před krátkým časem vyznamenal před jejíma očima něčím daleko zajímavějším, než je znalost latiny, odpověděl se zdvořilým úsměvem:

– Věru nevím, jak jsem si zasloužil výsostně čestného a odpovědného titulu *arbitera linguae latinae*, jímž mě Jeho Výsost panévoda ráčil obdařiti, ač zajisté krátká rozmluva, kterou jsem měl tu čest s ním vést jazykem Ciceronovým, nebyla dostatečným důkazem mé způsobilosti. Leč co panovník určí, proti tomu není odvolání, a já, dotázán jeho nejmilostivější dcerou, odpovídám: Toto perfektum se nazývá gnómickým, a latiníci je rádi užívají v mravních sentencích a přirovnáních, aby tak zdůraznili jejich obecnou a nadčasovou platnost, jako například: *Veluti, qui anguem pressit*, což znamená Jako ten, kdo šlápně na hada, nebo...

Byla to dobrá odpověď, hodná nejen *arbitera linguae latinae*, ale i *arbitera rhetoricae*, jímž Petr rovněž byl; nicméně nedostal se v ní dále než k tomu „nebo“, neboť princeznička ho přerušila výkřikem.

– Kdo šlápně na hada! zvolala. – On se odváží mluvit v mé přítomnosti o něčem takovém!

– Prosím vás pokorně o prominutí, Madonno, řekl Petr, velmi polekán jejím výrazem štitivého odporu. – Ale osměluji se podotknout, že jsem, přesně vyjádřeno, nemluvil o tom, co urazilo – aniž jsem to mohl předvídati – váš sluch, čehož nikdy nepřestanu želeť – já o tom nemluvil, nýbrž uvedl jsem to pouze jako gramatikálně typický příklad onoho přirovnání, v němž se doporučuje užít gnómického perfekta.

– Děkuji za poučení, řekla princezna ledově. – A jestliže vás vskutku nenapadl jiný příklad toho vašeho *gnostického* perfekta než právě ten o hadech, mějte mé odpuštění. – Krátce a odměřeně kývla svým sedlaným profilem, vzala svého tlustého učitele za loket a spěla dál. – A teď je nanovo zase na vás, abyste mě poučoval a všechno mi objasňoval a vysvětloval; ach, já tak toužím po poučování, objasňování, vysvětlování! Nu, jak to bylo s těmi vašimi hvězdami, které se klenou nad Itálií jen zdánlivě? Ale o tom ne, to už vím; povězte mi raději, kdo tedy rozsvítí tu vaši zeměkouli, když vyletíme do povětří?

A Petr, zdrcen, ji sledoval rozháraným zrakem, jak spěje dvoranou, odvlékajíc preceptora, a říkal si polohlasem: Caramba, caramba. Odebral se pak do svého apartmá a sedl si na přeskvošné lože s polštáři krumplovanými zlatými stuhami a ornamenty, což sice bylo úchvatné napohled, ale bezpochyby to překáželo při spaní, a několikrát se bouchl pěstí do hlavy. Caramba, opakoval, to snad ani není možné, caramba, fracek jeden, caramba, to máš z toho, že si začínáš s princeznami. A chtělo se mu plakat a chtělo se mu smát a chtělo se mu rozběhnout se za ní a chtělo se mu kousat dracouny na polštářích, ale neučinil nic, než že nehybně seděl dál jako praštěný, jímž vskutku byl, neboť se nanovo a napořád bouchal do hlavy a říkal caramba, caramba. Zvyklý nic si nepředstírat a nic si nenamlouvat, uvědomoval si naplno, že to, co

ho právě postihlo, je klasický případ tak řečeného *coup de foudre* neboli lásky na první pohled a že od této chvíle veškerý lidský svět kolem něho je rozdělen na dva tábory, první z nichž je zastoupen jen jednou jedinou osobou, princeznou Isottou, jedinečnou, nenahraditelnou a neopakovatelnou; a věděl také, že příběh, před chvílí zahájený, nezůstane trčet na místě a bude pokračovat a rozvíjet se přinejmenším už proto, že on, Petr, je povinen své mužné cti směle a bez skrupulí kráčet za hlasem svého srdce. Bylo mu jasné i to, že okolnost, že hrdinkou tohoto nadcházejícího příběhu je sama dcera panovníkova, je nadobro fatální: i když všechno půjde jako na drátkách a jemu, Petrovi, se podaří získat princeznu přízeň, bude mu těžko přesvědčit závistivý a nepřející svět, že on, Petr, jedná nikoli z vypočítavosti, ale z čisté a nezištné lásky; bude to věru těžké, tím těžší, že ani on sám si není zcela jist, že by se do princezny Isotty zamiloval, tak jak se do ní zamiloval, kdyby náhodou nebyla princeznou, nýbrž například hezkou pokojskou. Zajisté, zajisté, je to fatální, osudné a neblahé, ale naproti tomu je to také výsostně šťastné a nadobyčej příznivé, neboť chce-li on, Petr, dospět k výšinám a stát se chloubou a požehnáním lidského rodu, nemůže hrát jinou hru než tu nejvyšší, a když už se zamiluje, nemůže se zamilovat než do princezny; což se stalo. To jediné, na čem v nejbližším čase záleží, jest otázka, jak se s princeznou sblížit a napravit, co možná, kdož ví, bylo pokaženo.

Jako odpověď na toto přemýšlení se ozvalo zaškrábání na dveře a vstoupil vysoký, kostnatý stařec, provázený hubeným, tichounkým chlapcem; představil se Petrovi jako Hans Schütze, mistr krejčovský, a přichází prý z rozkazu pana vévody, aby panu Kukaňovi z Kukaně vzal míru na šaty. Jeho Výsost pan vévoda, sám nejelegantnější muž Itálie, si velmi potrpí na to, aby jeho dvořanstvo bylo jemně oblečeno, a proto nakázal, aby on, Hans Schütze,

zhotovil panu z Kukaně několik nejnnutnějších oděvů pro různé příležitosti, především pro ples, lov a vycházku.

Petr tím byl potěšen, víc než by to byl při své nezištnosti a mužné síle svého charakteru a chvalitebném nedostatku ješitnosti považoval za možné, neboť to znamenalo, že vévoda nemínil svou přízeň, již mu projevil, omezit jen na lichotné provolání na balkóně před tváří rozrušeného lidu a na přidělení přepychového kvartýru, v němž naposledy prý bydlel při své návštěvě Stramby sám král neapolský, což bylo pro Petra zajisté lichotivé, ale také znepokojivé, neboť bylo zhora nepravděpodobné, že mu bude přáno v tak významném apartmá ostávat trvale; rovněž se mu líbilo, že mistr Schütze zaškrábal na dveře, namísto aby na ně byl posprostu zaklepal, což znamenalo, že na strambském dvoře, přesněji na jeho, Petrově dvoře, se dbá týchž jemných mravů, jež byly zákonem na císařském dvoře v Praze; a byl rovněž rád, že se zbavil mrzuté, tiché, ale naléhavé starosti, jež se prve provalovala na dně jeho rozháraných myšlenek, jakže se má k princezně společensky přiblížit, když má prázdné kapsy – o nějakém platu, jež by za svou trojnásobnou úřední hodnotu měl pobírat, nebyla dosud řeč, a není ani třeba zvlášť podotýkat, že poctivě vrátil vak s penězi, jež mu svěřil Giovanni – a jediné šaty, jež vlastnil, cestou po Itálii silně zvětšely. Proto ochotně přivolil, aby mistr Schütze vyjádřil v cifrách výtečnosti jeho urostlé postavy.

– Krk čtrnáct, diktoval mistr Schütze svému plavovlasému pomocníkovi. – Život šestnáct a půl, dvacet devět, záda osm, prsa třicet devět, pas třicet dva. Pán je tenký v pase, to je dobře, ale chyba je, že letošní móda předpisuje kabátec v pase rovný, neprobraný, dlouhý až pod boky, s dvěma šůsky vzadu, což je španělská vymoženost, čert aby ji vzal, však my Němci dobře víme, proč nepatřičným zjevům říkáme *das kommt mir spanisch vor*, to

mi připadá španělské. Rukáv po loket dvacet rovných, celý třicet jedna. Vévoda trvá na tom, aby panstvo od dvora se oblékalo podle módy, neboť privilej oblékat se podle vlastního vkusu náleží jen jemu. Šijeme mu podle vlastnoručních návrhů dvorského malíře Rinalda Arrghetta, čuňákovi.

– Pardon? řekl Petr překvapen.

– Paže čtrnáct, zápěstí sedm, řekl pokojně mistr Schütze. – Tak tak, čuňák to je. Ten obleček, jež měl včera na dobročinném plese, to přece byla nádhera.

– Všiml jsem si, řekl Petr.

– Šestadvacet děvčat si na něm kazilo oči celou noc a celý den, pokračoval mistr Schütze, – a on, prase, všechno zleje vínem a oblek se může zahodit. Protože vévoda nedovolí, aby někdo po něm nosil odložené šaty. Vévodkyně dovolí, ale musejí se vždycky po ní přešít. Ach vévodkyně, to je dáma. Když francouzská královna uviděla její ruce, zezelenala závistí a zeptala se jí, jak to dělá, že ty její ruce jsou tak běloučké a měkké, a vévodkyně je tak hodná a má tak zlaté srdce, že jí prozradila, že si na ně navléká na noc rukavice z daňčí kůže, zevnitř napuštěné zvláštní mastí, a že jí, královně, takové rukavice pošle. Boky třicet osm, máš to? Hergot, nelelkuj a piš, co ti diktují, říkám boky třicet osm, to jsou, panečku, boky. A vévodkyně královně opravdu ty rukavice poslala, jenže bylo horké léto a ten tuk uvnitř se na té dlouhé cestě ze Stramby do Francie zkazil a zasmrádl. U dvora v Paříži, když ten prezent došel, si ucpávali nosy, ale královna řekla: Nevadí, když to nosí vévodkyně ze Stramby, budu to nosit taky. A nosila to. To aby pán viděl, jakou reputaci má naše vévodkyně.

Petr se smál, ale mistr Schütze zůstal vážný.

– Ano, má reputaci, ale plně si ji zaslouží, pokračoval. – *Eine Dame, eine wirkliche Dame*, i když má své slabosti, ale kdo už nemá

své slabosti? Třebas ta její idiotka, *Bianca matta*. Chcete-li obstát u strambského dvora, Herr von Kukan, střežte se utrousit křivé slůvko o idiotce naší vévodkyně, její první dámě! Vévodkyně ji považuje za něco jako boží zjevení. Vévodkyně je nemilosrdná ke každému, kdo k Biance projeví odpor a ošklivost. Jeden dvorský kapelmajstr, a byl to, prosím, Němec jako já, muzikant tělem a duší bohem nadaný, se odvážil před Biancou okázale si ucpat nos, protože ta dvorní dáma, odpustíte-li mi ten drsný výraz, smrdí jako *Putzloch*, a ani se neptejte, jak to s ním dopadlo. Sedí ještě teď. A ještě něco, Herr von Kukan. Kdyby se vám náhodou stalo, že by si vévodkyně přála s vámi rozmlouvat, jako že se vám to asi nestane, protože podle dvorského ceremoniálu je to náramně těžká věc, ale kdyby přece, Herr von Kukan, ať vás probůh ani nenapadne se vyjádřit jinak než uctivě a s porozuměním o těch jejích zázračných kamenech, které člověku přinášejí štěstí, a o astrálních vlivech a dobrých tatvách a špatných tatvách a poselstvích ze zászvětna a jak už se jmenuje všechn ten cajk, který vévodkyně pěstuje, zkrátka o té její magii. Tak asi před rokem obchodní zástupce Rakouska, který měl na našem dvoře hezkou sinekuru a vůbec příjemný život, se dopustil té neprozřetelnosti, že v přítomnosti paní vévodkyně všechnu magii prohlásil za blbost a babskou pověru a švindl, a to jste měl vidět, Herr von Kukan, jak jel.

– Jel? řekl Petr. – A kam?

– Domů, do Rakouska, řekl mistr Schütze, – ani přespat v Strambě mu už nedovolili, a hned na místě aby pakoval kufry a pryč, pryč tam, odkud přišel. Kalhotky uděláme nafouknuté, krátké do půli stehén, ano? To se rozumí, člověk nechápe, k čemu a nač by takový obchodní zástupce potřeboval věřit v magii a ve všelijaké ty čáry máry, ale dvorský život je už jednou takový, na to si zvyknete, pokud vám bude dopřáno se u nás ohřát.

– A což vévodova dcera? řekl Petr. – Jaká ta je?

– Jako princezna Isotta? řekl mistr Schütze. – Aj, to je anděl. Sice je namyšlená až bůh brání, drzá jako opice, zlá, hubatá, sobecká, svéhlavá, vzpurná, ztřeštěná, ale to nic, Herr von Kukan, to přece jsou vesměs vlastnosti, které si taková vévodova dcera může dovolit a které k ní patří, a tak nechybím, když říkám, že princezna Isotta je anděl. Ovšem pravda, že žádná společnice s ní nevydrží a každý preceptor, kterého jí přidělí, uteče – její poslední učitel hudby se dokonce oběsil, nikdo neví proč, možná že se do ní, pitomec, zamiloval, ale jisto je, že ho jednoho rána našli oběšeného na klíce. Ne aby vás napadlo, Herr von Kukan, se princezně dvořit a vrhat na ni zamilované pohledy, anebo dokonce, *um Gotteswillen*, napsat na ni básničku, to by to s vámi špatně dopadlo, Herr von Kukan, zrovna jako s tím preceptorem. Tak nejprve ušijeme pánovi oblek pro zítřejší dvorský ples, jež vévoda pořádá na oslavu já nevím čeho, snad smrti *capitana di giustizia*, to je přece šaškárna, jakou svět neviděl. Ušijeme něco jednoduchého, aby vévoda nežárnil, ale apartního, aby mi pán neudělal ostudu, navrhuji kabátec z fialového atlasu, to jsme tu už dávno neměli, uzavřený až ke krku, stříbrné kuličkové zapínání, hezky vycpané na prsou až k pasu, to se teď nosí a pán je beztak v prsou chudý, hubený, já vím, já vím, svaly jako železo, ale to se v dobře ušitém obleku nevidí – úzké šarlatové rukávy, jen málo nabírané pod rameny, průstřihy docela kratičké a sestavené do tří věncových kruhů kolem dokola paže, nohavice rovněž šarlatové, to bude něco zvlášť speciálního pro pana *arbitera linguae latinae a golfonniera di giustizia*. Ale nic si z toho nedělejte, pane von Kukan, že vám vévoda přidělil jen takové skromné úřady, které vám nedávají žádnou moc a z kterých, nerad bych se mýlil, nezbohatnete – deset, čtyři, jednadvacet a půl, máš to? Nespi mi tady a piš, řekl jsem kalhoty délka strany deset, krok čtyři, síla

stehna dvacet jedna a půl. Protože tady u dvora je dobře být tišší trávy, vévoda sice je hodný pán, ale ukrutně, ukrutně podezřivý – po tom svinstvu, které mu provedl jeho *Busenfreund* hrabě Odorico, ani není čemu se divit.

– Co provedl vévodovi hrabě Gambarini? zeptal se Petr.

– Pán to neví? podivil se mistr Schütze. – Ale abych nezapomněl na střevíce, dám je šít, zajisté, jenže není možno, aby byly hotové do zítřejšího večera, a proto doporučuji něco elegantního z našeho skladu, nejlépe střízlivý tvar s tupými špicemi, stříbrné podpatky, když už ty knoflíky máme také stříbrné. Někteří lepší páni nosí ty podpatky duté a chovají v nich stočenou ocelovou pilku, to kdyby se stalo a oni byli uvrženi do žaláře a nezbývalo jim než přepilovat mříže – takoví bambulové, kteří by nedovedli vytáhnout hřebík ze stěny, natož aby byli s to si rozšroubovat kramflek a přepilovat mříž a spustit se z věže po rozcupovaném lajntuchu a utrhnout se a zlomit si nohu, a i s tou zlomenou nohou ještě ubránit se stráží a pláchnout, jak to udělal Benvenuto Cellini, ale to nic, to nic, duté kramfleky s pilkami uvnitř jsou nóbl, a proti tomu se nedá nic namítat. Tak tedy Herr von Kukan neví, co hrabě Gambarini vlastně spáchal – ale to přece ví každé dítě, to patří k všeobecnému vzdělání. Jak známo, vévoda Tankred je zvyklý na šláftruňk, na nápitek před spaním, jinak by neusnul, a svého času hrabě Gambarini, ach, to byl náramný pán, podplatil lokaje, aby mu ten šláftruňk otrávil. *So eine Gemeinheit!* Jistě zatřepal hodně pytlíkem, než toho lokaje pohnul k takové ničemnosti, protože to byl sluha starý a slušný, jak už dnes sluhové nebývají, ale pohnul ho přece. Ale co čert nechtěl! Když ten sluha nesl vévodovi ten otrávený šláftruňk, udělalo se mu zle, asi z rozčilení, jenže on nevěděl, že je to jen z rozčilení, a myslel si, že hrabě otrávil také jeho, aby se zbavil svědka. A tak padl před vévodou na kolena a všechno mu

vyklopil. Vévoda honem poslal ke Gambarinimu biřice, aby ho zatkli, ale Gambarini se dovtípil, že něco neklape, a včas upláchl v ženských šatech. Od té doby vévoda ukrutně zatrpkl a zanevřel na lidi, a ani se mu nedivím. Komu mám věřit, říká, když i takový Odorico Gambarini, kterého jsem měl rád a s kterým jsem se bavíval o vysokých filosofických otázkách, mě chtěl zavraždit. A tak vraždí on sám, vévoda, až se celá Stramba třese. Buďte rád, buďte rád, Herr von Kukan, že jste tím, čím jste, a že vévodu nemůže ani napadnout, že byste měl zálsusk na jeho trůn, protože kdyby ho to napadlo, bylo by s vámi veta. Jako jeho poslední komoří, jistý Alessandro Sicurano, slušný a pořádný člověk. Nikdo neví, co je na tom pravdy, ale jisto je, že vévoda si vzal do hlavy, že Sicurano proti němu kuje pikle, a Sicurano se na mučení ke všemu doznal, bodejt by se nepřiznal ke všemu, když mu začnou vrážet žhavé hřebíky za nehty – tedy ke všemu se doznal, ubohý Alessandro Sicurano, a ještě do toho vtáhl hromadu nevinných lidí, kteří se také ke všemu doznali, když je kat obul do španělských bot, a polovička z nich byla oběšena, a ti, co nebyli oběšeni, touto dobou sedí v žalářích rovnou pod našima nohama, Herr von Kukan, a čekají, jak to s nimi dopadne. Sicurano nebyl oběšen, on byl vpleten do kola, mohl jste ho na tom kole vidět, když jste včera přijížděl do Stramby, možná že ještě žije, protože ho lámali teprve včera odpoledne.

– Už nežije, řekl Petr. – Já jsem mu prostřelil hlavu.

Mistr Schütze udiveně zdvihl své vodnaté oči.

– A proč, smím-li se zeptat? Proč jste mu ráčil prostřelit hlavu?

– Rána z milosti, řekl Petr. – Aby netrpěl. Slitoval jsem se nad ním.

– Aj, takové věci nedělejte, nechcete-li sám skončit na kole, řekl mistr Schütze. – Doufejme, že vás nikdo neviděl. Něco takového

jako *misericordia* se v Strambě nevyplácí a nedoporučuje. Aj, aj, to by vás mohlo přijít draho, to vaše slitování.

– Teď, když je mrtev *capitano di giustizia*, snad všechno bude lepší, řekl Petr.

Mistr Schütze se zasmál bezzubými ústy.

– Naivko, řekl. – *Capitano di giustizia* byl nastrčená figura, a měl už namále, protože kradl více, než jeho úřadu příslušelo, a vévoda se začal bát i jeho. A protože papež marodí a je zapleten do války s Benátkami, byla právě ta nejpříhodnější doba, abyste na něj vy, Herr von Kukan, vypálil svůj výstřel. Děkuji vám, pane von Kukan, že jste mi tak hezky držel při braní míry, páni jsou obyčejně netrpěliví a všelijak se vrtí, šaty budou do plesu hotovy.

Ples v Sala degli Angeli

Zahájení plesu bylo určeno na osmou hodinu večerní, což v mezinárodním dvorském nářečí znamenalo, že v osm hodin nula nula panovník se svou rodinou vkročí do plesové síně a že pozvaní hosté tou dobou už mají být do jednoho na místě. Petr Kukaň z Kukaně zvolil pro své první *entrée* do vysoké strambské společnosti chvíli, jež se mu zdála nejvhodnější, totiž přesně tři minuty před osmou, neboť věděl ze svých bohatých zkušeností od pražského dvora, že je-li neodpuštělným *faux pas* přijít pozdě, když vznešený hostitel je už na místě, je taktéž nevhodné se objevit předčasně; tak si počínají pouze nervózní a nedočkaví a jemností vybraných mravů neznalí nováčci a vůbec lidé menšího významu. Lidé vznešení a zkušenější lepšího světa, vysocí hodnostáři a zástupci cizích vlád dávají se ohlásit v rozmezí těch deseti minut, jež předchází posledním pěti minutám před začátkem; proto zjeví-li se Petr v plesové síni dvě minuty poté, kdy tento příliv nejjemnějších z jemných už bude zakončen, projeví tím chvalitebnou míru skromnosti, aniž si zadá na své hrdosti, a současně tím také podá důkaz své podivuhodné sebevlády a sebejistoty, neboť při všech svých strategicko-společenských přednostech je tato mezní chvíle příchodu *un peu risquée*, drobátko riskantní, vždyť mohlo by se stát, že by se panovníkovi předbíhaly hodinky, takže on, Petr, by se s ním třeba srazil u vchodu, což by bylo, jak každý uzná, hrůzyplné a neodčinitelné. Ale Petr se spolehl na to, že u strambského dvora, jak víme, u jeho dvora, všechno probíhá správně a podle regulí, a nemýlil se.

Plesovou síň byl nádherný a daleko za hranicemi vévodství proslavený sál tak řečený Andělský, *Sala degli Angeli*, neboť jeho

jediným, zato v nesčetných obměnách opakovaným dekoračním motivem byli andělé, stvoření štětcem vévodova nesmrtelného portrétisty Agnola Bronzina, jakož i vydlabaní ze dřeva a vytesaní z mramoru a odlití z kovu a vyřezaní ze slonoviny umělci nikterak méně zvučných jmen než Jacopo Sansovino a Tiziano Aspetti, a dokonce i – jde tu o čtyři bronzové andílky či spíše amorky, nesoucí v baculatých ručkách mísu na ovoce a zdobící v *Sala degli Angeli* krbovou římsu, podpíranou dvěma mramorovými anděly – někdejší majitel výtečné pušky Broccardo, Benvenuto Cellini. Obrovští cherubové, namalovaní na stěně, chránili obnaženými meči zlatý vévodský trůn, stojící na pódiu v pozadí sálu, a křídlatí serafové se vznášeli nad okny a na stropěch, a andělci si hověli na obláčkách a vyhřívali si na sluníčku růžové prdelky, a jiní andělé poletovali a pěli a hráli na loutny a zbožňovali Hospodina horoucími zraky a metalí šípy a rozhazovali květy a zastírali si tváře nad lidskými nepravostmi, zkrátka vedli si přesně po andělsku, a docela dole nad podlahou svíjeli se v hrůze a v mukách padlí andělé, zčernalí svými vlastními hříchy.

Sál, skvěle ozářený tisícerými svícemi, byl už plný pánů a dam, tlumeně a bez nejmenší pochyby duchaplně hovořících za diskrétního doprovodu hudby, linoucí se vzhůru z balustrády, zdobené dřevěnými pozlacenými anděly; andělské hlasy, soprán a alt, tlumeně hudly za doprovodu flétny kanconetu *Proč odtáhl jsi svoje ústa, krutý, roztomilý výplod Merry Old Englandu*, jež importovali na evropský kontinent angličtí madrigalisté. Všichni hosté byli v novém, neboť věru nebylo rozumně myslitelné, že by se tu někdo byl objevil v téměř úboru, jež měl na sobě především na dobročinném plese u nebožtíka *capitana di giustizia*, a všichni byli dobře umytí, nakadeření a napudrovaní a navonění a zářili všemi barvami hedvábí a kmentu, brokátu a atlasu, a sršeli studenými

blesky d mant  a saf r ; při ohl sen  Petrova cizokrajného jména do jednoho s neskrývaným zájmem otočili hlavy ke vchodu, a a  zajisté neznali obraz bojovného archanděla Michaela z pražského minoritského kostela, jehož byl Petr živou kopií, takže nemohli tušit, do jaké míry jeho přítomnost v *Sala degli Angeli* je p  hodn , p  v tali ho, jakmile se objevil u vchodu, potleskem a voláním bravo; odchovanci doby, jež do t  míry přála osobn  neohroženosti, že kr lov  a kn  zata chodívali, hlavy obna en , za rakvemi svých padlých vojevůdců, oslavovali v Petrovi hrdinu dne. A tak procházel mezi nimi jako v nepravd podobn m snu, p  kvapen a nad veškerou míru polichocen a dojat, a bylo mu třeba sebrat všechen svůj spole ensk  um a sebevládu, aby neztratil hlavu a nezrozpa it l a vydržel se dvorn  a neutr ln  usmívat.

Před ním, obrácen k němu tv  r  a ustupuje dozadu, vzn   el se uhlazen  mal  p n, jehož střevíce byly opatřeny podpatky tak vysokými, že by se do nich vešly tři sto en  pilky na železo, v vodsk  *ma tre des cérémonies*, strambsk  vydání monsieur Ferrala, jak se dalo soudit podle pлавn  virtu zn  rozm chlosti jeho pohybů, a hlavn  podle dlouh  dirigentsk  hole, nahoře opat en  roztomil m and lsk m k rid lkem, j   třímal v pravici a týkal j  do podlahy a zdvihal ji ke stropu a graci zn  j  pohupoval. Zdálo se, že Petra někam vede, a vskutku tak činil, z  iv  se usmívaje veve  mi zuby a l kaje ho  hledn mi poklonkami a ukazatelsk mi pohyby dlan , a Petr vbrzku pochopil, kam: *ma tre des cérémonies* mu razil cestu k Giovannimu, kter  st l v protilehl m koutu s lu ve společnosti hezounk  dámy s dlouhou šňůrou perel, několikrát obtočenou kolem krku. Jakmile ho spatřil, Petr k němu s vesel m úsměvem zam  il, a *ma tre des cérémonies*, ježto splnil svůj úkol, ukláněje se, ustoupil do pozadí.

Aj, velická chvíle! Být už tehdy vynalezen fotografický aparát, nepochybně by v tomto okamžiku zacvakaly desítky spouští a obrázky Petra, přistupujícího k Giovannimu, by se nazítrí objevily ve všech místních novinách s palcovými titulky ZE LVÍ KLECE DO ANDĚLSKÉHO SÁLU nebo RADOSTNÉ SETKÁNÍ VĚRNÝCH PŘÁTEL nebo HRABĚ GAMBARINI SE VÍTÁ SE SVÝM ZACHRÁNCEM nebo CHRABROST A UROZENOST V OBJETÍ. Giovanni totiž, nastrojený do překrásného obleku, jež pro něj dosti možná navrhl sám dezajnér úborů vévodových, neboť byl nadobycěj rafinovaný, provedený výhradně jen ve dvou barvách, jasně žluté a uhlově černé – Giovanni tedy, když uviděl Petra, provedl něco nejvýš vhodného a působivého: rozevřel náruč, a než přítele přivinul na svou hrud', zvolal:

– Můj drahý *schiopetti*!

Kdo se řízením osudu stal středem obecné pozornosti, velmi snadno dosahuje šprýmařských úspěchů, neboť každé jeho žertovné slůvko bývá přijímáno s pochvalou a uznáním; tak i výraz *můj drahý schiopetti*, to jest můj drahý střelče, jímž Giovanni oslovil Petra, vyvolalo u pánů a dam, již kolem obou přátel utvořili kruh, lichotivé zaševelení smíchu; žel Giovanni, snad chtěje zvýšit efekt svých velezdařilých úvodních slov, naopak jej pokazil tím, že dodal:

– Máš štěstí, že nežiješ v době mého slavného předka Federiga, který tolik nenáviděl střelné zbraně, že dal jednomu zajatému *schiopettimu* usekat ruce a vypíchat oči.

Nastalo to, čemu se říká *tabló*, to jest naprosté ustrnutí nad něčím nehorázným výrokem. Ale Petr se nepřestal usmívat a odpověděl:

– Zajisté, příteli, okolnost, že za našich časů se běžně užívá střelných zbraní, se ukázala velmi šťastnou, především, troufám si tvrdit, pro tebe.

Zbožňovali-li lidé oněch vzdálených, ale v našich myslích přítomných dob projevy osobní odvahy, čím šílenější, tím lépe, dařili sympatií o nic menší lidi, jimž se dostalo daru výmluvnosti – povšimli jsme si, že i prostá hospodská Finetta pochválila proud vynalézavých nadávek, jimiž dobrý strýček Tankred zahrnul Giovanniho, přitakavou poznámkou *parla benissimo* – a ze všeho nejvýše oceňovali schopnost okamžité repliky; proto se Petrovi na jeho prosté odražení Giovanniho nemotorné hrubosti dostalo potlesku, a operlená dáma, jíž se Giovanni dvořil, dokonce zvolala:

– Výborná odpověď, hodná *arbitera rhetoricae*!

Giovannimu zrudlo čelo.

– Děkuji vám, signora, že jste pomohla mé ubohé paměti, řekl. – Věru nemohl jsem si vzpomenout, jak se jmenuje ten podivný úřad, kterým Jeho Výsost ráčil pověřit pana z Kukaně. Co je to vlastně, *arbiter rhetoricae*, a k čemu je to dobré?

– K něčemu podobnému jako úřad vrchního kustoda vévodských uměleckých sbírek, řekl Petr. – Ovšem s tím rozdílem, že já jsem rétoriku opravdu studoval.

První veřejné setkání obou přátel se tedy nečekaně proměnilo v slovní potyčku, ale protože víme, že co se má rádo, to se rádo škádlí, můžeme je nicméně bez výhrad označit jako slušný společenský sukces. Mezitím už uplynuly ony tři minuty, jež ve chvíli Petrova *entrée* zbývaly do osmé, a právě když hodiny na kostelní věži začaly odbíjet, muzikanti na andělské balustrádě spustili na znamení příchodu panovnické rodiny intrádu; ale dříve než se vévoda objevil ve vchodu mezi drapériemi, jež rozhrnuli dva lokajové, do *Sala degli Angeli* se vhrnul, divoce pádě na krátkých, křivých nožkách, maličký, tlustý, ale nádherně oblečený chlapík s těstovitou kulatou tváří, ozdobenou vousy, upravenými přesně podle vévodova vzoru; i jeho účes byl napodoben podle účesu vé-

vodova a taktěž baret, jen s tím rozdílem, že byl ozdoben ne vzácnou kožišinkou, nýbrž svěží zelenou travičkou – ano, přesně tak: na šaškově hlavokrytu rostl maličký, pečlivě přistřižený trávníček, jeho vlastní to roztomilý vynález, který už dlouho budil pobavený podiv strambské dvorní společnosti a podněcoval znovu a znovu obnovované pokusy se dopátrat, jak tohoto miniaturního zázraku bylo dosaženo a není-li ten trávníček koncem konců umělý; ale nikoliv, byla to travička nefalšovaná, pravá, a rostla z hliněného pórovitého tácku, který byl do baretu vmontován, a Cono – takto se šašek jmenoval – ji dvakrát denně svědomitě zaléval droboulinkou kropenkou. Pelášil, kormidluje a raze si cestu krátkýma tlustýma rukama, rovnou k vévodskému trůnu a vyskočil na něj oběma nohama.

– Vězte, moji drazí poddaní, zakrákoral, bradu povystrčenu, jak to činíval vévoda, když promlouval k lidu, – že jsme se tu shromáždili na oslavu toho, že my, vévoda Tankred d’Albula První, jsme podali všemu vděčnému obyvatelstvu Stramby radostný důkaz toho, že nejsme tak beznadějně pitomí, jak se všeobecně mělo za to, neb ještě dovedeme, a to v pravý čas, dělat nádherné kotrmelce! – A v předstíraném úleku vytřeštil oči a dal se na útěk, cestou metaje hvězdice a kozelce, před Jeho Výsostí, jehož byl karikaturou a který se se svou chotí a dcerou vážně blížil špalírem uklánějících se pánů a dam, ustrnulých v hluboké reverenci. Vévodkyně, náznakem opřená o jeho rámě, vedla za ruku jako malé dítě podivnou, nevzhlednou, pitomě se usmívající širokými kolozubými ústy, červenou v tváři a šilhavou malou ženulinku, zavalitou a kolébavou jako kachna: byla to *Bianca matta*, vévodkyněna idiotka, předmět její *beneficenza permanente*, anebo, jak tvrdili pomlouvači, šeredka, v jejíž společnosti se vévodkyně tak ráda vystavovala očím veřejnosti hlavně proto, aby se od její slaboduché ohyzdnosti

výhodně odrážela její vlastní oduševnělá krása. Vévoda, tentokrát v lahvově zeleném úboru s červenými pruhy, krk opět obnažený až po klíční kosti, vedl za ruku, přesněji za zdvižené konečky prstů, kterých se nepatrně dotýkal, svou dceru, již znamenitě slušela malá zlatá korunka, koketně šikmo vsazená do vlasů, hladce vyčesaných a na temeni stažených do plochého tvrdého žíhonu, tak aby celek účesu byl co nejmenší a nejnižší a aby nerušil a naopak prodloužil vypouklou linii princeznina čela, splývající, jak jsme už měli příležitost uznamenat, sladce naivní křivkou se sedlaným profilem jejího dětského nosíku. Byla tak nadpozemsky krásná ve svém bílém krajkovém rouchu, vysoko, až pod ňadry přepásaném, a právě pro tuto nadpozemskost tak pozemsky přitažlivá a láková a žádoucí, že Petrovi při pohledu na ni zatrnuly zuby a tep srdce se mu zrychlil a po zádech mu přeběhlo teplo i mráz, a pocítil touhu nikoliv vzít ji do náruče a políbit ji na růžová ústa, neboť tu bylo příliš mnoho lidí, ale zaskvíti se před jejíma očima a vyrůst před ní do obří výše, tak aby byla bez sebe obdivem a úžasem. Ale uvědomoval si, že to nebude tak snadné, neboť na rozdíl od její matky, jež nešetřila úsměvy, výraz její dětské tváře byl naprosto lhostejný, ano znuděný, jako by chtěla říci: tak tady mě máte, ale nemyslete si, panáci, že mě to baví a těší.

Maître des cérémonies, blaženě se usmívaje jakoby u vytržení nad tím, jak skvěle se slavnost vyvíjí, oprášil hedvábným kapesníkem vévodův trůn, na němž právě byl poskakoval dvorský blázen, jakož i křesla, potažená zlacenou kůží, připravená pro vévodkyni a její dceru, a vznešená rodina vstoupila na pódium a zaujala svá místa. *Maître des cérémonies* se pak zahleděl k balustrádě, aby v příhodný okamžik dal znamení muzikantům, že z úvodní náladové hudby mají přejít k hudbě taneční, když tu se stalo něco nepravděpodobně groteskního.

Bianca matta, jež vystoupila na pódium se svou paní, náhle a nečekaně seskočila, přičemž se zamotala do svých naškrobených sukní a plácla sebou jak dlouhá a široká, ale hned zase s překvapivou mrštností vyskočila a rozběhla se, hýkajíc a kejhají, ke skupině dvořanů, v jejímž středu dosud stál Petr s Giovannim, uchopila oběma svými červenými pacinkami Petra za šarlatový rukáv jeho nového obleku a táhla ho, usmívajíc se kolozubými ústy a zmateně žvaníc, jako když štěbetá polekané house, k pódiu a ke křeslu vévodkyně.

– Tam, tam, švadronila, – jen pojd', nebraň se, hlupáku, tam je tvé místo, aby s tebou mohla mluvit vévodkyně!

Všudypřítomný *maître des cérémonies*, poděšen touto nepřístojností, přitočil se k Petrovi a řekl mu na půl úst:

– Nesmějte se tomu, berte to vážně, je-li vám život milý!

Petr, jemuž se už dostalo podobného poučení od dvorského krejčího pana Schütze, uklidnil poplašeného ceremoniáře sotva znatelným přikývnutím a přimhouřením obou očí, a přikročiv ke křeslu vévodkyně obřadnými dvorskými kroky, takzvanými *pas du courtisan*, jak se tomu říkalo v Praze, hluboce se uklonil, přičemž si jakoby namátkou položil dlaň pravé ruky na srdce, a pravil:

– Rozumím-li správně, první dáma Vaší Výsosti mně prokázala tu čest, že si mě zvolila za svého prvního tanečníka a vyzvala mě, abych se Vaší Výsosti otázel, bude-li mi přáno a dovoleno tomuto přání vyhověti.

Koutkem oka uviděl výraz hluboké a schvalující úlevy na tváři malého *maître des cérémonies*.

Její Výsost, něžně tesklivý výraz na krásné líci, jemně zavrtěla hlavou.

– Nikoliv, myslím, že jste neporozuměl správně iniciativě mé společnosti, pane z Kukaně. Nelze mluvit o Biančiných přáních, neboť ona si nic nepřeje, a nelze říci, že si někoho vybrala, neboť

ona postrádá vlastního úsudku, a jedná-li, děje se tak vždycky bez účasti její vůle, z vyššího vnuknutí a na popud neznámých sil, jež ovládají naše životy a osudy, aniž se nám přímo projevíly jinak než sporadicky, například ústy osoby nevinné, navštívené a svatě temné, jako je *Bianca mia*, moje Bianca. Ona se vyjádřila výslovně v ten smysl, že s vámi mám hovořit, a tomuto jejímu výroku se sluší přihlídnouti s vážností co nejbedlivější, protože není její a není z ní. Nuže, hovořme, pane z Kukaně.

Vražedná výzva! Petr byl školen a cvičen v umění nikomu nezůstat dlužen odpověď; jenže jak odpovědět, když na nic nebyl tázán? Řekla-li vévodkyně „hovořme“, znamenalo to po pravdě „hovořte, poslouchám“; je pouze na něm, panu Kukaňovi z Kukaně, aby se vyznamenal obratností jazyka a rozletem ducha před ní a před princeznou, jakož i před vévodou a před vznešeným panstvem, jež se tiše shromáždilo za jeho zády, neboť bylo dychtivo exhibicí tohoto druhu – nemají milejší kratochvíle, praví dvorský kronikář oné doby, než naslouchat – a které mu před chvílí tleskalo, ale u škodolibosti většině lidí vlastní by zajisté nemělo nic proti tomu, kdyby se v této vypjaté chvíli potkal s ostudou, nejškodolibější mezi všemi, trudno to zaznamenat, princezna Isotta, neboť její tvářička, ještě před okamžikem poznamenaná nudou, rozkvetla oním úsměvem pobavenosti, jež pozorujeme u krutých dětí, když trhají nožičky živým broukům. Hovořme, pravila vévodkyně, aniž určila o čem; poskytla mu tím obrovskou, nekonečnou, ničím ohraničenou oblast námětů, o nichž mohl zavést konverzaci, počínaje počasím přes tureckou otázku a letošní módu a filosofii Jana Scota Erigeny a zámořské objevy a výtečnou pušku Broccardo a upalování čarodějnic; mohl mluvit o všem, co si lidé kdy pomysleli a co udělali a co bylo a co nebylo a co se stalo a co se nestalo, pokud by ovšem šlo o záležitosti decentní, a právě tato nesmírnost

možností, jak se dalo čekat, vyvolala v jeho mysli prázdnotu, již prohlubovala tréma, jakou dosud nezažil.

Nebylo mu tajno, že vévodkyně mu není příznivě nakloněna – jako stovky jiných lidí, přítomných historickému výjevu na *piazza Monumentale*, jehož byl hrdinou, i on si dobře povšiml, jak se snažila zarazit proud milostí, jimiž ho vévoda zahrnoval, a vědomí, že její „hovořme“ bylo podníceno zlomyslností, bylo daleko toho, aby podpořilo jeho sebedůvěru. I vévoda pochopil, že jde o komplot proti jeho novému oblíbenci a že vystoupení idiotky zdaleka nebylo tak spontánní, jak vypadalo, a není vyloučeno, že bylo pečlivě narežirováno, i mračil se jako noc a šašek Cono, utulený mezi nohama vévodského trůnu, dal této skutečnosti výraz posměšným zaskřehotáním:

– *Hic Diana, hic salta!*

Vévodkyně, svou vzácnou hlavu lehýnce nakloněnu na stranu, tvář maličko opřenu o konečky prstů, se shovívavým úsměvem naslouchala Petrovu mlčení. *Maître des cérémonies*, který stál v koutě za sedadly vévodské rodiny, zřejmě šedivěl, zoufalými gesty ukazoval nahoru k balustrádě s hudebníky a pak zase se jal pohybovat prsty před foukavě sešpulenými ústy, jako by hrál na neviditelnou flétnu. Není zcela jasné, co tím chtěl dát najevo – je však pravděpodobné, že pochopil, že Petr neví, o čem mluvit, i chtěl mu poradit, aby hovořil o hudbě, což je téma důstojné, slušné a hodí se ke každé příležitosti.

Už uplynula ona krátká přestávka, nezbytná k tomu, aby poslední slova vévodkyně náležitě dozněla a došla plného uplatnění, a Petra stále nic nenapadalo; rozhodl se tedy v tísní největší, že promluví právě o této své tísní, i řekl, nasadiv svůj nejíjmavější úsměv politování a omluvy:

– Služebník Vaší Výsosti je němý. Jeho ústa jsou uzavřena zámkem devaterým.

Vévodkyně povytáhla své hezké tenké obočí.

– To pozoruji, pane z Kukaně. Čím to? Jak mohl zčistajasna oněmět mladý kavalír, jehož výmluvnost můj manžel panegyricky velebil?

– Vzdávám vřelé díky Vaší Výsosti, odpověděl Petr, – že svým projevem zájmu o můj bedný duševní stav a svou otázkou co do příčiny mého oněmění uložila mně povinnost, abych se ospravedlnil, což se rovná rozkazu, abych své nedůstojné selhání překonal, jelikož není možno se ospravedlnit mlčky. – Opět s potěšením cítě, jak mu narůstá pevná půda pod nohama, pokračoval: – Nuže, omlouvám se tím, že vzácná myšlenka, již prve Vaše Výsost pronesla o neznámých silách, jež občas působí na svatě temnou duši navštívené osoby, která mě právě bez účasti vlastní vůle, jak jsem byl poučen slovy Vaší Výsosti, dovedla k vašemu trůnu, uvrhla mě v zbožné zamyšlení, jehož vnějškovým projevem nutně bývá mlčení.

– Vítám, pokračoval Petr opět s plnými plachtami, – tento podnět tajných sil zmíněných Vaší Výsostí nejen, jak jsem pravil, zbožně, ale též na nejvyšší míru radostně, neboť přesně vyhovuje tomu, co bylo mým tajným troufalým přáním, totiž stanout Vaší Výsosti tváří v tvář a ubezpečit ji svou úctou, obdivem a oddaností. Toto tedy, opakuji, mně bylo umožněno na pokyn vyšších mocností; aj, kéž by neznámé síly, jež podle výroku Vaší Výsosti ovládají naše životy a osudy, nám byly vždy takto příznivé a pohotově ochotné vyhovět našim skrytým tužbám! Bohužel, jak mě o tom přesvědčily zkušenosti mého nedlouhého života, bývá tomu nikoli vždycky tak.

Vévodkyně byla zřejmě překvapena.

– Ujišťujete mě, pane z Kukaně, svou úctou, obdivem a oddaností, řekla chladně, – a přece váš dvojí citát mých slov byl podbarven snadno postřehnutelnou ironií. Proč to, pane z Kukaně? Vy snad nakonec v magii nevěříte?

Petr se na chvíli odmlčel, jako by zpytoval, jak se to s ním vlastně doopravdy má, a jako by si nebyl jist, věří-li v magii či ne.

– Je těžko nevěřit, Vaše Výsosti, řekl pak, – vskutku není snad oboru lidského zájmu, o němž by bylo více napsáno a sneseno více dokladů a svědectví a který by svou podzemní podezřelostí byl přitažlivější a vzrušivější, než jsou kouzla, magie a vlivy zázračné; nevěřiti v tyto věci by bylo stejně svéhlavě nesmyslné jako nevěřiti v kulatost zemské planety a obrnit se lacinou skepsí vůči svědectvím vážných mužů, kteří se o této kulatosti přesvědčili z vlastní zkušenosti. To vše je pravda, ovšem s tou výhradou, že není víra jako víra. Je zásadní rozdíl mezi pevným a radostně živým přesvědčením, vlastním Vaší Výsosti, a mezi pohodlným a mdlým souhlasem obyčeje, jak tomu je u nemyslicích lidí a jak by tomu bylo i u mne, kdybych se vědomě nebránil. Jenže já se bráním, protože si odevždy ošklivím pohodlí a nudu vyšlapaných cest, i mohu nakonec jasně a bez vytáček odpovědět na otázku Vaší Výsosti: Ano, odmítám věřit v magii, bráním se věřit v kouzla a čáry a astrologii a v příznivé a nepříznivé vlivy neznámých sil.

Petr zajisté nezapomněl na výstrahu, již se mu dostalo z úst mistra Schütze, a byl si dobře vědom toho, že svým vyznáním nevíry se octl na kluzké a nebezpečné půdě, ale doufal, že vévodkyně přijme jeho heretická slova vlídněji, než přijala hlupácké – nepochyboval o tom, že hlupácké – výhrady jakéhosi rakouského obchodního zástupce. A vskutku čelo Její Výsosti zůstalo hladké, tvář vlídná, a v jejím hlase, když promluvila, nebylo zloby.

– To mě překvapuje, řekla jen. – Ne ovšem sám fakt vaší nevíry, nýbrž to, že neváháte přede mnou tuto nevíru vyhlášovat, ač jsem jasně dala najevo, jaké jsou mé názory v té věci.

– Je mi toho z té duše líto, řekl Petr, a postřehnuv, že vévoda na něj maličko mrkl levým okem, jako by chtěl říci: Jen dál, jen dál, chrabrý jinochu, stojím při tobě, odpověděl také přimhouřením oka, ovšem tak nepatrným, aby se vévoda nemohl cítit uražen, a přece zřetelným, a pronesl svá další slova bez okolků na vévodovu adresu. – Ano, je mi to líto, že jsem zklamal očekávání Vaší Výsosti, ale současně jsem tomu i rád, neboť jsem přesvědčen, že toto očekávání bylo provázeno mdlobným pocitem jistoty. Ale ujišťuji Vaši Výsost, že ona nevíra, k níž se znám, anebo, přesněji, o níž bojuji, není pohodlný plod předpojatého rozumu, který všemu rozumí jen díky své omezenosti. Před necelým půldruhým rokem jsem se společně se svým otcem, nyní už v Pánu odpočívajícím, ocitl v situaci, o níž nestačí říci, že byla zlá a krušná, neboť byla daleko horší. Můj otec, který se na okraji jiných svých pestrých činností zabýval i astrologií, věděl napevno, že sám z toho nevyvázne živ, ale pokud jde o mne, ujistil mě, že v mém osudu po jistém údobí útrap nastane den náhlého a překvapujícího obratu k lepšímu, a dokonce mně přesně tento příznivý den označil. A vskutku, když onen den nadešel a já právě jsem propadal černému a slabošskému zoufalství, roztrhla se mračna, takže jsem stanul oslněn proudem milosti, jež se na mne snesla shůry.

– Nuže? řekla vévodkyně. – Řekl jste právě, že nevěříte v astrologii. Jak se to srovnává s vaším příběhem?

– Osměluji se tvrdit, že se to srovnává, pokud na tomto podivném světě nesrovnalostí a protikladů se vůbec něco s něčím srovnává, řekl Petr. – Jsou-li, jak jsem pravil, dva druhy víry v zásvětno a nadpřirozeno, totiž aktivně účastná a radostně přitakavá

víra, vlastní Vaší Výsosti, a pohodlná pasívní víra obyčejce, proti jejíž dřímotné bezmyšlenkovitosti se bráním, neboť nedovoleně zjednodušuje složité a odpovídá, kde není odpovědi, jsou i – podle téhož klíče – dva druhy nevíry, nevíra levné apatie a bezduché povýšenosti, a nevíra živá, pracně dobytá a citlivá vůči hrůze nezbadatelnosti neznáma, v němž žijeme a které nás obklopuje. Podle tohoto rozvržení si můžeme představit čtyři osoby, před jejichž očima tajemní prstové ruky lidské, jak čteme v páté kapitole Danielova proroctví, napsali na stěnu paláce královského osudová slova *Mené, mené, tekél, ufarsín*. Nuže první z oněch osob bude tímto zjevením obří ruky bez těla, píšící na stěnu tajemnou sudbu, radostně vzrušena, neboť takovéto podivné a do příšernosti zabíhající úkazy hoví základnímu ladění její mysli, nadbíhavě přitakávající všemu, co není z tohoto světa. Zato druhá osoba nebude překvapena o nic víc, než by ji překvapil příchod sluhy, přinášejícího nádobu s omáčkou. No a? řekne. Co má být? Nikdy jsem nepochyboval o tom, že takové věci se děly, dějí a budou dítí. Třetí osoba zavrtí hlavou. Je to pouhý přelud, pouhé zdání, řekne. Živá ruka bez těla nemůže být, a zdá-li se nám přece, že ji vidíme, je to buď mámení – patrně jsme příliš mnoho vypili a byli příliš dlouho vzhůru – anebo trik neznámého kejklíře. A čtvrtá osoba vykřikne v úděsu. Zajisté nic takového nemůže být, a přece to jest: ach, jaké tajemství! Zázrak to není, neboť bylo vědecky dokázáno, že zázraky se nedějí, ale právě proto, že to není zázrak, nemáme pro tento zázrak žádné pojmenování, a to je to nejsílenější, co se lidskému tvorů může přihodit. Člověk je zvyklý všechno označit jménem, a když něco, s čím se setkal, nemůže jménem označit, nezbyvá mu než padnout před tím na kolena a kořit se v zbožné hrůze a vědomí své vlastní nedostatečnosti. – Petr už delší dobu s potěšením pozoroval, že princezna Isotta je zardělá ve své dět-

ské tváři a zatíná si nehty do dlaní, jako by sledovala závodění oblíbeného běžce nebo koně, na nějž si vsadila. Oddech si a dodal ztlumeným hlasem: – Tolik, Vaše Výsosti, na obhajobu mé nevíry; neboť není ani třeba dokládat, že stanovisko čtvrté osoby mého chudého podobenství, jež jsem si z nedostatku vlastní imaginace vypůjčil z Písma, je totožné se stanoviskem mým vlastním. Věru mezi vírou a nevírou není zásadní a nesmiřitelný rozpor, stejně jako není zásadní a nesmiřitelný rozpor mezi životem a smrtí, neboť, jak známo, život je umírání a podmínkou života je smrt. Vše jedno jest, říkají badatelé v oboru alchymie, a vyvozují z této zásady hluboké a znepokojivé závěry. Rozpor je mezi účastí a neúčastí, mezi zájmem a netečností, mezi živou myšlenkou a mrtvou formulí, mezi věděním a hlupstvím, ale není rozporu mezi nocí a dnem, mezi slovem přitakání a odmítnutí. Ano, zajisté, alchymisté mají pravdu ve svém tvrzení, že vše jedno jest: a tak první a čtvrtá osoba mého příběhu, ač jsou z opačných táborů, mohou si s porozuměním podat ruce.

– Děkuji vám, pane z Kukaně, řekla vévodkyně. – Překvapil jste mě příjemně svou duchaplností, ba co víc, přesvědčil jste mě o správnosti svých názorů, čemuž dávám – ježto se ztotožňuji s první osobou vašeho podobenství – podle vašeho návodu tento viditelný výraz.

A vztáhla k němu svou ruku, jejíž pěstěná hladkost a bělost, jak známo, budila závist francouzské královny, a Petr, bez sebe hrdostí a štěstím, pokročil k ní dvěma krátkými *pas du courtesan*, provedl úklonu, předepsanou k takovéto příležitosti, s levou paží zdviženou mírně nazad, delikátně podepřel dlaň Její Výsosti konečky svých prstů a spíše náznakem než doopravdy se dotkl ústy hřbetu jejího prostředníku.

– A nyní, řekla vévodkyně, – už přestaneme zdržovat hosty, zajisté dychtivé tance, a já vás vyzývám, pane z Kukaně, abyste požádal mou dceru o první *ballo*.

Petr učinil tři dlouhé *pas du courtisan* vpravo, směrem ke křeslu, na němž spočívala svou něžnou tíží princezna Isotta, a provázen schvalujícím úsměvem ceremoniáře, kterému zřejmě spadla ze srdce obrovská tíže, uklonil se dívce s korunkou, zdvihaje k ní ruku, aby jí pomohl sestoupit z pódia a aby ji uvedl do víru tance. Současně povstal vévoda, aby se se svou chotí také zúčastnil prvního *ballo*.

Jak bylo tradiční zvyklostí při velkých dvorských plesech, zahajujícím tancem večera byl klasický *il saltarello*, jemuž se na Pražském hradě říkalo po francouzsku *la saltarelle*, nesmírně zcudnělý a zcivilizovaný pozůstatek starořímských bakchických rejů, tanec zprvu pomalý, ale znenáhla se zrychlující, při němž oba partneri se k sobě střídavě blíží a vzdalují se a otáčejí se k sobě zády, aniž se jeden druhého dotkli jinak než dlaněmi, a chvílemi něžně tleskající do rytmu. Dokud předtančí panovnická rodina, dvořanům je dovoleno pouze přihlížet v němém obdivu a souhlasu a mhouřit oči v příjemném okouzlení – jen stát v uctivém odstupu v kruhu jim je přáno, s výjimkou jednoho jediného vyvoleného mezi nimi, toho, který byl vyzván, aby byl partnerem neprovdané princezny; a Petr si byl dobře vědom toho, že byl-li pro tuto velečestnou službu vybrán právě on, který touto dobou, kdyby se něco bylo odehrálo drobet jinak, než jak se to odehrálo, mohl umírat pro zavraždění *capitana di giustizia* s přelámanými hnáty na kole, bylo to něco nesmírného a pro celou jeho budoucnost závazného, něco tak velkolepého, že on, Petr Kukaň z Kukaně, se od této chvíle stal nejprominentnější a závistí nejohroženější osobností Stramby, tohoto nikoliv nejmenšího státečku evropského.

Tančili způsobně a mlčky a podle regulí až do chvíle, kdy *maître des cérémonies* dal zdvižením okřídlené hole znamení, že předepsaná doba předtance už minula, takže vévoda s vévodkyní a Petr s princeznou teď už tančí jen pro vlastní potěšení, a proto ostatním dvořanům je dovoleno vstoupit do kola. V té chvíli princezna Isotta, která až dosud hleděla Petrovi pátravě a neuhýbavě do jeho hladce oholené tváře, potřeného after-shavem strambského původu, ani zdaleka ne tak znamenitým, jako býval výrobek jeho zvěčnělého otce, promluvila se slabým, a jak se zdálo, znevaživým úsměvem.

– Tančíte dokonale, pane z Kukaně. Stejně dokonale, jako dokonale mluvíte a ovládáte latinskou gramatiku. Není vám to protivné?

– Obávám se, že smysl vašich slov mi poněkud uniká, řekl překvapen. – Co mi má být protivné?

– Být ve všem všudy dokonalý, řekla princezna. – Nemáte žádnou slabost? Není na světě nic, v čem byste byl hloupý a nešikovný? Já bych to nesnesla.

Nebylo zcela jasné, co by nesnesla, zdali to, kdyby se Petr v něčem projevil jako hlupák a nemotora, anebo kdyby sama byla ve všem stejně dokonalá jako on. Petr se rozhodl pro druhou z těchto možností.

– Jste krutá, princezno, řekl. – Za to, že váš služebník s bídou obstál v několika zkouškách, jimž byl podroben, si nezaslouží být obviněn z něčeho tak nesmírně školometského a nudného, jako je dokonalost. Neboť co to je dokonalost? *Perfectio est carentia defectus*, řekl starý Micraelius, dokonalost je tam, kde není chyb, což znamená, že dokonalost je něco zcela a nadobro negativního; však také bytost nejvýš dokonalá, jíž, jak známo, je Bůh, vůbec neexistuje.

Princezna se zarděla.

– Jste smělý, pane z Kukaně. Ještě nikdo se neodvážil vyslovit přede mnou něco tak strašného a nedovoleného. Není málo lidí, kteří zaplatili životem za výroky daleko mírnější. Ale mně se to líbí, i když mi to nahání husí kůže. Řekněte mi ještě něco takového.

– To zní jako rozkaz, řekl Petr.

– Ano, je to rozkaz. Ovšem tento rozkaz vám není zárukou, že nezačnu pištět pohoršením a neobviním vás před celým dvorem, že mi říkáte věci, které urážejí můj sluch a jež patří před inkviziční soud. Řekl jste, že jsem krutá. Dobrá, dávám vám za pravdu.

Petr pocítil trpkost a zlost při pohledu na její napůl pobavený, napůl pohrdavý úsměv. Caramba, pomyslí si, povolali jste mě ke dvoru jen proto, abych vám dělal opičky a aby mě maminka a hned po ní dceruška trápily a zaháněly do úzkých? Nafoukaná, drzá, zlá, sobecká, vzpomněl si na princeznu charakteristiku, již vyslovil spravedlivý krejčí mistr Schütze. Ale počkej, děvenko, já ti tvou hrdopýchu vyženu z hlavinky.

– Nu? řekla princezna, zdvihajíc k němu onu hlavinku, z níž měl Petr v úmyslu vyhnat její obsah hrdopýchy. – Poslouchám.

– Dobře, poslouvejte, princezno, řekl Petr s příjemným úsměvem. – Jenže já naprosto nemám náladu a chuť riskovat svobodu a život jen proto, abych rozptýlil vaši nudu a způsobil, aby vám naskočila husí kůže. Ne, ne, nic takového nebude, *principessina mia*, můj krk sice z hlediska dobrých strambských zvyklostí nemá žádnou cenu, ale mám jen jeden, a ten je pro mne osobně natolik hodnotný a důležitý, že mě ani nenapadne jej nastavovat, abych vás pobavil.

Ruměnec, který prve zalil její tvář, ještě ztemněl a její růžová hubinka se pootevřela nepředstíraným úžasem.

– To snad ani není možné, řekla šeptem. – Jak to se mnou mluvíte? Zapomněl jste snad, kdo jsem?

Tempo *saltarelly* se počalo zrychlovat; *maître des cérémonies*, rozpálený, pobíhal mezi rozdováděnými dvojicemi, podobnými motýlům, a tloukl do taktu svou okřídlenou berlou, volaje:

– Vivace! Vivace!

– Myslím, že jsem nezapomněl, kdo jste, princezno, řekl Petr.
– Když jste byla malá, trhala jste nožky broukům, a teď se vám zachtělo podstatnější a vydatnější zábavy. Jste rozmazlená a unuděná, protože jste dosud nikdy nenarazila na odpor a všichni před vámi jen ohýbali hřbety. Nu, ničemu se nedivte – když jsem si troufl zastřelit *capitana di giustizia*, abych zachránil svého přítele...

Když zaslechla toto slovo, princezna se podivně, křivě usmála.

– a když jsem se odvážil vyslovit pochybnost o existenci Boha, nevím, proč bych se měl ostýchat říci vám naplno, co si o vás myslím. Chtěla jste ode mne slyšet herezi – prosím, jak je libo, *è servito*, vyhověl jsem vašemu přání v míře daleko vydatnější, než jaké jste se nadála; protože i kdybych řekl něco sebekacířštějšího o papeži, zajisté by vás to zdaleka neohromilo tolik, jako když jsem se několika upřímnými slovy dotkl vaší osůbky.

– Zkrátka jste hrdina, řekla princezna nepřátelsky. – Dokonalý jako obvykle.

A teď do toho, pomyslel si Petr. Teď, nebo nikdy.

– Dobrá, chcete-li, jsem hrdina, řekl, – ale dojistá ne dokonalý, neboť ve shodě s definicí, kterou jsem prve citoval, hrdinství, aby bylo dokonalé, musí být prosto všech chyb, především změkčujícího citu, oslabujícího rozum a vůli. Dovedete si bez úsměvu představit strašnou tvář dokonalého hrdiny, jak jej zpodobil Verrocchio a jak ji známe z nesčetných kopií a vyobrazení, rozloženou sladkým bolem lásky? Já nedovedu. Dokonalý hrdina musí jít zpříma a bezohledně za svým hrdinským cílem a nesmí si dovolit pošetilý přepych zamilovanosti takové, jaké jsem podlehl já.

- Vida, pán je zamilován, řekla princezna chladně a posměšně.
- Do kohopak?

- Proč se ptáte, když až příliš dobře víte, že do vás, řekl Petr.
- Ano, jste zpovvykaná a omrzelá, princezno Isotto, ale to mně nemůže bránit a také mi nebrání, abych vás miloval, jako miluji nebezpečí a zakázané hry a mezní a strašné chvíle, v nichž se rozhoduje o životě a smrti. Jste princezna, Isotto, a já jsem chudý dobrodruh a tulák na vlastní pěst, jehož tituly *arbiter linguae latinae* a *rhetoricae* svědčí nejvýš o tom, že vašemu otci, který mi je udělil, se nenedostává humoru. Jste tedy pro mne nedosažitelná jako slunce a neskutečná jako hlas, který se nám vrací ozvěnou, když už dozněl, a já jsem za touto nedosažitelností a neskutečností přišel z daleké a vám zcela cizí země a urazil tisíce mil a tisíce překážek překonal, abych si teď, když jsem dosáhl cíle, řekl s trpkým smíchem: Kam ses to odvážil zdvihnout oči, Petře Kukani?

- Trochu rychleji! *Un pocco più presto! Un pocco più presto!* volal *maître des cérémonies*, všecek u vytržení obraceje oči k andělům zdobícím strop; podle nadšeného výrazu jeho tváře bylo možno soudit, že to, co se právě odehrává v *Sala degli Angeli*, není pouhý vstupní tanec banálního dvorského plesu, nýbrž cosi zcela výjimečného a dosud nikdy nebývalého a samými nebesy dopuštěného. Lehká a podmanivá melodie *saltarelli* už nadobro rozehrála všechny ledy a vnikla tančícím do krve jako víno a rozpálila jim tváře, takže se jim zdálo, že svět je proto tak půvabný a život na něm tak plný blaženosti, protože všechno, co se na něm děje, děje se v rytmu *saltarelli* a je to tak dobře a v pořádku, neboť není nic líbeznějšího a žádoucnějšího než tančit *saltarellu*. Tančili a tančili a nic nedbali toho, že vévoda s vévodkyní vystoupili z kola a navraceli se k svému pódiu, přičemž vévoda, v dobré míře, si ochlazoval uhřátou tvář vějířem, jež si vypůjčil od své vévodské ženy. I Petr

pocítil opojení ze *saltarelly*, takže po pravdě byl dalek toho, aby si s trpkým smíchem vyčítal, kam že se to odvážil zdvihnout oči, jak se právě vyjádřil, a všechno mu připadalo snadné jako v blaženém snu. Motiv snadnosti tak naléhavě ovládl jeho mysl, že jej začlenil do proudu dalších svých slov.

– Ano, kam ses to odvážil zdvihnout oči, říkám si, a přece sama o sobě snadnost, s níž se vám svěřuji se svým citem, dokazuje, že tato otázka, diktovaná rozumem, je neupřímná a falešná, neboť všechno, co je přirozené, je dokonale snadné; a protože co je přirozené, je mimoto také správné, odvažuji se z toho vyvodit, že co je snadné, je správné.

– Výborně, to se mi líbí, řekla princezna. – V tom poznávám poučky svých preceptorů: Jestliže A se rovná B a B se rovná C, pak A se rovná C. Vzorný a chvalitebný příklad, jak vyznávat lásku podle Aristotelových sylogismů.

– Aristoteles si ty sylogismy nevymyslel, nýbrž odvodil je z přírodního dění, řekl Petr. – A já, princezno Isotto, vyslovuji svou lásku se stejnou snadností, jako když pták se vznáší nad lesy nebo když ze země tryská horké zřídlo. Ne zbůhdarma, nýbrž úmyslně jsem volil tyto dva příklady, protože láska, Isotto, není jev mezi jevy, nýbrž jev jevů a skutečnost sama, neboť v ní se nejúplněji a nejúchvatněji spojuje princip světla, jemuž radostně přitakáme, a princip tmy, jež nás děsí; ona přichází z nebes i z hlubin, ze smyslů jasně vnímajících i z tajemného zázvětí duše. Poprvé v životě cítím, co je to láska, Isotto, a přece o ní naráz vím vše, protože láska se nezkoumá a o lásce se nebádá, láska se vnímá bezprostředně jako krása, je mimo rozum a nad rozumem, a s láskou se ztotožňujeme do té míry, že ten, kdo miluje, právem smí říci: Láska jsem já, a každý, kdo miluje, je láska. Miluji vás, Isotto, a prosím, abyste mi věřila, tak jako věříte zvoncům stád, vracející-

cích se z pastvy, a bzukotu zlatých včel, a tiché chůzi laně, která jde k potoku pít, anebo zcela prostě tomu, že nad námi je obloha a že země nese naše kroky, a jako že vy jste žena a já muž...

– ... syn mastičkáře a vnuk nunváře, vpadla princezna. – Už jsem slyšela dosti vašich drzostí, pane z Kukaně.

A uprostřed tanečního kroku se od něho odvrátila a odcházela, vyhýbajíc se tančícím dvojicím, k pódiu.

Skvěle ozářený sál ztemněl před Petrovými očima a všechny vnitřnosti se mu zatetelily nenávistí. To mi zaplatíš, Giovanni, to mi zaplatíš. Toto si myslel, neboť nemohlo být pochyby o tom, kdo princeznu informoval o Petrově rodopisu – to mi zaplatíš, Giovanni, říkal si, ale věděl, že Giovanni mu nic nezaplatí, neboť on, Petr, dohrál svou hru. Princezna kráčela jako náměsíčná, paže nehybně spuštěné, tvář bez výrazu, odmítajíc přijmout rámě, které jí zoufalý Petr nabízel. Tentokrát, *schiopetti*, jsi přestřelil, tentokrát, *arbitre rhetoricae*, všechna tvá osvědčená výmluvnost ti nepomůže od ostudy, tentokrát, *caramba*, jsi v koncích, tentokrát, *caramba*, jsi nenarazil na loupežníky nebo na zrádné lokaje nebo na Wilfreda, strašného lesů pána, nebo na celníky nebo *capitana di giustizia*, tentokrát máš co dělat se ženskou, a na tu, milý příteli, nestačíš, ta ti vytrhá drápky, než se naděješ.

– Aj, aj, co to vidím, naše dcerunka už zanechala tance? zvolal vévoda, když Isotta, Petr v jejích patách, stanula před trůnem. – Smím-li doufat, že náš velezdatný pan z Kukaně konečně v něčem selhal a osvědčil se jako špatný tanečník? Šlapal ti na nohy, nebo co se ti vlastně stalo, že se tváříš jako svatá Starosta?

– Nic takového, otče, řekla Isotta, – pan z Kukaně je tanečník právě takový, jak se dalo čekat. Ale rozbolela mě hlava, i prosím o dovolení, abych si směla jít oddechnout do zimní zahrady.

– Odkdypak, ovečko, žádáš o dovolení něčeho tak všedního a samozřejmého? divil se vévoda. – Od toho zimní zahrada jest, aby se v ní krásné mladé slečny léčily z bolení hlavy. Jen jdi a pan z Kukaně ať ti je zábavným a dvorným společníkem.

– O to se vynasnažím, Výsosti, řekl Petr ukláněje se a odcházeje s princeznou vzornými *pas du courtisan*.

Zimní zahrada byla místnost bezmála stejně obrovská jako Andělský sál, k němuž kolmo přiléhala, a kromě toho, že byla zvána zimní zahradou, byla též označována jako Sín tisíce šumotů, *Sala degli mille rumori*, neboť v ní šuměly desítky drobounkých vodotrysků a kaskád, klouzajících po umělých skaliskách z bílého mramoru, a též Sín tisíce vůní, *Sala degli mille odori*, neboť v ní rostly orchideje a šeríky, a především divukrásné květy neznámých jmen, dovážené z dalekého Orientu.

– Myslím, Isotto, že co jste právě řekla svému otci, nebylo přesně to, co jste měla v úmyslu mu říci, když jste mě opustila uprostřed tance, poznamenal Petr, když se princezna ladně složila na mramorovou lavičku a opřela si, přichoulena do sebe, unaveným gestem čelo o hřbet pravé ruky.

– Jen se vysmívejte mé prohře, mé slabosti, mému nedostatku hrdosti a vůle, odpověděla Isotta. – Ovšemže jsem nechtěla nic takového říci, ovšemže jsem si chtěla postěžovat na vaši opovážlivost, ale nenašla jsem v sobě dost zloby. Prohrála jsem, pane z Kukaně, vaše odvaha se ukázala silnější než má omrzlost a nuda, jak jste se o mně vyjádřil, je mi z toho hanba, zlobím se na sebe, a přece jsem tomu ráda, protože už nemusím být pyšná a odmítavá a sobecká a smím se vám doznat k tomu, co si opravdu přeji: abyste se mnou mluvil dál, tak jak jste mluvil dosud, a byl vůči mně stejně bláznivý a smělý a nadobro jiný, než je kdokoliv z lidí, jež znám.

Petr k princezně přisedl.

- Správně jste řekla, že už nemusíte být pyšná a odmítavá a sobecká, neboť vy si na pýchu a odmítavost a sobectví jen hrajete, abyste vyhověla očekávání světa, který vás, princeznu, takovou chce vidět a mít. Ale tu mi dovolu, abych i já odložil svou masku bláznivé odlišnosti od ostatních lidí, kterou si příkládám, abych nezapadl v davu, tak jak mi kdysi řekl dobrý starý hrabě Gambarini, a já mu nevěřil. Jsem mastičkářův syn a vnuk nunváře, nic víc a nic míň, a necítím v srdci smělost a vzdor, nýbrž něhu a touhu.

Hlava se mu točila pýchou a pocitem vítězství: tak přece, přece jsi vyhrál, tak přece, přece ti štěstí nepřestalo přát, myslil si, když opatrně, jako by se bál, aby ji nepolámal, zdvihal k svým ústům její bledou a chladnou ruku. Sklonil se k ní a políbil ji právě ve chvíli, kdy v průchodu do zimní zahrady se objevil Giovanni, který, když překonal kratičké ustrnutí, vyvolané ohromujícím pohledem na drzé počínání nunvářova vnuka, zamířil k nim volnými a veselými kroky.

- Aj, tady jste, lenoši, řekl naoko zlehka, - vysedáváte ve vůni květů, zatímco muzikanti už spustili *venezianu*, tanec, jež prý vy, sestřenko, máte ze všech tanců nejraději. Prozradila mi to teta Diana, když mně uložila, abych vás provedl, pokud to ovšem dovolí pan da Kukan. Smím prosit?

Isotta, opět svéhlavá a namyšlená, jak se na princeznu sluší, povstala a přijala Giovanniho rámě, otráveně od něho odvracejíc svůj dětsky sedlaný profilek. Než s ní vykročil, Giovanni se přiotočil a vyměnil s Petrem pohled, nedlouhý, ale sdostatek výmluvný, aby nemohlo být pochyb o tom, že doby, kdy bývali tak dobrými přáteli, že se jim u pražského dvora říkalo *les inséparables*, nerozluční, jsou tytam, nenávratně a nenapravitelně.

Já na vojnu se dal pro krásnou plavovlásku

Hned nazítří po tomto brilantním a památném vstupu Petra Kukaně z Kukaně do nejvyšší strambské společnosti, o desáté hodině dopolední, když sluhové ještě uklízeli podupanou *Sala degli Angeli*, a lezouce po štaflích, čistili kandelábry a lustry, nasedly vévodkyně Diana a její dcera princezna Isotta do mamutího cestovního kočáru, taženého šestispřežím, a provázeny dalšími dvěma kočáry se služebnictvem a dvorními dámami a chráněny setninou jezdců, jimž velel nejvyšší pán strambské posádky, galantní a elegantní kapitán d'Auberée, drze krásný a naparovačný Francouz středního věku, odcestovaly neznámo kam, prý na návštěvu příbuzných.

Odjezd obou prvních dam Stramby se udál tak náhle, tak nepřipraveně, tak nečekaně, že dvořané, kteří povětšinou ještě vyspávali po včerejším plesání, ani neuspěli je jaksepatří vyprovodit na nádvoří zámku, a než se vzpamatovali a vzali na vědomí tuto ohromující – v rámci malého zámeckého světa vskutku ohromující – novinu, kočáry byly pryč, za horami, a i prach se za nimi slehl. Ti, jimž se přece poštěstilo vznešenému odjezdu přihlížeti, vyprávěli ještě dlouho a jejich vyprávění se podávalo od úst k ústům, že princezna Isotta byla úchvatně krásná ve svém zelenošedém cestovním úboru a roztomilém kloboučku se štětičkou, alebledá byla jako plátno a oči měla uslzené. Aj, oči měla uslzené, šeptalo se v dvoranách a na chodbách a na nádvořích a v jídelnách a konverzačních koutcích. Je to pravda, že měla oči uslzené? Ne, neměla oči uslzené, pouze zarudlé od pláče, a měla pod nimi stíny jako po bezesné noci. Cože, kdo se odváží tvrdit, že neměla uslzené oči?

Slzy jako hráchy jí stékaly po bledých lících, že je ani nestačila utírat. Nesmysl, já stál na dva kroky od ní a žádné slzy jsem neviděl, a dokonce se mi ani nezdála bledší než obvykle, ale smutná byla, smutná, až se srdce svíralo. A tak dále a tak dále.

Posouzeno celkově: odjezd podobný útěku, bledá, nebo přinejmenším smutná tvář pod kloboučkem se štětičkou, oči uslzené, nebo dokonce slzící či aspoň zardělé od pláče a nevyspání, to vše po velikém dvorském plese, na němž mladý *arbiter rhetoricae* se princezně dvořil více, než se slušelo člověku jeho nepatrného postavení: klevetnému dvořanstvu věru nebylo zatěžko zařadit tyto okolnosti do příčinné souvislosti. Bylo nad slunce jasné, že princezna Isotta se do mladého arbitera po uši zamilovala, zahleděla se tak hluboko do jeho tmavých, daleko od sebe posazených očí, že zapomněla na svou výjimečnost, na svou vzácnost, i bylo nutno ji odvézt za hory za doly a počkat, až se osvědčí pravost přísloví Sejde z očí, sejde z mysli.

Bylo to řešení klidné a milosrdné, tak milosrdné, že až to převapovalo, neboť zajisté bylo možno sáhnout k celé řadě ráznějších a radikálnějších prostředků – provinilce, Petra, bylo lze vyhostit ze Stramby anebo poslat ho na diplomatickou misi ke králi tureckému, který by ho zajisté neopomněl přikovat ke galejím, anebo ho vykleslit nebo oslepit nebo prostě uvrhnout do žaláře anebo způsobit, aby – tak jako se to stalo onomu zamilovanému učiteli hudby, o němž mluvil mistr Schütze – uvisl za hrdlo na klice. Toto vše se dalo, toto vše se lidem přiházelo za provinění daleko mírnější, než bylo jeho opovážlivé vzhlednutí k nejurozenější dívce Stramby. Ano, mohlo se to stát, ale prostá skutečnost, že se to nestalo a že vévodkyně se sama obtěžovala odklizením své dcery, ještě zvýšila Petrovu prestiž v kruzích dvořanstva.

Vévoda zajisté – takto se uvažovalo – dobře ví, co dělá, a jestliže s Petrem z Kukaně nezatočil tak, jak by si to ten mladý *lazzarone*

zasloužil, bylo to proto, že si to krátce a dobře za dané situace nemohl dovolit, a to bylo cosi nesmírně a dalekosáhle a děsivě důležitého a povážlivého a nebyvalého a k vážnému zamyšlení nabádajícího. Vévoda se zřejmě nemůže odvážit činu tak nepopulárního, aby odpravil nebo krátce zneškodnil člověka po vši Strambě tak známého a oblíbeného, jako je Petr Kukaň z Kukaně, hrdinu, jež na ulicích všichni pozdravují a jemuž pod okny pořádají ovace a jež on sám, vévoda, přednedávnem veřejně označil jako vykupitele; ale právě ona okolnost, že vévoda se něčeho, ať je to cokoli, nemůže odvážit, potvrzovala správnost odhadu moudrého mistra Gerbina, když pravil, že sláva a moc vladařské rodiny d'Albula je na ústupu. Ale proč se ta dotyčná sláva a moc vladařské rodiny d'Albula tak náhle dala na ústup? Bylo by naivní tvrdit, že příčinou této změny je to, že na strambském jevišti se z ničeho nic objevili, jako by z nebe spadli, dva mládenci, oba útlého věku, jeden napůl dítě ještě, druhý starší o několik vrabčích skoků. Ach nikoli. Dramatičnost vpádu těchto dvou holobrádků do strambského života nebyla příčinou ochromení – možná dočasného, možná trvalého – Tankredovy železné pěsti. Vévoda zcela prostě už nemohl stupňovat svou tyranii, a nechtěl-li si poštvat na krk veškeré obyvatelstvo Stramby, byl nucen provést svůj slavný kotrmelec.

Ale ať je tomu jak je tomu a ať oba hoši jsou příčinou nebo pouze náhodnými průvodními aktéry změn, k nimž v Strambě došlo a jejichž vnějškovým dokladem bylo náhlé osiření popravčího pahrbku před hlavní strambskou branou – vskutku kola a šibenice se jako švihnutím proutku vyprázdnily z jednoho dne na druhý, s výjimkou dvou čerstvých viselců, jistých bratří Salabaettů, kteří byli spravedlivě oběšeni za to, že se dopouštěli hříchu sodomie na svém domácím skotu: nuže, ať je tomu jak je tomu, šeptali si mezi

sebou dvořané, jisto je, že hrabě Gambarini a Pietro da Kukan jsou zcela mimořádně zajímaví a dá se čekat, že jeden nebo druhý nebo oba dva se pokusí využít oněch zmíněných změn ve svůj prospěch, na svůj vrub a konto.

Oči Stramby, jež se obrátily k oběma mladým dobrodruhům od první chvíle, kdy se objevili na *piazza Monumentale*, zůstávaly na ně upřeny i nadále, s plnou pozorností a zájmem.

Hrabě Giovanni Gambarini si počínal přesně tak, jak se dalo čekat od urozeného výrostka, jemůž spadlo do klína rodinné jmění, jež včera ještě považoval za ztracené; opilý svými úspěchy, svou nezávislostí, svým bohatstvím, jal se naplno žít životem velmože, jímž se cítil, a domácí plesy, jež pořádal ve svém paláci, se střídaly s pánskými dýchánky, jinak řečeno pijatykami, a s veseliciemi v loveckém zámečku Tacco, jež vlastnil. Být stálým nebo aspoň častým hostem hraběte Gambariniho se stalo společensky žádoucím, a kdo k němu nebyl nikdy pozván, byl odbytá veličina, jemůž nezbyvalo než oddat se malomyslnému vědomí, že žil nadarmo. To vše se zdálo přirozené a spravedlivě uváženo nezajímavé, ale nechybělo lidí ostře vidoucích a prozíravých, kteří společenské aktivitě mladého hraběte Gambariniho přikládali hlubší význam a hledali, jak zní italské úsloví, ve vejcích chlupy. Tak například podlý hostinský od Pavího chvostu – možná z hlouposti, možná proto, že byl daleko méně podlý, než jak se dalo soudit podle jeho nelidsky lidské tváře – i po památné události na *piazza Monumentale* zůstal věrný svému protigambariniovskému smýšlení a veřejně před hosty svého podniku prohlašoval, a dosti možná po svém dávném zvyku i donášel vévodovi, že v Gambariniově paláci se slézají dávní nepřátelé d'Albulů, mimo jiné pan Antonio Zanchetta, bohatý kožišník, který byl teprve nedávno propuštěn ze žaláře, do něhož byl uvržen pro důvodné podezření z účasti

na spiknutí Alessandra Sicurana. Nuže tito podaření ptáčekové v Gambariniově paláci pod záminkou společenských radovánek kují pikle, a v pozadí těchto nebezpečných nepořádků stojí osoba sic nenápadná a nepatrná, ale o to nic méně nebezpečná, apatykář Gerbino, lišák podšitý a vynikající znalec místních poměrů, který byl nejednou pozorován, an po zavření svého krámku pod pláštěm noci obchází *piazza Monumentale* a vedlejšími uličkami se plíží k zadnímu vchodu hraběcího paláce a mizí v něm na dlouhodobé hodiny. Je možné, že mladému hraběti nosí jedy, neboť se vyzná nejen ve výrobě léčivých látek, ale i takových, jež usmrcují, a docela určitě otvírá hraběti jeho mladou, nezkušenou hlavu a vkládá do ní rozmanité zrádcovské rady.

Nuže takto a podobně se vyjadřoval hostinský od Pavího chvostu, až jednoho dne byl přepaden a zavražděn na cestě do Boloně, kam pravidelně jezdíval nakupovat potraviny pro svůj podnik. Byla to příhoda truchlivá, ale nikterak neobvyklá; ale ti, již sdíleli jeho podezření a souhlasili s jeho názory, hledající, jak pověděno, ve vejcích chlupy, jali se tvrditi s určitostí, že nejde o pouhou loupežnou vraždu a že hostinského odpravili nebo dali odpravit gambariniovci, protože nemohli jinak umlčet jeho nevymáchanou hubu.

Po této krvavé události následovala drobná senzace stydce skandalózního rázu. Nebožtík podlý hostinský nebyl majitel, byl pouze pachtýř hospody U Pavího chvostu, a jeho nástupcem se stal jistý Řek jménem Polemos, muž výborný a ctihodný, který až do té doby s úspěchem působil jako kantýnský v kasárenské části vévodského paláce a uměl připravovat šest druhů rajských omáček; jeho *pasta asciutta* byla nepřekonatelná. A co, ptáme se, co udělala ovdovělá krásná Finetta? Něco neslýchaného udělala: přestěhovala se se svými pěti švestkami k hraběti Giovannimu

Gambarinimu, tedy k člověku, který – měli-li pravdu hledači chlupů ve vejcích – byl nebo mohl být nepřímým vrahem, ale o to nic méně vrahem jejího muže, a zaujala v paláci místo majordomky či vrchní hospodyně či reprezentantky nebo jak se to dá nazvat, a především, jak o tom nebylo lze pochybovat, hraběcí souložnice. Proslýchalo se – neboť na malém městě, jako je Stramba, se nic neutají – že si v této nové hanebné funkci vede hrdopýšně a pánovitě, že je na služebnictvo jí podřízené ostrá jako meč a i s mladým hrabětem točí jako s čamrdou; prý se v paláci ještě neohřála a už měla v kapsáři všechny klíče a prolezla veškeré špiže a kredence a šatníky a stříbrníky. Giovannimu Gambarinimu to prý hová, protože je ve věcech hospodářských nadobro nezkušený a jeho služebný personál až do Finettina nastoupení moci zneužíval jeho neschopnosti a okrádal ho tak nelítostně, jako by ho všichni chtěli do roka a do dne nejpozději dohnat k žebrácké holi.

Tolik o počínání prvního z obou mládenců, na něž, jak pověděno, se pozorně upíraly oči celé Stramby; podejme nyní zprávu o dalších osudech mládence druhého, Petra z Kukaně.

Vrchní velitel strambské vojenské posádky, kapitán d'Auberée, naparovačný Francouz, který byl pověřen úkolem doprovodit vznešenou matku a dceru na jejich cestě do neznáma, vrátil se ze svého odpovědného a delikátního poslání po čtyřech týdnech a Petr se za ním vypravil do kasárenského křídla vévodského paláce s prostým úmyslem položit mu, kdyby toho bylo třeba, nůž na hrdlo a přinutit ho, aby mu prozradil, kam vévodkyni s Isottou dovezl.

Zastihl ho, nohatého, elegantního, na kasárenském dvoře, an cepuje a mustruje nemotorného nováčka, zřejmě zhýčkaného synka z bohaté rodiny, který se rozhodl zasvětit svůj život řemeslu válečnému a nyní se pokoušel zacházet s mušketou, ručnicí tak těžkou, že při střelbě bylo třeba ji zasadit do vidlice zabodnuté do

země, a která byla daleko nad síly jeho tenkých ručiček. Přes levé rameno měl zavěšený kožený bandalír, do něhož byly nastrkány dřevěné nádoby s odváženými dávkami prachu, u pasu měl sumky s náboji, kolem krku doutnák, svinutý do kotouče; to všechno mu zřejmě překáželo a tlačilo ho a činilo ho ještě nešťastnějším, než jak normálně bývá nešťastný novopečený voják, poprvé v životě odtržený od maminky.

– Rozkroč se pořádně, nestůj mi tady *comme un esturgeon malade*, ach, *saprebouiffre*, tebe jsme vyhráli, na tebe jsme čekali, tebe jsme si vymodlili, *espèce de limace*! hřímal kapitán, a čím více hřímal, tím levější a nemotornější byly nováčkovy pohyby. – A teď zavři oko, levé, *ça va sans dire*, a až bude černá s muškou v jedné linii, tak *feu*, pal!

Ubožák vypálil směrem k ohromnému papírovému terči, opřenému o hliněný val, uzavírající ve vzdálenosti dvou set kroků kasárenský dvůr, a rozplácl se jak dlouhý tak široký, sklácen mocným zpětným nárazem, zatímco kule zmizela v nitru valu na tři stopy vpravo od okraje terče. Kapitán zaúpěl a zahořekoval a zakryl si obě oči, tlumeně pronášeje po francouzsku ďábelské kletby, za jaké se po smrti platí dvěma sty let očištění, a když oči opět odkryl, spatřil Petra.

– *Tiens*, náš vážený *schiopetti*, řekl. – Přišel jste tady tomu *imbécilovi* ukázat, jak se užívá střelné zbraně?

Petr, který věděl, že s Gaskoňci – a kapitán d'Auberée byl Gaskoněc – je nutno mluvit pánovitě a řízně, povystrčil bradu.

– Pane, řekl, – dovolil jsem pouze svému nejdůvěrnějšímu příteli, hraběti Gambarinimu, aby mě žertem označil jako *schiopettiho*, a to pouze jednou: podruhé bych mu to neprominul. Ale chcete-li jednou v životě uvidět, jak se má střílet a co to znamená střílet, prosím, jsem vám k službám.

Kapitán d'Auberée se nadýchł, aby odpověděl po svém vojáckém způsobu, ale neřekl nic a chvíli se pátravě díval do Petrových tmavých, daleko od sebe posazených očí.

– Pán si o sobě hodně myslí, a to se líbí děvčatům, i těm nejfanovějším. Dobrá, přesvědčíme se, do jaké míry je pánovo mínění o sobě samém oprávněné. Naláduji pánovi mušketu vlastnoručně sám, aby se nemohl vymlouvat, že všechno nebylo *comme il faut*.

Z dřevěné nádoby, již vytáhl z bandalíru nováčka, který se mezitím zvedl ze země na své třesoucí se nožky, nasypal do hlavně prach, vsunul kouli, utěsnil ji klůckem, jež zadusal vytěrákem, a z volského rohu nasypal na pánvičku jemnou třaskavinu. Zatímco plnil tuto složitou proceduru, která, když se konala na komando, zahrnovala šestnáct povelů, v oknech kasáren, jak Petr postřehl ne bez uspokojení, se počaly objevovat zvědavé hlavy a z hlavního vchodu a ze vrat maštale a z kantýny se jedna po druhé a pak stále houfněji trousily postavy pěšáků a kavaléristů a kanonýrů a píkovníků a podkoní a pucérů a halapartníků a písařů a špekounů a trubačů a bubeníků a jak už se všechna ta vojenská čeládka jmenuje, pánů i kmánů, nováčků i starých mazáků; zpráva, že Petr Kukaň z Kukaně se objevil na kasárenském dvoře, aby se pochlubil svým střeleckým uměním, už jednou tak slavně osvědčeným, zřejmě proletěla kasárnami jako namydlený blesk a postavila na nohy i ty, již právě byli někde zalezlí a spali.

Mušketu, již kapitán předal Petrovi, vzorně připravenou k výstřelu, s hořícím doutnákem, byla těžká jako menší kanón, nejméně dvakrát těžší jeho milované pušky Broccardo, ale Petr si řekl, že má-li jeho exhibice způsobit náležitý efekt, hodný Petra Kukaně z Kukaně, on si nesmí při výstřelu pomoci opěrou, i postavil se proti terči o pět kroků dále, než kde prve stál nešťastný nováček, a vidlici nechal stát tam, kde stála, zapíchnuta do země.

– Hej, *monsieur de Cucan*, řekl hněvivě kapitán, – kdo za vámi má nosit *la fourche*? Naši mušketýři si vidlici nosí vlastnoručně sami.

– Nepotřebuji žádnou vidlici, řekl Petr.

– U nás se vidlice užívá povinně, je to v reglementech, řekl kapitán.

– Já nejsem váš podřízený, nepatřím k vašemu sboru a budu střílet, jak se mi líbí a jak jsem zvyklý, řekl Petr.

Rozkročil se pořádně, aby mu kapitán nemohl vytknout, že stojí *comme un esturgeon malade*, jako nemocný jeseter, a ve chvíli, kdy mušketu zdvihal, prošlehl mu hlavou nápad – šílený, ale lákavý a nadaný mohutnou silou přesvědčivosti, jako by to byl osobně sám Osud, který k němu Petra inspiroval, a nyní, když nápad byl tu, ještě dodatečně navštívenému domlouval, aby se ho nevzdával a nezalekl se jeho nemožnosti, a přišeptával mu do ucha: Neboj se, však to svedeš! Je to jedinečná příležitost, jak posadit všechny, od kapitána po posledního pucfleka, na zadek.

A Petr, doporučiv se do ochrany a pomoci a přímluvy svého zvěčnělého otce a matinky, jakož i nezapomenutelného hraběte Odorica Gambariniho a též vousatého portýra z Tarentu, s nímž za jeho života dobře vycházel, sebral veškeré své síly a nataženou paží zdvihl mušketu, tak jak se zdvihá bambitka, krátce zamířil a ve chvíli, když stiskl spoušť, učinil výpad vpřed, jako by chtěl po výstřelu ještě terč propíchnout puškou jako dřevcem. Vyrovnal tím mohutný zpětný náraz, který prve složil k zemi nováčka, a pak chvíli stál, nic nechápaje a těžce oddychuje, zpitomělý rozčilením a nehorázným přepětím sil a otřesen výbuchem, a jen pozvolna si uvědomoval, že vodopád, který ho ohlušuje, vůbec není vodopád, nýbrž křik a volání bravo a sláva a *evviva* a áááá, a že kapitán d'Auberée ho plácá svou mohutnou kapitánskou ploutví do zad a diváci

že nejen řvou, ale i tančí a vyhazují čepice a čáky, a že v přesném středu terče je díra, již bys prostrčil pěst a která tam ještě před chvílí nebyla, a všechny tyto postřehy se sjednotily, aby vyústily v myšlenku, že on, Petr Kukaň z Kukaně, zase jednou vyhrál a významenal se jako zázračný *schiopetti*, ač puška, z níž vystřelil, na rozdíl od výtečné pušky Broccardo nebyla očarována od jeho otce, a zkrátka že všechny přítomné posadil na zadek.

Kapitán pak zavedl Petra do svého soukromého mládeneckého bytu v druhém patře kasárenské budovy, aby s ním oslavil jeho úspěch, a otevřel za tímto účelem láhev pravé francouzské *fine*, kterou si dával posílat ze své vlasti, neboť italské destiláty, jak pravil, se nedají pít.

– Pane, vy jste kanón, a nedivím se, že jste připravil o rozum naši *petite princesse*, řekl, když si přitukli a převrátili do sebe po kalíšku ostré, palčivé tekutiny, kterou Petr okusil poprvé v životě.

– Právě o tu *petite princesse* mi jde, řekl Petr. – Jistě chápete, kapitáne, že jsem nepřipochodoval na váš dvůr jen proto, abych se naparoval před vámi a před vašimi lidmi svým střeleckým uměním.

– Asi ne, řekl kapitán. – Ale udělal jste to, a je dobře, že jste to udělal. Za dané situace jste podle mého mínění ani nemohl udělat nic lepšího.

– Ale mně nejde o nic jiného, než abyste mi pověděl, kam jste zavezl princeznu Isottu, řekl Petr.

– Když vás to zajímá, prosím, řekl kapitán. – Doprovodil jsem ji do Ferrary, do domu arcibiskupa ferrarského.

Petr vyskočil na obě nohy.

– Děkuji, to mi stačí, řekl. – Jdu.

– Kampak? podivil se kapitán.

– Do Ferrary, *parbleu*, řekl Petr.

– Co tam? Chcete princeznu unést?

– Myslím, že mi nic jiného nezbyvá, řekl Petr.

– Tak ji tedy pro mne za mne uneste, řekl kapitán. – Jenže ona už ve Ferrare není. Když jsem nastoupil zpáteční cestu do Stramby, vévodkyně s dcerou také odjížděly z Ferrary pod ochranou arcibiskupových lidí.

– Kam odjížděly? zeptal se Petr.

– Budete se smát, ale já to nevím, řekl kapitán. – *Parole d'honneur*, nemám o tom ani ponětí. A abych řekl pravdu, ani za mák se nedivím, že to zařídili, tak jak to zařídili, protože znají pana Pierra Cucan de Cucan, a ani k tomu nepotřebují všechny prsty na obou rukou, aby si vypočítali, že kdyby pan de Cucan věděl, kde se princesse skrývá, provedl by právě to, co tady před chvílí prohlašoval, že provede.

Petr si znovu sedl.

– *Sacrés mille tonnerres de nom de Dieu de nom de nom de merde!* zařval pojednou a praštil pěstí do stolu.

Kapitán zazářil a odhalil všech svých dvaatřicet skvostných zubů.

– Pán umí po francouzsku nadávat jako převozník krav z ostrova Louviers, na to si musíme připít. – Když tak učinili, kapitán pokračoval: – Nu, to, co jste chtěl vědět, jste se nedozvěděl, ale řekl bych, že vaše návštěva kasáren ani tak nebyla marná. *Saprebouiffre*, Pierre, dejte se k nám, k vojsku. Přece mi nebudete povídat, že člověka vašeho formátu to baví se promenovat po dvorských parketách a tančit *saltarellu* a čekat, až se snad vrátí princezna, zatímco všichni si dělají psinu z vašich titulů *arbitera rhetoricae* nebo *j'sais pas de quoi*. Vy si snad ani neuvědomujete, co jste! Vy jste pojem, Pierre, slavný i za hranicemi Stramby, a co z toho? Vykašlete se na to tajtrlíkování, a jděte tam, kde vás je třeba, sem, k vojsku. Udě-

lám vás svým adjutantem s platem padesáti skudů měsíčně. Vaše postavení u dvora, jistě to cítíte sám, je nejisté, a takhle budete mít oporu ve vojsku – snad vám nemusím dokládat a vykládat, co to znamená, a i pro nás to bude trefa, když získáme člověka tak populárního, jako jste vy. Vévoda mi to určitě potvrdí, protože on ví, že vojsko je hlavní a možná jediná opora, na kterou se může spolehnout, a že všechno, co prospěje nám, prospěje i jemu. Přijíme si na to.

Připili si.

– Ale než vám odpovím, kapitáne, ano nebo ne, řekl Petr, – vysvětlete mi, proč jste vy, vrchní velitel, sám osobně tam dole cvičil a buzeroval toho ubožáka, který zřejmě měl pušku poprvé v ruce? Což na to nemáte šarže?

Kapitán se zamračil a chvíli si hladil kníry, než odpověděl:

– Jako obvykle, *sacré Pierre*, jste se trefil do černého. Ten ubožák, jak jste ho nazval, není obyčejný ubožák, nýbrž syn signora Antonia Zanchetty, jednoho z nejbohatších občanů Stramby, a poslal mi ho na krk s doporučovacím listem sám váš *copain* hrabě Gambardini, který od té doby, co jste ho vytáhl z bryndy, roste, zatímco vy krníte. Nemám ho rád a nelíbí se mi. Vy mu důvěřujete, monsieur de Cucan? To bych se moc divil. Nevidím to rád, když mi sem posílá hošánky, jako je mladý Zanchetta. Takových fajnových kadetů, jako je on, tady mám několik, a já jsem jediný, kdo si na ně troufá, jinak jsou všichni před nimi takhle malincí, a to kazí disciplínu a dělá to zlou krev. Ale vy si na ně také troufnete, Pierre, a proto vás potřebuji – svěřuji je vaší speciální péči a dávám vám plnou moc, abyste je proháněl a dal jim jaksepatří poznat, jak chutná vojenské řemeslo.

– Proč je raději nevyženete, když nejsou k ničemu? zeptal se Petr.

– To není dobře možné, řekl kapitán, – protože je to starý zvyk posílat mladé pány na vojnu, a jejich rodiny mají takovou moc, že by naopak vypíchaly mne. A propos, doufám, že jste stejně dobrý šermíř jako střelec.

Petr, který už měl v hlavě, odpověděl:

– Postavte proti mně devět svých nejlepších šermířů a já se jim samojediný ubráním a složím jednoho po druhém odleva doprava, anebo libo-li odprava doleva.

– Jen devět? řekl kapitán. – To se mi líbí, já vždycky říkal, že skromnost šlechtí člověka. Ale abych nezapomněl, mám pro vás psaní od jedné dámy.

– Od jaké dámy? Od princezny? zeptal se Petr.

– Což já vím? řekl kapitán, otvíraje brašničku ze zlacené kůže, kterou měl připevněnu k opasku. – Předala mi je taková malinká, bachratá, šilhavá, kejhavá osoba.

– *Bianca matta*?

– Tak jest, *Bianca matta*, řekl kapitán. – Myslím, že ta Bianca vůbec není tak *matta* a tak idiotská, jak se o ní má za to.

Z brašničky vytáhl pytlíček z jemné jelenice, z toho pytlíčku notýsek, vázaný v safiánu, a z notýsku malinký, pečlivě složený a červenou pečetí zalepený lísteček.

– *Voilà*, řekl, podáváje jej Petrovi.

Narejsováno úhledným dívčím písmem, vzkázání znělo takto: *Nezoufej, miluji Tě. Isotta.*

Vévoda hraje šachy

Když Petr působil už čtyři měsíce jako adjutant kapitána d'Auberée, vyhledal ho v kasárnách lokaj v červené livreji, s erbem obrněné nohy mezi dvěma hvězdami a s heslem *Ad summam nobilitatem intenti* na rukávech, a odevzdal mu dopis, v němž hrabě Giovanni Gambarini elegantními obraty vyslovil politování nad tím, že jeho společenské povinnosti mu v poslední době bránily v tom, aby s Petrem udržoval tak stálé a důvěrně přátelské styky, jak tomu bývalo dříve; nicméně podařilo se mu uvolnit se aspoň pro dnešní večer, a není-li to Petrovi příliš proti mysli, aby s ním při sklence vína zasvětil několik chvil vzpomínkám na uplynulé časy, Giovanni bude velmi potěšen, uvidí-li ho mezi půl devátou a devátou hodinou.

Petrovi to opravdu bylo proti mysli, neboť Giovanni se mu od té doby, kdy si začal hrát na velkého pána, velmi zprotivil, ale protože mu bylo nepochybné, že Giovanni ho nepozval, aby s ním klábosil o tom, jak pomáhali Frantovi chytat blechy a jak je v lese přepadli loupežníci, odpověděl zdvořile a stručně, že přijde velmi rád.

O půl hodiny později povolal ho vévoda do své malé soukromé pracovny v sousedství opuštěného *appartamento della Duchessa* na partii šachů.

Vypadal v poslední době velmi špatně, odul a přitom pobledl a zežloutl ve své pečlivě kosmeticky upravované tváři, což budilo dojem, že sádlo, jež přibíral, je žluklé, jako byla žluklá mast v rukavicích, jež vévodkyně Diana svého času poslala královně Francie. Nad velikou šachovnicí, u níž zasedl s Petrem, se nakláněl jen s obtíží a hrál tak roztržitě a špatně, že Petr byl nucen sebrat

všechn svůj kombinační vtip a um, aby ve svém vznešeném soupeři udržoval dojem, že jde o skutečný zápas, a aby hru dovlekl k slušnému závěru. Nakonec vévoda ani nepostřehl jistou výhodu svého postavení, kterou mu Petr nastražil, a když mu proti Petrově věži a pěšákovi zbyl pouze střelec, chtěl partii vzdát.

– Konec, jsem ztracen, řekl a odklonil se od šachovnice a nalehl na opěradlo křesla na znamení, že je dohráno.

– Dovolím si odporovat mínění Vaší Výsosti, řekl Petr. – Jestliže střelec Vaší Výsosti setrvá na diagonále, na niž ho Vaše Výsost prozíravě postavila, tak aby si uchoval možnost šachu, kdybych ho ohrozil věží a kdyby se můj král hnul z místa pod ochranu svého pěšáka, pak mi nezbyvá nic, než abych ho do skonání věků pronásledoval věží. Tohle není prohra Vaší Výsosti, to je jasná remis.

– Remis, správně, a dokonce, jak pravíte, jasná, řekl vévoda. – Žádné vítězství, nýbrž nerozhodný konec, tak jak si to zasluhuje průměrný hráč mého druhu. Nebo nejsem snad průměrný hráč?

– Ano, Vaše Výsost je díkybohu pouze průměrný hráč, řekl Petr. Vévoda, překvapen, trochu zčervenál.

– Říkáte díkybohu? Měl jsem za to, že jakákoli průměrnost se vám protiví, Petře z Kukaně. Nebo není tomu tak? Pak jsem se ve vás zklamal.

– Nicméně osměluji se trvat na svém názoru, řekl Petr. – Šachy jsou nejen nejdůvtipnější, ale také nejtěžší ze všech her, a kdo v ní chce vyniknout nad průměr, musí na to vynaložit spoustu času a námahu o nic menší, než kdyby se obíral užitečnou a významnou vědou, třeba matematikou nebo měřictvím; takto však všechno jeho úsilí vedlo k zvládnutí pouhé hry a ničeho než hry. Proto prostřednost ve hře v šachy, jak to viděl už Castiglione, je zcela výjimečně a jedinečně mezi všemi jinými obory lidské činnosti hodnější pochvaly než mistrovství.

Vévoda chvíli seděl mlčky a se zavřenýma očima, jako by spal.

- Pochybují, že tato maxima platí i pro vladaře. Vladař se v ničem, co dělá, nemá dopouštět hrubých a zásadních chyb, ani v šachu ne, protože chybuje-li v šachu, dojista bude chybovat i při výkonu svého povolání. Chybou bylo, že jsem předčasně uvedl do hry dámu, není-li pravda?

- Ano, protože Vaše Výsost tím uvolnila cestu mému střelci, řekl Petr.

- Rovněž chybou bylo, řekl vévoda, - že jsem opomněl provést rošádu i za cenu ztráty ohroženého pěšáka. Správné bylo, že když jsem nemohl zabránit proniknutí vašeho jezdce, pokusil jsem se o protiakci na dámském křídle, ale chyba byla, že jsem tuto protiakci nedovedl do konce. To všechno člověk ví a vidí, když už je odbyto; a ve veřejném životě je tomu právě tak. Bylo správné, že jsem využil okamžité zane- prázdňenosti Jeho Svatosti k tomu, abych sňal kletbu z jména Gambarini, neboť jsem tím dosáhl uvolnění neudržitelně napjaté situace, a že jsem odtáhl ruce od nenáviděného úředníka, který už byl tak jako tak mrtev, ale chybou bylo, že jsem nedovedl zabránit tomu, aby Gambarinimu a jeho stoupencům narostl hřebínek. Naproti tomu správné bylo, že jsem využil vaší popularity, již se těšíte v Strambě, jako protiváhy rostoucí váhy Gambariniho. Nemyslete si, že se nezajímám o vaše počínání. Vedete si znamenitě, vojáci za vámi stojí a jsou ochotni pro vás skočit do ohně. Výcvik v podkopávání hradeb a kladení náloží, jež jste zavedl, se sice pravděpodobně mine s praktickým výsledkem, protože nedovedu si představit, že by stramská armáda v budoucnu kdy měla obléhat cizí pevnost, a je možná škoda, že přitom odbourává ten zbytek římského viaduktu, ale budiž. Voják z povolání má umět všechno, co patří k jeho řemeslu a co vyžaduje tělesné zdatnosti a osobní neohroženosti.

Petr spolkl bez námitky velkopanskou samozřejmost, s jakou vévoda prohlásil jeho, Petrův vstup do armády za svůj vlastní rafinovaný šachový tah. Řekl jen:

– Je mi velikou ctí, že Vaše Výsost aspoň zčásti schvaluje mé nesmělé pokusy učinit se užitečným.

– Jsem opravdu hrdý na to, že jsem ve vás, Petře z Kukaně, hned od první chvíle rozpoznal člověka zvláštním způsobem nadaného a požehnaného, kdežto méně prozíravý znalec povah, než jsem já, vás mohl považovat prostě za bláznivého fanfaróna, řekl vévoda.

– Vím, že jste opravdový Petr, to jest skála, kdežto o Giovannim Gambarinim nepochybuji, že není nic víc než ješitný floutek, slaboch a playboy; ale co naplat, má atraktivní jméno, které se v Strambě stalo symbolem odboje a zrady, a proto není bez silných zastánců, kteří se šikují za jeho úzkými zády a chystají neplech, jež budu jednoho dne nucen utopit v krvi, takže budu zase tam, kde nechci být a kde jsem byl před vaším příchodem, a běda, šibenice před hlavní bránou se opět prohne pod tíží mrtvol. Co chystají a nakdy to chystají? Nevím, ale vím aspoň to, že nové neblahé události nedají na sebe dlouho čekat, a tuším, že to nebude nic hloupého a předem odsouzeného k nezdaru, protože Gambarini má výborného rádce, apatykáře Gerbina, což je sice muž sprostého rodu, ale chytrák, jež jsem už dávno dříve měl odpravit nebo naopak povýšit a přitáhnout k svému trůnu; a já jsem ho namísto toho jednak odpudil, jednak jsem podnítil jeho vitalitu tím, že jsem ho svého času dal veřejně na *piazza Monumentale* zbičovat za kterýsi jeho drzý výrok; a to byla chyba, jak uznáte, dvojnásobná, ale neviděl jsem v té chvíli jiného východiska, neboť lidé jsou nejen figurky ve hře, ale i tvorové prakticky užiteční, a o Gerbinovi je známo, že odvrací od mé země mor.

Vévoda se s povzdechem sklonil nad šachovnicí, a jako by se chtěl přesvědčit o tom, že partie, již právě sehrál s Petrem, skutečně skončila nerozhodně, jal se pronásledovat svého vlastního zbylého střelce Petrovou věží, a přitom hovořil:

– Smrtí *capitana di giustizia* a snětím boží kletby z mé země a mého lidu bylo, pokud to vůbec je možno, upuštěno od způsobu přímého tázání v mučírně, jehož *capitano* užíval tak často a tak běžně a tak krutě, že nikdo před tím nebyl chráněn, a život v Strambě se namnoze stal nesnesitelným; a to byla chyba, a správné bylo, že jsem v tom punktu zjednal nápravu. Ale tento správný tah má naproti tomu tu nevýhodu, že četné tajné zprávy, jež dostávám a shromažďuji ve svých rukou, jsou mi nejasné a já tápu v temnotách. Tak například takováto podrobnost: Dnes v noci mezi desátou a dvanáctou hodinou má velitel stráže v bráně San Pietro propustit, rozumíte, z města ven, osamělého jezdce na heslo *Dolce far niente*. Co to znamená?

– Kdo mu to nařídil? zeptal se Petr.

– Mohl bych se ho na to dotázat, řekl vévoda, – ale obávám se, že takový dotaz by měl za následek řetězec dalších dotazů, to jest zatčení a útrpných výsledků. Proto lépe bude, dáte-li bránu San Pietro zvenčí nenápadně hlídat několika spolehlivými lidmi, kteří si na toho jezdce, pojede-li, pořádně posvítí.

– Bude mi ctí splnit rozkaz Vaší Výsosti, řekl Petr, – i když po mém zdání jde jen o jednu z nesčetných nevinných epizod, které se vždycky děly a budou se dít, dokud muži budou pytláčit v cizích hájemstvích a ženy budou milostné a sladké. *Dolce far niente* a půlnoční únik z města, to vypadá na příběh z Boccaccia.

– Tak jsem tuto zprávu přijal, řekl vévoda, – a tak jsem ji pojímal, a pojímal bych ji až do této chvíle, nebýt toho, že Gambarini vás, Petře, pozval na dnešní večer do svého domu.

– Dovoluji si vyslovit obdiv nad informovaností Vaší Výsosti, řekl Petr. – Nicméně přiznávám se k své hanbě, že mi uniká souvislost mezi pozváním, jehož se mi dostalo, a cizí epizodou, kterou jsem se osmělil přirovnat k některému z příběhů Boccaccia.

Vévoda chvíli mlčel, než odpověděl.

– Vysvětlím vám to krátce a bez okolků. Nadál jsem se a očekával jsem s určitostí, že Gambarini v poslední chvíli, až spiknutí bude připraveno natolik, aby mohlo spustit, se pokusí vás přilákat na svou stranu.

Petrovi se rozbušilo srdce. Konec s okolkováním, pomyslí si, konec s obcházením horké kaše.

– O tom pochybuji, řekl. – Gambarini ví, že se nemohu přidat na jeho stranu, protože mu je známo, že miluji dceru Vaší Výsosti.

Vévodova tvář zůstala nepohnutá.

– Nikoliv, on to neví, řekl. – On pouze ví, že jste se jí dvořil, a to není totéž. Gambarini je pouhý chlapec, a proto nemůže znát lidi, tak jako je znám já. On zajisté má za to, že jste jednal z vypočítavosti a že je vám koneckonců lhostejné, kterými cestami dojdete k úspěchu a k moci.

– Za šest let našich přátelských styků, namítl Petr, – se o mně Giovanni přesvědčil několikrát, že nejsem z těch, již mění své přesvědčení. Proto myslím, že spíš než aby mě chtěl přilákat, pokusí se mě zavraždit.

– To by od něho bylo ukvapené a předčasné, protože vy, markrabě, jste v Strambě příliš populární osobnost, řekl vévoda. – Ale lidé vskutku jednávali ukvapeně, a proto vám radím, abyste k němu nechodil a omluvil se neodkladnými služebními povinnostmi.

– Vaše Výsost je vskutku znamenitý znalec lidí, řekl Petr, – a protože ví, že nedovedu odříci slovo, které jsem jednou dal, vyslovila

svou radu pouze žertem. Ale nejde pouze o slovo. Já jsem opravdu zvědav, co má ten uličník za lubem.

Vévoda si povzdychl.

– Budu o vás mít starost. Učiníte dobře, když si budete nalévat víno jen z nádoby, z níž si bude nalévat i on, podobně jako já od té doby, kdy hrabě Odorico Gambarini dal otrávit můj doušek před spaním, se dělím o svůj nápitek se sluhou, který mi jej nosí. Ale zmínil jste se o mé dceři. Ano, byl to od vás znamenitý tah, že jste se jí počal dvořit, a já jsem se dopustil chyby, že jsem Isottu odeslal do Říma.

– Do Říma? řekl Petr.

– Tak jest, na dvůr mého bratrance kardinála Tinaccia. Měl jsem za to, že změna prostředí a styk s novými a zajímavými lidmi jí prospěje, a hlavně že zapomene na drobnou milostnou epizodu, do níž jste ji, znamenitý šachista, zapředl. Ale podceňoval jsem svou dceru, znevážil jsem její hrdost a sílu jejího charakteru. Ona se nesmířila s násilím, jemuž jsme ji podrobili, postavila si hlavu, že vás, markrabě, nepřestane milovat a že raději zemře, než aby vás vyhnala ze svého srdce a aby se vzdala slova, které vám dala. Vyhrál jste svůj tah, a já jsem prohrál svůj.

– Vaše Výsost, řekl Petr, – zajisté čeká s mdlobnou jistotou, že vyslovím námitky proti výrazu „tah“, jehož Vaše Výsost užívá, když hovoří o mém vroucím a obdivném vzplanutí k dceři Vaší Výsosti, princezně Isottě. Ale nikoliv. Princezna Isotta je dědička trůnu, a proto osmělil-li jsem se k ní vzhlednout, lze toto vzhlednutí nazvat tahem zcela bez ohledu na to, že řídíme-li své šachové tahy rozumem, já jsem v oněch nezapomenutelných chvílích naopak všechn rozum potlačil a jednal pouze v souladu s šíleným a nedovoleným popudem svých citů – vskutku šíleným a nedovoleným, neboť já, jak Vaší Výsosti nepochybně je známo

z přátelských zpráv, jež o mně šířil hrabě Gambarini, jsem syn mastičkáře a z matčiny strany vnuk nunváře.

– Ano, tato okolnost je nám velmi dobře známa, řekl vévoda.

– Proto, řekl Petr, – nechť mi Vaše Výsost promine skromnou a udivenou otázku, proč mě Vaše Výsost ráčila dvakrát, což vyvrací předpoklad, že šlo o přerěknutí, nazvat markrabětem.

– Protože nemohu svou dceru provdat za syna mastičkáře a vnuka nunváře, dokud se ten syn mastičkáře a vnuk nunváře nestane aspoň markrabětem, a za adjutanta velitele městské posádky, dokud se ten adjutant velitele městské posádky nestane generálem.

Vysvětlil pak Petrovi, že markrabství Stramba, jež založil před sto padesáti roky jeho předek Vittorino d'Albula, vzniklo spojením několika papežských lén, do nichž však byla vklíněna obec jménem Tresanti, jejímž vrchním pánem není papež, nýbrž císař. Protože obec Tresanti nespadá pod kompetenci papeže, její jméno není uvedeno na papežském výnosu, jímž Stramba byla později povýšena na vévodství, a zůstává tedy markrabstvím; je to podobný případ, jenže opačný, jako když markrabě ferrarský byl císařským výnosem jmenován vévodou z Modeny a Reggio, což byla císařská léna, kdežto jeho jmenování vévodou z Ferrary bylo závislé na rozhodnutí papeže. On, Tankred d'Albula, je vévoda ze Stramby a markrabě z Tresanti v jedné osobě, ale není důvodu, proč by markrabství Tresanti neodstoupil, komukoli se mu zlíbí, například snoubenci své dcery, právě tak jako není důvodu, proč by se nevzdal v jeho prospěch svého titulu generála a vrchního velitele stramského vojska.

Vévoda vstal a podal ruku Petrovi, který se rovněž zvedl.

– Tento tah jsem pečlivě rozvážil, řekl zřejmě pohnut, – neboť neznám a nevidím muže způsobilejšího, než jste vy, Petře, aby Strambu vyvedl ze zmatků a bouří, jež jí nastávají, a zachránil můj

trůn pro Isottu a mé budoucí potomky. Původně jsem zamýšlel vás vypravit do Říma, abyste osobně doprovodil mou ženu a Isottu, svou Isottu, na jejich cestě k domovu, ale obávám se, že vaší přítomnosti v Strambě bude v nejbližší době více než třeba, a proto raději odešlu kurýra. Teď jděte a buďte obezřelý; doufejme, že ještě není pozdě.

Ale ukázalo se, že už je pozdě.

Povídka z Boccaccia

Giovanni přijal Petra velmi neformálně, oděn domácím hedvábným županem. Kouřil dýmku a kadeřil si vlasy nad ušima, jak to měl rád jeho otec, a na levé ruce mu zářil ohromný diamant prstenu Borgiaů, jež Petr objevil na mrtvole zlodějského footmana Johanna. Navzdory tomu však nevypadal o nic dospělejší, než jaký byl v době svého příjezdu do Stramby, neboť jeho tvář, tehdy ošlehaná větrem a zdrsňelá útrapami cesty, byla teď vyhlazená a prosvětlená pohodlným životem v přepychu; slovem vypadal tak klukovsky, že Petr se mimoděk nadál, že co chvíle se někde objeví skutečný hostitel, pravý hrabě Gambarini, i zavrhl své nedávné obavy, že tento hošík ukládá o jeho život, a bez obav odložil ve vestibulu do rukou lokaje nejen svůj plášť, ale i opasek s kordem.

Pyšný svým majetnictvím a prastarou rodinnou tradicí, vanoucí ze zdí jeho sídla, Giovanni provedl Petra po celém paláci od přízemku až po podstřeší a nepřestával přitom láteřit a rozčilovat se na barbarství *capitana di giustizia*, který za svého dlouholetého pobytu v tomto paláci všechno znesvětil a pokazil, nač sáhl – veškeré portréty starých Gambariniů jsou tytam, *capitano* je dal vyházet na hnojiště a na jejich místě v rodinné galerii rozvěsil mazaniny vévodova dvorního malíře Rinalda Arrghetta, a nádhernou stropní malbu ve vestibulu od Benozza Gozzoliho, pravda už v době Giovanniho dětství poškozenou věkem, ale tak vzácnou, že nikdo ze současných břídilů si netroufl ji restaurovat, dal jednoduše zabít. Petr ho neměl střelit do srdce, nýbrž do břicha, aby umíral pomalu a v bolestech.

– Děkuji, příště se zachovám podle tvé rady, řekl Petr.

Giovanni se zasmál a dloubl Petra palcem do žeber:

– Doufám, že k tomu už nenajdeš příležitost.

Zasedli pak na přátelské *tête à tête* do malé rohové místnosti, ověšené miniaturami, jichž byl hrabě Odorico Gambarini sběratelem, s jediným oknem, obráceným na *piazza Monumentale* k průčelí vévodského paláce. Giovanni, každým coulem muž vysokého světa, bavil Petra skandalózními historkami ze zákulisí vznešených strambských rodin, zatímco dva lokajové pod dohledem krásné hospodyně a správkyně domu, jíž, jak známo, byla vdova po podlém hostinském od Pavího chvostu, čarovná Finetta, dbali o jejich pohodlí, nosili jim víno a nacpávali Giovannimu dýmku. Finetta, přísná, se tvářila odměřeně a neúčastně, jako by Petra viděla poprvé v životě; ale když lokaj přinesl na stůl mísu s drobnými zákusky a Petr v obavě, nejsou-li otráveny, zaváhal a mimoděk k Finettě vzhlédl, ona přivřela obě oči a maličko, leč zřetelně přikývla, což zřejmě znamenalo: Neboj se, já sama jsem dohlížela, aby k nim nikdo nic nepřimíchal, tak jako jsem dohlížela na tvé jídlo, když byl naživu můj muž a ty jsi měl, bídný bídníku, *appetito* na mé tělo a neohlížel ses po princeznách.

Už se zšeřilo a těžká hmota vévodského paláce, viditelná z okna, zmizela ve tmě.

– A teď, Giovanni, k věci, řekl Petr, když osaměli. – Pověz mi zpříma a bez okolků, co máš na srdci a proč jsi mě pozval.

– Pamatuji se, řekl Giovanni, – jak ses jednou zamyslel nad tím, jaké vlastnosti jsi asi podědil po svém dědovi nunvářovi, a já na to, že ti po něm zůstala schopnost říznout do živého. A ty opravdu dovedeš říznout do živého: pověz mi zpříma a bez okolků, proč jsi mě pozval – *fi donc, fi donc*, tak se nemluví *dans le monde*, mezi lidmi, kteří se umějí chovat. Budeš se divit: já jsem tě opravdu pozval jen tak, na kus řeči. Napsal jsem ti, že bych s tebou chtěl

vzpomenout starých časů, které jsme strávili společně, a je to pravda. Pamatuješ, jak jsi blouznil o tom, že ze Stramby dobudeme světa a že mě dosadíš na vévodův trůn a já nevím co ještě? Není tomu tak dávno, nejvýš půl roku.

– Za ten půlrok se hodně změnilo, řekl Petr.

– Hlavně ty ses změnil, Petře, řekl Giovanni. – Tvá sláva ti tak stoupla do hlavy, že nevíš, kdo jsi a odkud jsi. Kdyby ses nebyl odvážil ucházet se o princeznu, byl bych se o ni ucházel já, a byl bych došel místa, které mi přináležejí, hladkou a nenásilnou cestou. Ale tvá neslýchaná drzost mi zkřížila všechny plány.

– Jeden starý muž, řekl Petr, – na jehož moudrou laskavost dodnes vděčně vzpomínám, měl pro podobné úvahy, jež jsi tu právě přede mnou rozvinul, toto hezké přísloví: Kdyby teta měla kulky, tak by to byl strýc. Lámat si hlavu otázkou, co by se bylo stalo, kdybych se nebyl dvořil princezně Isottě, je stejně užitečné jako přemýšlet o tom, co by dnes bylo, kdyby tenkrát před sedmi nebo kolika lety sluha, který vévodu Tankredovi nesl otrávené víno, nebyl dostal bolení břicha, a kdyby vévoda to víno byl vypil, a kdyby si tvůj otec byl posadil na hlavu jeho korunu.

Giovanni chvíli dojatě přikyvoval svou nakadeřenou hlavou.

– Správně jsi připomněl tu dávnou epizodu, řekl pak. – Chudák padre, neuměl v tom chodit. Dovedu si představit, jak mu bylo u srdce, když tenkrát seděl právě v tomto pokoji, na téměř místě, kde teď sedím já, a byl stejně vlhý večer, jaký máme dnes, a padre marně vyhlížel oknem a čekal na znamení, že věc se podařila, totiž na rozžatý trojramenný svícen v pátém okně odprava v prvním patře, což je okno vévodovy ložnice, a když namísto toho z brány vypochoďovala kohorta biřiců, takže otec byl nucen vzít nohy na ramena.

– V ženských šatech, řekl Petr a zachvěl se, neboť mu hlavou šlehla myšlenka: Vskutku, neuměl v tom chodit, jak řekl Giovanni,

a proto se zapomněl pro případ nezdaru pojistit například tím, že stráž v bráně San Pietro by předem byla dostala rozkaz, aby propustila osamělého jezdce na heslo, dejme tomu, *Vedi Napoli, e poi muori!*

– Ano, v ženských šatech, řekl Giovanni a Petr postřehl, že mu poskakuje ohryzek, což u něho bylo znakem velikého vzrušení.

– Přísluví, které jsi uvedl, je vtipné, ale člověk se přece občas nevyhne úvahám, co by dnes bylo, kdyby se dříve něco bylo odehrálo jinak. Kdyby se tenkrát mému otci, který věděl, co dělá, a měl před očima jen a jen prospěch Stramby, bylo podařilo vévodu otrávit, nebyl by ses toho zločinu mohl dnes odvážit ty, člověk rodu sprostého, a co horšího, cizinec. Jsme dva kohouti na jednom smetišti, a nemůžeme oba dva dělat totéž. Proto si rozdělíme úlohy – já si sednu na trůn a ty si lehneš na Ondřejův kříž, jehož se užívá k čtvrcení lotrů, kteří sáhli na panovníkův život. To je, uznáš, rozumné řešení.

Petr nebyl nechápavý, ale smysl těchto slov mu unikl nadobro.

– Co blbneš? řekl.

– Vím, co mluvím, řekl Giovanni. – Pokus se dokázat soudu, před nějž budeš postaven, že jsi nedal vévodu odklidit úkladnou vraždou jedem, ježž sluha, který se s ním dělí o nápoj před spaním, už dva měsíce denně užívá za stálého zvyšování dávek, aby se proti němu učinil imunním. Prohrál jsi, Petře, tentokrát s konečnou platností. Vévoda, který si tě, nikdo neví proč, oblíbil, už nežije. Pohled.

Zdvíhl prst k vévodskému paláci a zděšený Petr spatřil v jednom z oken v prvním patře, možná pátém odprava, rozžatý trojramenný svícen. Současně se zpovzdálí ozval rachot střelby.

Giovanni vstal.

– Teď pravděpodobně naposled vydechl tvůj šlechtetný přítel a představený kapitán d'Auberée, sklácen mými čackými kadety, které jsi tak obětavě vycvičil v umění válečném. – A zvolal silným hlasem: – Všichni sem!

Petr mu beze slova zasadil do brady onen přímý úder, při němž styk pěsti s čelistí vydává zvuk, jako když se rozštípne jadrné poleno sekercou, takže Giovanni se bez hlesu složil zpět do křesla, z něhož byl vstal, a Petr v téže chvíli, kdy se do světnice vhrnuli červení lokajové, ozbrojení klacky a dýkami a píkami a pohrabáči a sekerami, vyskočil rovnýma nohama na pažení otevřeného okna, ale terasa pod ním byla obsazena třemi řadami bledě modrých halapartníků městské *guardie*, kteří ukázněně, všichni jako jeden muž, klečeli na pravém kolenu a zdvihali vzhůru k oknu špice svých zbraní, opřených o zem, tak aby se na ně nabodl, kdyby se odvážil seskočit.

Petr se otočil tváří dovnitř místnosti.

– Giovanni, buď proklet, ne jako zločinec, ale jako krysa! zařval, až přehlušil rachot střelby, jež sem doléhala z budovy vévodského paláce. – Buď proklet ne jako muž, ale jako kluk, buď proklet a po smrti ať jsi uvržen do smrdutých močálů na samém kraji pekel, kde hnijí a polykají močůvku domýšliví hlupáci, buď proklet, potomku Federigův, který právě nad tebou zvrací odporem a obrací se v hrobě!

Ještě než domluvil, takže slova „v hrobě“ pronesl v letu, vrhl se šipkou, hlavou napřed, do chumlu lokajů, kteří proti němu pomalu a obezřetně postupovali, a jal se kolem sebe mlátit naslepo pěstmi a rozdávat kopance. Když se mu podařilo vyrvat jednomu z lokajů pohrabáč a srazit jím k zemi dva muže, stal se na chvíli pánem bojiště, neboť lokajové se tlačili ke dveřím a dávali se na útěk, ale to už se objevilo na scéně několik mužů městské *guardie*, která prve hlídkovala pod oknem. – Buď proklet! Buď proklet! řval Petr,

když ho vlekli, zuřivě se zmítajícího, na chodbu spoře osvětlenou lucernou, již držela Finetta, stojící v pozadí u schodiště, zatímco lokajové do něho bušili všemi dřevěnými a železnými nástroji, jimiž byli opatřeni. – Bud' proklet! řičel zbytkem dechu, umdlévaje, ale nepřestal se bránit a proklínat, když ho nesli do podzemí po kluzkých točitých schodech, zalit potem a krví, jež se mu valila z rozbitých úst a z natrženého ucha. Finetta před nimi nesla lucernu a zastavila se u otevřených železných dvířek žalární kobky.

– I ty bud' prokleta, děvko děvek! houkl jí do jejího bledého obličeje, ale tu už proletěl vchodem a dopadl jak dlouhý tak široký na mokrou hliněnou podlahu, a než se zvedl aspoň na kolena, dveře zapadly a v zámku zarachotil klíč.

Kobka byla tak úzká, že když rozpažil, mohl se dotknout protilehlých stěn. V naprosté tmě se bédně došmátral kamenného výstupku, který asi vězňům sloužil za lůžko, a byl tak vysílen zápasem a zmožen ranami, že sotva se na něm složil, ihned upadl v mdlobný spánek.

Zdálo se mu, že leží v posteli v pokoji číslo pět u Pavího chvostu a že Finetta mu právě přinesla snídani, ujišťujíc ho, že jídlo není otráveno, a že mu zatřásla ramenem, aby ho probudila, neboť on předstíral, že spí, protože se mu nechtělo ani jíst, ani mluvit s Finettou, ani ji vidět, a že při tomto předstírání doopravdy usnul, a že v tomto spánku, o němž se mu pouze zdálo, se mu zdálo, že sedí v knihovním sále na srpnovské tvrzi pohřížen v četbu *První knihy žalmů*, jež mu byla dokonale srozumitelná, ač byla psána muříma nohama, přičemž verš šesté kapitoly „já jsem lehl a spal jsem“ na něj zapůsobil tak podmanivě, že upadl v hluboký spánek, přičemž se mu zdálo, že leží na hebkém pažitě pod jabloní, plnou zralých plodů, a usíná, a že usnuv pod tou jabloní má sen, že ho uchvátil orel, který měl zlaté oči a červený zoban, ale jinak byl

po tváři podoben mistru Schützovi, a unášel ho jako bezbrannou loutku v pařátech, z nichž jeden byl ozdoben prstenem Borgiů, k vrcholku strašné strmé hory a že ho uložil do svého hnízda, plného orlích vajec, která tam měl, a že on, Petr, sotva se v tom hnízdě uvelebil, ihned usnul, a že usnuv má sen, že přerežává žalární mříž pomocí pružné pilky, kterou měl ukrytu v podpatku střevíce, a že vylézá a spouští se dolů po provaze, spleteném z rozcupovaného prostěradla, leč ten provaz se přetrhl a Petr letěl dolů, a hrůza jeho pádu způsobila, že se z tohoto posledního snu probudil, i octl se nanovo v orlím hnízdě, plném orlích vajec, ale z těchto vajec se počala líhnout orlí mláďata a jala se ho klovat, takže procitl i z tohoto snu, a ležel nanovo na hebkém pažitě pod jabloní, přičemž jedno z jablek se utrhlo a udeřilo ho do hlavy, což ho zahnal do nazpět do jeho druhého snu, kdy seděl v knihovně na Srpnu s rozevřenou *První knihou žalmů* na kolenou a pokoušel se čísti, ale nemohl, neboť stěny místnosti se otřásaly a knihy s rachotem padaly na zem, což ho vyburcovalo do jeho prvního snu, kdy ležel v pokoji číslo pět u Pavího chvostu a Finetta mu lomcovala ramenem.

– Probud' se, hniličko, vstávej, *lazzarone*, je-li ti život milý, vzpamatuj se, pro milosrdenství boží! šeptala rozčileně, a uchopivši ho svýma silnýma rukama za prsa kazajky, přitáhla ho k sobě a přinutila ho, aby se posadil. Natržené ucho ho přitom zabořilo tak silně, že se nadobro probudil, a byl opět v podzemní žalární kobce, nyní osvětlené lucernou, visící na skobě na hrubé kamenné stěně, a Finetta se nad ním skláněla a snažila se mu pomoci na nohy.

– Děvko! řekl.

– Nenadávej mi, *imbecille*, *babbaccio*, hlupáku, pitomče, vždyť já tě chci zachránit! Tady máš opasek, kord, plášť, klobouk, obleč se, honem, honem, hrabě je pryč, v paláci, a já jsem za ním odeslala

lokaje a jsem sama doma! Milý můj, vzmuž se a vstaň! – Sňala lucernu ze skoby a postoupila k otevřeným železným dveřím, jako by ho chtěla vylákat ven. Připjal si opasek třesoucím se rukama, přehodil přes ramena plášť a následoval ji, vrávoraje, dosud zpitomělý a polámaný. – Zavedu tě k své přítelkyni, hovořila Finetta ostrým šepotem, – která bydlí za *via Romana*, a ta tě ukryje, a až se to tu uklidní, zmizíš z města.

Do jeho potlučené hlavy se vracelo jasné vědomí.

– Ne, opatři mi koně a já odjedu ihned, řekl, když stoupal s Finettou po točitých schodech.

– Blázne, jak projedeš branou?

– Znáš heslo, řekl Petr. – Koně, koně, nepotřebuji nic než koně!

– Dostaneš koně, řekla Finetta, spěchajíc při jeho boku téměř poklusem tmavými a tichými chodbami starého paláce. – Hrabě nařídil, aby pro něho byl po setmění přistrojen kůň s cestovním vybavením, a ten dosud stojí v maštali, protože se na něj zapomnělo. – Vtom se zastavila. – Buď zticha, šeptla a prudce ho odstrčila do výklenku, jež právě míjeli, a sama pokračovala v cestě; za rohem chodby se totiž zamihotalo světlo a vzápětí se objevila obezřetně našlapující postava statného vypaseného lokaje v červeném, nesusoucího, stejně jako Finetta, lucernu.

– Co tu děláš? řekla ostře Finetta. – Řekla jsem ti, že máš hlídat hlavní vchod.

– Zdálo se mi, že slyším hlasy, a tak jsem se šel podívat, řekl lokaj.

– A opravdu jsem slyšel hlasy, signora. S kým jste to mluvila?

– Sama se sebou, *merdaiuolo*, řekla Finetta, a vylovila odkudsi, snad ze záhybu sukně, malou ostrou dýku, a než se lokaj nadál, už ji měl v srdci až po jílec a skácel se bez hlesnutí, jako by mu podťali nohy. – Tak vylez, už je čistý vzduch, řekla Finetta Petrovi, čistotně otírajíc čepel dýky o rukáv mrtvého lokaje.

Šli dál.

– Finetto, bylo toho třeba? zeptal se Petr s mírnou výčitkou. – Na toho *merdaiulu*, jak jste ho trefně nazvala, by bylo stačilo jediné mé klepnutí pěstí do brady.

– Tak? řekla Finetta posměšně. – Aby se, chytráku, za chvíli vzpamatoval a šel na mne žalovat hraběti? Kdežto takhle, když je tuhý, budu já naopak žalovat na něho, on že to byl, kdo ti pomohl na svobodu, a já ho propíchla v spravedlivém hněvu. To si nedove-
deš představit, jaké tu zahraji divadélko a jaké budu prolévat slzy rozhořčení nad tvým útekem. Život je tvrdý a člověk si musí dát na sebe pozor a být opatrný a myslet na zadní vrátka, když nechce přijít do průšvihů.

Mezitím došli na dvůr. – Stůj tady, přivedu koně, řekla Finetta a zmizela ve tmě, rozptylované srpkem dorůstajícího měsíce. Za chvíli se vrátila, vedouc za ohlávku vysokého grošáka, z něhož nebylo nic vidět, až na to, že je obtížen cestovními vaky, ale o jehož vynikajících kvalitách nemohlo být pochybností; Giovanni se určitě dobře pojistil pro případ, že by se atentát zhatil a on by byl nucen následovat příkladu svého otce.

– Děkuji ti a nikdy ti toho nezapomenu, řekl Petr a krátce objal Finettina ramena a přitiskl si ji k prsům.

– To nic, řekla Finetta. – Lucernu si vezmi, protože jezdci, kteří jezdí po městě potmě, jsou podezřelí. A buď na sebe opatrný.

Mluvila stroze a věcně, ale když se vyhoupl do sedla, vydala zvuk, podobný kratičkému vzlyknutí. Otevřela mu pak vrátka za maštalí, od nichž měla klíč a jimiž možná chodíval lstivý apatykář Gerbino na své tajné návštěvy k Giovannimu, a Petr vyjel do uličky tak tiché a klidné, jako by se v Strambě nedělo nic zvláštního a vymykajícího se každodennímu navyklému pořádku.

Bianca matta

Petr počítal s tím, že jestliže Giovanni nedal odstrojit koně, protože měl hlavu plnou vážnějších starostí, neodvolal ani heslo, na něž měl být propuštěn z města, a že *guardia* u hradeb dosud nic neví, co se ve vévodském paláci děje. A vskutku, když se přiblížil, klobouk stažený do čela a límec pláště zdvižený až nad bradu, k *porta San Pietro* a pronesl zaklínadlo *Dolce far niente*, muž, který právě stál na stráži, beze slova odsunul závoru, vpustil ho do postranního průchodu vedle hlavní brány a pak vytáhl rumpálem těžkou spouštěcí mříž, kterou byl průchod uzavřen zvenčí, takovou, jež půl tisíciletí nazad přepůlila koně českého pána Ježka z Pardubic při dobývání Milána; tolik na připomenutí, že naši bohatýři se odedávna cítili přitahováni rušným životem italského poloostrova.

Před *porta San Pietro* bylo veliké prostranství, plné dřevěných kotců a krámků, v této večerní hodině už opuštěných; opozdilý poutník, který sem dospěl po zavření brány, mohl najít nouzový nocleh v hospodě U Zlaté klece, *Gabbia d'oro*, ale ta už také spala, když ji Petr míjel.

Následovala kamenitá, rozložitými olivami lemovaná cesta, vinoucí se po úbočí Massy a po několika minutách pomalé jízdy vidlicovitě se rozdvoující k východu, k mořskému pobřeží, a k jihu, směrem k městu zvanému Peruza či Perugia. Nuže Petr na vévodův rozkaz, ještě než se odebral na návštěvu k Giovanni-mu, nařídil dvěma spolehlivým chlapíkům, aby si na tomto místě, mimo doslech lidí z předhradí, počíhali na tajemného osamělého muže, který tudy bude ujíždět z města mezi desátou a dvanáctou

hodinou; nyní, když se tím tajemným osamělým mužem – dosti kupodivu – stal on sám, zastavil před rozcestím koně a zavolal polohlasem do stříbřité, šelestivé tmy:

– Ghino! Puccio!

Tak se totiž jmenovali oni spolehliví chlapíci, rodáci z rybářské vesnice Finale, kteří se z nouze dali naverbovat k vojsku.

– Ghino! Puccio! opakoval. – To jsem já, Petr z Kukaně.

A posvítil si svou lucernou, která už dohořívala, do tváře.

Vpředu se něco zamíhalo, zapraskalo, šoustlo, zadusalo, zarýsovalo se, a už tu Ghino a Puccio se vynořili ze tmy na svých malých, rychlých konících, jimiž byla vybavena větší část strambské kavalérie, oba dva spiklenecky zahalení do volných černých plášťů, černé širáky na hlavách, takže kdyby měsíc svítil drobátko méně jasně, byli by prakticky neviditelní.

– *Sottotenente*, co tu tropíte? zvolal Ghino, který, bystrý, hlavička otevřená, vždycky věděl, co patříčného říci, zatímco Puccio se uměl jen zachmuřeně dívat zpod mohutně klenutého nadobočí.
– A kdo vás tak zřídil?

– Na to je dost času, řekl Petr. – Stala se katastrofa, vévoda je mrtev, kapitán d'Auberée mrtev, Gambarini pánem města, musíme prchat a prchat, jak jsme dosud neprchali. Za mnou.

A pobídl koně, neboť měl za to, že dalšího vysvětlování není třeba a že Ghino a Puccio ho budou bez váhání následovat, ale neujel více než krůček a ještě půl krůčku, neboť proti němu, kde se vzal, tu se vzal, stanul třetí jezdec, ozbrojený bambitkou, jíž mířil na Petrova prsa, a promluvil italštinou, jež byla stěží rozeznatelná od francouzštiny.

– Jestliže vévoda je mrtev, tak jako je mrtev kapitán d'Auberée, monsieur de Cucan, pak, *ma foi*, jeho smrt není nic vážného a on se možná ještě dožije spokojeného stáří.

– Kapitáne! zvolal Petr a v přemíře úlevné radosti k němu najel z boku, aby ho objal, neboť d'Auberée mu byl daleko více milým a důvěrným přítelem než představeným, ale kapitán byl v bídě míře a svou hrozbu bambitkou mínil vážně.

– Ani hnout, nebo střelím, řekl a Petr pocítil kovové dloubnutí na pravé i levé straně hrudního koše, způsobené tím, že také Ghino a Puccio se chopili svých bambitek a přitiskli mu je zprudka k žebrům. – Jste zatčen, dodal kapitán.

– Kapitáne, mějte rozum! řekl Petr. – Prchám z vězení, do kterého mě zavřel Gambarini hned potom, když se objevilo světelné znamení, že vévoda je zavražděn, a když se z paláce ozvala střelba, které jste měl jako první padnout za oběť vy! Nezbývá nám než prchat, kapitáne, než bude pozdě!

– *En route*, řekl kapitán, – do Stramby.

A Ghino a Puccio, spolehliví, přinutili Petra, aby otočil koně, a všichni čtyři se vydali na zpáteční cestu k městu.

– Budete toho litovat, kapitáne! volal Petr. – Jedete vstříc jisté a potupné smrti.

– *On verra*, řekl kapitán.

– Nic se neuvidí! křičel Petr. – Na to už nebudeme mít dost času, abychom něco viděli! V Gambariniově žaláři je tma jako v pytli, a pokud vím, v hrobě také není moc světla.

– *On verra*, řekl kapitán, a jeli a jeli.

– *Zut a crotte*, kapitáne, zklamal jsem vás už někdy? Obelhal jsem vás už někdy? Jak to, že mi najednou nevěříte a jedete do zkázy jako mezek křížený s dromedárem?

– Tuto urážku představeného si zodpovíte, řekl kapitán.

– Vy nejste můj představený! Já odmítám mít za velitele sebevraha a blázna! na to Petr.

Kapitán odpověděl kletbou, jejíž smysl nikdo nechápal, ale jež byla tehdy mezi Francouzi velmi rozšířena, neboť jí s oblibou užíval jejich král:

– *Ventre-saint-gris!* Co si o mně, poručíku, myslíte? Že opustím své místo a zradím vévodu, kterému jsem složil přísahu věrnosti, a vezmu roha, protože můj lajtnant, kterého jsem zatkl za velmi podezřelých okolností, mně v tísní napovídal nějaký nesmysl, nějakou *histoire à dormir debout*, o převratu v Strambě? Já vám povím, co se stalo doopravdy, monsieur de Cucan. Vy nejste vévodův člověk, vy jste Gambariniho komplic, to je jasné jak facta, a vy oba jste se dnes opravdu pokusili vévodu zavraždit, ale ono se to nepovedlo, *n'est-ce pas*, a tak jste se dal na útěk branou San Pietro, kudy jste si pro všechny případy zajistil průchod, zatímco Gambarini uprchl některou jinou branou. Tím se vysvětluje všechno, včetně vaší rozbité vizáže. Není to logické?

– Je to logické, což ovšem neznamená, že to je pravda, řekl Petr. – A proč bych si byl sám sobě, krucinálfagotverfluchtnocheinmal, postavil do cesty naše vlastní dva vojáky, aby mi bránili v útěku?

– Ne aby vám bránili v útěku, nýbrž abyste je přibral s sebou, řekl kapitán. – Ono se to ve třech lépe cestuje. Ale naštěstí jsem tu byl já, *perspicace*, prozíravý, a šel jsem se osobně přesvědčit o tom, co se za tou divnou záležitostí s *Dolce far niente* skrývá. Tak to bylo, monsieur. Víte, jaká je sazba trestu za atentát na panovníka?

– Právě dnes jsem o tom byl poučen, řekl Petr. – Čtvrcení zaživa na důmyslné konstrukci, zvané Ondřejovým křížem.

– Přesně, řekl kapitán. – Ale dobře vám tak. Zklamal jste mě, monsieur de Cucan. Měl jsem vás za slušného člověka, ale vy jste hanebný lotr, zrádce a odporná stvůra.

– Především vy jste zklamal mne, idiote! drmolil Petr, strašlivě rozčilen, neboť už vjeli mezi kotce a krámky na prostranství před

branou San Pietro, jejíž těžká věžitá masa, rýsující se proti hvězdnému nebi, se dala dohodit kamenem. – Já si o vás opravdu myslel, že jste *perspicace*, a vy jste se projevil jako temné, paličaté hovado! Pro smilování boží, vezměte do hrsti rozum, pokud nějaký máte! Vždyť kdyby ta vaše verze odpovídala skutečnosti, vévoda by mě už dávno byl dal stíhat! Jak to a čím to, že mě nikdo nestíhá? Protože Gambarini neví, že jsem unikl ze žaláře, z něhož mě osvobodila krásná žena, která se smilovala nad mým mládím! Zadržte, dokud je čas!

Vzápětí z nitra města zaburácel dusot kavalkády, provázený tenkým jekem trubky, a z věže San Pietro se ozvaly zvuky prudkého shonu a ruchu. Bylo slyšet tlukot dřevěné palice, jíž se odsunuje klínová petlice břevna, zaklesnutého napříč obou křídel hlavní brány, pak ještě zarachotil a cvakl zámek, otvíraný klíčem tak ohromným a těžkým, že se dal nejlépe nosit opřený o rameno jako puška, a veřeje s děsivým skřípotem, provázeným hekáním mužů, kteří se o ně opírali, se počaly zvolna rozvírat.

Přece tomu čtvrcení neujdou, a Finetta neunikne mému řevu, pomyslel si Petr a pevně stiskl zuby, jež se mu rozdrkotaly.

Z brány vyjela skupina bleděmodrých, vedená mužem nesoucím smolnici. Když míjeli Petra s jeho průvodci, zpomalili klus.

– Nepotkali jste cestou osamělého jezdce? houkl přes rameno muž se smolnicí.

– *Parlez*, přišel Petrův kapitán, který už ve chvíli, kdy se bleděmodří objevili, schoval svou bambitku.

– Potkali, odpověděl Petr. – Uháněl k pobřeží, směrem na Rimini.

Guardiáni pobídlí své koně, a titam.

– Ale vás do města nepustíme, řekl jeden ze strážných v bráně, jež dosud byla dokořán. – Zákaz dnes platí bez výjimky a bez pardonu i pro samého papeže.

- Nevadí, počkáme do rána, řekl Petr.
- Ani ráno nikdo nesmí do města, řekl strážný. – Jsou zostřené reglementy.
- Stalo se něco ve Strambě? zeptal se Petr.
- Ale zabili nám vévodu, řekl strážný, a veřejně brány zapadly se skřípotem a nářkem.
- Tak to vidíte, řekl Petr kapitánovi.
- Vždyť jsem říkal, že uvidíme, na to kapitán. – Pamatujte si, že co já řeknu, že se stane, to se také stane.
- Budu si to pamatovat, řekl Petr. – A byl bych vám povděčen, kdybyste laskavě nařídil Ghinovi a Pucciovi, aby mě přestali tlačit do žeber svými bambitkami.
- Kapitán zlobně zabručel příslušný rozkaz.
- Zdá se, že jste pozměnil svůj názor na situaci ještě dříve, než se vám dostalo autentické informace, že jsem nelhal, řekl Petr, když se nanovo hnuli vpřed, tentokrát zády k Strambě.
- Ovšem, řekl kapitán. – Když jsem vás vyzval, abyste promluvil, neboť jsem nechtěl, aby mě poznali podle mého lehce cizího *accent*, už jsem věděl, kolik uhodilo. Vévoda by vás byl dal stíhat našimi chlapci, a určitě ne bleděmodrými. Ale z brány vyjeli bleděmodří. Ergo...
- Ergo, zdrhejme, dodal Petr.
- Sluší poznamenat, že tento drsný výraz vyjádřil, kapitánovi pro potěchu, po francouzsku, slovním obratem neméně drsným: *foutons le camp*. A vskutku, kapitána to potěšilo.
- Správně, *foutons le camp*, pravil. – Zdá se, že nic vhodnějšího se nedá dělat. Ale kam?
- Samozřejmě do Říma, kdež dlí vévodkyně se svou dcerou, řekl Petr. – Jejich hostitel kardinál Tinaccio, vévodův bratranec, je tuze veliký pán, s jehož pomocí vyvrátíme brány Stramby a chytíme Giovanniho Gambariniho za límec.

– Už se na to těším, řekl kapitán. – Zaplatím mu za toho mezka kříženeho s dromedárem a za toho idiota a za jiné vaše roztomilosti, které jsem jeho vinou byl nucen spolknout.

– A já za toho hanebného lotra, zrádce a odpornou stvůru, řekl Petr.

– Ledaže bychom to nespokli a vyřídili si to mezi sebou? řekl kapitán s náznakem otázky v hlase.

Petr se podívil.

– A proč? zeptal se.

– Obávám se, že tím jsme vskutku povinni své cti, řekl kapitán.

– A proč? opakoval Petr svou otázku.

– Vyjádřil jsem se, tuším, srozumitelně, řekl kapitán. – Jde o naši čest. Urazili jsme se vzájemně, a tyto urážky se dají smýt jen krví.

– Vy mne skutečně považujete za hanebného lotra, zrádce a odpornou stvůru? zeptal se Petr.

– Nepovažuji, řekl kapitán, – ale vyslovil jsem se tak.

– Tak se mi tedy omluvte, když to považujete za tolik důležité, řekl Petr.

– Ne dříve, než vy se mi omluvíte za toho mezka a idiota, protože jste mladší než já, řekl kapitán.

– Nuže, omlouvám se vám, ať je pokoj, řekl Petr.

– Žádné ať je pokoj, řekl kapitán. – Kodex rytířské cti vyžaduje, aby omluva byla vyslovena poníženě a bez výhrad. Ovšem ten, kdo ji takto vysloví, utrpí újmu na své cti.

– Jděte mi už k šípku s tou svou ctí, řekl Petr.

I ve tmě bylo vidět, jak se kapitán napřímil a napučil.

– Pane, něco takového mi dosud nikdo neřekl.

– Nu, tak vám to říkám teď já, řekl Petr, jež tato rozmíška už začala nudit. – Jste mi opravdu k smíchu, vy nedůtkliví kavalíři, kteří máte hubu plnou cti, aniž se kdy sebeméně zamyslíte nad tím,

co ta velectěná čest jest a co obnáší. Zdá se, že v otázce cti nezáleží na tom, jaký jsem člověk, nýbrž na tom, co kdo o mně prohlásí. Ničema zůstává mužem cti, dokud ho někdo ničemou nenazve; pak musí se zbraní v ruce jít hájit svou čest; ale v téže situaci se octne člověk veskrze spravedlivý a slušný, jež někdo nazval ničemou neprávem. Je to směšné až k pláči, kapitáne. Že jste se opravdu choval jako idiot a že jste sebe i mne s bambitkou v ruce dovlekl až k samému prahu smrti, na tom zřejmě nezáleží, to je v pořádku a o tom se nemluví, ale že jsem vás přitom v rozčilení nazval idiotem, to lze, jak pravíte, smýt jen krví. Kdysi jsem býval také takový, ješitný a nedůtklivý až běda. Ale že jste ješitný a nedůtklivý i vy, starší pán, který už začíná šedivět, to mě věru překvapuje.

– Jsem Gaskoněk, a my Gaskoňci jsme chudí a naším jediným bohatstvím je naše čest, řekl kapitán d'Auberée. – A ve své podivné apologii bezectnosti, jíž jsem se od vás, mladý muži, nenadál, jste se nanovo několikrát dotkl mé cti. Že jste mne s mou ctí poslal k šípku, budiž. Ale že jste prohlásil, že jsem se opravdu a fakticky choval jako idiot, a hlavně že jste mě nazval starším pánem, který už začíná šedivět, to vám neprominu.

– Tak mně to nepromíjte, řekl Petr s povzdechem. – Nuže, jsem vám k dispozici. Ale teď ne, teď je na to tma.

– Dobrá, zabiju vás až zítra, řekl kapitán.

A pokračovali v cestě, a o otázkách cti už nemluvili.

Když dospěli k místu svého dnešního dramatického setkání, k rozcestí, spatřili v povzdálí žluté světélko smolnice, jíž si bledě-modří svítili na cestu, pohybující se směrem k pobřeží. Sami pak odbočili opačným směrem, k nitru italského půlostrova, k Perugii.

A když vycházející slunce smazalo okružní dráhy měsíce a hvězd, vynořila se před nimi v narůžovělém oparu ranní mlhy nádherná krajina, podobná nazelenalému moři, z něhož přízračně vystávaly

ostrůvky, krášené radostně rozvětvenými stromy a modravými stíny sloupů a zdí, jakož i skupinami obrovských balvanů, zapradávna navršených pohanskými bohy, kteří je vyvlékali ze dna řek, nazí a obrovití, setřásající z kučer stříbrné vodní pršky, opojeni dobrodružnou rozkoší chaotického tvoření. Po hodině další jízdy vzduch tak zjasněl a zprůzračněl, že bylo na míle dálky lze rozeznat každý lísteček divokého břečtanu, plazícího se po zbytcích starořímských vodovodů, každý rákos, rostoucí na březích nebesky modrých jezer, a každé okénečko vzdálených domků a zámků a katedrál.

– *C'est un beau pays, l'Italie*, pravil kapitán d'Auberée, nakrucuje si knír. – Je to krásná země, ta Itálie. Skoro stejně krásná jako *la Gascogne*.

Kolem desáté hodiny dopolední dorazili k řece Thybris či Tibeře, dělící zemi Spoletánskou neboli Umbrii, bohatou révovím a olivovými hájky a fíkovým stromovím, od kraje Toskánského. Řeka ta se za dřívějších časů jmenovala Albula, jak o tom svědčí božský Vergilius v osmé knize Aeneidy těmito čarovnými verši:

*Byli tu různí vládci, zvláště divý obrovský Thybris,
po němž italský lid svou řeku pak nazýval Thybris,
jejíž dřívější název, a původní, Albula, zmizel.*

A na skalnatém vrchu mezi touto řekou a okrouhlým jezerem v pozadí, zvaným Trasimeno, ozdobeným třemi ostrůvky, strmělo k nebesům nesčetnými obrannými věžemi svých opevněných paláců a domů město Perugia, obehnané hradbami, pamatujícími starých Etrusků, a po celé Itálii známé chrabrostí svých obyvatel, pro niž Perugiané bývali zváni *Perusini superbi, boni soldati*. Že tuto svou přísllovečnou chrabrost nemohli napořád uplatňovat navenek, rvali se a bojovali a mordovali se napořád, z nedostatku

lepšího, sami mezi sebou; odtud ten nápadný nadbytek zmíněných soukromých obranných věží.

Do tohoto města, bohatého slávou, vjeli a ubytovali se v hostinci *Benevento* s pohledem na nádhernou kašnu před průčelím převorského paláce. Byli hladoví a uondaní, a Petr si více než nutně potřeboval ošetřit natržené ucho a rozbitá ústa, jakož i pravé oko, do něhož bezpochyby při své rvačce s lokaji utřil nadmíru silný štulec, neboť mu zmodralo a tolik zateklo, že na ně sotva co viděl.

Podrobili také zevrubné prohlídce zavazadla, jimiž Giovanni obtížil svého koně; i ukázalo se, že v případě, že by byl nucen utéci, měl stejně jako oni v úmyslu zastavit se v Perugii, neboť v kapse sedla byly schovány akreditivy v celkové hodnotě dvou tisíc skudů, vydané na bezejmenného doručitele, a jeden z nich, o hodnotě dvou set skudů, byl splatný u bankovního závodu Andreuccio da Pietro v Perugii. Myšlenka notorické, ba možno říci osudové směly, již Giovanni měl se svými akreditivy, když první kupu těchto vzácných listin byl utopil v močálech u Vídně a druhou vydal do rukou svých nepřátel, pohnula Petra k tak silnému a dlouhému výbuchu smíchu, že kapitán d'Auberée nabyl přesvědčení, že se zbláznil; ale když mu Petr vysvětlil, oč jde, kapitán se přidal k němu, a oba se řehtali a řehtali a skučeli veselostí, zejména když jim korektní pokladník firmy Andreuccio da Pietro, ač znepokojen jejich chováním, vysázal na bankovní pult dvacet úhledných sloupečků po deseti zlaťácích; sáhnout na majetek zrádce, jímž Giovanni Gambarini nesporně byl, nebylo v rozporu s kodexem rytířské cti, a proto kapitán d'Auberée neměl nic proti tomu, aby peníze vybrali a poctivě se o ně rozdělili.

– To mě plní růžovou důvěrou v budoucnost, řekl kapitán d'Auberée. – Protože blbeček, kterému se lepí na paty taková *déveine* s penězi jako Gambarinimu, se dlouho neudrží v čele Stramby.

– Škoda že jeden z nás dvou se té růžové budoucnosti nedočká, řekl Petr. – Nezapomeňte, že se musíme bít.

– Tu se nedá nic dělat, čest je čest, řekl kapitán. – Nicméně vzhledem k tomu, že tam, kde jste míval své pěkně obrvené pravé oko, máte nyní cosi jako spálený, puklý lívanec, kterýžto nedostatek by vám nutně vadil při odrážení mých nelítostných útoků, navrhuji, abychom svůj souboj opětně odložili.

– Nakdy, abych věděl, jak dlouho mi ještě bude přáno žít? řekl Petr.

– Pokud vám to vaše oko dovolí, na zítřek, řekl kapitán, zachmuřeně přemítaje, nemá-li se nanovo urazit, neboť v Petrově úzkostné otázce tušil ironii.

Po veselém večeru, jež bohatě zapili lahodným toskánským vínem, dlouho spali, což nesmírně nadchlo oba kmány, Ghina a Pucciu, nezvyklé takovému přepychu, a o desáté hodině dopolední se vydali na další cestu k Římu, městu měst.

Minuli Todi, ležící na levém břehu Tibery; odtud se cesta na Řím odchylovala od Tibery směrem na město Narni, zavěšené nad soutěskou, jíž protéká řeka Nero. Zastavili se tam na nocleh, aniž uskutečnili svůj souboj, protože Petrovo oko bylo stále ještě ve velmi špatném stavu; ale protože Řím už byl nedaleko, kapitán prohlásil, když seděli u vína na kryté verandě hostince nad hučící vodou, prodírající se úskalinou, že zítra už se budou bít, stůj co stůj, i kdyby padala šídla.

– Z ohledu na vaše oko budu šermovat levou rukou, tím se naše šance vyrovnají, dodal.

– Nic takového nedělejte, řekl Petr. – Zmodřené oko není omluvou v subtilních otázkách cti. Když bláznit, tak do všech důsledků a bez pardonu. Má-li hra být zábavná, musí se brát vážně.

Chtěli dorazit do Říma před večerem, i vstali nazítří ráno velmi časně, ještě než kohouti začali kokrhát; klusali ostře po břehu Nera, a když se rozednilo, jali se vyhlížet příhodné místo, kde by zkrřížili meče. Petr trval na tom, že to musí být loučka jako v zászvětí posetá bílými květy asfodelu, tak aby jeho přechod z tohoto na onen svět byl co nejhladší: na asfodelové louce zemře a na asfodelové louce procitne k životu věčnému; nadto bude to dojemné, až bude ležet s proklátou hrudí na hebkém pažitu, hasnoucí pohled levého oka – neboť na pravé stále ještě nic neviděl – upřený k blankytu, zatímco do úbělového pohárku jednoho z květů skane rudá, žhavá krůpěj jeho krve. Naproti tomu kapitán d'Auberée si přál bojovat na tvrdé skalní plošině, neboť k tvrdému zápasu patří tvrdý terén, žádné pažity a kyticčky a podobné tajtrlíky. Takto se přeli, nenalézající ani asfodelovou louku, ani skalnatou plošinu, až najednou, věř si nebo nevěř, uhlídali obojí, obrovitý plochý balvan třiceti kroků zděli i zšíři, omletý vodami Nera, do jehož břehu byl vsazen, v sousedství travnaté roviny, poseté bílými hvězdičkami něžných kalíškatých květů.

– Tu to máme, zvolal Petr, a seskočiv z koně, odhodil klobouk a kabátec. – Dejme se do toho, ať to máme z krku.

Kapitán d'Auberée, překvapen jeho pohotovostí k boji, zůstal v sedle.

– Jenže kde začneme? řekl. – Na mém kamenu, nebo na vaší louce?

– Na kamenu, ať je po vašem, řekl Petr. – Já pak budu ustupovat, a vy mě zabijete na louce.

– Dobrá, řekl kapitán. – Ale jsou to opravdu asfodely?

– Na tom nezáleží, já beztak nevím, jak asfodely vypadají, řekl Petr. – Ale představoval jsem si je takto a nejinak.

– Výborně, budeme se tedy bít tady, protože lepší místo nenajdeme, řekl kapitán. – Ale ne dříve, než se nasnídáme. Protože není nic trapnějšího než umírat s lačným žaludkem. Sjedeme dolů do Orte, vím tam o malé hospůdce, kde dělají vynikající *paupiettes*. Jedl jste už někdy *paupiettes*? Tady v Itálii se jim říká polpety. Čestné slovo, že není nic lepšího na světě. Telecí svitky se žampionovou nádivkou – když vám je přinesou na míse v zlatavě hnědé, husté, voňavé omáčce a když ukrojíte první sousto a pomazlíte se s ním na jazyku a pak spolknete a zapijete malým douškem červeného vína, uvědomíte si, že náš bídny život na tomto bídném světě přece jen má své světlé stránky. Je to sice jídlo italského původu, ale to se mu už musí odpustit; nelze se divit tomu, že Jeho Veličenstvo král Francie se oženil s jednou italskou kněžnou, Marie se jmenuje, jen proto, aby z ní vymámil recept na *paupiettes*. Najíme se jich, a pak se sem vrátíme a vyřídíme si svůj spor.

– Jste starší a navíc toho můj nadřízený, nezbývá mi než se podřídit vašemu přání, řekl Petr.

Ale biskupské městečko Orte, ležící na vtoku Nera do Tibery, malé a pokojné, bylo toho dne plné vojáků z družiny nějakého velikého římského pána, který sem prý včera dojel a ubytoval se se svou osobní suitou v domě pana biskupa; a tito vojáci, žraví a hladoví jako kobylinky, uspěli spolykat nejen veškeré *paupiettes*, na něž si brousil zuby kapitán d'Auberée, ale vůbec a beze zbytku všechno, co bylo na prodej k snědku, včetně podmáslí a kozího sýra. Potulovali se pánovitě a pávovitě městečkem, špásovně pokřikující na děvčata, a rojili se na náměstí před biskupovým domem jako včely před česnem.

– Tady na nás nečeká žádné štěstí, řekl kapitán. – Pojedeme dál k Římu a možná že cestou najdeme nějaké místo dosud nevyplené termity.

– Troufám si tvrdit, že by to byla osudná chyba, řekl Petr. – Po-
dívejte se tamhle nahoru.

Kapitán vzhlédl a spatřil v jednom z oken biskupova domu ma-
lou ženskou hlavičku, poznamenanou výrazem pobavené slabomyslnosti.

– *Saperlipopette!* zvolal. – *Bianca matta!*

– Přesně tak a nejinak, řekl Petr. – A kde je *Bianca matta*, tam je i vévodkyně ze Stramby, a kde je vévodkyně, tam je i princezna, a nic bych nedal za to, že ten veliký římský pán, jehož družina obě dámy provází, je Jeho Eminence kardinál Tinaccio. – Není tomu tak? otázal se namátkou jednoho z vojáků, který právě byl zaměstnán tím, že splétal ocas svého koně do úhledného copu.

– Bezmála tak, řekl voják, posměšně napodobuje Petrův způsob řeči.

– Jak to, bezmála? řekl Petr. – Nejste z družiny kardinála Tinaccia?

– To jsme, řekl voják, nevzhlížeje od své práce. – A provázíme vévodkyni. Ale že by s námi byla také nějaká princezna, o tom nic nevím. Ledaže by byla tak malinká, že jsem si jí nevším.

– Zůstala v Římě? zeptal se Petr.

– Možná tak, řekl voják.

– Co tomu říkáte? zeptal se Petr kapitána d'Auberée.

– Nic víc a nic míň, než že dnes se už nenasnídáme, řekl kapitán zasmušile.

Hlavička *Biancy matty* mezitím zmizela; z biskupského domu pak vyšel mladý důstojník, ostrým krokem k nim zamířil a řekl s úklonou, že Její Výsost vévodkyně ze Stramby si přeje mluvit s panem Pietrem Cucanem da Cucan.

Když s ním procházel klenutými chodbami biskupova sídla, Petr zmateně uvažoval o tom, že vévodkyni, jak se zdá, nebyl do-

ručen dopis, o němž vévoda mluvil, že jej míní za ní vypravit kurýrem a v němž ji chtěl zasvětit do radikálního, Petrovi příznivého obratu své politiky. Kdyby ten dopis byla dostala, zajisté by nebyla opomněla označit Petra novým titulem markraběte z Tresanti, jímž ho vévoda obmyslil. Ale proč tedy opustila Řím a vydala se na cestu, jak se zdá, do Stramby? A když už se vydala na cestu: proč nevzala s sebou osobu nad jiné důležitou, princeznu Isottu?

Na tyto znepokojivé otázky se mu hned vzápětí mělo dostat odpovědi v podobě sprchy nadmíru ledové.

Ještě Bianca matta

Mladý důstojník Petra ohlásil a uvedl ho do neveliké klenuté místnosti, podobné kobce, prosté a bez ozdob, ale s podlahou vyloženou velkými čtverci hlazeného bílého mramoru. Seděli tu Jeho Eminence kardinál Tinaccio a Její Výsost vévodkyně ze Stramby, zaměstnaná tím, že vyšívala cosi titěrného na pláténko, napnuté v dřevěném rámečku. *Bianca matta*, žvýkajíc cukroví, se opírala o její křeslo, všecka rozklížená jako unuděné klackující se děcko.

– Pral se, poznamenala, když se Petr přiblížil pevnými *pas du courtisan* a provedl předepsanou pozdravnou úklonu.

– Je mi ctí být plně k službám Vaší Výsosti a Vaší Eminence.

– To ráda slyším, řekla vévodkyně, nepřestávajíc vyšívat. – Nicméně vaše přítomnost v tomto městě mě překvapuje, pane z Kukaně. V dopise, jež jsem včera dostala od svého manžela, se vévoda zmiňuje mimo jiné i o tom, že nálada v Strambě se mu zdá napjatá a že vaší přítomnosti v městě je nezbytně třeba. A teď vy tady, a to dokonce ve společnosti velitele stramského pluku, kapitána d'Auberée. Doufám, že se mi dostane uspokojivého vysvětlení.

Tedy dostala od vévody dopis, a přece se ke mně chová nepřátelsky, myslel si Petr. To vypadá špatně.

A *Bianca matta* jako na potvrzení správnosti tohoto postřehu řekla:

– Čiň se, je na tebe nabroušená jako meč. Co to máš na ruce?

– Tiše, Bianco, nevyrušuj, řekla vévodkyně a lehoučce ji pleskla po baculatém předloktí. – Nu, pane z Kukaně? Poslouchám.

Petr, chmurný výraz v pobité tváři, trochu sklonil hlavu.

– Žel, pojem uspokojivosti, řekl pak, – jehož Vaše Výsost užila, je v nesmiřitelném rozporu s obsahem sdělení, jímž jsem Vaší Výsosti povinen.

– Prosím, ušetřte mě svého krasořečnění, pravila vévodkyně a odložila své vyšívání. – Chci vědět, co tu děláte a co se stalo.

Bianca matta se přišourala k Petrovi na kolenou, a horce mu funíc na ruku hubinkou upatlanou od cukroví, se zájmem si zblízka prohlížela alchymistického hada, zakousnutého do vlastního ocasu a zdobícího pečtní prsten, jež Petr nosil jako památku po svém nešťastném otci.

– Dej mi ho na hraní, řekla. – Já mám ráda hady. – A když se Petr neměl k tomu, aby jí vyhověl, začala vrískat: – Já ho chci! Já ho chci!

– Neslyšel jste, pane z Kukaně? Máte jí půjčit ten prstýnek, řekla vévodkyně.

Petr, ač váhavě a nerad, stáhl kroužek z prstu a podal jej Biance. Idiotka se naráz uklidnila, a sedíc na zemi, jala se hádka olizovat.

– Nu, pane z Kukaně? řekla vévodkyně. – Dosud marně čekám odpověď na svou jasnou a srozumitelnou otázku.

– V domnění, řekl Petr, – že Vaše Výsost se dosud zdržuje v Římě, spěchal jsem za ní, abych jí podal zprávu o tragické události, k níž v Strambě došlo, a abych ji ujistil svou hlubokou a upřímnou účastí. Jeho Výsost vévoda správně označil náladu v Strambě jako napjatou, neboť dobře tušil, že hrabě Gambarini proti němu strojí úklady, ale nemohl předvídat, jak blízký je rozhodující úder, jež Gambarini chystá. Jeho Výsost vévoda byl zavražděn jedem navečer téhož dne, kdy se mnou s obavami rozmlouval o situaci v Strambě a Gambarini se svými komplici, podle plánu nepochybně předem připraveného, provedl násilný převrat.

Vévodkyně prudce vstala, zsinalá, a ústa se jí chvěla ne lítostí, ne žalem, ale hněvem.

– A vy, pane z Kukaně, vy, na něhož se vévoda bláhově spoléhal, že mu budete ochráncem a pomocníkem, jste nejen nedovedl zabránit vraždě, ale když k ní došlo, nevěděl jste nic lepšího než vzít nohy na ramena. To je zklamání důvěry, nedbalost a zbabělost.

Petr zůstal odměřený a chladný.

– To je nespravedlivé obvinění, řekl. – Neprchl jsem z boje, nýbrž z dobytého města. A Stramba nepadla válečnou akcí, nýbrž zradou.

– Chci vědět všechno, co se stalo a jak se to stalo! rozkřikla se vévodkyně.

– Co tě, paničko, čert bere? řekla *Bianca matta* plnými ústy, cucajíc Petrův prsten. – Musíme tam všichni.

– Chci slyšet všechno, řekla vévodkyně tentokrát tiše, jako by si byla vzala k srdci idiotčino napomenutí, a spustila se do křesla.

– Všechno. Do nejmenší podrobnosti.

Petr jí vyhověl, jak to dovedl nejlépe a jak to pro sebe považoval za nejprospěšnější. Třebaže nepochyboval o tom, že vévodkyně o té věci leccos ví z vévodova předsmrtného dopisu, podal jí nejprve podrobnou zprávu o průběhu svého slyšení u vévody, opakoval slovo za slovem jeho lichotivé výroky, že jeho, Petra, považuje za člověka nad jiné povolaného k tomu, aby Strambu vyvedl ze zmatků a bouří, jež jí nastávají, a že ho jmenuje markrabětem a generálem, aby ho učinil způsobilým k přijetí ruky jeho dcery, princezny Isotty. Vévodkyně poslouchala nepohnuta, tvář bez výrazu, nedávajíc sebemenším záchvěvem najevo, co si o tom myslí, když tu do Petrových přesných a odměřených slov vpadla *Bianca matta* pohoršeným zvoláním:

– Jé, fuj! Je v tom jed!

Ukázalo se, že zatímco Petr mluvil, idiotka přestala cumlat jeho prsten a pokusila se jej otevřít, což se jí nakonec podařilo; a z dutého pečetítka se vysypala na bílou mramorovou podlahu troška rudého prášku, podobného drti rubínového skla.

– Jed, opakovala *Bianca matta*. – Tam se nosí jed.

Vévodkyně, nemile dotčena tímto přerušením, prudce vstala, vytrhla Biance prsten z ruky a vrátila jej Petrovi.

– Co to nosíte v prstenu? zeptala se ho s ošklivostí. – Je to opravdu jed?

– Nevím, Výsosti, řekl Petr, a zaklapnuv ucumlaný prsten, znovu si jej navlékl tam, kam patřil. – Ten prsten patřil mému otci, a není vyloučeno, že v něm schovával jed.

Vévodkyně zatřepala zvonečkem a poslala pro děvečku, aby podezřelý prášek, který na bělostné mramorové podlaze vypadal jako stříkanec krve, smetla a hodila do pece. Teprve pak mohl pokračovat, i přešel od svého slyšení u vévody k návštěvě u Giovanniho Gambariniho až po svou potyčku s jeho lokaji, únik z vězení a z města a setkání s kapitánem d'Auberée.

Když skončil, vévodkyně mlčela; zato promluvila Jeho Eminence, jež až do té chvíle seděla u okna. Byl to kardinál, jak má být, kardinál kardinálovský, vysoký, štíhlý, s hubenou tváří, vypleněnou půstem a bděním, a s úzkým dlouhým nosem, napovídajícím jeho pokrevné příbuzenství s vévodou Tankredem. Tenká čára přísných úst s povislými koutky byla propadlá v houštině prošedivělých vousů, krátkých, ale rozrostlých do šířky a bohatým obloukem vyklenutých vpřed, což umocňovalo jeho výraz chmurné energie a neústupnosti. Na hlavě měl vysoký červený baret, jehož tuhé, vně vykloněné záhyby připomínaly rohy Michelangelova Mojžíše. Až na tento baret neměl na sobě nic, co by poukazovalo na jeho důstojenství; jeho oblek byl civilní, cestovní, z šedého sukna.

– Dovolte mi několik slov, *ma chère cousine*, řekl, obrátiv k vévodkyni své černé, mladistvě lesklé oči. – Chápu vaše trpká slova, jež jste prve vmetla v tvář tohoto mladého nadějného muže, slova podnícená lítostí a hněvem, ale chápati neznamená souhlasiti; naopak dovoluji si vám připomenouti, že lítost a hněv jsou nadmíru špatní rádci a ještě horší soudci. Vyslechl jsem pozorně zprávu, kterou vám pan z Kukaně podal, věřím v jeho pravdomluvnost a shledávám ho bez viny. Co se spiknutí samého týče, nebylo v jeho možnostech a silách, aby zabránil nejhoršímu. Žádný z Caesarových přátel nebyl s to předejít jeho zavraždění. Filip Makedonský byl zabit Pausaniem, když kráčel do chrámu mezi svým synem a zetěm, obklopen tisíci zbrojenci. Španělského krále Ferdinanda bodl do krku neznámý chudý muž z lidu. Náhoda, jež před lety zachránila mého bratrance Tankreda, se nemohla opakovat; nu, vskutku se neopakovala. Je to žalostné, ale stalo se to po vůli boží. A co se útěku týče, připomínám, že i králové prchali z prohraných bitev. Výrok Richarda Třetího v bitvě u Bosworthu: Mé království za koně vyjadřuje plnou a lze říci toužebnou vůli tohoto krále sednout na kůň a uprchnout; kdyby se mu toho koně bylo dostalo, jako že se mu ho nedostalo, dopadala by dnes historie Anglie zcela jinak, než jak dopadá. Pan Petr Kukaň z Kukaně uprchl ze Stramby a spěl nám vstříc, aby nás zpravil o tom, co se stalo; kdyby to nebyl učinil a my pokračovali v cestě, není vyloučeno, že bychom byli upadli do nesnází; nyní však, varováni, se neprodleně vrátíme do Říma a učiníme vše potřebné, abychom se s novou situací vyrovnali a postavili se aspektům nám nepříznivým. V tomto smyslu vám, pane z Kukaně, přináleží náš dík, a já vám jakožto jediný přežívající mužský člen rodu d'Albula vyslovuji plné uznání za všechno, co jste učinil na prospěch města a státu Stramby, a pro další vaše životní kroky vám udílím své požehnání.

Požehnal Petra křížem a otočil svou přísnou, asketickou hlavu k vévodkyni.

– I já vám děkuji, pane z Kukaně, a provázej vás štěstí, řekla tiše, sotva pohybujíc ústy a odvracejíc zrak.

– Tady to máš, pravila *Bianca matta*. – A můžeš se klidit ke všem čertům.

– Jsme-li vám něco dlužni, obraťte se na našeho pokladníka, dodala vévodkyně. – Totéž může učinit kapitán d'Auberée, kterého rovněž v milosti propouštíme.

Petrovi ovšem ani nepřišlo na mysl, aby se třeba slůvkem ohradil proti tomuto vyhazovu, jen maličko oslazenému kardinálovým diplomaticky vlídným vyjádřením, a aby se pokusil odvolat na vévodovo rozhodnutí, jež projevil před svou smrtí a které by tedy bylo možno označit jako jeho poslední vůli. Odpověď na jeho nedávné otázky a nejistoty tu byla, jasná a nehorázná: vévodkyně se po přečtení vévodova listu vydala na cestu do Stramby ne proto, že si to přál, nýbrž aby se jeho přání postavila na odpor a rozmluvila mu je; proto nechala Isottu v Římě a přibrala si kardinála ku pomoci. Petrovu strambskému dobrodružství byl neodvolatelný konec, který po pravdě nastal už dávno dřív, ve chvíli, kdy se v okně vévodovy ložnice objevil rozžatý trojramenný svícen, anebo ještě dřív, když tančil s princeznou *saltarellu* a odvážil se vyznat jí lásku. Hrál vabank a prohrál, lhostejno, že před nedlouhou dobou se mohlo zdát, že výhra je jeho.

Provedl předepsanou úklonu a odešel vzornými *pas du courtisan*, kroky dvůřana, jímž už nebyl.

Bianca matta za ním vyplázla jazyk.

Červený, perletově lesklý, leč v ohni výbušný

Kapitán d'Auberée se netrpělivě procházel po náměstí před biskupským domem, rozmrzen a uražen tím, že jeho podřízenému poručíkovi se dostalo u vévodkyně dlouhého slyšení, zatímco on, velitel strambské posádky, musí čekat venku.

– Nu? zeptal se nevlídně a ostře, když Petr konečně vyšel.

– Všechno v pořádku, řekl Petr. – Vévodkyně a kardinál nám milostivě prominuli, že jsme nedovedli zabránit zavraždění vévody Tankreda.

– *Ma foi!* řekl kapitán.

– A že jsme prchli ze Stramby, za to se nám dokonce dostalo nejvyššího uznání a pochvaly, pokračoval Petr, dobrodušně zastíraje skutečnost, že o kapitánovi d'Auberée se během jeho audience bezmála ani nemluvilo.

– *Parbleu!* řekl kapitán.

– V důsledku toho všeho obě vrchnosti nám vyslovily své nejvřelejší díky a poskytly nám dovolení, abychom se odklidili ke všem čertům, jak to přesně formulovala *Bianca matta*, řekl Petr. – Vy, kapitáne, smíte nejprve navštívit pokladníka a poprosit ho, aby vám vyplatil zbytek žoldu.

– *Merde!* řekl kapitán a zrudl, jako by mu návalem krve měla puknout hlava. Pokynul pak Ghinovi a Pucciovi, aby přivedli koně, a vyhoupl se do sedla.

– Co chcete podniknout? zeptal se Petr, který také nasedl.

– Nasnídat se, to především, řekl kapitán. – Potom navrhuji navštívit bankovní závod Lodovico Pachione v Římě a dát si vy-

platit druhý akreditiv hraběte Gambariniho. Ve všem dalším se podřídím vaší iniciativě. Soudím, že co do společenského postavení jsme teď na tom oba dva stejně. Co chcete udělat dřív? Unést princeznu Isottu? Nebo dobýt Stramby? Ať tak či onak, jsem vám i se svými dvěma vojáky ku pomoci a k službám.

– Ještě nevím, čím začneme, řekl Petr. – Ale nezapomeňte, že se ještě musíme bít.

– Zut! řekl kapitán. – Nechte té hlouposti, Petře, a povězte mi slovo od slova, jak to vypadalo u vévodkyně a co ji *finalment* pohrnulo k tomu, že nám oběma vyndala paty.

Zatímco klusali, následováni Ghinem a Pucciem, po pěkné rovné silnici, řídce lemované starými piniemi, Petr podrobně vyprávěl kapitánovi o své rozmluvě s vévodkyní, nevyhýbaje se ani takovým podrobnostem, jako bylo intermezzo s prstenem, jež byl na příkaz vévodkyně nucen půjčit její idiotce a jež si Bianca nacpala do úst, takže se bál, že jej spolkne. A když došel k chvíli, kdy Bianca prsten otevřela a vysypala z něho na úběl mramoru jakýsi lesklý červený prášek, patrně jed, jež pan Janek u sebe choval pro všechny případy, Petr se zarazil, zaúpěl a oběma rukama se chytil za hlavu.

– Jakýpak jed! Můj otec u sebe neměl žádný jed, protože kdyby ho byl měl, byl by ho použil! To nebyl jed, to byl Kámen mudrců!

A obrátil koně a jako šílený vycválal nazpět k městečku Orte.

Dnes definitivně nemám šťastný den, řekl si kapitán d'Auberée. Nejdřív mi sežrali všechny *paupiettes*, pak mě vyhodili od vojska a nakonec se můj *compagnon* zbláznil.

Ale otočil se a vydal se za Petrem.

Červený, perleťově lesklý, vzpomínal si Petr, zatímco uháněl, pobízejí koně k největšímu trysku. Červený, perleťově lesklý; tak prý má vypadat Kámen mudrců, jehož výrobě obětoval pan

Janek větší část svého života, takto prý jej popisují adepti, kterým se podařilo jej vyrobit. Červený, perleťově lesklý, ale pozor, v ohni výbušný. Prášek, jež idiotka vysypala z Petrova prstenu, byl červený a lesklý; nu a vévodkyně jej dala zamést a hodit do pece. Ale možná že pec právě byla vychladlá. Anebo možná že děvečka nesplnila rozkaz doslova a vysypala lopatku, na niž prášek smetla, do truhlíku před pecí. Podaří-li se Petrovi ještě včas vniknout do kuchyně v biskupově domě, možná že ještě něco zachrání, byť to byla nepatrná špetka. Třebaže vždy jevíval okázalý nezáměr o práci svého otce, přece nezapomněl, že Kámen mudrců působí jako Filosofický bič, což znamená, že při proměně olova v zlato stačí nepatrná částička Kamene, aby reakce nastala, přesněji řečeno, že Kamene ani *nesmí* být víc než nepatrná částička, má-li pochod projít bez závady. Vybavoval si jasně svou poslední rozmluvu s otcem. Kámen mudrců je substance tak strašlivě nebezpečná, řekl mu pan Janek, že ji nikomu nesvěřím, ani tobě ne, Petře, ani tobě ne, leda v množství zcela nepatrném, které...

V oné chvíli Petr pana Janka přerušil, že prý nic nechce, ani to nepatrné množství ne. Ale kdyby ho nebyl přerušil, je velmi pravděpodobné, že by větu byl dokončil takto:

– ... je ukryto v dutině prstenu, jež jsem ti právě navlékl.

Ještě štěstí, že tu větu nedokončil, neboť císař, který poslouchal u krbu, by byl uchvátil i to nepatrné množství.

Letěl rychleji než vítr, dotýká se tváří hřívý svého koně, jež bičoval, co měl sil, ale právě když se přiblížil k prvním usedlostem, zvenčí lemujícím hradby městečka Orte, ze střechy biskupova domu, rozložitě se rýsující proti šmolkovému nebi, dobře viditelné, neboť převyšovala o patro sousední domy, vyšlehl oslepujivě jasný sloup oranžově zbarveného ohně, následovaný zarachocním hromem.

Když ho kapitán d'Auberée se svými kmány dostihl, Petr stál na kraji silnice a s rozháraným výrazem v pohmožděné tváři prohlížel jakýsi drobounký předmět; když se kapitán přiblížil, shledal, že to je otevřený pečetní prsten, jež Petr nosíval.

Z městečka zazníval dupot a křik lidu, sbíhajícího se k místu exploze, nad nímž vyvstal nehybný, nepěkný sloup dýmu, dole tenký, nahoře kloboukovitě rozšířený, takže se podobal houbě, vystupující z černé, rozšklebené díry, která zela v střeše biskupova domu na místě komínu, který odletěl.

– Trest boží, oznámil Petrovi a kapitánovi venkovan, který poháněl k městečku svého mezka, obtíženého dvěma hrubými, bachratými pytli. – Biskupa odnesl čert. Čert vždycky odnáší hříšníky komínem, když se převrší míra jejich nepravostí. A biskup si to zasloužil. Byl to lotr nad lotry. Bral ode mne dva skudy pachtu za takovéhle políčko jako dlaň.

A krutými údery hole hnal k pospěchu svého vzpouzejícího se mezka, aby co nejdříve byl u toho a při tom.

– Co to všechno znamená? zeptal se kapitán žalostivým hlasem.
– Podle čeho soudí ten *rustaud*, že čert odnesl biskupa? Proč ne kardinála a vévodkyni? Byl by to spravedlivý trest za to, jak se k nám zachovali.

– Čert neodnesl ani biskupa, ani kardinála, ani vévodkyni, řekl Petr. – Čert odnesl do povětří ohromné jmění, za které bychom byli mohli koupit deset Stramb, včetně markrabství Tresanti. Ale našťestí nám něco z toho jmění zůstalo, díky tomu, že *Bianca matta* měla hubu upatlanou od cukroví a že v té hubě cucala můj prsten.

– *Mon Dieu*, povzdychl si kapitán, zdrcen. – *Fou. Décidément fou*. Blázen. Načisto blázen.

– Díky té upatlanosti, pokračoval Petr, – se k mému prstenu přilepilo šest částek Kamene mudrců, a další čtyři částčky zůstaly

uvnitř v pantu víčka. Dohromady máme deset částeček. Pomocí těchto deseti částeček můžeme vyrobit deset tyglíků něčeho, co nikdo na světě nerozezná od ryzího zlata. Já to viděl, a vím, jak ten tyglík má být veliký. Do každého se vejde, řekněme, půldruhého funtu vody. Ale olovo je, pokud se pamatuji, více než desetkrát těžší než voda. To znamená přinejmenším sto padesát funtů, čili váha dobře živeného muže, a za sto padesát funtů zlata vystrojíme vojsko, které rozmetá hradby Stramby, jako by byly z písku. Kapi-táne d'Auberée, nemýlím-li se, jsme opět jednou zachráněni. Víím, že jste člověk, který u sebe nosí všechno, i soudím, že vlastníte také perořízek; prosím, půjčte mi ho, abych mohl přemístit těch šest vzácných částic Kamene, ulpělých na povrchu prstenu, do jeho nitra, pod víčko, kdež budou v bezpečí.

Navečer téhož dne kovář jménem Carlo Serguidi, muž počestný, který provozoval svou tvrdou, tak řečenou černou živnost na okraji své rodné obce Monteratone nedaleko Říma, byl poctěn a překvapen návštěvou dvou kavalírů zřejmě urozených a vznešených, jednoho zcela mladého, druhého ne dosud starého, provázených dvěma vojáky v neznámých uniformách; nechťeli od něho nic, pranic, jen aby jim dal na krátký čas k dispozici svou dílnu s rozdmychanou pecí, neboť si prý potřebují na ní uvařit zvláštní lék, a aby je nechal na pokoji. Nabídl mu za tuto úsluhu částku dvou skudů, tedy daleko více, než kolik by stálo okování jejich čtyř koní, a ještě jednou dva skudy, bude-li diskrétní a přičiní-li se o to, aby provedli a dokončili svou práci, aniž je kdokoli vyrušoval nebo okukoval nebo jim jakkoliv překážel.

Kováři se tato nabídka zdála podezřelá, neboť znal svět a myslil si, že kavalíři chystají nějakou lotrovinu, ale když zvýšili svou nabídku na tři skudy na dlaň a tři skudy na rozchodnou, řekl si, že páni koneckonců zásadně nedělají nic jiného než samé lotroviny,

i bude jen spravedlivé, když on, Carlo Serguidi, z toho tentokrát bude mít prospěch. Vpustil tedy Petra a kapitána d'Auberée – neboť, nastojte, byli to oni – do své dílny a ukázal jim, jak se tahají měchy, což arci bylo zbytečné, vždyť Petr jakožto syn alchymisty dobře věděl, jak se s takovými inštrumenty zachází. Sedl si pak před zavřená vrata kovárny, aby odbyl možné zákaznicky výmluvou, že se mu polámaly perličky nebo že je zdržen v háku nebo něčím podobným, stejně vhodným; neboť byl to muž nejen počestný, ale i inteligentní. Ghino a Puccio se postavili na vartu k dvěma okénkům, jimiž kovárna byla vybavena.

A Petr a kapitán se dali do práce.

Nejprve naplnili čistý, zcela nový tavicí kelímek, jež se jim podařilo zakoupit u místního lékárníka, několika přehršlemi broků a vsadili jej do výhně; když broky tály a slévaly se, přisypávali další a další, až kelímek byl po okraj plný šedé, horké tekutiny. Kapitán d'Auberée byl sice toho názoru, že k tomu, aby roztavili trochu olova, nepotřebovali kovářskou výheň, neboť by stačila obyčejná kuchyňská pícka, ale Petr, který v sobě nakonec vskutku nezapřel syna alchymisty, namítl, že kovářská výheň jim poslouží rychleji, nehledíc k tomu, že nikde na světě nelze najít fungující kuchyňskou pec, kolem níž by se netočily zvědavé ženské; a kapitán d'Auberée byl nucen uznat, že Petr jako obvykle má pravdu.

Pak nastal veliký okamžik, kdy Petr špičkou kapitánova perořízku vylovil z dutiny prstenu jednu z deseti zbývajících částíček Kamene, zahrnul ji do připraveného kousíčku vosku a uválel z něho kuličku.

– *Ventre-saint-gris*, bručel kapitán. – *Ventre-saint-gris*. Opravdu, připadám si jako opravdový *imbécile*, že takové pitomé a bláznivé skopičině asistuji.

– Modlete se, kapitáne, řekl Petr. – Já opravdu nevím, jak si alchymisté při tom počínají a jaká opatření udělal můj otec, než vyrobil svůj první a poslední kelímek zlata. Možná že to půjde hladce, ale možná že se stane něco strašného.

– Tak nemluvte a dělejte, ať víme, na čem jsme, řekl kapitán.

Petr vhodil kuličku do kelímku.

Ihned se rozplynula a proměnila se v sloupeček dýmu.

– Pojdte od toho dál, řekl Petr a vzal kapitána v podpaží, aby ho odvedl do nitra kovárny.

I zpovzdáli bylo vidět, jak za zcela krátkou dobu, snad za minutu, snad za dvě, hladina tekutého olova se rozechvěla jako rosol, a když se uklidnila, počala pomalu, vlásek po vlásku, klesat, zůstávajíc stěnu kelímku za sebou zcela netknutou, čistou. Současně žároviště, zdálo se, počalo šednout.

– *Saperlipopette!* zvolal kapitán, drkotaje zuby, neboť se zřetelně ochladilo. – To vaše olovo, Petře, se nějak scvrkává.

– Pochopitelně, řekl Petr. – Musí se scvrknout, když se má proměnit v zlato, protože zlato je hustší než olovo.

Šel k měchům, aby rozdmýchal skomírající oheň, ale nedošel.

– Ven! zařval, chopiv se oběma dlaněmi za uši, a skočil k vratům.

Neboť oheň v žárovišti blafl a zhasl, jako by jej polili vodou, a současně se v kovárně rozhostil strašlivý mráz. Petr v nastalé tmě, neboť obě okénka nejprve zbělela jako křída a pak přestala propouštět světlo, vykopl vrata kovárny a vyřítil se ven a v patách za ním, tlumeně skuče, kapitán. I venku byla zima, jaká v sladké Itálii, co svět světem stojí, dosud nikdy nenastala. Kovář, který až dosud hlídkoval venku, se dal na útěk a skočil po hlavě na hromadu slámy a zahrabal se do ní.

– *Marchez!* vykřikl kapitán na Ghina a Puccia, kteří stáli, dobří vojáci, na svých místech u oken kovářské dílny. Vděčně uposlechli a dali se na pochod, přičemž Ghino, jemuž mráz zřejmě zasáhl průdušky, bouřlivě se rozkašlal a odplivl si. Slina zmrzla, ještě když letěla vzduchem, a dopadla na zem s drobným cvaknutím.

Petr a kapitán, hlavy zabalené do plášťů, skákali a dupali a šmejdili a kopali a tančili *saltarellu* a přisedavou, a přitom mráz se valil z nitra dílny tak hutný a přiléhavý, že by se dal krájet. Sud s vodou, který stál u kovadliny, praskl a jedna z obručí proletěla vraty, jako vymrštěna prakem, a druhá se trefila do kožených měchů, které pukly a s cinkotem se sesypaly na zem, jako by byly ze skla.

Ale podivný fenomén ustal stejně náhle, jako začal. Křepčící Petr s kapitánem pojednou pocítili, že jim začíná být horko, i zastavili se a vymotali si hlavy z plášťů. A vskutku bylo opět náležité a slušné vlaho, jaké v oné končině a v oné roční době správně má být. Z nitra kovárny sice dosud vanul chlad jako z ratejny, nepříjemný, ale ani zdaleka ne takový, aby v něm namrzaly uši a nosy. Kovář, zachumlaný do slámy, se začal právě váhavě zvedat do sedu. Kohout, který byl zasažen vlnou mrazu, právě když skákal na slepičku, otřepal se a ruče dokončil to, z čeho byl vyrušen.

Kapitán a Petr opatrně vstoupili do dílny.

Světlo, jež tající okna znovu počala propouštět, bylo chabé a matné, ale dostatečné, aby bylo vidět, že to, co zbylo v kelímku – neboť jeho původní náplně ubylo téměř o polovinu – je jasně žluté a lesklé.

– Zlato, šeptal kapitán d'Auberée vyjeven, tahaje se za kníry.
– Ono to opravdu vypadá jako zlato.

– Ano, vypadá to jako zlato, řekl Petr. – Náš císař, který se v těch věcech vyznal, sice tvrdil, že to je opravdové a nefalšované zlato,

a můj otec dokonce byl přesvědčen, že to je něco lepšího a vzácnějšího než zlato, ale já nechci ustoupit od svého názoru, že to je scvrklé obarvené olovo. Ale to nevadí. Nikdo nám to nedokáže, a k tomu, abych chytil za límec Giovannioho Gambariniho a naložil s ním, jak on chtěl naložit se mnou, je mi každý prostředek dobrý. Ale příště musíme být opatrnější.

– Příště si s tím račte hrát sám, *s'il vous plaît*, řekl kapitán.

Ukryli pak kelímek v koženém vaku, v němž prve chovali broky, zaplatili kováři o čtyři skudy více, než bylo smluveno, aby ho odškodnili za prasklý sud a zničené měchy, a pokračovali k Římu tichou, hnědavou rovinou. Kapitán mlčel, a mlčel i Petr, neboť dumał, vzpomínaje na otcovo vyprávění, v němž nebylo ani zmínky o tom, že při tingování olova na zlato by bylo došlo k něčemu tak podivnému a nápadnému, jako je náhlý a bouřlivý výbuch zničujícího mrazu; jak se zdá, pan Janek s fráterem Augustinem přihlíželi poklidně a zblízka, jak barva tekutiny v kelímku přechází z šedivé na zlatavou, kterýžto jev prý frátera Augustina rozrušil tak nesmírně, že ho ranila mrtvice.

Kapitán zřejmě myslil na něco podobného, neboť se znenadání zeptal:

– Ale odkud se, *ventre-saint-gris*, vzal ten mráz?

– Nevím, řekl Petr. – Protože kdybych připustil správnost jediného vysvětlení, které mě napadá, musel bych připustit, že to, co jsme dnes vyrobili, opravdu je zlato, a ne jen obarvené olovo.

– A jaké je to vysvětlení? zeptal se kapitán.

– Zahřáli jsme své olovo jen na bod tání, řekl Petr. – Ale bod tání zlata je mnohem vyšší než bod tání olova. Proto když se tekuté olovo počalo měnit v tekuté zlato, toto zlato, aby se aspoň chvíli udrželo v kapalném skupenství, což, jak se zdá, je nutné, puzeno ranami Filosofického biče naráz vstřebalo všechno teplo z blíz-

kého okolí. Proto příště musíme olovo zahřát na mnohem vyšší stupeň, aspoň takový, při kterém taje zlato.

– Už jsem vám jednou řekl, *mon petit*, že příště už si s tím budete manipulovat sám, řekl kapitán, mna si namrzlý nos. – Život vedle vás je trochu příliš riskantní i na můj vkus, a bude rozumné, když pro svou osobu ta rizika snížím na nejmenší možnou míru.

Míjeli stáda buvolů, kteří vystrkovali z bažin své rohaté hlavy a sledovali jejich jízdu krásnýma, pokojnýma očima.

Ale je-li tomu opravdu tak, jak si myslím, uvažoval Petr, pak opravdu nejde o podvod, a otec i císař měli pravdu.

A z tohoto předpokladu, jež váhavě připustil, nutně vyplynula další neodbytná myšlenka, jaké zázraky a jaká dobrodiní by provedl a do jakých výšin by pozvedl zmatené a strádající lidstvo on, člověk tak všestranně nadaný a schopný a k tomu tak ušlechtilý a čestný, že se mu v tomto punktu nikdo nevyrovná, takže vévodové o něm mluví s úctou jako o jedinci zvláštním způsobem požehnaném, kdyby jen věděl, ach, kdyby jen věděl, kam jeho neblahý, umíněný otec schoval vlastní jádro svého Kamene mudrců.

ČTVRTÁ ČÁST

Strambská zápleтка

Bagatela

Slunce už zapadalo za Monte Mario, když Petr s kapitánem d'Auberée a oběma vojáky dorazili do Říma; a zatímco v houstnoucí tmě nesmírný shluk paláců a kostelů a ruin a občanských domů a chatrčí, napěchovaný v dolině mezi sedmi klasickými pahorky, splýval v celek, podobný ohromnému černému krystalu, protkanému drobnými zářícími body, světélky luceren a smolnic, jakož i loučí a voskovic a olejových lampiček, pronikajících z nezastřených oken, na jihu obrys Albánských hor se rýsoval růžově pastelovým přísvitem a na severu klikatina Sabinských hor vystávala nafialovělou září. Nad tímto velkolepým divadlem římského stmívání hučely a hlučely a bimbaly hlasy tří set římských zvonů; bylo to možná klekání, anebo, ježto na klekání snad už bylo pozdě, vyzvánělo se na oslavu něčeho výjimečně radostného a slávě Boží prospěšného, možná nového vítězství vojsk Jeho Svatosti nad vzpurnými Benátkami, anebo dočasného příměří uzavřeného s Benátkami, anebo některé jiné, blahu křesťanského světa příznivé události.

– *Une belle ville, Rome*, poznamenal kapitán d'Auberée, když míjeli těžkou masu starořímského Kolosea, podobnou skalnímu útesu.

– Ano, krásné město, řekl Petr. – Ale člověk si tu připadá jako venkovan.

Vskutku obrovské rozměry marnotratně okázalého Města měst, nad něž nic dosud nespátril většího, a křiklavě bujný život jeho obyvatel, mnichů a žebráků a přepychově oblečených Španělů, jichž všude bylo plno, a vojáků a svatých poutníků a nevěstek v kočárech a v nosítkách nebo pěších a dlouhovlasých banditů

a černochoů a lokajů, kteří všichni, nedbajíce nastávající noci, odkudsi kamsi proudili nebo postávali na rozích nebo posedávali na zpřerážených sloupech a balvanech, vypadlých z ruin, a živě a hlasitě klábosili, překřikující neutuchající hlahol zvonů, to vše v něm budilo skličující pocit osamění. Nelze nic namítat proti kovářům, rozvažoval zachmuřeně, když nám drásají sluch buchotem svých perlíků, protože tento hluk je nutný produkt jejich užitečné činnosti, ale není možno se smířit s existencí zvonů, které byly vyrobeny jen a jen proto, aby hlučely a člověka rušily a utvrzovaly ho v pokoře a strachu. Proto mým prvním úkolem, až se dostanu nahoru, bude zrušit zvony a zakázat jejich užívání.

Takto přemítal, ale ještě než dopřemítal, náhle si uvědomil děsivou bezpředmětnost a nesmyslnost své úvahy, neboť jak věci vypadají a dopadají, on, Petr Kukaň z Kukaně, je zkrachovaná veličina, ztracenec bez cíle a bez střechy nad hlavou, nicka, bloudící v mraveništi nesmírného a lhostejného města: ztracena je Isotta, kdesi ukrytá a hlídaná a nedotknutelná ve své urozenosti, nenávratná je cesta do Stramby, v níž konečným vítězem je Giovanni Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, a je nutno brát vážně krutě zdvořilá slova kardinála Tinaccia, jimiž Petrovi poděkoval za jeho služby, a požehnav mu křížem, poslal ho k čertu, takže on, Petr, je dokonale směšný se svým tyglíkem obarveného olova a se zbývajícími devíti prášky Kamene mudrců, které mu umožní obarvit dalších devět tyglíků, a Giovanniho římským akreditivem, jež hodlá vyinkasovat u firmy Lodovico Pachione v Bankovní ulici, na niž byl vystaven, nadmíru ošemetná to záležitost, neboť není vyloučeno, a je dokonce pravděpodobné, že Giovanni už vyslal do Říma posla, aby výplatu zarazil a držitele akreditivu dal zavřít.

Svěřil se s touto obavou kapitánovi, ale kapitán se jen pohrdavě ušklíbl.

– Já se vám divím a nerozumím vám, *mon fils*, řekl. – Ve velkých věcech dovedete být statečný, až to hraničí s šílenstvím, ale když se jedná o takovou *bagatelle*, jako je inkaso hloupého akreditivu, jste najednou vystrašený jako svíčková bába. Ničeho se nebojte, *mon petit*. Postupovali jsme tak rychle, že nás žádný posel ze Stramby nemohl předejít.

– Až na ty přestávky, kterých jsme si dopřáli, řekl Petr.

– Pah, řekl kapitán po gaskoňsku. – To jsou hlouposti, které nic neznamenaají proti tomu, že tu jde o věc cti, neboť zrádce tak mrzkého, jako je Giovanni Gambarini, je třeba trestat všemi prostředky.

– Je vám o mně, tuším, dobře známo, že takzvaný kodex rytířské cti považuji za obludný předsudek, vymyšlený pro ospravedlnění všech hloupostí a hanebností, jež vládou světu, řekl Petr. – Tak i v tomto případě: jakmile se přestanete ohánět tvrzením, že to je věc cti, shledáte k svému mrzutému překvapení, že to je obyčejná krádež. Neboť ať Giovanni Gambarini spáchal co spáchal, ten akreditiv je jeho, ne náš, a není naší věcí, abychom ho trestali.

– Nechápu, řekl kapitán, – kterak to, že tyto chvalitebné *scrupules* vás přepadly teprve teď, v Římě, a ne už ve Strambě, když jste Gambarinimu ukradl koně, nebo v Perugii, když jsme si dali vyplatit jeho dvě stě skudů. Ne, nejste dnes ve formě, *mon chou*.

Jat vztekem, Petr se místo odpovědi obrátil k nejbližšímu pasantovi, jímž byl otlý, přívětivý bratr laik od kapucínů, jedoucí na oslici, a otázal se ho na cestu do *via di Banchi*, Bankovní ulice. Mnichova potěšitelná odpověď zněla, že *via di Banchi* je nedaleko, což je zajímavé a nezvyklé, neboť Řím je město velikých vzdáleností, dalekých cest, dlouhého trmácení: tak například on, mluvčí, pověřený úkolem zanást jistý úřední spis z Vatikánu, z ústřední kanceláře Jeho Svatosti, do Lateránu, do jiné, vedlejší kanceláře

Jeho Svatosti, je už hodinu na cestě, a Laterán je dosud v nedohlednu. Podobně kdyby signor se byl otázel třebas na cestu k *piazza del Popolo*, což se snadno mohlo stát, neboť mnozí a mnozí lidé vskutku směřují k *piazza del Popolo*, bylo by to svízelné, neboť *piazza del Popolo* je daleko, daleko, tak daleko, že on, mluvčí, by ani nedovedl přehledně popsat, kudy se tam jde; anebo kdyby se pán byl zeptal, kudy vede cesta k *porta Latina*, bylo by to ještě horší, neboť *porta Latina* leží na opačném konci města než *piazza del Popolo*, a Řím je město veliké, veliké. Zato že se jako z udělání ptá na *via di Banchi*, je radostné a venkoncem jiné a on, pán, je v situaci, lze říci, záviděníhodné.

Při těchto slovech vytáhl z kutny dřevěnou misku a nastavil ji Petrovi.

– Nu? Kde je ta *via di Banchi*? zeptal se Petr a spustil do mnichovy misky měďáček.

– Je odsud, co by třikrát kamenem dohodil, směrem k Tibeře, nejprve tamhle rovně za nosem a pak odbočit do první ulice vpravo.

Když mnich zakončil tento svůj raport, kapitán d'Auberée mu přidal do misky ještě jeden měďáček a otázel se ho, je-li někde na blízku slušná a čistá hospoda s dobrým sklepem a kuchyní, a kapucínova odpověď i tentokrát byla kladná a povzbuzující: může prý pánovi s čistým svědomím a co nejvřeleji doporučit hostinec Commercio jménem, jehož okna svítí na protějším rohu, podnik veskrze solidní, dostaveníčko, jak tomu nasvědčuje jeho jméno, vážených obchodníků a finančníků a spekulantů, kteří udržují styky s peněžními ústavy, soustředěnými ve *via di Banchi*, která, jak pověděno, je nedaleko. A co se kuchyně týče, lze pánovi prozradit, že šéfkuchař hostince Commercio býval v službách jisté slavné kurtizány, proslulé svým nákladným životem, básnířky a milenky knížat a kardinálů, než po nástupu nového Patera Beatissima,

rozuměj papeže, nechť mu Bůh požehnati ráčí, byla vyhoštěna z Města měst. Ale nyní už, prominou-li signoři, on, kapucín, musí nastoupit další cestu za svým, běda, dalekým cílem.

Zatřepal svou miskou v naději, že páni mu ještě něco přidají, a když se tak nestalo, povzdychl si, pobídl svou oslici k další jízdě a vzdálil se žehraje.

– Každý ať si jedná po své libosti, řekl kapitán d'Auberée Petrovi. – Záleží-li vám na tom, abyste přede mnou osvědčil svou rekovnost, klidně si jedte do *via di Banchi*, i když víte, že tam nic nepořídíte, protože banky jsou v tuto pokročilou hodinu *sans doute* už zavřené, takže zítra ráno bude nutno se tam vypraviti nanovo. Ale pokud jde o mne, nevím, proč bych se měl obtěžovat marným a zbytečným gestem, i počkám na vás v jídelně hostince *Commercio* a objednáám pro vás, libo-li, dvojitou porci *paupiettes à la belle courtisane*.

Já toho tluchubu nakonec přece jen budu nucen zabít, pomyslí si Petr, když se rozjeli, kapitán do hostince *Commercio*, Petr do *via di Banchi*. Ale uvědomil si vzápětí, že kdyby to učinil, pozbyl by jediného přítele, který mu ještě zbyl.

Řím oněch časů byl nejnuznější město na světě, neboť nikde jinde neživořilo tolik hladové zoufalé chudiny jako zde, ale současně také město nejmhovitější, neboť nikde jinde nebylo pohromadě tolik mocných a ve všech končinách zeměkoule vlivných peněžních ústavů jako v úzké a nenápadné *via di Banchi*. Pan Lodovico Pachione, jeden z největších finančních magnátů v Itálii, vlastnil tři obchodní domy – jeden v Římě, druhý v Neapoli, třetí v Miláně – s padesáti filiálkami; jeho prsty sahaly až do Malé Asie – na sultánově dvoře se mu přezdívalo veliký křesťanský kupec, *magnus mercator christianus*, a sultán sám mu daroval spanilou otrokyni a dva ušlechtilé koně. Ve *via di Banchi* si postavil jakožto ústřednu

všeho svého podnikání palác módního kudrnatého stylu, jemuž se říkalo podivný, nebývalý, po francouzsku *baroque*, italsky *barocco*, a jímž se hlásil nástup nových dob, s fasádou plnou andílků a draků a se svalnatými obry, nesoucími na zádech balkón nad hlavním vchodem.

Když se k němu Petr přiblížil, v paláci bylo dosud živo, okna byla povětšinou osvětlena a do širokých vrat právě vjížděl valník, naložený usněmi; neboť pan Lodovico Pachione ve svém domě kromě kontorů a soukromých apartmánů a pokladen, o jejichž obsahu se vyprávěly fantastické pověsti, měl též rozsáhlá skladiště nejrozmanitějšího zboží.

Zřízenec v přísně černém úboru, který mu v průjezdu vyšel vstříc, se Petra zdvořile zeptal po jeho přání, a když letmo prozkoumal akreditiv, jež mu Petr předložil, lusknutím prstů přivolal podomka, aby se ujal Petrova koně, a uvedl ho mramorovou chodbou, osvětlenou zlacenými kandelábry, do místnosti, nad níž něco přepychovějšího a nákladnějšího si stěží lze představit: na podlaze parkety z exotických dřev, sestavených do mozaiky, kryté vzácnými orientálními koberci, strop kazetový, zdobený zlatými nápisy, podněcujícími vážné rozjímání, například *Fugit irreparabile tempus*, to jest Čas prchá do nenávratna, nebo *Delenda Carthago*, Jest třeba zničití Cartago, nebo *Gratis pro Deo*, Zadarmo pro lásku boží; u stěn v osmihranných zasklených skřínkách byly vystaveny na odív alabastrové figurky, představující bohyni Juno ve voze, taženém pávy, nebo Romula a Rema, kojené vlčicí, únos Sabine a podobně; uprostřed pod zářícím tureckým lustrem stál na něžných zlacených nožkách stůl, obstavený pohodlnými křesly, potaženými zlacenou kůží, a obtížený prvotisky děl Boccacciových, Battistových a Bandellových.

Ujištěn, že pan Lodovico Pachione osobně co nejdříve přispěchá, aby se ujal pánovy záležitosti, Petr usedl do jednoho z křesel a jal se čekat. Ale protože schopnost čekat nepatřila k jeho nejvýznačnějším talentům, po několika minutách ztratil trpělivost, vstal a vzal za kliku umně vyřezávaných a pozlacených dveří, ale dveře odolaly jeho tlaku a ani se nepohnuly, neboť byly buď zamčené, anebo spíše, ježto Petr při zřízencově odchodu neslyšel nic podobného cvaknutí klíče v zámku, zvenčí uzavřené zástrčkou, a jelikož v tomto domě na ničem nebylo šetřeno, lze si představit, že to byla zástrčka bytelná, zástrčka zástrček.

I stalo se, že když kapitán d'Auberée v hostinci Commercio právě dojídal do zlatova vypečené *paupiettes*, jež zapíjel ohnivým toskánským vínem jménem chianti, do jídelny vstoupil solidně oblečený muž vážného zevnějšku a zamířil důstojným krokem ke stolu, u něhož večeřelo několik jeho přátel, pánů vesměs stejně ctihodných, jako byl on; a ještě než dosedl na židli, kterou mu přistrčil úslužný *cameriere*, řekl, zřejmě rozrušen a přitom mírně rozveselen, jak tomu bývá u lidí nedobrodružných povah, již se stali svědkem rozčilující události, která se jich však chválabohu osobně netýkala, že v Pachionově bance, v níž on, mluvčí, v té chvíli dlel na obchodní návštěvě, se právě semlelo něco pekelného, ne sice neuvěřitelného, neboť takové věci se dějí napořád, ale o to nic méně hrůzyplného a strašného a otřesného. Není tomu prý ani hodina, co tam přicválal na zchváceném koni zřízenec bankovního závodu Tremazzi ze Stramby, aby zabránil výplatě akreditivu, jež jakýsi cizí *lazzarone*, jeden z těch, kteří v těchto bídných časech zamořují celou Itálii jako kobylky, ukradl hraběti Gambarinimu, jednomu z nejlepších klientů Tremazziho podniku. Sotva vypověděl své, zřízenec omdlel vyčerpáním, ale ukázalo se, že dobře učinil, že tolik spěchal, neboť neuplynulo ani pět minut

po jeho příjezdu, ano, páni slyšeli dobře, ani ne pět minut, a dotyčný zloděj akreditivu vjel do vrat, jako by se nechumelilo, a prý peníze sem. Bylo to tak náhlé, že Pachionův majordomus nevěděl, co si počít, a zavřel tedy zloděje do pokoje pro lepší zákazníky, než poslal pro stráž; a to byla chyba, protože je to pokoj výjimečně drahocenný, tak skvostně vybavený, že když tam onehdy byl uveden jeden španělský hidalgo, žvýkač tabáku, nevěděl, kam si odplivnout, protože všechno v té místnosti bylo příliš krásné, a plivl tedy sluhovi do tváře: – Promiň, řekl mu pak, – ale jediné škaredé místo, které tu vidím, je tvá vizáž. – Ale náš *lazzarone*, méně ohledný než onen španělský hidalgo, jakmile shledal, že z pokoje nemůže ven, začal zuřit a demolovat nábytek a umělecké předměty a nadělal tak škod, které mnohokrát převyšují cenu akreditivu, o který šlo, a když ho zatýkali, bránil se a poranil tři muže, a byl odzbrojen a zneškodněn, teprve když se proti němu seběhl všechen personál banky, písaři a skladníci a podkoní. Byl pak odveden do vězení pro těžké zločince na levém břehu Tibery.

Útěk z věže

Petrovi nebylo známo, co všechno lidská společnost, představená Spravedlností, má proti jeho skromné osobě a pro která provinění na něho poslala biřice, aby ho zatkli a uvrhli do vězení, zda pouze proto, že se odvážil předložit k výplatě akreditiv, který přesně uváženo nebyl jeho, anebo též proto, že zavraždil – podle Giovanniho nestoudného výmyslu – vévodu Tankreda. Ale i v případě, že Giovanni si svůj zločinně lživý výklad vévodovy smrti nechal pro sebe, anebo omezil jeho oficiální platnost pro území Stramby, měl toho Petr na hlavě dost, aby se měl co obávat nemalých nepříjemností – sama krádež akreditivu, komplikovaná poraněním, nebo snad i zabitím několika pochopů, mu mohla vynést trest oběšením, zostřený předchozím useknutím ruky, ne-li dokonce vpletení do kola, neboť on, cizinec, nemohl dokázat a prokázat své šlechtictví, jež by mu poskytlo nárok na mírnější zacházení. Bylo tedy nutno, aby se dal do boje o svou záchranu ihned a bez váhání, aniž by si dovolil ztrátu jedinké vteřiny, jedinkého oddechnutí, neboť tady není žádná Finetta, která by mu pomohla na svobodu, a žádný hodný pan Vojtí, který by se ho ujal jako vlastního syna a vyorodoval pro něho milost; a protože záchrana, o níž mu šlo, byla nemožná, neboť ze žaláře, do něhož byl uvržen, se vlastním přičiněním uniknout nedalo, bylo nezbytno, aby vzepjal svou sílu a energii a vyhnal ji do oné nadpřirozené mohutnosti, jež člověku umožní konat zázraky, takže pro něho už není nic nemožného.

Jeho kobka, malá a smrdutá, byla v podstřeší věže věkovitého kastelu na levém břehu Tibery, šikmo proti těžké komolé kupě Andělského hradu; za dřívějších časů to bezpochyby byla jedna

z těch drzých tvrzí, jež příslušníci šlechtických rodů stavěli přímo Svatému otci před nose, aby v nich vzdorovali jeho moci. Nuže když ho do této kobky uvrhli, ba ještě dříve: když ho k ní vedli po nekonečných kluzkých schodech a klenutých chodbách a chodbičkách, vybudovaných z hrubého kamene, vždy vlhkého a zebavého na dotyk, Petr myslel na jedinou věc, a v této myšlence byla obsažena veškerá jeho naděje, že tato trampota ještě není poslední trampotou jeho života. Vycházela ze vzpomínky na jistý sen, totiž na součást snu či na sen ve snu, jež měl zcela nedávno a v němž unikl z vězení za pomoci pilky, kterou měl schovanou v levém podpatku a jíž přerezal žalární mříž. Střevíce, jež Petr právě měl na sobě a jež si kdysi vybral hotové v skladišti vévodského paláce, byly opatřeny onou apartní módní zvláštností, jíž se mistr Schütze dobromyslně vysmíval. Petr mu v tomto výsměchu až dosud dával za pravdu, ale nyní, jakmile za ním zapadly dveře a zarachotil klíč a odzněly kroky stráže, chopil se svého levého střevíce po způsobu tonoucího, jemuž na tomto světě nezbyvá pranic jiného než nepatrné stéblo – vrhl se na kavalec, zul si levou botu o pravou, tak jak mu to kdysi maminka přísně zakazovala, a horečnou dlaní, svíraje podrážku mezi koleny, s nemalou námahou, neboť závit už byl speklý rzí, odšrouboval podpatek.

Ale potměšilost věcí chtěla tomu, aby pilka, která byla spirálovitě stočena v jeho dutině, vyskočila s kovovým zabzučením, vymrštěna vlastní pružností, jakmile šroub vyklouzl ze závitnice. Petr pak ztratil dobrou půlhodinu, leza po čtyřech a naslepo šmátraje po mokré kamenné podlaze, a když pilku konečně nahmatal, byl zděšen její titěrností: byl to tenoučký ocelový list sotva jedné pídě zděli, a představa, že droboučné zoubčky, jimiž byl opatřen po obou stranách, by byly s to zdolat žalární mříž, byla směšná, zoufalá, nesmyslná. Když se už vyrábějí střevíce s dutými podpat-

ky, myslil si Petr, proč do nich nevloží něco pořádného? Podpatek byl téměř dva palce dlouhý, i bylo lze v něm ukrýt nástroj nesrovnatelně použitelnější, než byla tato křehká, nanicovatá věcička. Ale čert z nouze mouchy lapá, a Petr, nemaje po ruce nic lepšího, sevřel pilku mezi zuby, aby ji neztratil podruhé, přišoupl kavalec k žalárnímu okénku a vystoupil na něj.

Okénko, tak těsné, že by si spíš zasloužilo označení škvíry nebo střílny, bylo zahrazeno čtyřmi železnými, napevno skutými tyčemi, dvěma vodorovnými a dvěma svislými; bylo tedy třeba provést osm příčných řezů, jeden vlevo dole, druhý vpravo dole, třetí vlevo nahoře, čtvrtý vpravo nahoře, pátý nahoře vlevo, šestý dole vlevo, sedmý nahoře vpravo, osmý dole vpravo, nic víc, nic méně. A Petr, sevřev svou maličkou pilku mezi oběma palci a ukazovák, pustil se v nerovný boj s první z obou svislých tyčí, levou dole, asi tři palce nad spodním okrajem okna, aby po odstranění mříže zbyl pahýl, k němuž by mohl přivázat provaz a spustit se po něm z věže dolů.

Otázkou, kde onen velepotřebný provaz vezme, se nezabýval, neboť, jak řečeno, to, co zde mínil uskutečnit, byl zázrak, a zázraky, jak známo, se neobejdou bez jistého trochýtku štěstí, které – podobně jako Filosofický bič mění sprosté olovo v jemné zlato – dovede nečekaně obrátit všechny trampoty v úspěch a strádajícího vyvést z mrazu na výsluní. Ale ani sebevětší příval štěstí nezbavil Petra nutnosti přepilovat mříž, tento symbol nesvobody, tento nejlidštější vynález, který v přírodě nemá obdoby; a Petr piloval a piloval, a tím, co bude dál, si nelámal hlavu.

Věž byla obklopena šumotem – byl to šum řeky, tekoucí dole, a křídel nočních ptáků nebo netopýrů, kteří rádi oblétaávají podobné ponuré vyvýšeniny; v dálce mladý mužský hlas, doprovázený brnkáním na strunný nástroj, zpíval táhlou, dojmavě melodickou

serenádu. Měsíc svítil naplno, takže Petr mohl bez obtíží pozorovat, jak jeho práce pokračuje, správněji, jak nepokračuje. Neboť zoubečky pily se vzdorovitým škrábotem jen klouzaly a klouzaly po povrchu železa, než se do něho jakžtakž zahryzly, a pak uplynula hodina, a snad i víc, než do něho vyhlodaly vroubeček aspoň tak hluboký, aby se v něm ztrácely svou nepatrnou délkou, a tehdy Petr už měl oba ukazováky rozedřené a palce otačené; a kov listu, správněji lístku, byl horký dožhava a Petrovi se řinul z čela pot a oslepoval ho, a věžní hodiny už s odporným klidem samozřejmě odbily půlnoc, a první průřez, jež po jeho skončení bylo třeba opakovat ještě sedmkrát, byl napočat teprve z jedné pětiny, v nejlepším případě čtvrtiny. Ale mělo-li vskutku jít o zázrak, bylo to tak správné a přirozené, neboť Petr dosud neučinil nic, co by přesáhlo rámeček všedních lidských možností, a výsledek jeho úsilí tedy nemohl být jiný než nanicovatý, ba hůř než nanicovatý, neboť když se rozednilo a kaštel počal vrhat svůj rohatý stín až daleko za řeku, která ožila ruchem denní lopoty, vrzáním přístavních rumpálů a táhlými hlasy plavců, Petr, zcela vyčerpaný nepřetržitou celonoční námahou a desperací, s hrůzou pocítil, že pilka klouže v zářezu stále hladčeji a neúčinněji, neboť její zoubečky mizí a zkracují se, až nakonec se ubrousily docela; pilka, hovořeno řečí starých scholastiků, změnila svou podstatu, neboť přestala být pilkou a stala se pouhopouhým hloupým, neúčinným proužkem kovu, dobrým nejvýš snad k vyztužení stojacího límce.

To byla rána, jež nadobro rozdrtila Petrovo odhodlání k zápasu. Odhodil to, co bylo nástrojem jeho záchrany a jedinou jeho nadějí, a naprosto už nevěda, co si počít, odšoupl kavalec na jeho původní místo a sedl si na něj. Tak, a teď už nezbyvá, než aby ho, Petra, odvedli k výslechu a na mučení. Není vyloučeno, že snese mučení, tak jak to o sobě tvrdil jeho otec, mile a bez nářku, ale co je to plat-

né, když útrpné výslechy klasicky začínají pověšením na skřipec, tedy vyvrácením ramenních kloubů, takže člověk nikdy už nebude tím, čím býval, protože paže mu nadsmrti nebudou sloužit, tak jak sloužily? Ach, *caramba Stramba, merde a Donnerwetter*; mistr Schütze mluvil o útěku Benvenuta Celliniho z Andělského hradu, tedy právě odnaproti, jako o něčem nadmíru hrdinském; neprávem. Výborný Benvenuto Cellini, tomu se to unikalo! Měl všechno, čeho k útěku z vězení bylo třeba, nástroje, jimiž vytahal z dveřních veřejí hřebíky, vosk, z něhož uhnětl hřebíky falešné, kterými pak vytahané hřebíky nahradil, aby ztrátu zamaskoval, a měl dokonce i sluhy, kteří mu nosili prostěradla, jež Mistr pak rozstříhoval – neboť měl nůžky – na dlouhé pruhy a splétal z nich lano; je napodiv, proč se obtěžoval ničením prostěradel a proč si od svých sluhů rovnou nedal přinést pohodlný provazový žebřík; naproti tomu Petr, jak se v denním světle ukázalo nade vši pochybnost, měl jen trochu proleželé slámy a hrubou koňskou houni, a prostěradlo žádné.

Zhnusen těmito skutečnostmi, Petr se natáhl na kavalec, aby se z nedostatku lepšího – možná naposled v životě – trochu prospal; a od této chvíle najednou a jako z uděláním bylo všechno jiné.

Dolehl totiž zády na něco tvrdého, a když hrábl do slámy, aby tlačivý předmět odstranil, vytáhl z ní pevně smotané klubko provazu, silného jako malík a po celé délce opatřeného záchytnými uzly, aby se po něm snáze lezlo. A když pak, srdce rozbušené, rozháraným zrakem prohlížel svou kobku, v níž se už nadobro rozednilo, pátraje po něčem, co by mu umožnilo, aby provazu, nebesy mu seslaného, náležitě použil a učinil zadost jeho určení, po vykotlaném kusu zdiva nebo větracím komínu, po čemkoli, čím by se stíhlý mladý člověk mohl protáhnout, uviděl ležet na podlaze důkladný, asi dva palce široký a deset palců dlouhý, krutými, do

ostré špice zbroušenými zuby opatřený list pilky na prořezávání železa.

Vysvětlení tu bylo jen jediné, a bylo snadné a prosté. Nemohlo být pochyby o tom, že Petrův neznámý předchůdce v kobce se také pokoušel o útěk, a měl k tomuto účelu připraven provaz zřejmě výborný, ale pilku tak bídnu, že ji pro její zjevnou neužitečnost odhodil, a Petr ji pak zaměnil za svůj vlastní prvotřídní nástroj, když jej potmě hledal. A teď by stačilo, aby mě ještě chvíli nechali na pokoji, a jsem prakticky zachráněn a na svobodě, řekl si Petr, a dal se nanovo do práce.

Štěstí, které se k němu tak nečekaně přiklonilo, přálo mu i v tomto punktu. Pilka strambského původu byla sice vysoce kvalitní, ale neméně kvalitní byla i mříž, takže Petrovi trvalo tři dny a tři noci pilné práce, přerušované jen nejnutnějším spánkem, než propiloval tyče skrz naskrz na šesti místech – na dvou dole, na dvou vlevo, na dvou vpravo; a v průběhu těchto tří dní a tří nocí nikdo o něho neprojevil ani špetku zájmu, pouze ráno po deváté mu žalárník přinášel džbán vody, misku zeleninové polévky a kus chleba, a pak odcházel, aby se nanovo objevil teprve nazítří. Páni od justice bezpochyby měli důležitější práci, než aby se starali o bezvýznamného zlodějíčka akreditivu, a Petr využíval jejich zaneprázdnění s povděkem, seč byl a jak dovedl nejlépe.

Třetího dne, kdy se lopotil s pátým a šestým průřezem, od časného jitra až do noci opět hlomozily všechny římské zvony, a v polévce, již žalárník Petrovi přinesl, tentokrát ploval kus vařené hověziny; na Petrův dotaz, pročže taková hostina, odpověděl, že Jeho Svatost má narozeniny. Navečer pak se z bašt Andělského hradu ozvala hromadná střelba z mušket a hákovnic, jak Petr rozpoznal svým cvičeným vojenským sluchem, a tato vřava, občas zesilovaná ponurým bafnutím některého těžšího kusu, byla tak náramná,

že zdi věže, v níž Petr byl vězněn, se zřetelně zachvívaly; a nedosti na tom, někde u brány svatého Petra počali vypalovati rakety, což obyvatele Říma tolik nadchlo, že provázeli sršení kaskád a zlatých dešťů nad svými hlavami hřímavým voláním slávy.

A Petr piloval a piloval.

Ráno čtvrtého dne, když už zase byl klid, končil sedmý průřez, tentokráte vlevo nahoře, takže mu zbývalo protnout na jediném místě, vpravo nahoře, druhou svislou tyč, která dosud byla spojena se zdí okénka. Tuto práci by mohl bez valného spěchu provést do setmění, aby se pak pod pláštěm noci, jak praví básník, dal na útěk.

Ale tu znenadání došlo k nehodě, která smetla jeho dobře uvážený plán: když sedmý průřez byl hotov a Petrova znamení tá strambská pilka jím volně pronikla skrz naskrz, celá mříž se zčistajasna sesula a zmizela z okénka, a vzápětí bylo slyšet, jak s kovovým třesknutím dopadla na dlažbu bašty pod věží. Petr přecenil solidnost jejího uložení – poslední tyč, jejímuž protětí mínil věnovat celý nadcházející den, bez jeho vůle a pomoci vyklouzla ze zdiva, do něhož, jak zjevno, byla uložena nedosti hluboko – vyvlékla se ze svého důlku, a okénko najednou bylo prázdné, prázdnoucí: neznámý řemeslník si zřejmě uspořil práci a nespojil, jak by právem bylo lze čekati, bytelnost mříže s důkladností zazdění.

Nu, tady nebylo jiné rady a pomoci než horempádem vzít nohy na ramena a prchnout, na nic nečekat a prásknout do bot a ztratit se, dříve než přijde žalářník, který, nejso slepý, zajisté pozná na první pohled, že okénko v cele doznalo jisté substanciální změny, a jsa k tomu vázán svým úředním postavením, spustí povyk. Petr v mžiku přivázal konec provazu k pahýlu levé svislé tyče, jež, jak pověděno, nechal čouhat z pažení, vyhodil klubko z okénka ven, pak se sám za ním vysoukal hlavou napřed, a aniž věnoval

sebemenší pozornost tragické nádheře jitřního Říma, jež se pod ním rozevřela do širé dále, jal se hbitě ručkovat dolů a dolů, přidržuje se přitom nohama uzlů. Jak se přesvědčil jediným letmým pohledem, další útěk, až dospěje na pevnou zem, nebyl nemožný, neboť věž stála ve středu neveliké bašty, uzavřené obrannou zdí s cimbuřím, ale zato zeď nebyla vysoká, a nadto byla nahoře opatřena ochozem, k němuž pro potřebu obránců vedla četná dřevěná schodiště a žebříky.

Letopisy oněch časů vyprávějí, že k takovýmto a podobným útěkům docházelo častokrát, ale že zpravidla končivaly přetržením provazu a zpřerážením kostí prchajícího; tak například jistý anglický alchymista, který byl v službách našeho císaře, byl dvakrát uvržen do věže a dvakrát se spustil po provaze z okna, ale provaz se mu přetrhl poobakrát a poobakrát si alchymista zlomil nohu, nejprve levou, pak pravou, pokud tomu snad nebylo naopak; a jak známo, i Benvenuto Cellini si zlomil nohu při svém zmíněném útěku z Andělského hradu. Nuže provaz, po němž prchal ze žaláře Petr Kukaň z Kukaně, se nepřetrhl, neboť byl sice tenký, ale pevně spletený z koňských žíní, a že navíc toho byl dostatečně dlouhý, měl Petr všechny šance dostat se dolů bez úhony.

Nicméně když dospěl do poloviny výše strašné stěny, po níž se spouštěl, uvědomil si spíše instinktem než rozumovým poznáním, že něco není v pořádku – provaz jako by drobátko ožil, maličko povolil pod jeho tíží, a Petra prostoupil pocit ohavné nejistoty a smrtelné úzkosti, a to plným právem, neboť pahýl tyče, k němuž provaz byl připoután, zasazený do zdiva stejně nedbale a mělce jako ostatní konce mříže, právě povolil a vyklonil se ze svého uložení jako nemocný zub, jež felčar páčí kleštěmi z dásně. To pak, co následovalo, už nebylo ručkování, už to nebyl šplh shora dolů, nýbrž střemhlavý úprk, divoký skluz, pekelný sešup, při němž

Petr se držel lana ne už rukama, ne už chodidly, nýbrž pouze pažemi a lýtky, takže se řítíl do hlubiny bezmála rychlostí volného pádu, bolestně přitom brkaje o uzly; a tento zpomalený volný pád pak přešel ve volný pád nezpomalený, když pahýl v okně vypadl načisto ze svého lůžka.

Petr se nahrbil a rozpažil, aby, možno-li, neztratil rovnováhu a aby stůj co stůj dopadl na příkrčené nohy, tak jak se tomu před lety naučil od svého přítele Franty, syna poběhlíce Ažzejtratomů, když s ním chodíval krást hrušky a byl leckdy nucen skočit ze stromu a dát se na útěk. Ale co se mu dařovalo jako chlapci, podařilo se tentokrát jen napůl, neboť výška, z níž padal, byla neskonale větší než výška hrušně; nohy sice zmírnily náraz, ale nestačily jej vyrovnat, takže prudce dosedl nejprve na vlastní paty a pak na kamenitou půdu v těsné blízkosti vypadlé mříže, následován pádem uvolněného provazu, který před ním spočinul, vytvářeje na zemi půvabnou hadovitou spirálu, a železa, jež prolétlo v těsné blízkosti jeho hlavy. Byl to tvrdý šok, který by byl zabil člověka méně zdatného, ale Petra nezdolal natolik, aby se vzdal boje; jeho jedinou myšlenkou v té chvíli bylo, jaké to je štěstí, že provaz spadl, neboť ho bude potřebovat při zlézání bašty; a uchopiv železo, k němuž provaz dosud byl přivázán, spěšně vykročil, aby pokračoval v útěku, a tu teprve se mu zatmělo před očima a on se poroučel a už nevěděl o ničem.

Když nanovo přišel k sobě, měl ne nepříjemný pocit loudavého pohybu a houpání, a pak shledal, že tento pocit loudavého pohybu a houpání je působen hrubými polními nosítky, na nichž on, Petr, leží a jež vpředu, Petrovi v nohách, vleče chlap v tmavošedé uniformě, se špičatou helmicí a drátěnou košilí bez rukávů, jíž byli vystrojeni oba biřici, kteří ho prve zatkli v bankovním závodě pana Lodovica Pachiona a surově ho odvěkli do vězení; a velitel

oněch neurvalců, hromotluk s podkovovitým knírem, rámuujícím jeho hrubou hubu, kráčel při pravé straně nosítek. Když pak uhlídal, že Petr otevřel oči, promluvil takto:

– Žádné obavy, pane da Cucan, jen klidně ležte a nehýbejte se, poslal jsem pro doktora, je to osobní lékař pana kastelána a má zlaté ruce, ten pána ošetří a učiní vše, čeho bude třeba.

To je katanský humor, pacholská ironie, pomyslel si Petr. Věděl z doslechu, že když delikventa vlečou do mučírny, pochopové mívají ve zvyku odporně žertovat: Přičiniťme se, mládenci, aby pánovi bylo co nejveseleji v naší bujaré společnosti, říkávají, když ho přivazují k žebríku, anebo Zahřejme ho, nebožáka, aby se nám tu netrásl zimou, když se chystají mu připalovat bok planoucí smolnicí. Něco takového, v podobném duchu, se tedy nyní dělo s Petrem; tím lékařem se zlatýma rukama, který pro pána učiní vše, čeho bude třeba, velitel biřiců bezpochyby mínil vrchního kata, obzvláště zdatného a vynalézavého mučitele. Petrovo postavení vskutku bylo hrůzyplné; okolnost, že, jak vidno, znají jeho jméno, nasvědčovala tomu, že mu připsali k tíži nejen krádež anonymního akreditivu, ale také, jak se obával, zavraždění vévody Tankreda, takže se mu nikdy už nedostane příležitosti, aby se ospravedlnil a aby Giovannimu Gambarinimu zakroutil chřtán odvetou za jeho mizernou, zlotřilou zradu. Při tomto pomyšlení ho přepadl zdravý, posilující vztek. Ať je jak chce, nic mi nezabrání v tom, abych zemřel jako muž, řekl si, a posadil se na nosítkách.

– Stůjte, řekl biřicům, kteří ho nesli. – Zřejmě neznáte pana Petra Kukaně z Kukaně, když myslíte, že skokem z vaší směšné věžičky utrpěl újmu na zdraví.

Velitel dal chlapcům shovívavým gestem najevo, že nemají dbát blouznění chorého, i pokračovali v opatrné chůzi, ale vzápětí se vzadu ozval známý hlas:

– *Eh bien*, neslyšeli jste, co vám poručil *monsieur de Cucan*?

Petr se vymrštil z nosítek, přičemž shledal, že kromě zadku, na němž bezpochyby měl odražené maso, na něm nic není vážně pohmožděno, a uviděl kapitána d'Auberée, který stál, přátelsky se šklebě, na svých čapích nohou ve společnosti malého, vychrtlého pátera se žlutavými pytlíky pod unavenýma očima, stíněnýma rohatým kloboukem členů řádu Tovaryšstva Ježíšova. Petr v přemíře radosti objal kapitána krátkým, mužným sevřením.

– Vskutku, jak jsem už jednou řekl, život s vámi není jednotvárný, *mon fils*, řekl kapitán. – Ani se mi nechce očím věřit, když vás vidím, jak zase stojíte na nohou.

– Hospodin si ve své neskonalé dobrotivosti a spravedlnosti přál, aby pan da Cucan vyvázl bez úhony ze svého krkolomného postavení, řekl páter jasně a zřetelně, ale se silným španělským přízvukem. – Děkujeme vám, pane z Kukaně, za velkolepou podívanou, již jste nám poskytl svým útekem z věže žalárné, neboť byl to povznášející obraz nevinnosti, prchající před nástrahami ďáblůvými. Já viděl anděly, kteří zadržovali váš pád, takže jste byl ušetřen nezasloužené smrti, jako Daniel zdvižený z jámy lvové, o čemž stojí psáno: Žádného úrazu není nalezeno na něm, nebo věřil v Boha svého. Z věže jste unikl, šlechtný jinochu – aj, nechť ona věž se stane symbolem budoucího vašeho života, takže dojdou ve vás naplnění slova Písma: Dal jsem tě za věž v lidu tvém, a za baštu, abys pozoroval a zkoušel cesty jejich. Čemu se usmíváte, mladý muži?

– Pouze tomu, řekl Petr, – že věž z Jeremiášova proroctví, jež jste právě citoval, je obměna jiného verše z téhož proroctví, který zní asi takto: Dávám tě za město hrazené a sloup železný proti králům a knížatům a kněžím země této.

Jezovita se maličko zasmušil.

– Nuže, řekl po chvíli, – cítíte-li se vskutku zdráv, pane z Kukaně, jako že se zřejmě cítíte, není důvodu, proč bychom se měli zdržovati, namísto abychom se vydali na cestu.

Petra znovu jala nedůvěra.

– Kam? zeptal se.

– K papeži, *parbleu*, řekl kapitán.

– Ano, přesně tak, řekl jezovita. – Jeho Svatost si přeje spatřiti vaši tvář a udělití vám své požehnání jakožto člověku zvláště a mimořádně zasloužilému o svaté nejvyšší zájmy církve.

Kapitán d'Auberée vypráví

Pán tří hradů, jakž si dával přezdívat Petrův kastelán, španělský šlechtic don Blasco Abbondio de Acevedo, dal svému bývalému vězni k dispozici svou koupelnu v přízemí tvrže, aby se upravit k nastávajícímu slyšení u papeže; a zatímco se Petr myl a holil u kamenné kádě, do níž vtékala voda z trubičky vyčuhující ze stěny, kapitán d'Auberée, usazen na holé lavici, na níž se don Blasco Abbondio dával masírovat, vyprávěl mu dopodrobna, co se dělo v průběhu tří dní jeho uvěznění, totiž co všechno on, kapitán d'Auberée, v té době pro záchranu svého mladého přítele podnikal a podnikl, a tímto vyprávěním se snažil – arci s nevalným úspěchem, neboť nutně ostával jen na povrchu – objasnit, proč Jeho Svatost z ničeho nic obrátila milostivě svůj zrak k chudému ztroskotanci, jímž Petr byl, a nadto zloději akreditivu.

Nuže, první kapitánovou demarší byla návštěva u bankéře Lodovica Pachione, jež mínil umluvit a uplatit tyglíkem obarveného olova, který zůstal v jeho držení, aby prohlásil, že jde o záměnu osob a vůbec o omyl a že Petr je nevinný jako lilie. Nuže veliký *mercator christianus, que sa face se couvre de pustules*, nechat se jeho tvář pokryje hnisavými vředy, právě měl, když kapitán přibyl do jeho procovského domu, dlouhé jednání se zámořskými obchodníky, pak odešel kamsi na poradu a hned nato odjel a vrátil se až po dvou hodinách, takže kapitán d'Auberée byl nucen čekati bezmála až do večera; když ho pak bankéř konečně přijal, nedal se zlákat kapitánovou skvělou nabídkou a místo odpovědi zazvonil na sluhy, aby ho vyvedli z domu.

Takto ztratil kapitán jeden celý drahocenný den, a druhý den nebyl o nic úspěšnější; hned ráno totiž navštívil Pána tří hradů,

takto vězeňského správce tří zchátralých tvrziček, dona Blasca de Acevedo, v jehož koupelně se Petr právě holí. A tento nafouklý pan Nikdo, *que sa descendance soit pourrie jusqu' à la dernière génération*, nechť jeho potomstvo shnije až do posledního pokolení, tento úředníček třetího řádu, ale jakožto Petrův věznitel v té chvíli nicméně velmi důležitý, se ke kapitánovi d'Auberée zachoval přesně stejně jako předešlého dne bankéř Lodovico Pachione, neboť i on odolal lákadlu misky se žlutavě blýskavým kovem, již mu kapitán nabídl s podmínkou, že jeho nevinného přítele nenápadně propustí na svobodu, a dal kapitána vyvést ne sluhy sice, ale biřici. Nu a třetího dne byly papežovy narozeniny.

– O tom vím, řekl Petr. – Vyzváněli, divže mi nepukla hlava.

Ale toto vyzvánění, jež zostrilo třetí den Petrova uvěznění, bylo jen maličkou příkrasou velkolepé podívané, jež se odbývala v římských ulicích; podle kapitánova neumělého, ale důkladného líčení oslav a narozenin nejvyššího pána křesťanstva byla cosi náramného, svou skvělostí převyšujícího i samu svatbu francouzského krále, když si bral onu italskou kněžnu, chtěje z ní vylákat recept na *paupiettes*. Zdá se, že Jeho Svatost je muž velmi ješitný, který si potrpí na vnějškovou pompu, a z příčiny této ješitnosti se jeho narozeniny, jak se kapitán doslechl, rok od roku slaví okázaleji. Tentokrát procházel celým Římem, od Lateránu až do Andělského hradu, velkolepý průvod, který nebral konce. Patnáct kardinálů, pokud je kapitán stačil spočítat, v jejich čele takzvaní *papabili*, jak kapitánovi bylo řečeno, to jest kardinálové, kteří mají šanci stát se papežovým nástupcem, vesměs důstojní, vznešení starci. Za kardinály jelo možná třicet, ne-li více patriarchů a arcibiskupů a na sto biskupů a opatů a převorů, všichni v pontifikálních ornátech, na koních nebo na mezcích, za nimi muzikanti, hudoucí sienské písničky, neboť rodina Jeho Svatosti pochází ze Sieny, provázení

šašky s maskami, na nichž nosy měly tvar mužského plodivého údu; ať kapitán d'Auberée sebevíce namáhá svůj prostný vojácký rozum, nikdy nepochopí, proč právě tento symbol byl shledán vhodným pro oslavu papežova životního jubilea. Následovaly oddíly lehkých kavaléristů v barvách šlechtických rodů Orsiniů, Colonnů, Savelliů, Contiů a bůhví koho ještě, potom senátoři s heroldem, třímajícím karmínovou korouhev se zlatým nápisem S.P.Q.R., což znamená *Senatus Populusque Romanus*, a nechyběl ani nejvyšší představitel spravedlnosti, *monsignore de la giustizia*, v zlatem brnění, se spuštěným hledím, čímž snad naznačoval svou slepotu, a s obnaženým mečem, v čele skupiny popravčích mistrů a pacholků, nesoucích šibenici a různá drobná mučidla, kleště na štípání a podobně, což na shromážděné obecenstvo udělalo ohromný dojem. Zlatým hřebem průvodu pak byly alegorické vozy, a kvůli těmto alegorickým vozům, vlastně kvůli jednomu z těchto alegorických vozů, vypráví kapitán d'Auberée o slavném procesí na počest papežových narozenin tak široce. Nuže vpředu, v prvním voze, jel Orfeus, doprovázející hrou na lyru nebo loutnu – v těchto jemných rozdílech se kapitán nevyzná – zpěv chlapců v bílých košíkách, se zlatými andělskými křídly na zádičkách, a na druhém voze – nu, co bylo na druhém voze? To by Petr neuhodl, kdyby hádal tisíc let.

Petr, který si umínil, že se na tomto strašném světě už ničemu nebude divit, si zasoukal do kalhot hedvábnou, krajkami zdobenou košili, již mu zapůjčil don Blasco Abbondio de Acevedo, než se zeptal, pokud to dovedl, lhostejně:

– Nu? Co bylo na tom druhém voze?

Kapitán zprvu sám nepochopil, co představuje výjev, vyvedený na druhém voze. Byl to náznak jakéhosi hradu či zámku, a před papírovými vraty tohoto hradu či zámku dvě postavy, jedna bílá,

stojící, druhá černá, ležící. Bílá postava třímala meč, černá postava si dlaní zadržovala krev, která se jí řinula ze srdce. Nuže kapitán d'Auberée se na to díval a díval a na nic si zprvu během toho dívání nepomyslel, když tu ho napadlo, že ten papírový hrad či zámek tak trochu, ovšem zjednodušeně a v malém, vypadá jako vévodský palác v Strambě – věž, okna, fasáda, a vůbec.

– Vévodský palác ve Ferraře prý vypadá stejně jako v Strambě, poznamenal k tomu Petr.

– Ano, vypadá, řekl kapitán d'Auberée, přikrucuje si kníry. – Jenže tento papírový palác, jak jsem si všiml hned vzápětí, měl dole, tam, kde ve skutečnosti jsou žalářní okénka a pod nimi příkop, napsáno velikým červeným písmem: STRAMBA.

– Hleďme, řekl Petr.

– Ano, já na to opravdu hleděl jako spadlý z nebe, řekl kapitán d'Auberée, pohněván Petrovou lhostejností, v níž tušil faleš. – A hned potom jsem se podíval na pódium či jeviště, na němž ležela ta černá figura, představovaná hercem s načerněnou tváří a s krajinou srdeční nabarvenou na červenou, s ďábelskými růžky na síťce, jež mu pokrývala vlasy. I tam bylo něco napsáno, a to, co tam bylo napsáno, mně vzalo dech.

Jist svým efektem, kapitán d'Auberée natáhl rovně před sebe své dlouhé nohy, a obočí povytažené, jal se prohlížet špičky svých střevíců.

Petr byl příliš mladý a dychtivý života, než aby dlouho vydržel si hrát na unaveného dobrodruha, ježž nic už nezajímá a nic ho nemůže překvapit.

– Tak co bylo, *caramba*, napsáno na tom podstavci? zeptal se.

Kapitán d'Auberée si odkašlal, než odpověděl:

– Bylo tam napsáno: Vévoda Tankred d'Albula ze Stramby.

– Ne! zvolal Petr.

– *Mais si, mon petit*, řekl kapitán. – Ale to není nic proti tomu, co bylo napsáno na podstavci, na němž stál ten bílý herec s mečem.

Znovu se zahloubal nad špičkami svých střevíců.

– Co tam bylo napsáno, *pour l'amour de Dieu*? na to Petr.

– Že se tak hezky po francouzsku tážete, povím vám to bez dalších průtahů, řekl kapitán d'Auberée. – Bylo tam napsáno: Pietro Cucan da Cucan.

– Ne! zvolal Petr už podruhé.

– *Mais si, mon petit*, řekl kapitán rovněž podruhé.

– To není možné!

– *En effet*, není to možné, ale je to skutečnost, kterou jsem zhlédl vlastníma očima.

– Čestné slovo?

– Pokud vím, vy na čestná slova nic nedáte, řekl kapitán. – Ale protože já naopak na ně dám velmi mnoho, mějte mé čestné slovo, že z toho, co jsem vám tu vyprávěl, nic není vybásněno, nic vymyšleno a že všechno je jen pravda pravdoucí a holá.

Petr, už umyt a oblečen, si sedl vedle kapitána na svou pohmožděnou zadnici a silně přitom zatrpěl, ale nedal to znát.

– To tedy znamená, že jsem zase jednou ztracen, řekl po chvíli.

Kapitán se podivil.

– Jak to a čím to a kterak to?

– Je mi všechno jasné, řekl Petr. – Papež mě zve k slyšení a chce mi dát své požehnání odměnou za to, že jsem zavraždil vévodu Tankreda, který byl u Jeho Svatosti špatně zapsán.

– Přesně tak, řekl kapitán. – Právě toto jsem se dozvěděl, když jsem se po skončení průvodu pozeptal vpravo a vlevo. Řím je toho plný, i vrabci na střeše si o tom povídají, jen já jsem se o tom nedoslechl, protože jsem od rána do večera seděl jednou u ban-

kéře Pachiona, jednou u dona Blasca, a pak už jsem pokaždé byl tak unaven a otráven, že jsem s nikým nemluvil a šel jsem raději rovnou spát. Kdybych byl bankéři nebo kastelánovi namíste vyklopil, za koho oroduji, a že mladý muž, který sedí ve věži, není nikdo jiný než slavný Petr Kukaň z Kukaně, byl bych vaše úpění v žaláři zkrátil o den nebo o dva. Ale i tak jsem všechno zařídil *par excellence*.

Kapitán d'Auberée vyprávěl dále, že jakmile bylo po průvodu, rozběhl se podruhé k bankéři Lodovicu Pachionovi, ale tentokrát užil jiné, opačné strategie – namísto aby zamlčoval Petrovo jméno a mluvil jen neutrálně o svém mladém, ubohém, nevinném příteli, oháněl se Petrem Kukaněm z Kukaně od první chvíle, kdy do Pachionova domu vkročil, a věšel jej na nos každému, na koho narazil, a probojoval se tak k Pachionovi samému, nedbaje toho, že Pachione jako obvykle předsedal nějaké poradní schůzi, a zhurta na něho: Víte-li, *misérable*, koho jste dal zavřít, víte-li, *espèce d'imbécile*, na koho jste poštlal biřice, víte-li, *malheureux*, kdo kvůli vám sedí o chlebu a vodě v žaláři? Pietro Cucan da Cucan, osvoboditel Stramby, posel nebes...

– Zase jednou jsem se stal poslem nebes, pokolikáté už? řekl Petr. – Tentokrát jsem pro to nemusel ani hnout prstem. Do pekla s nebesy, která nám posílají takové posly.

Kapitán nedbal tohoto přerušení.

– Posel nebes, opakoval, – plnitel vyšší spravedlnosti, miláček Jeho Svatosti a výkonné rameno jeho politiky, jeho záměrů a přání, hrdina dne a světlo, ozařující temnoty noci, nositel jména, období něho skále...

– Zadržte, řekl Petr.

– Opakuji tu jen to, co jsem o vás zaslechl, řekl kapitán d'Auberée. – Nerozumím vám, *mon fils*. Jste v situaci žízňícího člověka,

zbloudilého v poušti, před nímž znenadání a zcela nečekaně vytryskl pramen čisté vody, a vy neděláte nic, než bručíte a stěžujete si. To není slušné ani uznalé vůči mně, který jsem pro vás tolik udělal. Ale poslouvejte, co bylo dál. Bankéř mně nechtěl uvěřit, a že prý viděl už několik takových, kteří se vydávají za onoho legendárního Pietra Cucan da Cucan, pravděpodobně neexistujícího, protože takové nesmyslné jméno není a nemůže být. Ale naštěstí se ukázalo, že ten bankovní posel, který byl vyslán ze Stramby, je dosud v Římě, protože se cestou zchvátí a nastydl či co, zkrátka onemocněl, a leží v Pachionově domě v horečkách. A tento nemocný posel, dotázán po křestním a rodovém jménu toho zloděje akreditivu, kvůli němuž uštval tři koně a sebe a na něž se ho až dosud nikdo nezeptal, protože na nacionáliích takového bezvýznamného lumpa nezáleží, odpověděl spontánně a jasně a jednoznačně: Je to jistý Pietro Cucan da Cucan.

Kapitán d'Auberée pohlédl na Petra vítězně, ale mladý muž, ruce hluboko v kapsách, seděl dále mlčky a sklíčeně, se skloněnou hlavou.

– Tak hezký chlapec a takový *imbécile*! řekl kapitán. – Což mi nerozumíte, což nechápete, co vám povídám, což nechápete souvislosti?

– Chápu souvislosti až příliš dobře, řekl Petr. – Je to všechno velmi složité a sahá to daleko nazpět, přinejmenším až k mému příjezdu do Stramby a k vévodovu kotrmelci, jak jsme si navykli tomu říkat, a všechna ta složitost dohromady je jedna jediná veliká hanebnost a šalba kurevná.

– Nechápu, proč do toho motáte vévodův kotrmelec, řekl kapitán d'Auberée.

– Ten kotrmelec, řekl Petr, – tedy ten obrat jeho politiky, který nastal po smrti *capitana di giustizia*, za niž jsem odpovědný – za

niž jsem opravdu odpovědný, kapitáne –, se bezpochyby papeži znelíbil. *Capitano di giustizia* byl papežův nastrčenec, a papežův nastrčenec je i převor kartuziánského kláštera v Strambě, který podává papeži o tom, co se v Strambě děje, raporty. Dovedu si představit, jak a v jakém duchu mu vylíčil smrt *capitana di giustizia*. Dal bych ruku do ohně za to, že zamlčel skutečnost, že *capitana* zabil neznámý přivandrovalec, cizinec, který se v Strambě objevil poprvé v životě navečer před *capitanovou* smrtí, a vylíčil tu událost Jeho Svatosti tak, že *capitano* byl zabit na přání a z vůle samého vévody po dlouhé a pečlivé přípravě, před očima shromážděného lidu, aby všem bylo jasno, že vévoda míní přehodit kormidlo o sto osmdesát stupňů. Jako bych to neznal! Jako bych nebyl vyrostl na císařském dvoře!

– Budte rád, že jednu vraždu máte z krku, řekl kapitán d'Auberée.
– Ale tady nejde o zdechlého prašivého *capitana di giustizia*, o němž už dávno nikdo nemluví, tady jde o smrt vévody Tankreda.

– Ta s tím souvisí, řekl Petr. – Změna vévodovy politiky měla za následek úbytek peněz, které plynuly ze Stramby do papežské pokladnice, protože přestaly pokuty, které *capitano* mačkal ze stramského lidu, a to se asi Jeho Svatosti líbilo ze všeho nejméně. Protože měl ruce svázané konfliktem s Benátkami, nemohl proti vévodovi zakročit, a vévoda to věděl a nic si z papeže nedělal a považoval ho za odbytou veličinu, do jisté míry právem, protože, jak se zdá, doba velikých Juliů a Lvů už minula.

– Možná že minula, řekl kapitán. – Ale i tak má papež pořád ještě síly dost, aby vás pozlatil nebo pověsil na šibenici.

– Má, protože v této chvíli nejsem nic, řekl Petr. – Ve své nemohoucnosti přijal s povděkem zprávu o vévodově zavraždění, a údajného vraha, totiž mne, prohlásil za posla nebes. Což znamená: *messieurs les assassins*, páni vrahové, číňte se. *Messieurs les*

assassins, máte volnou cestu, dovoluji vám, abyste zapíchli nebo otrávilí kteréhokoliv velmože, který se mi znelíbí a kterého jinak nemám možnost přivést k poslušnosti. Zamordujte ho bez lítosti, a já vám za to zaručuji beztrestnost, a navíc všeho své požehnání a slávu, aby se o vašem činu vědělo a aby si ostatní páni, jež přepadají podobné roupy, dali pozor. Tak to vidím já, milý kapitáne, a jsem přesvědčen, že se nemýlím.

– Ano, zdá se, že máte pravdu, řekl kapitán. – Ale nechápu, na co si stěžujete. Papež se jistě neomezí na pouhé požehnání a něco hezkého vám k tomu přidá, nějaký úřad nebo sinekuru nebo velitelské místo u vojska. Berte, berte, *mon fils*, dokud je ruka otevřena, a nezapomeňte přitom na svého staršího přítele, který vás vytáhl z díry.

– Nemohu od něho nic vzít, řekl Petr.

– Proč ne? zvolal kapitán s úžasem.

– Protože jsem neučinil to, co mi přičítá k dobru, řekl Petr. – Dalek toho, abych vévodu chtěl zabít, byl jsem jeho přítelem.

– *Cré bon sang*, řekl kapitán a bouchl se pěstí do kolena. – Co na tom záleží, co jste učinil nebo neučinil? Zajímá to někoho? Ptá se vás někdo na to? Stará se někdo o vaše svědomí, *crebleu*? Pátrá někdo po tom, jak to doopravdy bylo a jak to nebylo? Je to pravda, že královna Kleopatra zahynula dobrovolnou smrtí? Je to pravda, že Tróje bylo dobyto pomocí dřevěného koně? Je to pravda, že Nero zapálil Řím? Ano, je to pravda, protože tak je to zapsáno, a to platí. A je to pravda, že vévodu ze Stramby sprovodil ze světa trestem za to, že se prohřešil proti Jeho Svatosti, nebesy seslaný hrdina Petr Kukaň z Kukaně?

– Není, řekl Petr. – Protože Petr Kukaň z Kukaně jsem já. A já jsem vévodu nezabil.

Kapitán d'Auberée se chystal vybuchnout, ale Petr pokračoval:

– Nepřijal bych papežovo požehnání za něco, co jsem neudělal, i kdyby šlo o čin chvályhodný. A mám se znát k úkladné vraždě, kterou spáchal někdo jiný, co horšího, k vraždě člověka, který se ke mně choval vždy laskavě a přátelsky? Ne, kapitáne, toho nebude. Nechci, aby se můj otec kvůli mně obracel v hrobě.

Kapitán d'Auberée se přestal hněvat a smutně a pozorně se zadíval Petrovi do tváře.

– Pak, *mon petit ami*, je s vámi konec, řekl s povzdechem. – A se mnou také.

V tu chvíli se otevřely dveře a objevil se v nich Petrovi už známý páter od jezovitů.

– Jste-li připraven, pane z Kukaně, můžeme se vydat na cestu k Jeho Svatosti, řekl. – Čestný doprovod už čeká.

Svízelný důkaz totožnosti

Šli pěšky, jezovita po Petrově levici, uprostřed těsného dvouřadu papežských Švejců v červených kabátcích a žlutých nohavicích; byli čistí, řemení měli vycíděné a halapartny, jež nesli těsně při rameni a pravém boku, nablýskané, ale tato čistota, vycíděnost a nablýskanost byla to jediné, čím se Petrův čestný průvod lišil od eskorty vedoucí vězně.

Při kraji Andělského mostu, po němž přecházeli, u kamenného brlení stála široká rámová šibenice, jež dobře a snadno mohla pojmout tři lidi, ale na níž se houpala pouze jedna osamělá mrtvola. Byl to černovlasý mladý muž, který měl na prsou ceduli, visící za špagát přehozený kolem jeho krku, s nápisem: JÁ NEJSEM PIETRO CUCAN DA CUCAN.

Petr cestou dosud nepromluvil s páterem ani slovo, ale při této podívané neodolal a poznamenal:

– Nevěděl jsem, že nebýt Petrem Kukaněm z Kukaně je zločin, který se trestá potupnou smrtí.

Páter odpověděl:

– Nebýt Petrem Kukaněm z Kukaně arci není zločin, neboť kdyby to byl zločin, vy byste byl jediný spravedlivý na světě. Ale zločin je vydávat se neprávem za Petra Kukaně z Kukaně a snažit se podvodně si přisvojit jeho zásluhy a obalamutit Jeho Svatost. Takové jednání trestá Jeho Svatost bez litości.

Petr neřekl nic.

– Nezasloužil si nic lepšího, protože on byl nejen švindlíř, ale navíc všeho hlupák, řekl po chvíli jezovita, pohrdlivě poukázav na

viselce palcem. – Jednak neuměl latinsky, což Jeho Svatost, mistr latiny staré dobré školy, nesnáší. À propos, umíte latinsky?

– Jsou chvíle, kdy mé školní znalosti této řeči mi připadají zcela čerstvé, řekl Petr.

– Tím lépe, řekl páter. – A ani nevěděl, ten darebák totiž, v které zemi a vůbec kde se nalézá ta dotyčná Cucan, odkud měl pocházet jeho rod. A přestože byl upozorněn na to, že Jeho Svatost je muž poněkud samolibý, a proto si velmi potrpí na své důstojenství zástupce božího na zemi, nedovedl tuto znalost uplatnit, když před ním stál.

– Děkuji, to je dobře vědět, řekl Petr.

– Není zač děkovat, protože vám přece žádné nebezpečí nehrozí, řekl páter, upřeně pohlédnuv Petrovi do tváře. – Neboť vy vskutku jste Pietro Cucan da Cucan, a to stačí.

– Ano, já vskutku jsem Pietro Cucan da Cucan, řekl Petr.

– Tím lépe, řekl páter už podruhé. – Pak už nezbyvá, než abyste si zapamatoval několik drobných pravidel předepsaného chování. Při malé audienci, jíž se vám dostane, není třeba papeži políbit střevíc, tak jak je to předepsáno při audienci veliké, při níž je přítomno vysoké duchovenstvo, a stačí mu políbit prsten, ovšem kleče; nicméně Jeho Svatost při jeho samolibosti by potěšilo, kdybyste mu přece střevíc políbil. Oslovovat ho smíte titulem *Pater Beatissimus*, ale bude lépe, když mu budete říkat Vaše Svatosti. Kdyby si papež dal přinést víno, jak při soukromých rozmluvách rád činívá, bude dobře, když pokleknete, kdykoliv zvedne pohár k ústům, tak jak je to předepsáno při velkých banketech.

Papež, o něhož tu šlo, se nezapsal do historie křesťanského lidu ničím jiným, než že pokazil stavbu baziliky svatého Petra, dav přebudovat půdorys, který původně měl tvar řeckého kříže, na kříž latinský, čímž rozvrátil soulad proporcí, a opatřiv ji gigan-

tickou fasádou, na níž se skvěla tři jména, dvě maličká, svatého Petra a Krista, a jedno obrovité, jeho, papežovo. Byl to muž vysoké, rozložitě postavy, která se podle shodného tvrzení letopisců impozantně vyjímal zejména ve volných obřadních ornátech; tvář měl hladkou, plnou, s náznakem šedivého knírku nad nápadně červenými smyslnými ústy a s řídkou, do tupé špice sčesanou brádkou, jeho čelo bylo vysoké, klidné a oči maličké, vždy zaslzené a mžouravé, jakoby neustále drážděné štiplavým dýmem. Oblečen byl do bílé sutany s dlouhou krajkovou rochetkou.

Přijal Petra sám, v malé audienční síni Svatopetrského paláce, sedě na zlaceném trůnu, bezpochyby zvlášť pro něho zhotoveném, neboť trůn ten byl nahoře ozdoben znakem jeho rodu, orlicí s rozpjatými křídly, jež se vznášela nad hlavou šprýmovného malého draka dřepícího na žabích nožkách s orlími spáry, s hrotitými křídly a dlouhým jazykem, daleko vyplazeným z úsměvně roztlené huby. Nad štítem znaku, na místě klenoty, byly dva zkřížené klíče svatého Petra a papežská tiára. Po pravici papežově visela zelená pentle, vyšívaná zlatem, připevněná k zvonečku nad jeho hlavou; na levém bočním opěradle trůnu, na němž papež spočíval svou poměrně malou, baculatou rukou, visela za hrubý špagát, provlečený dvěma dírkami, cedule, na níž bylo napsáno:

Já nejsem Pietro Cucan da Cucan

Jakmile za ním zapadly dveře, do nichž ho uvedl, ohlásiv ho a provodiv toto ohlášení hlubokou úklonou, tak řečený *clericus Aquilanus*, klerik Římského orla, jinakto papežův osobní sluha, *camerier segreto*, muž nadutý a významný, bez jehož prostřednictví se nikdo nedostal k nejvyššímu slyšení, Petr se přiblížil důstojnými *pas du courtisan* k trůnu, a pokleknuv na levé koleno,

políbil *annulus piscatorius*, papežův pečetní prsten, na němž byl zpodoběn výjev z rybolovu svatého Petra. Pak povstal, ustoupil o krok a vzhlédl k papeži s nevinným tázavým úsměvem čistého mládí, o němž věděl ze zkušenosti svého nedlouhého, ale bohatého života, že působí na lidi příznivě a budí v nich sympatie.

– Ty jsi Petr Kukaň z Kukaně, řekl papež jako na potvrzení toho, co mu bylo ohlášeno klerikem Římského orla.

Ted', Petře, zase jednou nastala chvíle, když musíš *parlárovat benissimo*, jak to říká roztomilá Finetta, pomyslí si Petr.

A měl matoucí, ale ne nepříjemný pocit, že na něho odkudsi s úsměvem shlížejí čarovné černé oči krásné hospodské od Pavího chvostu v Strambě, když odpověděl svou nejlepší latinou takto:

– Nepostřehl jsem, zda výrok Vaší Svatosti právě vyslovený byl míněn jako rozhodné a nesmlouvavé zjištění mé totožnosti, anebo měl-li platnost otázky, na niž se sluší horlivě a po pravdě odpovědět nesmlouvavým ano nebo ne. Nuže podle toho, co mé oči právě uzřely na Andělském mostě, a podle toho, co vidím na bočním opěradle trůnu Vaší Svatosti, soudím, že Vaše Svatost nepovažuje věc mé identity za nezvratnou a nespornou a vyřízenou, a sluší se tedy, abych slova Vaší Svatosti považoval za otázku. I pravím: Ano, jsem Petr Kukaň z Kukaně.

Papež, trochu překvapen tímto vodopádem příjemně modulované latiny, již Petr vychrlil na jedno nadechnutí, řekl s náznakem pobaveného úsměvu:

– Tedy dobrá, to jsem chtěl slyšet. Ale proč tolik slov?

Petr odpověděl:

– Protože jsem si vědom toho, že Vaše Svatost je nejen smrtelný člověk, ale i zástupce boží na této zemi, a že Vaše Svatost si proto přeje slyšeti více než prostou a holou lidskou pravdu. Ve styku člověka s člověkem zajisté plně postačí, budou-li si jeden druhému

říkati onu pravdu, již Andělský doktor, Tomáš Akvinský, nazývá pravdou mluvenou či pravdou slova. Ale jak známo, kromě pravdy mluvené či pravdy slova existuje ještě jedna pravda, pravda subtilnější a hlubší, pravda boží, to jest, pravda taková, jakou Bůh sám vidí a nazírá v srdci každého z nás; a tuto a nejinakou pravdu se sluší předkládati úvaze a posudku Vaší Svatosti. Ve smyslu této druhé, vyšší pravdy se sluší, abych odpověděl: Ano, jsem Petr Kukaň z Kukaně, ale ne bez jisté výhrady a zrníčka soli.

Papež svažtil své vysoké bílé čelo a pravil:

– Tvůj projev, údajný Petře z Kukaně, svědčí o bystrosti, jíž jsi nadán, ale současně i o nezměrné pošetilosti, neboť jak sám dobře víš, na otázce tvé totožnosti závisí tvůj život, a ty si tedy zahráváš s něčím, co pro tvé bytí nebo nebytí je nadmíru podstatné. Nuže jak? Ve smyslu mluvené pravdy jsi Petr z Kukaně, ve smyslu vyšší pravdy nikoliv. Jak tomu rozuměti?

– Věc se má tak, *Pater Beatissime*, odpověděl Petr, – že jméno Petr z Kukaně jest jméno šlechtické, jež mlčky předpokládá existenci sídla Kukaň jménem, z něhož pochází můj rod. Nicméně na celém světě snad nenajdeš obec, nenajdeš tvrz, nenajdeš hrad či zámek, nesoucí takovéto jméno. V řeči mé rodné země, Bohemie, jejíž hlavní město Praha bylo sídlem císařským, slovo kukaň znamená posadu s hnízdem pro slepice.

V celé historii Svatopetrského paláce se zajisté dosud nikdy nestalo, aby někdo v některé z jeho strnule skvostných místností promluvil, *nota bene* latinsky, o něčem tak všedně přízemním, jako je posada s hnízdem pro slepice, a proto papež, slyše to, nejprve široce rozevřel svá mžouravá očka a pak si odkašlal, zadržuje smích:

– Jakže? zvolal.

Petr, zpříma hledě do zrudlé tváře Jeho Svatosti, usmíval se svým čistým úsměvem nezkaženého jinošství.

– Posada s hnízdem pro slepice, toť, *Pater Beatissime*, v mé rodné řeči kukaň; a protože já nepocházím ze slepičí posady, ve smyslu boží pravdy nejsem ani z Kukaně. Vskutku můj otec nebyl šlechtic, byl jen chudý alchymista a hvězdopravec, též mastičkář a voňavkář, znalý i v přípravě balšámů a léků, a Jeho Milost císař ho za jisté soukromé služby obdařil predikátem z Kukaně, po svém lidském – pouze lidském – způsobu pranic se nestaraje o to, že předložka „z“ se pojí k místu, odkud někdo nebo něco přichází nebo pochází. Avšak není možno přicházet nebo pocházet z místa, jehož není.

Papež chvíli mlčel a usmíval se, a když promluvil, bylo na něm vidět, jak s požitkem vychutnává každé slovo své skvostné latiny.

– Není mi třeba zvláštní jasnozřivosti, abych poznal, Petře z Kukaně, že tvá úzkostlivost ve věcech pravdy vyšla především ze snahy zaskvít se před Mou Svatostí efektním řečnickým projevem: efektním, pravím, nic víc, neboť tvá slova byla sic plynulá a příjemná na poslech, ale postrádala jakékoli hodnoty vědecké. Ale budiž, já mám rád výmluvné lidi, a ty, Petře, jsi obstál *eminenter*, což oceňuji tím vřeleji, že jsi před dobou zcela nedávnou spadl z věže, což by kohokoliv jiného zbavilo daru slova na dlouhý čas, ne-li navždy; a mám-li, jak dím, rád lidi výmluvné a bystře myslící, neméně mám rád lidi otužilé a houževnaté, a tím lépe, jsou-li všechny tyto vlastnosti spojeny v jedné osobě. Nadto mohu tě potěšiti sdělením, Petře Kukani z Kukaně, že i ožehavá otázka tvé identity jest, zdá se, vyřízena, neboť nejsem prostáček, abych povolal k svému trůnu vlasatého mladíka, který právě spadl z věže, a otázal se ho, je-li vskutku tím, za koho se vydává, a celé své další jednání pak opřel o jeho ujištění, že jím opravdu jest. Ó nikoliv, ne tak, ne tak; v mé kanceláři jest zapsáno a přehledně

zaregistrováno vše, co se udá v mém světě, jemuž vládnou jakožto zástupce boží na zemi, jakož i vše to, co se kdy událo za vlády mých předchůdců, mimo jiné veškerá povýšení do šlechtického stavu, k nimž došlo z moci a vůle císařovy, i bylo mi dobře známo, ještě než jsi vkročil do této síně, že to vskutku byl pražský alchymista jménem... napověz mi...

– Joannes či Johannes, odpověděl Petr, – v řeči mé rodné Boheimie Jan či Janek, člověk velmi učený a ušlechtilý.

– Správně, *mi fili*, řekl papež. – O jeho učenosti a ušlechtilosti nevím nic, ale mám zjištěno, že muž, jemuž císař asi před jedenaadvaceti lety odměnou za jeho služby přídělil predikát z Kukaně, se vskutku jmenoval Janek, což bezpochyby znamená Joannes; a toto bys, nemaje k dispozici mou kancelář, nemohl vědět, ledaže bys byl člověk jemu blízký. Až dosud by tedy všechno bylo v pořádku.

Jenže teď to přestane být v pořádku, pomyslně si Petr, a při tomto pomyšlení mu po zádech proběhl mráz.

– Pověz mi nyní, neb mě to velmi zajímá..., řekl papež.

– Už je to tu, pomyslně si Petr.

A papež pokračoval:

– ... jak ses ty, syn země velmi vzdálené a nehrubě známé, leda svým notorickým kacírstvím, dostal až sem, a jak se přihodilo, že jsi, cizinec, tak výrazně zasáhl do politického dění strambského státu.

Papež se pohodlně usadil, a opřev si pravou tvář o tři vztyčené prsty pravé ruky, připravil se, jak činí lidé v divadle nebo na koncertu, k naslouchání.

Petr chvíli váhal, nevěda, kde začít, než spustil:

– Můj příběh je tak zmatený, a přitom šílený a pohoršlivý, *Pater Beatissime*, že se osměluji jej předeštit Vaší Svatosti jen na výslovné přání Vaší Svatosti. Jak praví svatý Augustin, nic na světě se

neděje náhodou a maně, a za vším, co se přihodí i tomu nejubožejšímu lidskému mravenci, lze tušit vyšší záměry Prozřetelnosti. Já však dosud, žel, nedovedu svým chabým rozumem prohlédnouti smysl úderů a osudových zvratů, jež lomcovaly mým životem, a zejména nejsem s to pochopit, proč já, který jsem se vždy snažil jednati správně, jsem napořád přicházel do konfliktu s vladaři, již řídí osudy národů.

– Například s vévodou Tankredem, řekl papež blahovlně. – Ale z toho si nic nedělej, *mi fili*, vévoda Tankred byl špatný vladař a svůj neslavný konec si plně zasloužil.

– O zesnulém vévodu Tankredovi nemluvím, řekl Petr, – neboť byl to zcela nepatrný velmož mezi mocnáři tohoto světa; mám na mysli ty největší z největších, před jejichž trůny mi bylo dáno stanouti, o Jeho Milosti císaři, před krátkým časem zesnulým, a nyní o Vaší Svatosti, *Pater Beatissime*.

– Kdybych se nebyl přesvědčil o tom, že jsi člověk rozumný, *mi fili*, řekl papež, – považoval bych tvá slova za nesmyslný blábol. Chceš tvrdit, že ty, chlapec sotva dvacetiletý, ses dostal do konfliktu se zesnulým císařem a že se ti přihodilo stanout před jeho trůnem, tak jako teď stojíš před trůnem Mé Svatosti?

– To se vskutku stalo, *Pater Beatissime*, řekl Petr, – až na to, že Jeho Milost císař, když jsem před ním stál, náhodou neseděl na trůně, nýbrž na obyčejném křesle.

– Jak k tomu došlo? otázal se papež stále ještě nedůvěřivě.

– Začalo to tím, řekl Petr, – že můj otec, jak řečeno alchymista, vyrobil takzvaný Kámen mudrců, látku, s jejíž pomocí je možno proměnit obyčejné olovo v hmotu, která ani váhou, ani tvrdostí, ani bodem tání, ani leskem a barvou, slovem ničím se neliší od čistého zlata.

Papež vesele luskl prsty.

– Aj, takovouto látku bych si přál mít, řekl italsky. – Neboť pamatuj si, *mi fili*, že všechen zmatek a neuspořádanost lidských záležitostí vzchází z toho, že vladařům, kteří by chtěli uskutečnit své moudré a spravedlivé záměry, jako je například můj zámysl pokořit odbojné Benátky, se k tomu zpravidla nedostává peněz.

Petr se lehce uklonil a přešel také na italštinu:

– Je mi dobře znám výrok maršála Trivulzia, že k vedení válek je třeba tří věcí: za první peněz, za druhé peněz, a za třetí zase jen peněz. To věděl i můj otec, a proto jeho názor byl zcela opačný přesvědčení Vaší Svatosti. Soudil totiž, že Kámen mudrců, kdyby přišel do rukou mocnářů, by lidem přinesl ne požehnání, nýbrž neštěstí a bídu. Nebožtík císař si ždál Kamene mudrců, protože podobně jako se vám, *Pater Beatissime*, nedostává peněz na pokorenění odbojných Benátek, jemu se nedostávalo peněz na pokorenění odbojného bratra a odbojných stavů.

– Tvé přirovnání pokulhává, *mi fili*. Můj záměr pokořit Benátky, je spravedlivý, kdežto politika císařova byla nespravedlivá, ano zločinná.

Petr sklonil hlavu.

– Prosím, aby Vaše Svatost omluvila můj nevhodný výrok mým nedostatkem rozhledu a zkušenosti.

– Budiž, řekl papež. – Ale vypravuj.

Petr tedy vypověděl dopodrobna a podle pravdy, jak došlo k jeho a otcově strašnému slyšení v císařově astrologické observatoři a co následovalo po otcově smrti až do chvíle Petrova propuštění ze srpnovského hradu.

– Vaše Svatost, dodal závěrem, – se zmínila o mém vpádu do politického života Stramby; nuže dovoluji si poukázat na to, že už předtím se mi přihodilo vpadnout do politického života dokonce světového. Neboť zdá se mi nesporné, že šílenství, pro něž Jeho

Milost císař byl zbaven trůnu, bylo vyvoláno jeho zoufalým vědomím nemožnosti sáhnout na Kámen mudrců, o němž právem byl přesvědčen, že někde je ukryt. Mohu tedy říci bez přepínání, že změnu na císařském trůnu jsme vyvolali my dva, můj otec a já, přesněji řečeno já sám, neboť nebýt mého nešťastného souboje, císař by se o otcově objevu nebyl dozvěděl.

Papež se už bavil zcela nepokrytě.

– Hrůzyplná to historka, řekl, – a nelze ji vyslechnout bez pohnutí, neboť pro srdce křesťanské není nic kormutlivějšího než zpráva o neštěstí, jež na někoho dolehlo tak silně, že neviděl jiného východiska než sáhnout si na hrdlo a sám sebe tak odsoudit k věčnému trápení. Nicméně je to případ tak odlehlý, že jej volky nevolky vnímáme jako tragédii předváděnou na jevišti, a i když nás zarmucuje, přece závěry, jež jsi z toho odvodil, *mi fili*, jako bys to ty byl, kdo způsobil změnu na císařském trůně, nás neodolatelně nutkají k smíchu. – A papež přivřel svá mžouravá očka, a složiv obě ruce na životě, chvíli se srdečně smál. – Nuže, tvé slyšení u jednoho z největších představitelů světské moci bylo jaksepatří strašidelné. Ale doufám a trvám, že slyšení, jehož se ti dostává nyní, před trůnem božího zástupce na zemi, tě odškodňuje za tu zlou zkušenost, kterou jsi mi tu vylíčil.

– Nikterak, řekl Petr. – I tentokrát, *Pater Beatissime*, když zírám v tvář Vaší Svatosti, jsem zkrušen úzkostí a pocitem bídy.

Papež, udiven, povytáhl obočí.

– Kterak to? řekl. – Nebylo ti sděleno, že tě volám k svému trůnu proto, abych ti udělil svou pochvalu a odměnu? A neshlížím k tobě, pošetilý jinochu, s úsměvem?

– I Jeho Milost císař se usmíval, když jsem k němu spolu se svým otcem předstoupil, řekl Petr. – Pak ovšem, když narazil na otcův odpor, jeho úsměv pohasl; a já vím, že pohasne i úsměv Vaší

Svatosti, až ulevím svému srdci a doznám se, že jsem vždy, od svého nejútlejšího jinošství, jednal v rozporu se zájmy a zámysly Nejvyšší Apoštolské stolice.

– Ale, ale, řekl papež, kývaje hlavou zprava nalevo a zleva napravo. – Nevěděli jsme, já a moji svatí předchůdci, že máme v tobě, pohledný pacholíku, zavilého nepřitele, brojícího proti naší vůli.

– Ani já jsem to nevěděl, *Pater Beatissime*, řekl Petr se zarmouceně omluvným úsměvem. – Když jsem, chlapec dvanáctiletý, na přání své matky vstoupil do služeb hraběte Odorica Gambariniho, který tehdy byl usazen v mém rodném městě Praze, jako panoš a společník jeho syna, netušil jsem, baže věru jsem netušil, že to je muž, jehož jméno z nařízení Nejvyšší stolice bylo stiženo prokletím.

– Nemohl jsi to tušit, neboť lze si představit, že hrabě Gambarini se tím nechlubil, řekl papež. – Nadto okolnost, již jsi právě uvedl, že jsi vstoupil do jeho služeb, mně nanovo potvrzuje pravdivost tvých předešlých výpovědí, an vím, že hrabě Gambarini vskutku žil v Praze a zaujímal význačné postavení u císařského dvora. Nuž pokračuj, *mi fili*, můžeš toto slyšení považovat za nejvyšší a nejúčinnější zpověď, již se smrtelnému tvorů může dostat.

– Již nyní se mi dýše volněji a lehčeji, *Pater Beatissime*, a i rány, jež jsem utrpěl pádem z věže, jako by mě méně bolely, řekl Petr, a vskutku se mu dýchalo volněji a lehčeji, neboť nabyl naděje, že se z této situace vymotá zdrav a se ctí.

– Chceš-li se mi zavděčiti, pokračuj, neboť tvé vyprávění mě nejen rozveseluje, takže jsem se při něm jednou či dvakrát srdečně zasmál, což se mi při mém postavení zástupce božího na této zemi stává zřídka, ale též mě dojíká a baví.

– I Bůh sám se smává, řekl Petr. – V Knize žalmů čteme: Ale ten, jenž přebývá v nebesích, směje se. A na jiném místě: Ale Hospodin směje se jemu. A v proroctví Abakukově...

- Zadrž, řekl papež. - A neokolkuj. Chci slyšet příběh, příběh.

- Vaše Svatost to vyslovila přesně, řekl Petr. - Vskutku okolkuj, a než abych se šířil dále o svých prožitcích, raději se oháním citáty z Písma, jež vytrženy z kontextu postrádají vědecké ceny, to vše proto, an vím, že podařilo-li se mi Vaši Svatost jakžtakž pobavit a rozesmát, dále se mi to dařiti nebude.

A opravdu, když vylíčil své příhody, k nimž došlo po jeho propuštění ze srpnovské tvrze, až po vstup do bran Stramby, papežova vlídná tvář se zasmušila.

- Dovést, ba, jak vyplývá z tvého líčení: dovléci mladého Gambariniho do města, jež mu bylo zapovězeno, toť zločinná bláhovost, omluvitelná jen tvou neznalostí italských poměrů. Mladý Gambarini bezpochyby věděl, že vévoda Tankred u vědomém rozporu s mými nejvyššími pokyny ho přijme s otevřenou náručí...

- Byl o tom přesvědčen, řekl Petr, - a vévoda Tankred, i když zpočátku se k Giovannimu zachoval nemilostivě a drsně, nakonec ustoupil přání strambského lidu...

- Ustoupil přání strambského lidu! opakoval papež posměšně.
- Vůli boží měl ustupovat, a ne přání lidu.

- Viděl jsem lid tento, řekl Petr, - a aj, lid jest tvrdé šíje, stojí psáno v Druhé knize Mojžíšově. Nuže vévoda Tankred se podrobil tvrdé šíji svého lidu a přijal na milost Giovanniho Gambariniho a vrátil mu statky jeho předků...

- ... zatímco ty, *mi fili*, přerušil ho papež, opět laskavý, - jsi pocho-pil nepravost jeho počínání, a poslušen rad převora Intransigenta, mého věrného služebníka, jsi v tichu čekal na svou příležitost, abys vévodovi překazil jeho hanebné, Mé Stolici nepřátelské počínání. Měl jsi pravdu, *mi fili*, konec tvého příběhu vskutku není zajímavý, přesněji řečeno: není zajímavý pro mne, protože jej už znám.

– Mám obavy, že zprávy o strambských událostech, jichž se Vaší Svatosti dostávalo, nebyly zcela přesné a nezakreslené, řekl Petr.
– Abych se přiznal k plné pravdě, převora kartuziánského kláštera v Strambě, jemuž se přezdívá Intransigente, jsem nikdy ani okem nespátril, a tím méně jsem byl poslušen jeho pokynů. Dalek toho, abych kul pikle proti vévodovi, který ke mně byl laskavý a dobrý, pojal jsem k němu synovskou náklonnost a zahořel jsem láskou k jeho dceři.

Petr pozoroval, že papežova ústa se opět zachvěla potlačovaným smíchem.

– On, Petr z Posady s hnízdem pro slepice, zahořel láskou k princezně Isottě! Ale proč ne, v Itálii je možné vše. Nuže raporty, jichž se mi dostávalo, bývaly sice zbaveny toho obyčejného lidského jádra, jež nechybí ani v nejsubtilnějších diplomaticko-politických souvislostech, ale v podstatě byly správné. Ty, Petře ze Slepíčí posady, jsi tedy vzhledl k vévodově dceři, a když vévoda odeslal princezničku ze Stramby pryč, dostal jsi na něho pítku a při rozčilené výměně názorů jsi mu vhroužil meč do srdce, ale zhroziv se svého činu, vzal jsi nohy na ramena a vytratil ses ze Stramby. Aj, mýlil ses, bláznivý jinochu, když jsi tvrdil, že v závěru tvého vyprávění už nebude nic, co by Mou Svatost rozesmálo. Naopak, okolnost, že do strambských událostí byla zapletena i sličná Isotta, dcerunka moje, hlavička plná vědomostí a srdéčko plné ctností – nu, to mě dráždí k smíchu neodolatelně.

A papež, znovu si položiv obě ruce na život, smál se a smál, a přestal se smát, teprve když shledal, že Petr nesdílí jeho veselost a vzhlíží k němu s vážným, starostným výrazem.

– Nu? řekl. – Trápí tě ještě něco? Věru nedovedu si představit co, kdyžtě já, boží zástupce na zemi, jsem přijal tvůj vskutku pohoršlivý příběh vlídně.

– Příběh, jemuž se směla Vaše Svatost, nebyl můj, řekl Petr. – Zesnulý vévoda Tankred mně princeznu Isottu neodepřel, ba přesně naopak. Těsně před svou smrtí mě povolal k sobě, a vysloviv mínění, že já jediný budu schopen ochránit lodici Stramby před bouří, která jí zmítá, přislíbil mi ruku své dcery a jmenoval mě nejvyšším velitelem stramských vojsk.

Papež se zamyslel.

– Podivné, vsutku podivné, řekl. – Vévoda Tankred byl věrolomník a zrádce, ale nebyl hlupák a vyznal se v lidech; a je-li v tom, co pravíš, byť jen zrnko pravdy, znamená to, že nadobýčež příznivý dojem, jímž jsi zapůsobil na Mou Svatost, pohledný jinochu, sdílí i jiní lidé. Přislíbil ti, přivandrovalci odnikud, princeznu ruku a jmenoval tě maršálem svých vojsk. – Papež prudce udeřil dlaní do opěradla křesla. – Ale proč jsi ho tedy zabil?

Petr dal zavládnout chvíli stísněného mlčení, než odpověděl tiše:

– Já ho nezabil, Vaše Svatosti. Vévoda zemřel jedem úkladného traviče, jež na něho zjednal Giovanni Gambarini, a svůj zločin svedl na mne, aby otrásl mou popularitou u stramského lidu, jíž jsem se těšil, a sám aby zůstal čistý. Taková je pravda, Vaše Svatosti. Víím, že tato pravda je pro mne neblahá, ale raději chci zemřít, než abych si vypomohl lží. Nedovedu jinak.

Papež zrudl ve svém sytém, dobromyslném obličejí a dvakrát zvedl ruku k pentli připevněné k zvonečku, aby kohosi přivolal, ale neučinil tak a jen mlčel, a promluvil, teprve když jeho žilobití se uklidnilo, takže tvář nabyla původní barvy.

– Co teď, co učinit, Bože, jehož jsem zástupcem na této zemi? řekl polohlasem, jako by sám pro sebe meditoval. – Přával jsem si poznat aspoň jednou jedinkrát na tomto světě přetvářky a lži člověka, který by stál v pravdě a držel se pravdy i za cenu sebezničení; teď

jsem se s ním setkal, teď ho vidím před sebou, a jsem z toho zmaten a nešťasten, neboť pravda, k níž se hlásí a na níž trvá, je pro mne politicky neúnosná. Ale je to vskutku pravda? Vždyť ty, chlapče, který se zde před mým trůnem vydáváš za fanatika pravdy, jsi dobrodruh i při svém mládí světem prohnáný, nedávno přistižený na krkolomném útěku z vězení, do něhož jsi byl uvržen pro krádež. Toť rozpor, a Moje Svatost nenávidí rozpory. Mluv a pokus se tento rozpor vysvětlit tak, aby se v mé duši opět rozhostil klid a mír a abych se nanovo rozesmál. Nepodaří-li se ti to, já neuznám tvoji identitu a ty uvisneš na Andělském mostě vedle toho, který se tak jako ty vydával za Petra z Kukaně.

A papež sňal ceduli, jež visela na bočním opěradle trůnu, položil si ji do klína a jal se na ni bubnovat třemi středními prsty pravé ruky.

– Úkol, jímž mě pověřila Vaše Svatost, promluvil Petr, – je nadobýčej obtížný, neboť nedovedu vysvětlit rozpor, jež sám nevidím a necítím. Vaše Svatost mě nazývá dobrodruhem; nuže, je-li můj život dobrodruha ničemný, je ničemná i má tvrdohlavost v otázkách pravdy, neboť – jak mi to jednou vyčetl zesnulý hrabě Gambarini – tu nejde o ctnost, nýbrž o projev sebelásky a sebezpyčování. Kdybych dovedl uzнат svou malost a bezvýznamnost, mluvil bych, jak mluví většina lidí, totiž tak, jak se to právě hodí, bez ohledu na pravdu; já však, veden nemístnou pýchou, se vyvyšuji nad množství aspoň tím, že mluvím pravdu. A byl to právě tento můj sklon, který mě uvedl na pohrdáníhodnou dráhu dobrodruha bez rodiny, bez vlasti a učinil mě něčím, jako bývali Skytové, kteří se trmáceli z místa na místo, nemajíce stálého domova, stálého přístřeší. Když jsem po svém zmíněném nerozvážném souboji, chlapec tehdy sedmnáctiletý, byl uvržen do vězení, hrabě Gambarini, můj tehdejší pán, sice projevil ochotu podat mi pomocnou

ruku a vyvést mě na svobodu, ale pod podmínkou, že prohlásím a uznám, že královny nemají nohy.

– Jak? zvolal papež. – Že královny nemají nohy?

– Přesně tak, řekl Petr, opět se usmívaje. – O tuto etiketní formuli v mém neblahém souboji šlo. Můj soupeř ji uznával do slova a do písmene, já ji prohlásil za pustý nesmysl, a proto jsme se bili; a hrabě Gambarini, rozlícen, mě pak navštívil v žaláři a řekl mi: Přimluví se u císaře, všiváku, aby tě pustil, ale nejprve musíš jasně a nesmlouvavě prohlásit, že uznáváš, že královny nemají nohy.

Papež si položil ruce na život a dal se do smíchu.

– Správně učinil hrabě Gambarini; já, přísámbůh, bych se byl zachoval právě tak co on. Jenže ty, *mi fili*, jak tě znám, jsi odmítl.

Petr zarmouceně přikývl.

– Ano, odmítl jsem a hrabě mě opustil a nechal mě sedět. A netřeba snad ani dokládat, že má dráha osudem bitého dobrodruha, abych užil výrazu Vaší Svatosti, začala právě touto příhodou, v níž nešlo o nic než o otázku rozumu a pravdy. Z toho plyne, že mezi mou oddaností pravdě a nepravidelností mého života není rozpor, nýbrž příčinná souvislost.

– Budiž, řekl papež. – Ano, budiž, připustíme správnost tvého vysvětlení, ovšem s výhradou, že v tvém případě, jež jsi mi právě vylíčil, nešlo o zásadní otázku pravdy a cti, nýbrž o hloupost, omluvitelnou tvými tehdejšími sedmnácti lety. Ale při tvém posledním uvěznění už nešlo ani o pravdu, ani o hloupost, nýbrž o krádež. Pobavil jsi mě svým vyprávěním a opět jsi mě, jak bylo mým přáním, rozesmál, ale nyní, když jsem se dosyta dosmál, si uvědomuji, že hlavnímu jádru mé otázky ses vyhnul jako horké kaši.

A papež prudce zatáhl za zvoneček; dveře se otevřely hned vzápětí a k Petrově úlevě vstoupil sluha, který zřejmě čekal na toto zna-

mení, přinášeje pohár vína. Postavil jej na stoleček z mahagonového dřeva v dosahu papežovy pravé ruky a opět se tiše a hbitě vzdálil. Papež se poháru chtivě chopil a s náramnou chutí se napil.

– Nu? řekl pak.

– Ano, z hlediska lidské justice to zajisté byla krádež, řekl Petr.
– To připouštím, ale ne s pocitem zahanbení a viny. Neboť koho jsem tu okradl? Svého bývalého přítele, který mně vděčil za vše, co má, počínajíc životem. Po celou dobu naší cesty z Čech do Itálie jsem mu neustále držel nad vodou jeho méněcennou, slabošskou bradu, což ovšem říkám jen obrazně, protože spadnout do vody Innu nebo Dunaje, to bylo to jediné, čeho jsme byli ušetřeni; jinak jsme byli navštíveni vším, nač jen lze pomyslit, včetně zemětřesení a rány kudlou do zad a přepadení od loupežníků. Já ho střežil a zachraňoval znovu a znovu, takže nebýt mne, byl by už desetkrát opustil tento svět, a on, ničema, se mi odvděčí tím, že mě obviní z vraždy, jíž se dopustil sám. Ne, nejsem světec, *Pater Beatissime*, a měl bych se za hlupáka a cuckového panáka, kdybych se nebyl pokusil aspoň využít akreditivů, jež jsem našel v sedle jeho koně. Ne, já nelituji svého činu, nebiji se do prsou, a naopak prohlašuji naplno, že se mi v životě nedostane pokoje, dokud Giovanniho Gambariniho nesvléknu z kůže.

– Nic podobného neučiníš, mladý *capitano*, řekl papež.

– Pokorně skláním hlavu před slovy Vaší Svatosti, neboť kdybych ji nesklonil, vskutku by se mi už nikdy nedostalo příležitosti, abych s Giovannim Gambarinim zatočil tak, jak po tom touží mé srdce.

Papež se zasmál.

– Vtipně řečeno, ale já svůj zákaz míním vážně, *capitano*. Neboť věz, *capitano*, že mladý hrabě Gambarini se plně podrobil mému vedení a mé vůli, zavázal se mi písemným slibem, že uznám-li ho

za vládce Stramby, on se odvrátí od cest odboje a nepravosti, po nichž vykročil vévoda Tankred, a tímto slavnostním prohlášením pokory a poslušnosti došel mého nejvyššího odpuštění. Neboť Gambariniové koncem všech konců jsou starý rod, jehož příslušníci slavně procházeli dějinami Itálie...

– Giovanni Gambarini vás zradí, řekl Petr a zaťal zuby, aby ovládl svou trpkost a vztek.

– Nezradí, *capitano*, neboť bude tvým úkolem, abys mu v tom bránil. – Papež se napil vína a pak pokračoval: – Ty se ani nedivíš, proč to a kterak to, že jsem tě už čtyřikrát oslovil titulem *capitano*?

– Nedivím, neboť jsem tomu zvyklý, řekl Petr ponuře. – I nebožtík vévoda Tankred mě z ničeho nic počal dařit titulem, který mně nepříslušel, nazýváje mě markrabětem.

– Ten titul ti vskutku nepříslušel, neboť vévoda neměl právo k tomu, aby ti jej udělil, řekl papež. – Zato já mám právo tě jmenovat, čímkoli se mi zachce, pohledný jinochu. Udílím ti úřad stramského *capitana di giustizia*, jež vévoda Tankred neprávem zrušil, úřad mého zmocněnce a důvěrníka, prostředníka mezi trůnem vévodským a trůnem Mé Svatosti, což znamená, že skutečným pánem Stramby budeš ty, ovšem pokud se nezprotivíš mé vůli; okolnost, že mladého hraběte Gambariniho nenávidíš, se mi velmi hodí, neboť čím více ho nenávidíš, tím silněji ho budeš tisknout ke zdi. Na tom, žes to snad nebyl ty, kdo vévodu Tankreda ve shodě s mým přáním potrestal smrtí, nezáleží, neboť já jakožto tvůj nejvyšší pán ti nařizuji, abys o tom nemluvil a abys mlčky udržoval v platnosti to, čemu veřejnost věří a co jí bylo předvedeno živým obrazem na mém alegorickém voze. Takto jsem rozhodl a takto překonám nesnáz, do níž mě přivedla tvá pravdomluvnost. Jaké byly, *capitano*, tvé plány, s nimiž jsi přijel do Říma? Co jsi tu – kromě inkasa akreditivu – pohledával?

– Chtěl jsem unést princeznu Isottu a učinit ji svou chotí, řekl Petr. – A potom, spojen manželským poutem s poslední příslušnicí rodu d'Albula, jsem mínil dobýt Stramby a potrestat Giovanniho Gambariniho.

– Dobýt Stramby? podivil se papež. – Kde bys k tomu vzal vojsko?

– Mám tři muže ze stramské posádky, kapitána a dva prosté vojíny, řekl Petr. – Toto není bláznovství, Vaše Svatosti. Jsem přesvědčen, že smělosti a odhodlanosti neodolá žádná hradba, žádná brána. Tróje dobyla hrstka srdnatých mužů. Kananejského města Sichemu dobyli dva synové Jákobovi, Simeon a Lévi. Příběh mého života, Vaše Svatosti, je spojen se Strambou. Nevzdám se Stramby a nevzdám se stramské princezny Isotty.

– Stramby nemusíš dobývat, *capitano*, řekl papež. – Stramba sama na nejvyšší nařízení Mé Svatosti před tebou otevře své brány, to za hlaholu trub a volání slávy, a Giovanni Gambarini, byť se smrtí v duši, se pokoří před mocí tvého úřadu. A co se malé Isotty týče...

Papež, usmívaje se, zatáhl dvakrát za zvonec. Vzápětí se otevřely dveře a *clericus Aquilanus*, přísný, odměřený, s nepatrným úklonem hlavy, jímž dařival lidi nižšího významu, uvedl princeznu Isottu. Byla oděna šedým řeholním rouchem, ruce měla zkřížené na prsou a malou, pyšnou hlavu přikloněnu.

– Nu, Isotto? řekl papež zvesela. – Mladého muže, který se nyní houpá na Andělském mostě, jsi neznala. Ale tohoto šťastného statného jinocha, v němž se mi zalíbilo, doufám, znáš.

Isotta, až dosud obrácená k Petrovi svým dětsky sedlaným profilem, pozvolna k němu otočila plnou šíři svého obličeje a pohlédla na něho prázdnýma, jakoby nevidomýma očima.

– Ne, ani tohoto mladého muže neznám, Vaše Svatosti, řekla.
– Nikdy jsem ho dosud nespatriila.

A pokrčila rameny a zdvihla bradu, jako by chtěla říci: – Já vím, že by se vám hodilo, abych ho znala. Ale já ho neznám, a just a just a just.

Papež řekl po chvíli užaslého mlčení:

– Nemýlíš se, dcero? Vidíš dobře?

– Vidím natolik dobře, odpověděla Isotta, – abych mohla opakovat s jistotou, že tohoto mladého muže neznám.

– Ale tento jinoch, řekl papež, – za krátkou dobu svého slyšení u Mé Svatosti vypověděl tolik přesvědčujících podrobností ze svého života, že je vyloučeno, aby nebyl tím, za koho se vydává, totiž Petrem Kukaněm z Kukaně, leda by to byl ďábel sám.

– On opravdu je ďábel, Vaše Svatosti, řekla Isotta.

– Jak to víš, když ho neznáš?

– Mluvím o pravém Petrovi z Kukaně, který u našeho dvora zastával směšnou sinekuru arbitera latiny a rétoriky. Toho jsem znala dobře. Ale tohoto mladého vašnostu, opakuji naposled, vidím dnes poprvé.

A Isotta maličko přidupla nožkou, neviditelnou pod její dlouhou, splývavou řízou.

Papež pozvolna počínal rudnout a rozpalovat se hněvem.

– A co ty? obořil se na Petra, který dosud jen tiše stál a usmíval se. – Proč se nebráníš? Nevíš snad, co pro tebe Isottin výrok znamená?

– Smrt, Vaše Svatosti, řekl Petr. – Nu, jaká pomoc. Užil jsem tolika prostředků, abych dokázal, kdo jsem, že mě to už unavilo. Prohlásila-li, že mě nezná, nedá se nic dělat. Když nezná, pak nezná.

– Neznám, řekla Isotta, lhostejně odhlížeje k stropu.

Papež lstivě semkl svá mžouravá očka.

- A ty ji znáš, *mi fili*?
- Zajisté, znám, řekl Petr. - Je to Isotta, dcera zesnulého vévody Tankreda d'Albula ze Stramby.
- Jseš si tím naprosto jist?
- Naprosto jist.
- Nenapadlo tě, že jsem mohl přivolat dívku zcela cizí, a nazýváje ji Isottou, podrobit tě poslední zkoušce?
- Napadlo mě to, a dokonce jsem něco takového očekával, řekl Petr. - Ale Vaše Svatost to neučinila. Tato dívka opravdu je Isotta, tatáž Isotta, s níž jsem na dvorním bále v strambském paláci tančil *saltarellu* a hned, po prvních figurách tance, jí vyznal lásku a pokračoval v tom i po tanci, v Sále tisíce vůní a tisíce zvuků, kamž jsem ji se svolením jejích rodičů odvedl.

Isotta se zarděla.

- Prosím vás, Svatý otče, abych byla ušetřena takových nestoudných a mému postavení a odění nepřislušných a prolhaných řečí. S tímto mladíkem jsem nikdy netančila, nikdy jsem s ním slovo nevyměnila.

Papež uchopil ceduli, již dosud choval v klíně, a praštil jí o zem.

- Já se z toho zblázním, řekl a pokynul Petrovi na ceduli. - Zvedni to.

Petr se přiblížil k trůnu dvěma zdobnými *pas du courtisan*, zdvihl ceduli a s úklonou ji podal papežovi.

- Nastav hlavu, повеlel papež.

Petr nastavil hlavu a papež mu přehodil provázek přes krk a pověsil ceduli na prsa.

- A teď dám zavolat pochopy a dám tě pověsit, řekl.

- Je-li to vůle Vaší Svatosti, nechť se tak stane, řekl Petr. - Ale prosím Vaši Svatost, aby nejprve uvážila, zda prohlášení princezny Isotty, že mě nezná, opravdu je důkazem, že cedule visící na mé

hrudi mluví pravdu. Isotta věděla, že na její odpovědi závisí můj život; a je velmi pochopitelné, že využila této skvělé příležitosti k tomu, aby se mi pomstila, neboť ona mne dosud považuje, stejně jako jste mě považoval vy, *Pater Beatissime*, za vraha vévody Tankreda. Řekla: Ne, neznám ho, neboť to měla za svou povinnost věrné a truchlící dcery svého otce a dědičky trůnu, jehož jsem se po jejím mylném přesvědčení chtěl zmocnit já, neznámý dobrodruh odnikud. Její srdce dosud krvácí a její pýcha je dosud otřesena převlekem, který se udál dojista ne po její vůli, z hedvábných šatů princezniných do žíněného roucha klášterní novicky; a tento převlek je viditelným znakem její degradace politické, již dal najevo i dveřník Vaší Svatosti, podlý a dobře informovaný jako všichni dveřníci, nepatrností a nedbalostí své úklony, když princeznu uváděl do dveří. A tu dotázána, zdali mě zná, měla mně svým horlivým přisvědčením umožnit, abych zůstal živ a zdrav a těšil se z ovoce svého zločinu? Tisíckrát ne, Vaše Svatosti. Nadál jsem se její záporné odpovědi, a bylo by mě naopak překvapilo, kdyby se ke mně byla znala. Nevyčítám ti to, ubohá Isotto, a naopak, jak vidíš, schvaluji tvé počínání a chápu je naprosto, leda jen s tou slabou výhradou, že po mém soudu jsi uvěřila příliš snadno, příliš lehko. Což jsi nečetla dopis, jež tvůj nešťastný otec těsně před svou smrtí poslal po spěšném kurýrovi tvé matce?

– Nečetla, řekla Isotta cípem dechu.

– Ale o existenci toho dopisu víš?

– Vím, řekla Isotta. – Ale matka mi říkala, že v něm nebylo nic zvláštního.

– Vskutku, nebylo v něm nic zvláštního, řekl Petr. – Neboť co spatřovat zvláštního na tom, když otec, ať je to vévoda či prostý člověk z lidu, přislíbí ruku své dcery mladému muži, který ji miluje a k němuž on pojal důvěru? Jak by obstál rod Adama a Evy, kdyby

se takovéto věci nedály napořád? Láska možná je zázrak, neboť lidé, zdá se, svou přirozeností jsou ustrojeni tak, aby se nenáviděli, ale jsou také ustrojeni tak, aby zázrak, jež spatřují mnohokrát, nazývali všedností. A dále: co zvláštního je na tom, když vladař postaví v čelo svých vojsk někoho, kdo projevil své schopnosti ve vojenském řemesle? Pravdu tedy měla tvá matka, Isotto, když ti řekla, že v tom psaní nebylo nic zvláštního; ale navzdory tomu, že šlo o něco zcela všedního, se ihned vydala na cestu z Říma do Stramby, aby tvému otci jeho všední zámysly vyhnala z hlavy. Neboť tím mladým mužem, o němž tu byla řeč, jsem byl já, Petr Kukaň z Kukaně.

Isotta obrátila k Petrovi oči.

– Odkud to víš, že matka odjela z Říma?

– Měl jsem tu čest ji potkat cestou, v městečku Orte, i s *Biancou mattou* a s kardinálem Tinacciem, strýcem tvým, a krátce, ale srdečně se mnou pohovořila, načež mně poděkovala za mé věrné služby a milostivě mě propustila.

– Propustila tě, říkáš, milostivě, odpověděla Isotta, – to proto, že v té chvíli věděla jen o tvé drzosti, s jakou ses vtíral v mou přízeň, a o tvé neomalenosti, s jakou ses snažil zalíbit se mému nešťastnému otci, ale ne o tvém zločinu.

– Ano, nevěděla dosud o mém údajném zločinu, řekl Petr.

Papež horlivě naslouchal této rozmluvě, usrkáváje víno, a bavil se výtečně.

– Řekl jsem prve, *mi fili*, že tvé vyprávění ve mně budí pocit, jako bych přihlížel tragédii na jevišti; tento můj pocit je tím silnější nyní, kdy už neslyším pouhé vyprávění, nýbrž dialog dvou živých lidí. Je to prapodivný dialog, uvážíme-li, že tito dva lidé, jak tvrdí maličká Isotta, se neznají.

– Odvolávám své nepravdivé prohlášení, řekla Isotta. – Ano, je to vskutku Petr Kukaň. Ach, co se to s námi stalo, co se to s námi děje?

Spínala ruce, neviditelné v širokých rukávech, a polykala slzy.

Petr řekl:

– Neboj se, Isotto, všechno se zase urovná a bude zase dobře.

– Nebude! křičela Isotta. – Nikdy už nebude dobře. Řekla jsem, že jsi ďábel: vskutku, kdyby se v Strambě byl objevil na tvém místě ďábel sám, nebyl by mohl způsobit nic horšího než to, co jsi natropil ty.

Papež promluvil:

– Psáno jest: Mnohé zlé věci potkávají spravedlivého, ale Hospodin jej ze všech vytrhuje.

Pokynul Petrovi, aby se k němu přiklonil, sňal mu z krku ceduli a pokusil se ji roztrhnout.

– Ruce Mé Svatosti jsou zvyklé žehnati, nikoli drásati nebo rozbíjeti, řekl a podal ceduli Petrovi. – Učiň to sám, bujarý jinochu.

Bujarý jinoch ceduli vzal a roztrhl ji vedví, pak na čtyři kusy, pak na osm. Kdyby se mi to povedlo ještě jednou, pomyslí si, bylo by to znamení, že všechno vyhraju a dostanu se z toho.

Povedlo se; a hned vzápětí Pokušitel ho drbl, aby se pokusil ještě jednou.

Usebral všechny své síly, tak jak je usebral až dosud jedinkrát v životě, tehdy, když v strambských kasárnách předváděl střelbu z muškety pravicí bez opěry, a šestnáct dílků cedule prasklo mezi jeho skobovitými prsty, i bylo jich dvaatřicet. Vzhlédl pak k papeži s úsměvem, ale neuviděl ho, neboť nadlidská námaha zastřela jeho zrak ohnivými kotouči a jiskrami.

Isotta sledovala Petrův silácký výkon s chladným pohrdáním, kdežto papež jen vrtěl hlavou.

– *Accidenti! Accidenti!* řekl pak. – Tebe, chlapče, neodkojila lidská matka, nýbrž tygřice.

– O tom nic nevím, řekl Petr s úsměvem plachého mládí. – Ale myšlenka, že trhám ne jakousi ceduli, nýbrž hanebnou pomluvu, která poskvřnila mé jméno, umocnila mé síly.

Vhodil pak dílky cedule do krbu, v němž doutnalo dubové poleno, obrátil se k Isottě a řekl zvolna a s důrazem:

– Vezmi na vědomí, Isotto, že vrahem tvého otce nejsem já, nýbrž Giovanni Gambarini.

Isotta vykřikla.

Papež řekl:

– Je tomu, zdá se, tak, ale je to státní tajemství.

Isotta, bledá, zvolna klesala na kolena, jako by se propadala do země, a když už klečela, opřela se ještě oběma dlaněmi o podlahu a přichýlila hlavu mezi ramena, takže z ní byla malá, šedá, pomačkaná hromádka neštěstí.

– Co se ti stalo, Isotto? zvolal Petr. – Co ti záleží na takovém hloupém a zbabělém hejskovi, kterému při nejbližší příležitosti zakroutím jeho kuřecí slabošský krk?

– Jsem jeho žena, řekla Isotta.

Co se může stát, když se papež rozlítí

Zdá se – ba více než to: je zřejmé, že po zavraždění vévody Tankreda nastal mezi Strambou a Římem čilý a významuplný pohyb. O tom, že když ve vévodském paláci teprve doznívaly výstřely, namířené proti lidem vévodovi věrným, vydali se cestou k Věčnému městu Petr z Kukaně a kapitán d'Auberée s dvěma vojáky, víme předobře. Je nám také známo, že o několik hodin později, možná k ránu nebo po ránu, vycválal týmž směrem zřízenec bankovního závodu Tremazzi, a ač Petr a kapitán před ním měli náskok, předhonil je o pět minut. Z toho pak, jak se před Petrem vyslovil papež, vyplývá, že novopečený pán Stramby, sotva se maličko usadil a rozhlédl, vypravil do Vatikánu posla, který Jeho Svatosti doručil obratně stylizovaný spis, plný pokory a bohulibých předsevzetí. Jelikož mladistvý hrabě Giovanni Gambarini byl jinoch, mírně řečeno, nerozvážný a písňě politické neznalý, soudíme, že tento dopis, který velmi posílil jeho postavení a prospěl mu znamenitě, byl netoliko dílem jeho, ale i jeho moudrých rádců či rádce, tušíme dobře koho; žel Giovanni Gambarini, ztřeštěnec, hned vzápětí nato, jednaje tentokrát na svou pěst, vypravil do Říma ještě jednoho kurýra s dalším dopisem, jímž pokazil všechno.

O této druhé osudné písemnosti zpravila papeže princezna Isotta, když půl klečíc, půl pokorně sedíc na podlaze, zlomeným hlasem vyprávěla před Jeho Svatostí a před Petrem svůj příběh, který byl takovýto:

Jakmile Isottina matka, vévodkyně Diana, a její kardinálský strýček byli na cestě z Říma do Stramby zastíženi zprávou o smrti vévody Tankreda – byl to asi, mluví-li pravdu, Petr sám, kdo první

jim tuto zprávu přednesl – ihned cestu přerušili a navrátili se do Říma, do kardinálova sídla na *via Aldobrandini*, v němž Isotta byla ponechána pod dohledem Madonny Cintie, vdovy po strambském vyslanci v Paříži, a kardinálova černého eunucha Brognola, němeého obra, který dovedl koňskou podkovu nejen zlámat v pěsti, ale i rozkousnout a který by takovou ceduli, nad níž Petr div nevypustil duši, roztrhal ne na dvaatřicet, ale na čtyřiašedesát kusů mezi dvěma prsty.

Nuže strýček kardinál a vévodkyně Diana se vrátili ze své přerušené výpravy navečer téhož dne, kdy byli vyjeli, a kardinál byl mrzutý a nepokojný a vévodkyně nevlídná a ostře nabroušená, neboť když se rozhlásilo, že mladý hrabě Gambarini nemá viny na smrti vévody Tankreda, zavražděného zrádnou rukou Petra Kukaně z Kukaně, byli jati oprávněnou obavou, že Svátý otec se smíří se situací a Giovannioho Gambariniho potvrdí v jeho úloze nového vládce Stramby. Ještě nikdy neviděla Isotta svou vévodskou matinku v náladě tak děsně rozkolísané. Chvillemi upadala v apatii, plakala, modlila se a slibovala, že když to dobře dopadne, věnuje své nejlepší šaty Panně Marii de' Monti, hned zase ji jímala zuřivost, trhala kapesníky a do omrzení opakovala větu, již Isotta od ní nejvíce nenáviděla: Já to říkala, já to pořád říkala, ale na má slova nikdo nic nedal.

– Cože říkala tvá matka? otázal se Isotty papež.

– Vlastně nic neříkala, neboť byla v Římě a tatínek v Strambě, ale zato mu psala dopis za dopisem, odpověděla Isotta. – A v těch dopisech ho nepřestávala nabádat, aby odprosil Vaši Svatost, rozezlenou na změny v Strambě, a aby Vaši Svatost požádal o nového *capitana di giustizia*, pokud možno ještě přísnějšího, než byl ten starý, hrbatý. A aby smířil opozici, jež v Strambě proti němu narůstala a v jejímž čele stál Gambarini, tím, že by Gambarinimu přislíbil mou ruku.

Nic z toho se nestalo, a nyní, kdy vše dopadlo tak, jak to dopadlo, matinka zuřila a strýček se mračil, neboť se obával, že nastává politický soumrak našeho rodu, a tím i konec jeho kariéry.

– Prozíravý muž, a i tvá matka, Isotto, je moudrá žena, řekl papež.

– Ale teď chci vědět, co se dělo dále po smrti vévody Tankreda.

Isotta tedy pokračovala v tento smysl:

Trvalo jen maličko a nejhorší obavy Isottina strýce se potvrdily, když Svatý otec mu řekl zpříma a bez okolků, že má v úmyslu Isottu, tento poslední výhonek strambské větve d'Albulů, poslat do kláštera di Torre de' Specchio. Shoda mezi Vatikánem a Strambou byla sice úplná, ale Svatý otec si přece nepřál, aby Giovanni Gambarini legitimoval své nové postavení s jedinou dcerou posledního zákonného vládce; takto aspoň Isottin kardinálský strýček odhadoval důvod papežova rozhodnutí.

– Odhadoval jej správně, řekl papež. – Ale ty tvrdíš, dcero, že k tomu sňatku přece došlo. To od tebe není rozumné a soudné, protože něco takového není možné.

Nicméně Isotta trvala na svém; nechat si prý Jeho Svatost připomene známý případ sňatku mladého vévody ferrarského s francouzskou princeznou, který byl uzavřen za ženichovy nepřítomnosti; stalo se to prý, jak pravil Isottin kardinálský strýček, asi před čtyřiceti lety, jakožto precedens celé řady sňatků obdobných.

– Precedens! vykřikl papež. – To mám rád, takové precedenty. Jakmile někde dojde k zbrusu nové lotrovině, hned se ta lotrovina stane precedentem lotrovinám obdobným. Ale já vám vyženu z hlavy ty vaše precedenty. Ach Bože milosrdný, proč nemám peníze, ach Bože nejvyšš spravedlivý, jehož jsem zástupcem, proč nemám Kámen mudrců, o kterém mluvil tady ten mladý darebák. Ale mluv, Isotto, vyprávěj, co se dělo dál, dokud ještě mám v hrudi zbytek sil a než mě treť šlak.

Isotta, poslušná, vyprávěla:

Kardinál Tinaccio se vrátil do svého paláce se zdrcující zprávou o rozhodnutí Jeho Svatosti právě ve chvíli, kdy tam dorazil prachem pokrytý jízdní posel – další to posel, který v posledních dnech překonal vzdálenost ze Stramby do Říma na hřbetě divoce uhánějícího oře. Přinesl list, napsaný vlastní rukou Giovanniho Gambariniho a adresovaný Isottině matince; mladý hrabě v něm ujišťoval vévodkyni Dianu svou bezednou soustrastí s bolestnou ztrátou, která ji postihla, a svou bezbřehou oddaností a odhodláním řídit politiku strambského státu ve smyslu ušlechtilých tradicí spravedlnosti, moudrosti a svobodymilovnosti, jimiž se dosavadní vládci Stramby, vesměs synové rodu d'Albula, navždy zapsali ve vděčnou paměť věrného strambského lidu. Tomuto svému zámyslu pak chce Giovanni Gambarini dát vnější výraz tím, že vévodkyni prosí o ruku její dcery Isotty, kterou horoucně miluje od první chvíle, kdy mu bylo dáno ji spatřiti. Jeho vroucí prosba prý je diktována, zajisté, především láskou; ale protože tu jde nejen o žhavé přání jeho srdce, ale i o vážné zřetele politické, vždyť záleží na tom, aby toto rodové navázání na minulost přesvědčilo strambský lid o právoplatnosti Gambariniho uchopení moci, bez čehož, totiž bez přízně a podpory svých poddaných, by se stal bezmocnou hříčkou v papežových rukou, dovoluje si navrhnout, aby bylo odhlédnuto od vnějšíkové formality smutku a aby sňatek byl uzavřen bez průtahů.

Zatímco papež mlčel, neboť se dusil, Petr využil přestávky v Isottině vyprávění a poznamenal:

– Jak je vidět, s tímto dopisem, na rozdíl od listu tvého otce, tě tvá matinka seznámila velmi důkladně.

– Ano, seznámila mě s ním důkladně, protože v tomto psaní, na rozdíl od posledního dopisu tatínkova, šlo o věci velmi vážné

a podstatné, řekla Isotta svým protivně prostořekým způsobem rozmazleného děcka.

Naskytovaly se dvě možnosti, vypravovala dále, obě velmi lákavé. První možností bylo zachovat se loajálně vůči Jeho Svatosti a dopis mladého hraběte mu předložit jako důkaz Gambariniho věrolomnosti a zničit tak jeho nedávno získanou reputaci; ale kardinál tuto možnost zavrhl, neboť se obával, že Gambarini, takto zrazen, by autentičnost dopisu popřel a prohlásil jej za podvrh. Proto se Isottin strýček rozhodl pro možnost druhou, totiž popadnout býka za rohy, což znamená dojet bez meškání s Isottou a vévodkyní do Stramby a přání mladého hraběte co nejmilostivěji a nejochotněji vyhovět, i nařídil ihned balit a připravit se na cestu, než bude pozdě.

Ale bylo už pozdě. Když balení bylo v nejlepším, na dvoře kardinálova paláce se shromáždily sestry z kláštera, do něhož Isotta měla být uvedena jako novicka, aby dívku vzaly v svou ochranu a odvedly ji. Ale kardinál uprosil abatyši, aby chvíli sečkala, než se princezna připraví a rozloučí se svou matinkou, a v průběhu této chvíle oddal za přítomnosti čtyř svědků Isottu s nepřítomným Giovannim Gambarinim, přičemž ženicha, to z důvodu diskrétnosti, zastupoval němý obr, černý eunuch Brognolo. Kardinál pak poručil co nejdůtklivěji Isottě, aby o tomto sňatku nešpetla nikomu ani slůvko, dokud nebude z kláštera odvedena, což prý nebude dlouho trvat, neboť Jeho Svatost má života namále.

Jako na potvrzenou těchto slov papež, do fialova rudý v tváři, zachrochtal.

Ale i kdyby prý, pokračovala Isotta, papežova smrt dala na sebe čekati, kardinál už nějak Isottě, až bude klid, pomůže z klášterních zdí; hlavní věc je, že je provdána za vládce Stramby a žezlo Stramby že není pro rod d'Albula ztraceno. Odvedl pak Isottu

k abatyši, aby se jí ujala a odvedla ji, a je velmi pravděpodobné, že se ihned potom vydal s vévodkyní na cestu, neboť právě když Isotta odcházela s řeholními sestrami, kardinálovi vojáci vyváděli koně z maštálí.

Když dovyprávěla, Isotta, jakoby zbavena tíže, která ji drtila a tiskla k zemi, povstala, a ruce zkřížené na prsou, sklonila před papežem hlavu.

– Jsem si plně vědoma toho, řekla pak, – že příběh, jež jsem tu na přání Jeho Svatosti věrně podle pravdy vyprávěla, jest pohoršlivý a že Jeho Svatost jej nemůže přijmout jinak než s nelibostí. Ale prosím Jeho Svatost, aby uvážila, že nikdy dosud, co živa jsem, mi nebylo přáno jednat podle vlastní vůle a že autorita mého strýce je tak silná, že mi bylo zhora nemožno postavit se na odpor jeho rozhodnutí; a dále si dovoluji připomenout, že ani on, když učinil, tak jak jsem vypověděla, nevěděl, že mě provdává za vraha mého vlastního otce.

– Je dobře, má dcero, nevidím na tobě viny, řekl papež sípavým hlasem a chvíli tiše seděl, mžouravá očka zavřená. Ale pojednou se vzchopil do vší své obří výše a jal se zuřivě lomcovati zvoncem, a nepřestal jím lomcovati a zvonil a zvonil, i když *clericus Aquilanus* už otevřel obě křídla dveří a do síně s překvapující rychlostí, kde se vzali, tu se vzali, počali proudit dvořané, osoby duchovní i světské, vysocí církevní hodnostáři a prostí řeholníci, sutany červené i fialové, modré i černé, hnědé kutny kapucínů a bílé kutny dominikánů, naparáděné světské dámy i páni v španělských úborech, všichni velmi horliví a zvědaví a při věci, neboť papežovo divoké vyzvánění dojista nebylo pro nic, nebylo za nic.

Když *clericus Aquilanus* zavřel dveře, papež ještě chvíli stál mlčky, a pak, zhluboka se nadýchnuv, spustil:

– Slyšte, slyšte všichni má slova, diktovaná ne mým hněvem, nýbrž hněvem samého Hospodina, jehož jsem zástupcem na této zemi; a ty, kancléři, – ukázal prstem na hezkého mladého kardinála v červené tunice, přepásané zlatým řetězem, – sestav z těchto mých slov bulu, která budiž vyvěšena na dveřích dómu. Neboť nastala opět jedna z těch neblahých chvil, kdy míra lidských nepravostí došla svého převršení, takže Bůh ve svém rozlícení přichystal strašné tresty proti všemu pokolení Adamovu a Evinu, pokud já, jeho zástupce na zemi, nepřispěchám s včasným odvetným opatřením proti tomu, kdo ono pohoršení způsobil. Tímto zločinným vyvrhelem je sketa jménem hrabě Giovanni Gambarini, bídný potomek mužů, kteří se zapsali zlatým písmem jak do dějin naší svaté církve, tak této překrásné a bohumilé země, a nyní stojí zděšení před trůnem Pána našeho a zastírají si tváře v hrůze nad tím, co spáchal ten poslední a jediný žijící, který podědil jejich jméno. Neboť ukázalo se nade vši pochybnost, že on to byl, kdo úkladně zavraždil dosavadního vládce země a města Stramby, vévodu Tankreda d'Albula, muže šlechtného a věrného služebníka trůnu našeho, vladaře spravedlivého a moudrého, horlivého v plnění svých závazků vazalských, milosrdného k chudým a nelítostného vůči jedincům hříšným a zločinným. Hrabě Giovanni Gambarini, ruce rudé od krve tohoto dobrého muže, dosedl na jeho trůn a chopil se otěží, aby nešťastnou zemi, zbavenou svého pána, uvedl do zkázy. I prohlašuji před Bohem a před lidmi, že hrabě Giovanni Gambarini je ničemný uzurpátor, a proto jej proklínám kletbou nejtěžší, tak aby litoval dne, kdy se narodil, i noci, v níž bylo řečeno: Počat jest pacholík. Item z moci svého úřadu, nad nějž není vyššího, prohlašuji neplatným podvodný, díky Bohu nekonzumovaný sňatek, jež za své nepřítomnosti tajně uzavřel, dav se na posměch svátosti manželské zastoupit němým eunuchem, s jedinou dcerou

zesnulého vévody, zde přítomnou princeznou Isottou, a příslibují ruku její mladému hrdinovi Pietro Cucan da Cucan jménem, zde rovněž přítomnému, v němž se zalíbilo srdci mému, neboť jest to jinoch statečný a čestný, nezištný a obětavý ve všem, co prospívá spravedlnosti a dobru, vzdělaný a chytrý, hovořící latinou, nad níž dosud jsem neslyšel lepší, pravdomluvný a zbožný. Jej dařím úkolem, aby se postavil v čelo armády, již mu dám k dispozici, a aby úsilnými pochody šel k Strambě a srazil zločinného Gambariniho z trůnu, který mu, Pietru Cucanovi da Cucan, přináleží; neboť jej, Pietra Cucana da Cucan, slavnostně jmenuji vévodou a pánem Stramby, a vás všechny vyzývám, abyste byli svědky a pamětníky tohoto jmenování. Tolik vůle Mé Svatosti, kterýž jsem pozemským zástupcem Boha všemohoucího a nejvyšš spravedlivého.

Domluviv, papež usedl, a zdálo se, že dvořané, vzhlížející k jeho syté, hladké tváři, nejsou živí lidé, nýbrž voskové figuríny, neboť všichni byli strnulí úžasem, nejstrnulejší a nejužaslejší mezi nimi sám ten, o něhož v druhé části papežova proslovu šlo, nový pán Stramby, vévoda Petr Kukaň z Kukaně.

Jak Petr táhl na Strambu

Nuže toto se stalo, když papež se necítil hněvem a měl rozpálenou hlavu, ale když mu hlava ochladla a jeho nitro se utišilo, bylo zase všechno jiné – ne snad zcela jiné, neboť slova, jež Svatý otec pronesl před tváří svého dvořanstva a v jejichž smyslu hezký kardinál v červené tunice se zlatým přepásáním nastylizoval elegantní bulu, jež pak, opatřena červenou papežskou pečetí, byla přibita na vrata velechrámu svatého Petra, nebylo možno vzít zpět, ale přece hodně a neblaze jiné.

Především Isotta nechtěla nic slyšet o okamžitém uzavření sňatku, jehož si přál Petr.

– Ano, máš mít mou ruku, řekla mu, – až splníš úkol, jímž tě Svatý otec pověřil, a půjdeš a dobudeš mi nazpět mé Stramby a staneš se jejím opravdovým, nejen jmenovitým pánem. Já jsem udělala své; nebýt mne a mé výpovědi, bůhví jak by to bylo s tebou dopadlo – možná že touto dobou by ses houpal na trámu na Andělském mostě. Teď je na tobě, aby ses zachoval jako muž.

Takové bylo stanovisko Isotty, když se vrátila z kláštera do sídla svého strýce na *via Aldobrandini*, a papež s jejím postojem souhlasil. Bude prý vskutku lépe, když svatba se bude konat v Strambě a když obřady se odbudou před očima strambského lidu, se vši obvyklou a náležitou pompou a za asistence vévodkyně vdovy, a když to bude kardinál Tinaccio sám, kdo oba mladé lidi oddá; on, Jeho Svatost, odpouští kardinálovi jeho proradnost, neboť vyplynula z okolností velmi choulostivých, ovšem s podmínkou, že uzná svou chybu a přizpůsobí se změněným okolnostem.

Sňatek Petra a Isotty se tedy stal, stručně shrnuto, závislým na tom, že Petr vyvrátí brány Stramby; žel v otázce armády, s jejíž

pomocí toto vyvrácení mělo být uskutečněno, papež nadobro pozbyl oné šlechetné rozhodnosti a velkorysosti, jež ho ozdobila, dokud byl rozhněván.

– Prohlásil jsi prve, vévodo, že jsi odhodlán dobýt Stramby za pomoci svých tří mužů, řekl o té věci Petrovi, když mu hned nazítří po bouřlivém výstupu v malé audienční síni Svatopetrského paláce poskytl nové slyšení. – To zajisté byl bláhový zámysl, neboť takové a podobné ztřeštěné kousky není možno provádět na vlastní pěst, bez opory vyšší autority. Ted' ovšem je situace zcela jiná, neboť za tebou stojím já, zástupce boží na této zemi, a žehnám tvému podnikání, takže tví tři muži ti snadno mohou dopomoci k úspěchu, budeš-li si počínat jak náleží lstivě a obezřetně. Zpráva o tom, že Giovanni Gambarini byl oficiálně jmenován vrahem vévody Tankreda a jeho uchvácení moci bylo Mou Svatostí prohlášeno za uzurpaci, zajisté pronikne do Stramby co nejdříve, čímž Gambariniho pozice bude otřesena; aj, tuším, že se navracejí ony heroické doby, kdy třebaš jeden z mých předchůdců, Julius, sám osobně dobyl města Mirandoly tak, že přešel její hradby po žebříku! Tví tři muži tedy, pravím, ti mohou postačiti; jenže já nikdy neporuším slovo, jež jsem jednou dal, a prohlásil-li jsem, že tě postavím v čelo vojska, postavím tě v čelo vojska, ne sice velikého, ale přece vojska. Kdybych ti dal k dispozici pouhé tři muže, splnil bych tím svůj slib, neboť přírůstkem tří mužů by se tvá vlastní armáda zdvojnásobila. Ale já nemám ve zvyku plnit své závazky pouze formálně, nýbrž vždy a vždy jen reálně. Ne tři muže ti dám; neboť ty bys to mohl považovat za výsměch, nýbrž stokrát více, tedy tři sta mužů, z toho sto padesát kopiníků a sto padesát mušketýrů, vesměs bojovníků nejlepší švýcarské školy. Financovat toto tažení ovšem musíš sám, neboť má pokladnice je žalostně prázdná. Moji řadoví vojáci dostávají žoldu půl cekinu

denně, a bude na tobě, abys jim tento žold pravidelně z vlastní kapsy vyplácel, chceš-li je udržet v náležitě dobré míře a bojové náladě. Bude to snadné, neboť nyní, po tvém oficiálním jmenování, jistě najdeš bankovní závod, jemuž bude radostí a ctí financovat tvé tažení. Je tedy všechno v nejlepším pořádku a já ti, *mi fili*, nejen žehnám, ale i blahopřeji. Spokojen?

Přeloženo do řeči méně kluzké, papež, když se uklidnil a svým uklidněním nanovo zmoudřel, pustil Petra k vodě; představa, že Petr by se měl trmáčet napříč Itálií, z Říma do Stramby, s hrstkou rozšafných Švejců, zvyklých pohodlné strážní službě, a vyplácet jim z vlastní kapsy denně sto padesát cekinů, těchto drobných dukátů původně benátských, jejichž užívání se však počalo šířit po celé Itálii, byla směšná a nesmyslná. Nicméně okolnost, že Svatý otec se vůbec uráčil s ním mluvit a dařit ho i nadále titulem vévody, mohla znamenat, že i když upustil od radikálního řešení strambské zápletky, papež nezavrhl své včerejší rozhodnutí nadobro; Giovanni Gambarini tedy zůstává i nadále v klatbě a Svatý otec by nic neměl proti tomu, kdyby ho Petr vlastním přičiněním a na svůj vrub svrhl z trůnu, čímž by papežův včerejší horkokrevný projev došel svého naplnění a jeho autorita by tak byla snadno a levně posílena.

Petr proto spolkl svou trpkost, a ukloniv se, odpověděl s úsměvem nezkaženého jinošství:

– Spokojen, *Pater Beatissime*, a vyslovuji vám, Svatý otče, své nejvroucnější díky; milosti, jimiž mě Vaše Svatost ráčila obmyslit, jsou tak veliké, že je mohu přijmouti jen zčásti.

Papež se podívil a povytáhl obočí.

– Jen zčásti? Nezdá se mi, že vojsko o počtu tří set mužů je přehnaně veliké, když jde o dobývání města.

– Vaše Svatost podceňuje sílu a účinnost svého požehnání, jež mi udělila navíc, řekl Petr. – Toto požehnání je pro mne posilou tak

nesmírnou, že s jeho pomocí splním svůj úkol hravě a obratem ruky i bez těch tří set mužů, jež mi Vaše Svatost přidělila. Mé prohlášení, jež jsem prve učinil před Vaší Svatostí, že jsem odhodlán dobýt Stramby za pomoci tří vojáků, bylo arci, přiznávám, nadsazeno s nádechem žertovnosti, ale já si troufám sehnati patřičnou vojenskou pomoc na vlastní pěst, snáze a levněji. Švejcarů, jež mi Vaše Svatost velkodušně dala k dispozici, se tedy, pravil jsem, s upřímnými a pokornými díky vzdávám; naproti tomu prosím Vaší Svatost, neboť lidé jsou nedůvěřiví a zlí a v Strambě je mnoho bohatých a vážených občanů Gambarinimu nakloněných, o písemné potvrzení toho, že Vaše Svatost jakožto nejvyšší lenní pán Stramby mě vskutku ustavila nástupcem zavražděného vévody Tankreda.

Čekal na papežovu odpověď s napětím, neboť kdyby mu Svatý otec odmítl toto potvrzení vydat, znamenalo by to, že Petrův optimistický odhad situace byl nesprávný a že papež změnil své včerejší stanovisko nadobro. Nuže zdálo se, že Petrova prosba papeže zaskočila a je mu nemilá, neboť dlouho mlčel a vraštil svá uslzená očka, ale nakonec přece přivolal svého sekretáře, hezkého kardinála se zlatým přepásáním, a nařídil mu, aby patřičnou písemnost připravil.

– *Tout ça vaut mieux que la merde*, je to lepší než nic, vyjádřil se o té věci kapitán d'Auberée, když o málo později kráčeli ulicemi Říma, aby pro počinek svého nastávajícího nového dobrodružství prodali kelímek zlata, vyrobeného v kovárně v Monteratone. – Ale radím vám co nejdůtklivěji, *mon ami*, abyste se co nejdříve a nejrychleji ztratil z Říma, protože není sporu o tom, že jste se papeži stal nepohodlným, a zvyk odpravovat nepohodlné lidi jedem nebo dýkou, v čemž Borgiové dosáhli mistrovství, dosud neupadl v zapomnutí, a dokonce v některých ohledech došel překvapujícího zdokonalení. Zejména vystříhejte se vaječných omelet; slyšel jsem,

že vaječné omelety se ideálně hodí k tomu, aby se do nich přimíchával nový druh jedu, jemuž se říká liška, *volpe*, a který působí pomalu a bezpečně, a sice tak, že otrávený umírá smrtí, již nikdo nerozezná od bahenní zimnice. A když zahýbáte do vedlejší ulice, jděte vždy jen středem vozovky, protože nevíte, zdali na vás někdo nečláhá za rohem.

– Tímto pravidlem se řídil Benvenuto Cellini už před nevím kolika desítkami let, řekl Petr. – Staří Římané říkali, že časy se mění a my se měníme s nimi, ale není to pravda. Lidé byli, jsou a budou vždy stejné šelmy, a já ve svých dvaceti letech už z toho začínám být unaven.

Byla to ponurá rozmluva, ale oba přátelé hned vzápětí nabyli lepší nálady, neboť zlatník, k němuž zavítali, neprojevil ani stínek podezření co do pravosti zlata, jež mu nabídl, a byl ochoten je odkoupit za tisíc cekinů. Petr měl za svou povinnost smlouvat, i poukázal na výjimečnou a neobvyklou čistotu svého tovaru a žádal za něj půldruhého tisíce. Shodli se nakonec na tisíci dvou stech a Petr s kapitánem pak opustili krámek ošizení, ale spokojeni.

– Tady vidíte, kapitáne, že můj výborný otec nebyl ani blázen, ani fantasta, řekl Petr. – A protože nám zbývá ještě devět částek hmoty, máme čáku získat vcelku sto dvacet tisíc, což nám dá možnost vyplácet šesti stům mužům žold po dobu čtyřiceti dní. A já jsem přesvědčen, že Stramby se zmocníme daleko dříve než za čtyřicet dní, a i šest set mužů se mi zdá nadměrně mnoho.

– Toť užitečné počtářské cvičení, důstojné přemýšlivého ducha, řekl kapitán d'Auberée. – Být to někdo jiný, poslal bych ho za takové řeči do horoucích pekel. Ale vy, Petře, jste dítě Štěstěny.

– Ano, jsem dítě Štěstěny, řekl Petr. – Jdu sice z neštěstí do neštěstí, nedávno jsem o vlasek unikl oprátce a těsně předtím jsem si málem srazil vaz, a přece jsem, jak tvrdíte, dítě Štěstěny.

– To je právě to, že jste té oprátce unikl a že jste si vaz srazil jen málem, řekl kapitán d'Auberée. – Máte za sebou deset andělů strážných, takže není vyloučeno, že vám to vyjde.

Když se pak Petr a kapitán počali připravovat na svou válečnou výpravu, ukázalo se, že oba jejich strambštní vojáci, Ghino a Puccio, zmizeli. Neznámo, zda se ztratili v mraveništi Říma, anebo zda odešli hledat své štěstí jinam, protože služba u obou dobrodružných pánů a velitelů se jim znechutila – prostě byli pryč, nebylo jich, i nezbývalo Petrovi a kapitánovi, než aby se vypravili z Říma sami dva, bez armády, byť jen dvoučlenně.

Brali se nazpět touž cestou, kudy byli před několika dny přijeli, tedy přes městečko Orte, kdež tesaři dosud opravovali zničenou střechu biskupova domu, na Narni a Todi a odtud přímo k severu, k Perugii, a cestou snědli spoustu *paupiettes* a vypili mnoho lahví chianti, protože, jak známo, před velikými úkoly je nutno úzkostlivě dbát o správnou výživu. Počasí se vyjasnilo, země voněla blížícím se jarem a zdálo se, že svět je v blaženém a moudrém pořádku a míru.

– Proč my *vieux idiots*, řekl kapitán d'Auberée, když seděli u vína v malé venkovské osterii, vonící citrónovým dřevem, – se trmácíme za cílem více než pochybným, který nás pravděpodobně bude stát krk, a nedáme přednost pořádnému, klidnému životu u některého velkého vojenského pána, a nedáme se třeba naverbovat do tažení proti Turkovi nebo Švédovi anebo s kým už se kde bojuje?

– Nevím, řekl Petr. – Abych vám řekl plnou a prostou pravdu, kapitáne, já opravdu nevím a nevím. Jen to jediné vím, že bych raději umřel, než abych se vzdal a nepokračoval v tom, co jsem začal.

– *Eh bien tant pis*, já jdu s vámi, řekl kapitán. – Ještěže máme tak pokojnou a šťastnou cestu.

Ale když se jim o málo později zjevil na obzoru zubatý obrys bojovného města Perugia, uslyšeli nezřetelný ohlas výstřelů, k nimž se pak, když se přiblížili, přidal křik a ryk rozvášněných davů; do obou jižních bran města, jak bylo zdáli viděti, se hrnuly drobounké lidské postavičky, pěší i na koních, a tento rozčilený spěch spolu s třeskem detonací a rykem uvnitř hradeb byl v podivném nesouzvuku s žehnavou nádherou vysokého modrého nebe a s vlhkým leskem nedalekého jezera.

– V Perugii se něco děje, řekl Petr.

– Obdivuji se pronikavosti a bystrosti vašeho postřehu, *mon ami*, řekl kapitán d'Auberée.

Velitel stráže v největší bráně Perugia, zvané Arco di Augusto, do níž vjeli, byl muž jarý, veselý; smál se vstříc lidem, hrnoucím se do města, a zdravil je povzbudivým voláním:

– Buďte nám vítáni nastokrát, jen víc, jen houšť, ať je zábava, už na vás čekají, hezky vyhrnout rukávy a do toho! K čemu jinému máte huby, ne-li k tomu, abyste si je dali rozbít! Račte vstoupit a nic se neženýrujte, takovýhle tanec jsme tu už dávno neměli, však se nám všem už stýskalo po kousku legrace!

Na Petrův dotaz, cože se děje, voják odpověděl rozjařeně:

– Ale mladý Scipione, Orazio Scipione, prý z ničehož nic začal nadávat Matteovi Recchiov, tomu, co bydlí za kostelem, že prý Matteův syn Girolamo, ten holomek, svádí Scipionovu dceru, a Matteo si to nedal líbit a povídá, že Girolamo je pořádný *raspante* a že by o dceru mizerného *becchecherina* ani nezavadil, a tak slovo dalo slovo, přiletěla facka, hned pak druhá, k Recchiov se přidal Mario Bandinni, k Scipionovi Vincenzo Rovetto, a už se to mlelo.

A velitel stráže se smál a smál, až se za břicho popadal.

– Co je to *raspanti* a *becchecherini*? zeptal se Petr.

Veselý strážný se podivil.

– *Raspanti*? No to jsou přece *raspanti*, a *becchecherini* jsou *becchecherini*. Naše dvě strany, které se mezi sebou rvou, nikdo už neví kolik set let. A to je výborná věc, protože rvát se je u nás zakázáno, a tak když si *raspanti* s *becchecheriny* vjedou do vlasů, začnou pršet pokuty, a teprve když jsou pokuty, vojáci dostanou žold, a všechno, co se nehýbalo z místa, najednou začne jet jako po másle. Peníze jsou moc dobrý vynález, páni. Chcete se zúčastnit? Ke které straně se přidáte? Já vám radím, abyste se dali k *raspantům*, protože *becchecherini* jsou mizerná holota, samí zloději a lháři a přitom nafoukaní, až se z toho všem čertům dělá nanic. Jen račte vstoupit, *raspanti* prý jsou shromážděni u velkopřevorského paláce za velkou kašnou. Ale kdybyste se náhodou nechtěli rvát, doporučuji vám, abyste se usadili na náměstí v hostinci Benevento, který patří mému bratru Marcantoniovi, tam dostanete nejlepší *trecciole* a *budellucci à sangue* v celé Perugii, a je tam výborná vyhlídka po celém bojišti.

– V hostinci Benevento jsme přenocovali, když jsme byli na cestě do Říma, ale *trecciole* a *budellucci*, pokud se pamatuji, jsme tam neokusili, řekl kapitán d'Auberée, když vjeli z brány do první ulice, jak to v Itálii bývá, uzounké a strmé. – Nevadí, co jsme tehdy zmeškali, můžeme dnes dohonit; je to, pokud si vzpomínám, něco hodně kořeněného, z jehněčího masíčka. Ale co se té rvačky týče, musím říct, *cher Pierre*, že jako obvykle máte štěstí.

– Rád bych věděl, jaké to pro mne je štěstí, že v Perugii se utkali *raspanti* s *becchecheriny*, řekl Petr.

– Uvidíte, spolehněte se na mne, já se v takových věcech vyznám, řekl kapitán d'Auberée. – Nezapomeňte, že se už blížíme k Strambě, a že ať jsme seberekovnější, nakonec přece jen budeme potřebovat nějaké vojáky.

Urážky a políčky, jimiž se byli soukromě vyčastovali dotyční Matteo Recchio, *raspante*, a Orazio Scipione, *becchecherino*, se zřej-

mě rozrostly v důkladný požár, neboť na hlavním náměstí zuřila pravidelná, nepřehledně zmatená bitva, v níž svištěly kule a na zemi se v krvi váleli mrtví a ranění. Střediskem srážek byl sám převorský palác, chlouba Perugie, na něj teď útočila tlupa *raspanti* s trámem, jímž se snažili vyrazit vrata jako beranem, chránění svými druhy, ozbrojenými vším, čeho se dá použít jako smrtící zbraně, včetně podávek a pohrabáčů, proti zuřivým útokům *becchecherinů*, kteří na ně útočili zprava zleva, zatímco osazenci paláce stříleli do té mely z oken a lili na útočníky vařící vodu; kolem tohoto jádra válečné akce se po celé ploše náměstí odbyvalo bezpočet drobných šarvátek a soubojů stejně úporných a krvavých, a i z přilehlých ulic bylo slyšet střelbu a křik a ržání zděšených koní. Vášeň zabíjení a ničení zachvátila zřejmě všechny vrstvy obyvatelstva, od sedláků a čeledínů v dřevácích přes solidní, dobře živené měšťany po elegantní pány s krajkovými límci a širáky na nakadeřených hlavách, kteří se oháněli rapíry, od kluků po ctihodné kmety, a i ženské, seč byly, zvyšovaly vřavu jekem a spíláním a rvaly se mezi sebou, drásající si nehty líce a trhající si vlasy. V okně jedné z obranných věží na severu města bylo vidět postavičky dvou zápasníků, kteří se úsilně snažili jeden druhého shodit dolů; venkovan v plátěné haleně hroužil svému sokovi hlavu do vody v kašně před palácem, aby ho utopil; po dlažbě se plazil, tlumeně naříkaje a chrče, raněný muž krvácející z úst, a ač měl života zřejmě namále, ještě bodal dýkou své stojící a bojující nepřátele do nohou a do zadků; někde na okraji Perugie hořelo.

Petr a kapitán d'Auberée projeli tímto jevištěm šílenosti klidně a nevšímavě a zamířili k hostinci *Benevento*, v němž si Petr před několika dny léčil pohmožděné oko. Hostinský je poznal a přivítal je s radostí a nabídl jim pokoj, v němž přenocovali prve, ale kapitán d'Auberée odmítl.

– Ne, tentokrát nutně potřebujeme přízemní pokoj s verandou, řekl. – A rovněž je nám třeba pořádného zvonce.

Hostinský se domníval, že kapitán, cizinec, se přeřekl.

– Zvonec? řekl. – Přeje si pán opravdu zvonec, *una campanella*? Nemá na mysli spíš něco k jídlu, třeba *una costoletta*, řízek?

– Ne, řekl jsem zvonec, protože chci zvonec, odpověděl kapitán d'Auberée s nevolí, neboť neměl to rád, když někdo podceňoval jeho italštinu. – A sice pořádný, těžký zvonec, který by zvonil, a nejen cinkal a bimbál. A co se jídla týče, snažte se dokázat, že váš bratr v bráně mluvil pravdu, když o vás tvrdil, že dovedete připravovat nepřekonatelné *trecciole* a *budellucci à sangue*. A láhev chianti přineste hned. A kromě toho potřebuji psací náčiní a papír.

– Kapitáne, vy si počínáte, jako bych já nebyl váš velitel a pán, řekl Petr, když se usadili v přízemní světnici u otevřených dveří na verandu, aby přihlíželi krvavým výjevům na náměstí jako divadlu. – Kdybyste mi aspoň řekl, k čemu veranda a k čemu zvonec a psací náčiní.

– *Pardonnez-moi*, řekl upjatě kapitán d'Auberée, – ale mám za to, že v těchto věcech mám víc zkušeností než vy. Když chceme mít vojáky, musíme je naverbovat, *c'est clair*, a k verbování vojáků se potřebuje vyvýšená platforma, zvonec a náčiní na soupis vojáků, *c'est classique*. A řekl jsem vám, že máte štěstí, že v Perugii – my tomu městu správně říkáme Pérouse – se bojuje, protože když se někde shromáždí hodně divokých a ozbrojených lidí a melou se mezi sebou, verbování jde snáze od ruky, než když jedni sedí u oběda a druzí chytají ryby a třetí vyspávají po opici, to je dokázáno, *c'est prouvé*.

Hostinský Marcantonio mezitím přinesl víno a mohutný kravský zvonec. – Jídlo si páni přejí hned?

– Ne, až kvečeru, řekl kapitán d'Auberée a pokusně zatřepal zvoncem. – *Ça va*, řekl shovívavě, nalil si, důkladně se napil a pak přistoupil k zábradlí verandy a jal se zvoniti ze všech sil.

– Občané, přátelé, lide perugiánský, zvolal pak mocným hlasem, ale kulka, patrně zbloudilá, neboť kapitán nebyl ani *raspante*, ani *becchecherino*, a nebylo tedy proč po něm střílet, proletěla mu dýnkem klobouku a usadila se za ním v zárubni dveří.

– *Merde*, pravil kapitán a vrátil se k svému vínu. – Pérouse je město trochu příliš divoké i na můj vkus, tady by člověk málem přišel o hlavu. Hopla!

Toto citoslovné zvolání platilo zmíněnému výjevu v okně obranné věže, kde jeden z obou zápasníků právě podlehl, a shozen do hlubiny, bezmocně padal, až zmizel za okrajem střech.

– Začpak asi zaplatil životem, za to, že byl *raspante*, anebo že byl *becchecherino*? řekl Petr znechucen.

– Já vám to povím, *mon ami*, řekl kapitán. – Zaplatil životem za to, že se neuměl prát, anebo prostě, že jeho soupeř byl lepší rváč než on. *C'est la vie*. Ale zdá se, jako by se to už uklidňovalo.

Vstal, a když byl důkladně zalomcoval zvoncem, spustil nanovo:

– Občané, přátelé, lide perugiánský...

Jeho postřeh, že se to už uklidňuje, byl správný, neboť ústřední dějiště bitvy před převorským palácem se vyprázdnilo, útočníci, kteří se snažili vylomit vrata, upustili trám a dali se na útěk a zmizeli v postranní ulici, vítězní *becchecherini*, praskající pýchou a okázale si otírajíce pot a krev, najednou nevěděli, co si počít sami se sebou, venkovan v plátěné kazajce, který se snažil utopit svého soupeře v kašně, upustil od svého počínání, vzpřímil se a nehybně stál po kolena ve vodě, paže, jak tomu bývá u těžce pracujících siláků, obloukem odtažené od těla. Jeho sok, frkaje, se

vynořil z vody a postavil se vedle něho, vyjeven, zřejmě nechápaje, co se s ním děje, a páni s krajkovými límci, elegantně šermující na stupních chrámu, si dali pohov. A kapitán d'Auberée střídavě třepal zvoncem a střídavě řečnil:

– Zanechte bratrovražedného boje a přidejte se k nám! Získáte peníze, slávu a zásluhu o dobrou věc! Svatý otec odmění každého účastníka našeho tažení odpuštěním tří smrtelných hříchů! Táhneme na Strambu, ano, slyšeli jste správně, na Strambu, která je docela blizoučko, takže toto tažení ani nebude tažením, nýbrž příjemnou kratochvilnou procházkou, a naším úkolem je věc svatá a bohumilá, to jest vyhnat a srazit ohavného uzurpátora, který se Stramby zmocnil, Giovanniho Gambariniho, kterého Svatý otec proklel za to, že ve své podlosti se vydává jednou za *raspanta*, jednou zase za *becchecherina*! A kdo vás povede k snadnému a jistému vítězství? Já, světoznámý vojevůdce a kondotiér kapitán d'Auberée, spolu se svým pánem a nejvyšším velitelem...

Kapitán d'Auberée širokým pohybem paže ukázal na Petra, který, přidav se k jeho hře, opřel se vedle něho o zábradlí verandy, tak jak to dělával zesnulý vévoda Tankred, hrdě a velkopansky, jako by se právě dával portrétovat, působivě třímaje v pravé pěsti papežovu listinu.

– ... jediným zákonným a právoplatným pánem a vladařem Stramby, vévodou Pietrem Cucanem da Cucan!

A kapitán d'Auberée, záře nadšením, třepal a burácel zvoncem. Měl úspěch, neboť před hostincem se počal shromažďovat hlouček zevlounů.

– Jedinou podmínkou k přijetí do naší armády, pokračoval kapitán, – jest statečné srdce, zdravé paže a nohy a dobrá zbroj. Využijte této příležitosti, jaká se naskýtá jen jednou za sto let, žehňte chvíli, kdy jsme zavítali do vašeho města, do staroslavné Perugie!

Dokažte, že je pravdivé vaše přísloví, když praví: *Perusini superbi, boni soldati!*

– A kolik za to? zeptal se hezký černovlasý výrostek, který stál v popředí hloučku, opíraje se o kopí, jež zřejmě neměl pro nic a za nic, neboť bylo zamatáno krví.

– Pěším kopiníkům deset cekinů na dlaň, jízdním dvacet na dlaň, pěším mušketýrům dvacet na dlaň, jízdním mušketýrům třicet na dlaň, kdo má meč a umí s ním zacházet, tři cekiny přídavku na dlaň, za každou použitelnou bambitku dva cekiny na dlaň, denního žoldu všem bez rozdílu půl cekinu plus strava a píce pro koně, svolával kapitán d'Auberée.

– Kapitáne, vy jste se zbláznil, přišeptl mu Petr zděšen.

– Laciněji to nejde, odpověděl kapitán.

– A komu dáváte přednost, *raspantům*, nebo *becchecherinům*? pokračoval hezký chlapec se zakrváceným kopím.

To byla ošemetná otázka, ale kapitán d'Auberée si s ní věděl rady.

– Vyzývám *raspanty*, aby potrestali hraběte Gambariniho za to, že se podvodně vydává za jednoho z nich, a rovněž *becchecherini* učiní dobře, vykrákají-li mu za uši za to, že se stejně neprávem hlásí k jejich táboru.

– Jdu do toho, řekl mladík.

– Jméno? zeptal se kapitán.

– Alessandro Barberini. Mám koně.

– Alessandro Barberini, opakoval kapitán, a položiv papír na brlení verandy, podal mladíkovi brk omočený v inkoustu. – Tady se mi podepište.

– Neumím psát, řekl mladík, obnaživ skvostné zuby.

– Nevadí, napíše to za vás a vy k tomu přidáte tři křížky, řekl kapitán.

– A peníze? zeptal se mladík, když k svému jménu přičinil kaňku a tři nemotorné zkřížené čárky.

– Budou každému vyplaceny zítra ráno za úsvitu, před zahájením pochodu, řekl kapitán. – Protože kdybych vám je, holomci, vyplatil hned, vy se mi ztratíte a zítra mi nepřijde ani noha.

Věděl, že má vyhráno, a proto si dovolil mluvit po prostu a po vojensku.

– Další, řekl.

– Blasio Beroaldo.

– Další.

– Giorgio Peruzzi. Mám meč a mušketu.

– Další.

– Giovanni Panini.

Jmen přibývalo, už jich bylo dvacet, pak třicet, čtyřicet, padesát, sedmdesát, a Petr s nepokojem počítal, co to bude stát, když tu se k verandě přiblížil dnavě kulhavým krokem starší pán akurátního vzezření, s brejlemi na nose a s jakousi listinou v ruce; provázelo ho pět ozbrojenců v uniformách, na prsou znak města Perugie, pták noh, obtočený květinovou girlandou. V té chvíli se náměstí už nadobro uklidnilo, z oken převorského paláce, z nichž se prve střílelo, vyhlíželi pohodlně opření o lokty pokojní lidé, o nichž bys neřekl, že umějí vzít zbraň do ruky, venkovan v plátěné kazajce se konečně rozhodl opustit kašnu a překročit její brlení nemotornýma mokřýma nohama, zabalenýma do hadrů, a dva z elegantních pánů před kostelem si zapálili dýmky; nastalo naprosté ticho, rušené jen kročeji úředního kulhavce a jeho zbrojenců. Dav, najednou schlíplý a nevinný, před ním ustupoval, takže procházel širokou uličkou, přičemž ti, již tvořili její okraj, se k němu stavěli bokem, a Petr dobře postřehl jejich společný výraz bezmocného vzteku a nenávisti.

Kulhavec se pomalu přiblížil k verandě a oslovil šeplavým hlasem Petra a kapitána d'Auberée takto:

– Pánové, ať jste kdokoliv a přicházíte odkudkoliv, z moci svého úřadu podesty staroslavného města Perugia vás vyzývám, abyste ustali ve své nezákonné, dobrým mravům odporující činnosti. – Při řeči neustále nahlížel do své listiny, jako by chtěl mít jistotu, že mluví správně podle litery paragrafů. – Za prvé v republice a v městě Perugii je přísně zakázáno provozovat jakoukoli činnost verbířskou a odvádět takto naše občany mimo obvod státu, notabene za nejistými, dobrodružnými, ba podezřelými cíli.

V pozadí několik hlasů zabrumlalo a kdesi u kašny někdo dokonce hvízdal, ale vše naráz utichlo, když se podesta otočil k zdroji těchto zvuků.

– Ticho, vy máte, lotři, nejméně co bruchet a pískat, máme přesně zapsáno, kdo se rval a co kdo provedl, a ještě si o tom v patřičný čas promluvíme. – Znovu se otočil k verandě a pokračoval, nepřestávaje nahlížet do svého lejstra. – Tedy toto za prvé, pání. Váš verbířský soupis se z moci úřední zabavuje, a ti, kdo se dali naverbovat, si to zodpovědí. Ale nyní druhý bod. Jeden z vás dvou se prý vydává za vévodu ze Stramby. Co je na tom pravdy?

– Nic, řekl Petr. – Já se nevýdávám za vévodu ze Stramby, já jím jsem.

Podesta k němu zachmuřeně vzhlédl přes okraj svých brejlí.

– Tak, tak, vy ráčíte být vévoda ze Stramby, to je vskutku zajímavé. Kdy jste se jím stal?

– Před týdnem, řekl Petr.

Zástup vypukl v řehot, ale podesta, nehumorný muž, se ani neusmál.

– Ticho, a vy, pane, se budete zodpovídat za zlehčování úředního výkonu, řekl.

– Aj, tolik zodpovídání! podivil se Petr. – Je mi nicméně ctí, že mohu být první mezi těmi všemi, již se mají zodpovídat Vašemu Podestství. Prosím, abyste nahlédl do tohoto dokumentu.

A s úklonou podal podestovi papežovu bulu.

Starý pán obezřetně a nedůvěřivě vzal listinu do ruky a důkladně prohlédl pečeť, jež na ní byla připevněna, než ji rozvinul a jal se čísti. Jeho tvář přitom zůstala nepohnutá; nicméně zdálo se, že se trochu přichoulil do sebe.

– Nu, je-li tato písemnost pravá, řekl, když dočetl, – pak je to opět jeden z případů, kdy Svatému otci ujelo pero.

– Obávám se, že papež vás požádá, abyste se mu zodpověděl za tento výrok, řekl Petr s úsměvem rozverného jinošství a s potěšením vnímal, jak v lidu, před chvílí zadutaném, se opět začíná probouzet život; šeptání, pohvizdování, pochechtávání shromážděného množství splývalo v jednolitý hmyzí bzukot, i bylo zřejmé, že nechybí mnoho, aby nanovo vypukla bouře, kdy rozvášněným lidem, utopeným v zástupech, je všechno jedno.

– Učiním to milerád, řekl podesta, – protože Svatého otce znám a vím, že tato listina, pokud vůbec vyšla z jeho kanceláře, ho už mrzí. – Vrátil bulu Petrovi a pokračoval: – Schovejte si ji na památku, mladíku, a dejte si ji za rámeček; myslím, že více užítku, než že bude ozdobou vaší světničky, vám nepřinese. Ale o to nejde. Papež má právo si jmenovat koho chce čím chce, ale i já mám právo trvat na svém, a navíc toho povinnost bdít nad plněním platných zákonů. Vaše přítomnost v tomto městě je nežádoucí, i vyzývám vás, abyste ihned opustil jeho obvod a abyste mi odevzdal svůj verbířský soupis, jež jsem už prve prohlásil za zabavený.

Petr stočil do trubičky papír se seznamem naverbovaných mužů a odpověděl jasně a zřetelně, aby ho všichni slyšeli a všichni mu rozuměli:

– Jsem pán Stramby, nikoli Perugia, jsem tu cizinec, ba co horšího, cizinec nežádoucí, jak Vaše Podestství ráčilo se vyjádřiti, a proto mi nezbyvá, než abych se podřídil vašemu rozhodnutí a bez meškání se svým přítelem odjel z tohoto města, aniž se dočkám svých *trecciollí* a *budelluccií à sangue*, jež jsem prve objednal u majitele tohoto pohostinství. – Otočil se k hospodskému, který za ním ve světnici právě rozdělával oheň v krbu. – Dejte nám ihned připravit naše koně, a zde máte odměnu za láhev vína, již nám nebylo dovoleno dopít.

Hodil mu zlatý penízek a pokračoval:

– Ale pokud jde o přání Vašeho Podestství...

– Zakazuji vám, abyste mě nadále tak nesmyslně oslovoval, zaburácel podesta.

– Omlouvám se za ten novotvar, o němž jsem se mylně domníval, že zalichotí vašemu sluchu, řekl Petr. – Nuže, pokud jde o vaše přání, abych vám odevzdal svůj verbířský soupis, připomínám vám, že jakožto vévoda ze Stramby mám své povinnosti vůči lidem, kteří projevili ochotu za mne prolévat krev a přičinit se mužným válečným činem o splnění vůle Jeho Svatosti, který je zástupcem božím na této zemi. Ne, toho bohdá nebude, aby vévoda ze Stramby zradil své vojáky.

Rychle vkročil do světnice, zapálil trubičku v krbu a pak, zdvihaje ji, jasně planoucí, nad hlavu, mával na pozdrav lidu, který se rozburácel křikem a potleskem a voláním slávy; a zatímco podesta, cloumán vlnami davu, který se hrnul k verandě, stařeckým hlasem bezmocně něco provolával, Petr a kapitán d'Auberée se volným krokem odebrali na dvůr, nasedli na koně a bez překážek projeli severní bránou Perugia.

Kapitán d'Auberée byl mrzutý a zle vyčítal Petrovi, že nedovedl lépe využít situace, jež prý byla zralá k tomu, aby nejlepší muži

Perugie se vykašlali na podestu a vyrazili za Petrem a za ním, kapitánem; uvědomil-li si, že podesta se v Perugii těší podobné sympatii, jaké se svého času v Strambě těšil nebožtík *capitano di giustizia*? A dovedl-li Petr tenkrát odprásknout *capitana*, proč nedovedl zatočit s podestou, a hlavně proč v nejpříhodnější chvíli vzal nohy na ramena a ztratil se z parády?

– Nevím, řekl Petr s povzdechem. – Dnes bych už nikoho nevyzval na souboj za jeho tvrzení, že královny nemají nohy, a snad ani *capitana di giustizia* bych nezastřelil. Začíná mi být z toho všeho mdlo.

– Když je člověk na válečném tažení, nemá právo na takové po-city, řekl kapitán.

– Proč jste se tedy neujal iniciativy vy? řekl Petr.

– Já nejsem dítě Štěstěny jako někdo, *mon chou*, a nadto, jak mi to rád připomínáte, jsem váš poddaný. Ale teď nevím, jak dál. Perugia opravdu je výborné a bojovné město, a když nám tam sklaplo, kde teď máme shánět vojáky?

– Pojedeme do Rimini, řekl Petr. – V přístavních městech se prý potlouká spousta nezaměstnaných žoldněrů.

– To bude pěkná pakáž, řekl kapitán.

Dvě míle na sever od Perugia odbočili od Tibery, jejíž tok až dosud půvabně provázel jejich putování, a dali se širokou úvozovou cestou k biskupskému městečku Gubbio jménem, na jižním svahu římských Apenin. Protože bylo nutno počítat s tím, že podesta, až se mu nanovo podaří ukrotit davy, za nimi pošle své pochopy, aby je odvěkli zpět – když se něco zpacká, tak jak to Petr zpackal v Perugii, vyjádřil se o tom kapitán d'Auberée, je dobře se připravit na to nejhorší – poháněli koně k cvalu a zastavili se teprve navečer, když kapitánův hřebec už klopytal únavou, na půli cesty do Gubbia, v Scrittu, obci nevelké, ale dobře známé svým pěstitelstvím obzvláště lahodných fíků. Protože v hostinci, v němž se rozhodli

nocovat, se znali v přípravě *paupiettes*, nálada kapitána d'Auberée se opět zlepšila.

– Zase jednou v klidu a bezpečí, řekl, dlouhé nohy natažené, když po jídle pokuřoval dýmku a usrkával po kapkách ohnivý nápoj, vonící po meruňkách. Cítil se v bezpečí do té míry, že se ani nehnul, když okénkem, zaskleným hrubými pupky, pronikl blížící se dusot tří nebo čtyř koní.

– *Ce n'est rien*, jen klid, řekl Petrovi, který nervózně sáhl po svém meči, ležícím na stole. – Ti přijíždějí od severu, od Gubbia, ne z Perugia.

Jezdci se zastavili před hospodou a bylo slyšet jednoho z nich, jak volá hospodského a dožaduje se obroku pro koně. Kapitán d'Auberée odtáhl od úst sklenku, z níž právě usrkával, a s cvaknutím ji postavil na stůl.

– *Mille tonnerres*, ten hlas mi připadá známý, řekl.

Petr vstal a tasil.

– Mně také, řekl.

– Tak típavý kuřecí hlas může mít jen Zanchetti, řekl kapitán.

– Jenže to není možné.

Zanchetti, pamatujeme se, byl onen nešťastný mládenec, jež Petr zastihl při své první návštěvě strambských kasáren, jak se pod kapitánovými komandem pokouší vystřelit z muškety, takto *protégé* a stvůra Giovanniho Gambariniho.

– Proč by to nebylo možné? řekl Petr. – Giovannimu se už jistě doneslo, že se na něho chystám, a je od něho docela rozumné, jestliže mi poslal vstříc své lidi, aby mi cestou potichu podržili krk.

– *On verra*, řekl kapitán d'Auberée, sáhnuv po svém opasku, který visel na háku u okna.

Vskutku uviděli, neboť po chvíli se ve dveřích objevil mladý střizlík Zanchetti jako vymalovaný. Když spatřil Petra a kapitána

d'Auberée, lekl se nesmírně a pak zaječel: – Oni jsou tady! a vzápětí nato opět zmizel. Petr skočil ke dveřím, jež Zanchetti za sebou přibouchl, a když je prudkým trhnutím rozrazil, z tmavé chodbičky, do níž vedly, vyšlehly dvě rány z pistolí. Chvilí měl pocit, že dostal klackem přes hlavu, a pak už nebylo nic.

Po neurčité době, občas oživované zmatenými sny či vidinami, v nichž hrál důležitou a podezřelou úlohu pták noh ze znaku města Perugia, kombinovaný veselým dráčkem z papežova erbu, shledal, že leží v posteli, u níž na úzké stoličce sedí postarší muž se svislými tvářemi a spokojeným bříškem a drží ho doktorským hmatem za pravou ruku, zkoumaje mu puls; Petrova levá ruka byla omotaná fází, a i hlavu měl obvázanou. U nohou postele, opřen o stěnu, stál onen hezký chlapec z Perugia, který se první dal zapsat, třímaje zakrvácené kopí, na kapitánovu listinu, a to pod jménem Alessandro Barberini.

– Barberini, co tu děláš? zeptal se Petr hlasem dosud nejistým a slabým. – Jak ses sem dostal?

Mladík se usmál.

– Jeho Výsost si zapamatovala mé jméno, řekl. – Já to povídal hned, že Jeho Výsost je chlap, jak má být.

– Ptám se tě, co tu pohledáváš, řekl Petr.

– Co tu pohledávám? řekl Barberini s údivem. – Což jsem se nedal naverbovat do vojska Vaší Výsosti? Jsme tu téměř všichni, co nás kapitán zapsal, něco kolem padesáti mužů, k službám Vaší Výsosti.

– *Perusini superbi, boni soldati*, zašeptal Petr s povzdechem slabosti i úlevy. – Ty, Barberini, ses první přihlásil do mých služeb a jsi první, kdo mě oslovil mým novým titulem. To ti nikdy nezapomenu.

– Díky, řekl Barberini. – Vynasnažím se, abych se ukázal hodným důvěry, kterou mi Vaše Výsost projevuje.

Je to vrahoun, psát neumí, ale vyjadřuje se jako starý *courtisan*, pomyslí si Petr.

Barberini pak vyprávěl, jak po Petrově a kapitánově odjezdu z Perugia se jeho, Barberiniho kamarádi bez dlouhého rokování a rozmýšlení rozhodli, že upláchnou podestovi, protože měli života pod nadvládou toho prašivce plné zuby, a vydají se za Jeho Výsosti vévodou ze Stramby: Jeho Výsost na ně udělala ohromný dojem, když podestovi spálila listinu s jejich jmény před nosem, i když věděli, že listina nelistina, podesta bez obtíží vypátrá, kdo se dal naverbovat, a bude je chtít za to potahovat a pokutovat a šikanovat. A tak se vytratili z města, jakmile to jen trochu bylo možné, a jeho, Barberiniho, poslali napřed, aby Petra a kapitána zadržel, protože většinou nemají koně, kdežto Barberini má rychlou klisnu krve prý arabské. Protože se už smrákalo, Barberini předpokládal, že zastihne Jeho Výsost a kapitána v Scrittu, kdež bezpochyby budou chtít v tamější hospodě přenocovat, a vskutku je tam zastihl, ale, *maledetto*, v jaké situaci! Kapitán se bránil čtyřem chlapům, vlastně dvěma, protože dva už složil, ale krvácel z levého ramene a mlel z posledního, Jeho Výsost na zemi s prostřelenou hlavou...

– Nebyla prostřelená, opravil ho felčar. – Jen škrábnutá nad pravým spánkem, ale stačilo.

– Zkrátka s krvavou hlavou a ustřelenými prsty..., řekl Barberini.

– Jen s jedním ustřeleným prstem, řekl felčar. – Ten druhý se mi podařilo zachránit. Možná že už nebude tak ohebný, jako býval, ale pán není ani harfeník, ani pištec.

– Tak jsem tasil, pokračoval Barberini, – ale dříve než jsem tasil, propíchl jsem jednoho z těch chlapů odzadu oštěpem, a pak...

– Mám tedy ustřelený prst na levé ruce, přerušil ho Petr, jemuž proletěla hlavou úzkostná myšlenka. – Který je to prst?

Jeho ruka v obvaze byla jediná a jednolitá hrouda bolesti, takže nebyl s to rozeznat, co mu na ní chybí a co ne.

– Tady ten, řekl felčar, ukázav na druhý prst odleva, prsteník.

– Celý, nebo jen kousek?

– Bohužel celý, řekl felčar. – Načisto celý. Až u kořene.

Petr vyskočil z postele.

– Kde je ten prst? Kam přišel ten prst?

– Ležte, jste slabý jako moucha, řekl felčar a tlačil ho zpět na lůžko. – S tím prstem, i kdyby se našel, se nedá nic dělat, žádná moc na světě vám ho už nepřidělá.

– Co vám, Výsosti, záleží na jednom jediném prstu, a ještě k tomu na levé ruce? řekl Barberini, překvapen Petrovým slabošským chováním.

– Mně nejde o ten prst! volal Petr. – Mně jde o prsten, který byl na tom prstu!

– Tím, bohužel, nemohu sloužit, řekl felčar odměřeně. – Byl to vzácný prsten?

– Byla to památka po mém otci, drmolil Petr rozčilen. – Alessandro, proboha vás prosím, pohněte nebem a zemí a najděte mi ten prsten. V tom prstenu je kouzelná moc, kterou ovládám jen já a bez níž jsme ztraceni všichni, všichni! Byl to obyčejný kroužek, nic zvláštního, s obrázkem hada. Pět set cekinů odměnou tomu, kdo mi ten prsten najde!

– Pokusím se, řekl Barberini a odešel, pln silných pochybností o zdravém rozumu Jeho Výsosti.

Petr pak, nedbaje felčarových protestů, znovu a znovu vylézal z postele a vlekl se světnicí a sténal a proklínal a modlil se řečí felčarovi neznámou, neboť ve svých úzkostech se vrátil k své mateřštině, a vzdychal a skřípal zuby, rozpálen horečkou; na fáci, jímž měl obvázanou hlavu, se objevila skvrna čerstvé krve.

Felčar zuřil:

– Takto za nic neručím! Co živ jsem neviděl takového zatraceného, potrhleho, paličatého, pitomého pacienta! Já tu nad ním sedím dva dny a dvě noci a ošetřuji ho jako nemluvně, ale to nic, on chce prstýnek! Památku po papínkovi! Lehněte si, nebo s tím praštím a půjdu si po svých.

Ale pacient neposlechl, a věc se ještě zhoršila, když přišel, oděn vypůjčeným županem, kapitán d'Auberée, který až dosud spal v sousední světnici, zotavuje se ze svého zranění, a zvědav, co se stalo, přidal se k Petrovým lamentacím.

– To tedy znamená, že jsme *foutus, complètement foutus*, že jsme v troubě a že sedíme holou zadnicí na rozpálené peci! křičel. – Protože já těm chlapům už vyplatil přes šest set cekinů základního žoldu na dlaň, a když připočítáte, co jsme utratili cestou z Říma, vidíte jasně, jak to s námi dopadá!

– To vidím, řekl Petr. – Ale poradte mi raději, co teď.

– Modlit se, řekl kapitán d'Auberée. – Nezbyvá nám než se modlit. Ale velmi pochybuji, že Bůh pomůže takovým *chenapans*, jako jsme my, takovým vyvrhelům bez přístřeší, bez domova, bez vlasti, bez peněz, s otřeseným zdravím, s jedinými hadry na těle, s kulhavým koněm, bez služby, s bohatým a mocným nepřítelem, který na nás posílá vrahy, s jedinými dvěma vyhlídkami, které nám na celém tom našem zatraceném, prokletém světě zbývají!

– Které jsou to vyhlídky? zeptal se Petr.

– Žalář nebo šibenice, řekl kapitán. – Ať se dívám, jak se dívám, nic jiného nevidím.

Felčar, který naslouchal s bedlivým zájmem, promluvil:

– Já myslel, že páni jsou velcí páni a bohatí páni.

Oba přátelé se místo odpovědi rozesmáli strašným smíchem na prosté desperace. Krvavá skvrna na Petrově obvazu vzrůstala.

Felčar, bolestně dotčen a uražen, počal baliti své náčiní rozložené na stole, miskou na chytání krve při pouštění žilou, pinzety, fáče, lancety, kleště a klíštky, baňky a lahvičky se safty a oleji, extrakty a mastmi, prášky a pilulemi, a vkládal je do brašny.

– Dostanu dvacet skudů za poskytnuté služby, řekl ledově.

Petr a kapitán se znovu dábelky rozesmáli.

– Dvacet skudů, kolik je to cekinů? řekl Petr. – Protože my skudy nemáme, zato cekinů máme neomezeně.

Kapitán, dosud se otrásaje smíchem, který se podobal sténání, sáhl do ponuře scvrklého vaku, který ještě před několika dny, když odjížděli z Říma, byl přívětivě boubelatý svým obsahem dvanácti set cekinů, a vylovil z něho hrstku zlatých penízků. Felčar je přijal beze slova díkůvzdání, a tentam. Zanedlouho přiběhl hostinský, nepřátelský, zneklidněný zprávou o chování obou pánů, jíž se mu dostalo od felčara, a i on se dožadoval vyrovnání účtu, který prý vyrostl nad všechnu snesitelnou míru, jelikož vojáči obou vrchností, ubytovaní v stodole a na půdě, se cpou a chlastají, jako by byli tři měsíce hladověli. Dožadoval se sto osmdesáti cekinů, neboť právem očekával, že páni budou smlouvat, a páni vskutku tak učinili; a zatímco se handrkovali, přičemž hostinský byl stále zlejší a neurvalejší a počal vyhrožovat, že pošle pro biřice a dá tu celou mizernou, zlodějskou bandu, a hlavně jejich vykutálené pány sebrat, do dveří vrazil Barberini, veselý, úsměvný, následován pohledným, čistotným mládenečkem asi šestnáctiletým, jedním z těch statečných chlapců naverbovaných v Perugii, městě dobrých vojáků.

– Výsosti, váš prstýnek je na světě, hlásil Barberini. – Měl ho tady Achille.

– Prosím Jeho Výsost o nejlaskavější prominutí, řekl Achille.

– Našel jsem jej na hnoji i s prstem Vaší Výsosti, a protože jsem nevěděl, že to ráčí být prst Vaší Výsosti, stáhl jsem jej z toho prstu

a prstýnek jsem si navlékl sám. Ale teď, když slyším od Alessandra, že Vaše Výsost se po tom prstýnku shání, honem spěchám, abych jej Vaší Výsosti s patřičnými omluvami vrátil.

Petr chvíli mlčky stál a oddechoval, než si zvykl na pocit nesmírné úlevy, který ho zaplavil.

– Děkuji vám, chlapci, je to v pořádku, řekl, navlékáje si s kapitánovou pomocí kroužek na prsteník pravé ruky. – A vy, hostinský, odejděte. Zítra ráno, až potáhneme dále, dostanete své, ale teď už vás nechci vidět, zmizte, já chci spát.

Hostinský, ještě před chvílí sprostý a zlý, sklonil před Jeho Výsosti hlavu a odešel z místnosti bez jediného slova námitky. Znal velké pány, věděl dobře, že jejich chování a jednání bývá závislé na podivných, vzdálených, obyčejnému smrtelníkovi nepochopitelných vlivech a okolnostech, před nimiž je třeba se mít na pozoru. Změna vystupování Jeho Výsosti, jež nastala, když mu hoši přinesli prsten, po němž se sháněl, hostinského přesvědčila, že Petr opravdu je veliký pán a že on, hostinský, tuze pochybil, když ho přišel upomínat o zaplacení jako obyčejného vandraka. Bůhví jaký skrytý, důležitý význam je zašifrován v tom prstenu, bůhví jaké hrůzyplné státní nebo církevní tajemství, známé jen několika mocným zasvěcencům, je v něm skryto, bůhvíjakou zvláštní mocí je obdařen ten, komu je dovoleno jej nosit; proto ruce pryč, ruce pryč.

Hostinský tedy, řekli jsme, odešel, vzdálil se též kapitán d'Auberee, zívaje a luskaje vypůjčenými trepkami, jež měl na nohou, ale chlapci Alessandro a Achille, bezvadně vztyčeni před Jeho Výsostí, se nehnuli.

– Nu? řekl Petr. – Slyšeli jste, že chci spát.

– Vaše Výsost slíbila pět set zlatých penízků odměny za nález toho prstenu, řekl Alessandro. – Smluvil jsem se s Achillem, že se o ně rozdělíme. Je to spravedlivé, protože nebýt Achilla, byla

by prst Vaší Výsosti schramstla svině i s prstenem, a nebýt mne, nebyla by se Vaše Výsost dozvěděla, kdo jeho prsten našel.

– Dostanete svou odměnu, řekl Petr. – Ale ne dříve než dorazíme do Gubbia. Teď odchod.

Hoši po sobě loupili očima, ale neřekli nic, udělali čelem vzad a vzdálili se. Petr pak vlezl do peřin a spal jako zabitý.

Kapitán d'Auberée, upjat do své uniformy, ho vyburcoval těsně po východu slunce s dotazem, cítí-li se Petr dost silný, aby nastoupil další cestu. Petr, skvěle odpočinutý, odpověděl, že se cítí dost silný na deset takových cest, jakou jim ještě zbývá urazit, a na dobytí deseti takových hnízd, jako je Stramba. Vojáci jsou, peněz bude dost, tak jaképak starosti.

– Vojáků je málo a obléhací přístroje žádné, řekl kapitán, zatímco Petrovi zručně a láskyplně převazoval hlavu.

– K čemu obléhací přístroje, řekl Petr. – Ne nadarmo jsem v Strambě zavedl výcvik v kladení náloží.

– Jenže v tom je vycvičena naše stará posádka, ne naši holobradí *Pérousiens*, namítl kapitán.

– Já sám jsem ochoten nastrkat petardy pod bránu a vyhodit ji do povětří, řekl Petr. – A pak vpochodujeme do města jako na slavnostní přehlídku.

Po sedmé hodině ranní dal kapitán svým vojákům nastoupit před hostincem, zformoval je do tří houfů a každý z nich podřídil velení muže, který se mu na první odhad zdál nejstarší a nezkušenější: byl to houf devatenácti pěších kopiníků včetně velitele, třidvaceti pěších mušketýrů a smíšený sbor jízdních kopiníků a mušketýrů v počtu devatenácti mužů, celkem jedenašedesát bojovníků, pouze o devět či deset méně, než kolik se jich v Perugii dalo naverbovat. V čelo jízdního sboru byl odměnou za své zásluhy, navzdory svému mládí, postaven Alessandro Barberini. Petr pak

zaplatil účet ve výši sto čtyřiceti sedmi cekinů, jež mu hostinský tentokrát podal písemně, a když bylo hotovo, kapitán d'Auberée se napřímil na svém oři, vypjal prsa a proslovil k svým lidem tuto krátkou, ale obsahuplnou řeč:

– Vojáci, touto chvílí je konec legrace, nastupujeme na pochod vstříc jistému vítězství, které nám vynese ohromnou *gloire*, ale jehož nedosáhneme bez tvrdé a přísné kázně. Až dosud jste se jen cpali a chlástali a chrněli, teď budete sloužit a zase jen sloužit. Stravovat se budete hromadně a společně, a kde k tomu nebude příležitost, dostanete každý příplatek čtvrt cekinu na stravu denně, s tím musíte vystačit, protože my už žádné účty za vaše debužírování platit nebudeme. Veškeré rabování a šacování se přísně zakazuje, a kdo bude přistižen, že vztáhl ruku na cizí majetek, bude pověšen bez milosti. Stejně bude trestáno každé neuposlechnutí rozkazu. Dali jste se na vojnu, bojujte tedy. Nějaký dotaz?

Alessandro Barberini zvedl ruku.

– *Eh bien?* Co chceš vědět? zeptal se kapitán d'Auberée.

– Kdy dostaneme žold za ty dva dny, co tu ležíme, řekl Alessandro.

Kapitán d'Auberée správně po vojácku zrudl hněvem a zaburácel:

– Řekl jsi: za ty dva dny, co tu ležíme, ale měl jsi říci: za ty dva dny, co se tu válíme, *espèce de vaurien*. Viděli jste právě, co Jeho Výsost za vás zaplatila hostinskému – svůj žold jste prožrali, svůj žold jste prolili hrdlem, a ty bys chtěl ještě něco navíc? Ještě jednu takovou drzost a zatočím s tebou, chlape, že zapomeneš, jak se jmenuješ. Rvát se dovedeš, ale o vojenském řemesle nemáš ponětí. Vojna, to není jenom bodat a sekat a střílet, vojna je také a hlavně poslouchat a držet hubu, rozuměno? Ale já tě tomu naučím a vyženu ti všechny roupy z hlavy, ty flinku, ty lajdáku, ty maminčin mazánku,

ty utřínose, ty krasavečku za dva měďáky, nemysli si, že když ses jednou osvědčil a vykonal svou povinnost, k níž ses zavázal, bude ti provždy všechno dovoleno a prominuto. Ještě něco?

Alessandro Barberini pevně stiskl ústa a už nepromluvil, ale bylo na něm vidět, že si myslí něco nedobrého.

Kapitán d'Auberée pak vytáhl meč z pochvy, a blýsknuv jím v ranním sluníčku, zavelel:

– A teď, vojáci, všichni v šik, *en marche!*

Armáda v počtu jedenašedesáti mužů, většinou chlapců, se hnula vpřed.

Postupovali ostrým tempem a za tři a půl hodiny, po jedenácté, stanuli před branou Gubbia, přituleného k úpatí hory Monte Calvo na břehu řeky Camignana. Zatímco čekali na povolení k vstupu do města, jež jim nakonec bylo uděleno jen díky papežově bule, Petr dal mužstvu peníze na stravu a píci a vyprázdnil tak svůj váček až do dna, ponechav si jen deset cekinů jako výrobní prostředek na čerstvou várku zlata. A o málo později, právě když na věži gubbijského dómu počali vyzvánět poledne, Petr a kapitán d'Auberée se pečlivě uzavřeli v kovářské dílně, kterou jim ochotně a za nepatrnou úplatu dvou penízků postoupil její majitel, muž bohabojný a počestný, vybalili suroviny, jež nakoupili cestou, a dali se do práce.

– Řekl jsem vám posledně, *mon ami*, že příště vám při vašem pekelném čarování asistovat nebudu, pravil kapitán d'Auberée, když vsadili kelímek do výhně, – jenže nemohu vás nechat bez pomoci, když máte jen jednu ruku *disponible*. Ale lhal bych, kdybych tvrdil, že se nebojím, že tentokrát přijdu o nos a o obě uši.

– Kdyby má teorie nebyla správná, řekl Petr, – a došlo by k ochlazení, i když olovo zahřejeme až k varu, pak ihned vyběhnout ven a skákat a tančit. Ale jsem přesvědčen, že toho nebude třeba.

Vskutku nebylo toho třeba, ale ze zcela jiného důvodu, než jak Petr předpokládal.

Když kelímek byl až po okraj naplněn vroucím olovem a nastal veliký okamžik tingování, Petr vztáhl ke kapitánovi ruku, a kapitán opatrně, za pomoci perořízku, otevřel víčko prstenu; a pak, oči vykulené, jemně pohybuje ušima a obočím, zadíval se do jeho dutiny jako tumpachový, jako praštěný, jako z nebe spadlý, a když vzhlédl k Petrovi, neshledal se v jeho tváři s výrazem o nic chytřejším: neboť v nitru prstenu byl uložen kousek provázku, přesněji vlákno provazu, úhledně stočené do kotoučku, a jinak nic, pranic, dočista nic; částčky Kamene mudrců, rudé, perleťově lesklé, jež tu bývaly uloženy, zmizely beze stopy.

– Hein? pravil kapitán d'Auberée, neboť na nic vhodnějšího nepřišel.

Petr neřekl nic, pouze zasténal, jako by ho prudce zabolely zuby.

– Co je to? řekl kapitán.

– Bezpochyby kousek provazu, na němž někdo byl oběšen, řekl Petr. – To se nosívá v prstenech.

– Ale kde je Kámen mudrců?

– Pryč, řekl Petr šeptem, neboť mu vyschlo v krku. – Achille je čistotný hoch, a když shledal, že prsten se dá otvírat, pořádně jej vycídl, než v něm uložil provázek.

– To znamená..., řekl kapitán.

– Ano, řekl Petr.

– A přece tu vidím jistou výhodu, řekl kapitán d'Auberée.

– Kterou to?

– Už jednou jsme ten prsten považovali za ztracený, řekl kapitán d'Auberée. – Takže teď nemusíme lamentovat, neboť jsme si to už odbyli.

Prohlédli prsten u světla, zda aspoň v pantu víčka neuvízlo zrníčko hmoty; marně. Achille, jinoch perugiánský, provedl svou věc dokonale.

– Ted' by bylo nejlépe *foutre le camp*, řekl kapitán.

– Pardon? řekl Petr.

– Zmizet, řekl kapitán. – Vzít nohy na ramena. Protože naši chlapci, když nedostanou své, roznesou nás na kopytech. A ne že bych se jim divil.

– To je rozumná myšlenka a já vám radím, kapitáne, abyste ji provedl, řekl Petr. – Ale já, vévoda ze Stramby, si to nemohu dovo-
lit. Kdybych utekl před svými vojáky, jež jsem najal, byl by všemu konec, načisto konec.

– A vy myslíte, že není konec? řekl kapitán.

Petr neodpověděl.

Podle rozkazu, kterým jim byl vydán, Perugiánci nastoupili ve dvě hodiny po poledni na prostranství před starým dómem. Petr a kapitán d'Auberée je tam očekávali na svých koních, velmi bledí a vážní. Jakmile uviděl mladičkého Achilla, Petr na něho zakýval, aby ho přivolal, a chlapec přiběhl radostně, neboť měl za to, že Jeho Výsost má v úmyslu mu vyplatit slíbenou odměnu.

– Achille, řekl Petr, – tys čistil můj prsten.

Achille se s úsměvem uklonil.

– K vašim službám, Výsosti, čistil, až jsem ho vyčistil, hlavně uvnitř. Byl pod víčkem ublemstaný nějakým svinstvem.

– Dávej pozor, Achille, než odpovíš na mou otázku, velmi mi na tom záleží, pokračoval Petr. – Jak jsi čistil ten prsten, a hlavně čím? Snad kapesníkem? Nebo nějakým kartáčkem? Ukaž mi ten kapesník, ukaž mi ten kartáček.

– Kdežpak kapesník, kdežpak kartáček, řekl Achille. – Já nemám takové věci. Vodičkou jsem ho čistil, v potůčku, podržel

jsem ho v proudu, a když všechno bylo vyplaveno, nechal jsem ho uschnout. Ten provázek, který jsem tam dal, si můžete, Výsosti, nechat, přinese vám štěstí, zemřel na něm strýček Vittorio, bratr mé maminky, kterého pověsili za to, že ukradl v kostele svaté Julie pokladničku. Já ještě mám kousek v kapse.

– Ale snad jsi ten prstýnek, naléhal Petr, – zatímco jsi jej držel pod vodou, ještě vytíral prstem. Nevytíral jsi jej prstem?

– Ano, vytíral, řekl Achille.

– Ukaž mi ten prst, řekl Petr.

Achille, zmaten podivínstvím Jeho Výsosti, vztáhl k Petrovi vztyčený ukazovák pravé ruky. Byl čistý, za okrajem nehtu ani smítečko.

– Dobře, můžeš jít, řekl Petr.

Achille ještě váhal.

– Ale pěkně prosím, kdy dostaneme, já a Alessandro, těch pět set cekinů?

– Nástup! zavelel kapitán d'Auberée. – V šik! *En marche!*

Vypochodovali z města a dali se cestou vedoucí do klína hor, ale už po deseti minutách, když hradby Gubbia ještě byly v dohledu, Petr pokynul kapitánovi, aby kázal zastavit.

– Chlapci, promluvil pak, – musím vám říci několik slov ne právě příjemných. Jednal jsem podle plánu, měl jsem vše správně a přesně promyšleno, ale něco, není třeba vám vysvětlovat co, se lhalo, další zdroj peněz, s nimiž jsem napevno počítal, že je získám v Gubbii, se ztratil, vyschl, není ho. To znamená, že já, vévoda ze Stramby, tu před vámi stojím bez jediného měďáku v kapse, bez munice, bez možnosti naverbovat další posily. Nezbyvá mi, než abych vám poděkoval, omluvil se vám a vyzval vás k návratu do vašeho rodného města; snad, bohdá, podesta nebude tak tuze přísný a promine vám váš malý několikadenní výlet. Vraťte se,

hoši, nemohu vám v tom bránit a nemějte mi za zlé, co se stalo, je to rána, s níž jsem nepočítal a jíž jsem nebyl s to zabránit.

Chvíli počkal, než Perugiánci, tak ohromení, že se dosud nevzmohli na slůvko protestu, vezmou plně na vědomí obsah této zdrcující zprávy, a pak pokračoval:

– Nedá se nic dělat, takto věci vypadají. Proto, opakuji, nemám nic proti tomu, když se otočíte na podpatku a opustíte mne a kapitána d'Auberée. Ale je tu ještě jedna možnost, možnost zoufalá a hazardní, ale v mém životě, věřte mi, to není poprvé, kdy se mi naskytá jediná zoufalá a hazardní možnost, a podle toho, jak tu před vámi stojím živ a zdrav, vidíte, že jsem i těmi největšími svízeli vždy prošel s úspěchem. Vzdejte se žoldu, který vám byl slíben, a postupujte s námi dál. Nedosti na tom: vraťte mi část těch peněz, jež jsem vám už vyplatil, abych mohl nakoupit munici. Je to krajní oběť, jíž se tu na vás dožaduji, ale čím větší oběť, tím skvělejší bude odměna. Toto vám, chlapci, předkládám k úvaze. Poradte se a dotažte se sami sebe, která z obou cest, o nichž jsem tu hovořil, je pro vás lepší, zda cesta kajícího návratu, anebo cesta slávy a heroické sebeoběti. Počkám na vaši odpověď.

Pobídl koně, a následován kapitánem d'Auberée, poodjel k lesíku, lemujícímu palouk nalevo od cesty. Ozvalo se čísi zuřivé zařvání: – Lumpové!, a sotva doznělo, rozbřebentily se desítky rozčilených hlasů, splývající v drnčivé drmolení zklamání a vzteku. Petr a kapitán sestoupili z koní, když byli mimo doslech jednotlivých slov, a sedli si bok po boku na kmen stromu, vyvráceného větrem.

– To vám nespoknou, pravil kapitán d'Auberée, zapaluje si dýmku. – Bez žoldu, to by snad ještě snesli, ale vracet peníze, ça jamais. Byla to od vás nenapravitelná chyba, že jste o tom vůbec začal. To je rozlítlo do běla. Řekl-li jsem prve, že nás roznesou na kopytech, teď na tom trvám dvojnásob.

– *On verra*, řekl Petr po kapitánově způsobu, doufaje, že ho tím rozveselí. Ale kapitán d'Auberée se jen mračil a bafal na své dýmce.

Perugiánci si počínali jako pominutí, mávali rukama a mluvili jeden přes druhého a strkali se, ba zdálo se, že křepčí. Ale po jednou nastalo uklidnění a utišení, někteří usedali na kraji cesty, jiní stanuli nehybně opření o muškety nebo kopí, někteří z jezdců slézali z koní.

– Ted' teprve začíná ta pravá porada, někdo se ujal slova, řekl kapitán d'Auberée a přimhouřil oči, aby si zostril zrak. – Jakpak ne, je to náš osvědčený Alessandro Barberini. Ach, *dire que* takoví smradi, takoví uličníci odnikud ted' rozhodují o naší budoucnosti! Petře, ještě je čas, oni jsou daleko, stačí sednout na koně.

– Máte strach? zeptal se Petr.

– *Ma foi*, mám, řekl kapitán.

– Já také, řekl Petr. – Ta jejich porada trvá nepochopitelně dlouho. Co jim vykládá ten kluk? Situace je tak jasná, že nepotřebuje komentáře, buď pochodovat s námi dál, nebo se vrátit do Perugie.

Hezký chlapec Alessandro Barberini, sedě na své klisně krve prý arabské, mluvil a mluvil, občas přitom máchaje oštěpem, jehož hrot se chvílemi zaleskl v slunci jako zlatá jiskra, a hoši mu naslouchali jako přibití, když tu se od nich znenadání oddělila osamělá postava a váhavě, chůzí člověka, který jde, ale přitom neví, je-li správné, že jde, se vydala nazpět cestou ke Gubbiu. Po několika krocích se Perugiánec zastavil a ohlížel se, ale tu už za ním vykročili dva, pak tři, čtyři další chlapci.

– Vracejí se, řekl Petr s nadějí v hlase. – Aniž se s námi rozloučili.

– Zbývá jich pořád ještě dost, aby nás roztrhali na kusy, řekl kapitán d'Auberée.

Potom další, jezdci i pěšáci, v nepravidelně roztroušených skupinách se hnuli cestou k bráně města, z něhož před krátkou dobou vyšli, až z bojového houfu, jež Petr pyšně nazýval svou armádou a který mu dobytím Stramby měl umožnit dobýt světa, zbyl jen hlouček patnácti až dvaceti chlapců, mezi nimi šest jezdců. Stáli bez hnutí, jako by se ještě o něčem radili, a pak se naráz vydali bystrým krokem k oběma osamělým mužům, Petrovi a kapitánovi d'Auberée.

– Sedte a nevstávejte, ať si nemyslí, že jsme zvědaví na to, co nám chtějí povědět, řekl kapitán d'Auberée.

Alessandro Barberini, který jel v čele, zřejmě uznáný a uznávaný mluvčí zbylých Perugiánců, čistotný chlapíček Achille mezi nimi, se tvářil vesele a přátelsky Petrovi a kapitánovi kynul.

– Dělal jsem, co jsem mohl, abych je přemluvil, že jejich povinností je zůstat v službách Vaší Výsosti, ale marně, hlásil ještě za jízdy. – Ale já spolu se svými nejbližšími přáteli zůstávám věrný svému závazku a očekávám další rozkazy Vaší Výsosti.

– Moc vás nezbylo, řekl kapitán d'Auberée, pomalu se zdvihaje na své dlouhé nohy. – K čemu nám budete platní?

– K tomuto, řekl Alessandro Barberini, a rozmáchnuv se kopím, vší silou bodl kapitána d'Auberée do prsou.

Petr zavyl, jako by kopí bylo projelo jeho vlastním tělem; současně na něho skočilo klubko perugiánských divochů, a v mžiku měl ruce spoutané za zády; a kapitán d'Auberée, sražen zpět na kmen vyvráceného stromu, se pomalu a složitě svážel k zemi, než uvízl za ocelový hrot, který mu vzadu vyjel z těla mezi lopatkami.

– *J'ai bien dit ça*, zasténal, když Alessandro Barberini, opřev se mu nohou o prsa, vytahoval kopí z rány. Pak mu z úst vytryskl tenký pramínek krve, oči mu zbělely, hlava mu poklesla a byl konec.

J'ai bien dit ça – taková tedy byla poslední slova kapitána d'Auberée. Znamenají asi toto: Vždyť já to povídal. Neboť kapitán d'Auberée byl člověk prostý a nepotrpěl si na efektní předsmrtné výroky.

– Proč jsi to udělal, proč jsi to udělal, ty vyvrheli, ty zrůdo? řval Petr, vzpíraje se a cloumaje muži, kteří ho drželi.

– Protože by nám jen překážel, řekl Alessandro Barberini s úsměvem. – A já jsem se mu chtěl odvděčit za ty flinky a lajdáky a utržiny, kterými mě vyčastoval. Zato vy, Výsosti, můžete nám být k velikému užitku, protože kromě vás je ještě jeden vévoda ze Stramby, a ten je pravý a na rozdíl od vás není bez groše, a bude nám povděčen, když mu přivedeme Vaši Výsost živou, pěkně na provázku jako vola, když ho táhnou na porážku.

Ukázal bičíkem na kapitánovo tělo a řekl: – Zahrabte tu mrchu.

– Buď proklet svět! volal Petr, duse se hlubokými a strašnými vzlyky, jež nedovedl potlačit. – Buď proklet, proklet!

– *Àhime! Àhime! Oh! Madonna Santissima, aiutatemi!* kňoural Alessandro Barberini posměšně. – Zajali jsme pěkného hrdinu, jen co je pravda. Ale být vámi, Výsosti, neproklínal bych svět, protože jak to s vámi vypadá, moc toho světa už neužijete. – Šlehl Petra bičíkem dvakrát do tváře. – Tady máš, pse, za toho vyvrhele a za tu zrůdu. Můžeš si blahopřát, žeš to koupil jen tak lacino. A teď vzhůru do Stramby! Avanti!

Takto začala Petrova muka.

Putoval pěšky mezi dvěma jezdci, Alessandrem a Achillem, který si sedl na jeho koně, ruce spoutané za zády, kolem krku provaz, jehož dva konce chlapci přivázali k svým sedlům, a nebylo to ponížení, nebyla to jeho potupná a groteskní prohra, jež mu působila nesnesitelnou bolest a žal, nýbrž jen a jen smrt kapitána d'Auberée; pomyšlení, že už ho nikdy neuvidí, že nikdy už neuslyší jeho

francouzské nadávky a průpovědi, že už nikdy s ním neusedne ke stolu, aby pojedli *paupiettes*, neboť dobrý kapitán d'Auberée už není, mu tak drásalo srdce, že stěží dýchal a nepřál si nic než umřít a o ničem nevědět. Obvaz na hlavě mu opět provlhl krví, ruce, surově svázané, ztuhly, a rozrazila ho tak silná horečka, že byl nucen svírat čelisti, aby zabránil drkotání zubů. A hoši postupovali ostře, kopec nekopec, byli veselí, samý žert a šprým, neboť nepochybovali o tom, že je nemine bohatá odměna, a poháněli svého zajatce násadami kopí.

Pozdě odpoledne, když už překročili hranice strambského vévodství, Petr znenadání uviděl Isottu v rouchu novicky, stojící u cesty a vyplazující na něho jazyk; potom sedlák, sedící na oslici, se proměnil v papeže a natáhl k Petrovi nohu, aby mu ji políbil; pak už procházeli mezi tucty známých lidí, kteří splývali jeden s druhým a ztráceli se, aby se znovu objevovali na jiných místech, a šklíbili se a dělali nesmyslné posunky a vystrkovali na Petra zadky – byl mezi nimi jezovita se žlutými váčky pod očima, též brejlatý podesta města Perugia, Finetta s obnaženými ňadry a malou dýkou v ruce, nebožtík císař, vévoda Tankred; a tento vévoda Tankred, v nádherném úboru se skvrnou od vína na prsou, se nečekaně rozplynul, a na jeho místě stanul muž se sekyrou v ruce a s kuší na zádech, napohled horal, ježatý a nevlídný, a díval se na Petra a na jeho průvodce chmurným zrakem zpod převisu ježatého obočí. Když se k němu přiblížili, chlap zmizel, ale podobných drsných a nerudných lidí, jako byl on, se vbrzku v blízkou cestu objevovalo více a více – ti stáli osaměle, ti zase v hloučcích, vystupovali z křoví a zeza stromů, sbíhali ze strání a vylézali z výmolů, přičemž divokou, zšeřelou krajinou zaznělo a zaznívalo a neslo se všemi směry a odráželo se od kopců a horských štítů táhlé, nepřetržité volání, podobné houkání sýček, zprvu nezřetelné, ale

pozvolna nabývající přesnějšího zvukového tvaru, až bylo možno rozpoznat, že to je jen jedno jediné krátké, dvouslabičné slovo, nepřetržitě opakované neviditelnými zástupy, rozptýlenými v šíru: *Duca, duca*, což znamená: Vévoda, vévoda. Na obzoru na hůrce, podobné borové šišce, vzplanula vatra a do hukotu lidských hlasů zazněl táhlý zpěv pastýřských trub; a to všechno viděl a slyšel nejen Petr, pohlcovaný mrákotami horečky, ale i ti, již ho vlekli za provaz, hezký chlapec Alessandro Barberini a čistotný hošík Achille, neboť zneklidněli a zpomalili chod svých koní, kdežto Petr naopak, napřímiv se, zrychlil krok, neboť pochopil, co se děje: byla to Stramba, jeho Stramba, jež ho poznala a vítala a volala mu vstříc hlasy svého lidu.

– Co je to za lidi? řekl jeden z chlapců, pochodujících vzadu, za Petrovými zády. – Proč na nás všichni tak koukají?

– Loupežníci? řekl Achille, velmi zneklidněn, s přízvukem otázky.

– Co by si na nás vzali loupežníci, řekl Alessandro.

Ale tu už se cesta před nimi zaplnila lidmi, takže byli nuceni se zastavit.

– Koho tu vedete? řekl jeden z nich, stařec s bílým vousem, který se zřejmě nikdy dosud nesetkal s nůžkami, ozbrojený více než důkladně, neboť v obou rukou držel bambitky, přes plece měl pušku a za opaskem nože.

– Co je ti, dědku, do toho? odpověděl Alessandro.

– Oni se pouze domnívají, že někoho vedou, řekl Petr. – Ve skutečnosti jsem to já, kdo vede je.

– Kam nás vedeš, dobytku? řekl Alessandro, v němž zřejmě byla malá dušička, s předstíraným smíchem.

– Vedu vás tam, kam patří zrádci a vrazi, řekl Petr. – Do mučírny a na popraviště.

Alessandro zvedl bičík, chtěje Petra udeřit, ale někdo mu skočil shůry, z koruny stromu, na záda a strhl ho z koně; do nesmírné vřavy, jež v té chvíli nastala, do volání *duca, duca*, jež se vzdulo jako mořská vlna v poryvu větru, do praskotu větví a dusotu přibíhajících nohou třeskly výstřely a s příšerným hvízdavým zvukem přiletěly šípy a zazněly výkřiky bolesti a hrůzy. Horalé se hrnuli z lesa jako voda z přetržené hráze, divocí a zuřiví a bezpočetní, a vrhli se na perugiánské hochy s takovým elánem a přesilou, že konec nastal téměř současně s počátkem té mely. Čistotný chlapec Achille, zasažen šípem do zad, ještě chvíli zůstal sedět na koni, jak se zdálo, překvapen, a hubinkou bolestně staženou, než se skácel hlavou napřed ze sedla. Zatímco Petrovi přeřezávali pouta, stařec s bílým plnovousem před ním poklekl, a objímaje mu kolena, vítal jeho příchod, nazýváje ho Výsostí a spasitelem; a tu se už na krvavém jevišti objevily i ženské, a jedna z nich uchvátila jeho ruku a líbala ji, slzíc a volajíc:

– Ty můj panáčku, ty můj hezký pacholíčku, ti tě zřídili!

Petra, pravda, zřídili, ale ještě hůř bylo zřízeno sedm perugiánských chlapců, kteří přežili ten masakr, Alessandro Barberini mezi nimi, žalostný hlouček zmlácených, zdrásaných, k smrti vyděšených ubožáků, nešťastných obětí, řekněme to jazykem naplno a nesmlouvavě dnešním, nedostatku informací. Neboť k jejich sluchu, když byli v Gubbiu, pronikla toliko zpráva o tom, že Giovanni Gambarini vypsal na hlavu Pietra Cucana da Cucan, nového pretendenta na vévodský trůn v Strambě, vysokou odměnu; o tom však, že téhož dne zrána tentýž Giovanni Gambarini utekl ze Stramby a zmizel v neznámu, se tehdy v Gubbiu dosud nevědělo. Špatné informace totiž zaskočily i jeho, Giovanniho. Fáma, už jsme si to jednou řekli s Vergiliem, nejen létá, ale při tom letu též narůstá; a podobně jako zpráva o zemětřesení ve Vídni, vi-

děli jsme, průběhem svého šíření nabývala na hrůznosti, též zvěsti o válečných plánech a skutcích Petra Kukaně z Kukaně doletěly do Stramby fantasticky zveličené. Giovanni Gambarini se Petra bál jako samého čerta, neboť ho až příliš dobře znal, a proto od chvíle, kdy se ukázalo, že Petr uprchl, nenabyl chvilky pokoje a nebyl s to se osvěžit hodinkou klidného spánku. A jeho neklid pak přešel v opravdovou hrůzu, když se mu doneslo, že Petrovi se podařilo vetřít se v přízeň Jeho Svatosti a že papež ho, Giovanniho, proklel a postavil Petra v čelo své armády, aby dobyl Stramby, a tato hrůza přešla v paniku, když se v Strambě rozhlásilo, že Petr už dorazil do Perugia, kdež verbuje a doplňuje své válečné sbory. Když pak vrazi, jež v zoufalosti poslal Petrovi vstříc, se nevrátili, Giovanni dobře věda, že jeho vlastní vojáci a naprostá většina obyvatelstva Stramby sympatizuje s blížícím se hrdinou, a netuše, že Petr ve skutečnosti má na kahánku a že vrazi, i když se jim nepodařilo ho zbavit života, přece provedli dílo nikoliv nepatrné a marné, Giovanni potichouнку sbalil svých pět švestek, a pravděpodobně dobře opatřen tučnými akreditivy, vytratil se z města – prý tajnou podzemní chodbou, vedoucí z vévodského paláce pod hradbami, nikdo neví kam, takže na rozdíl od svého otce nebyl nucen užít přestrojení.

Nuže toto vše, opakujeme, Alessandro Barberini a jeho přátelé nevěděli, a doplatili na to hůř než šeredně.

A Petr, desítkami silných paží vyzdvižen do sedla, nastoupil triumfální pochod k hlavnímu městu vévodství, k své Strambě, po skalisté stezce, lemované jásajícími vesničany. Už se setmělo, ale měsíc stál v úplňku a vatry na horách a na kopcích a na skalách šlehaly jasnými plameny k nebi, plnému hvězd; a když se před nimi rozevřelo údolí a objevila se ohromnému pařezu podobná hora Massa, nesoucí na svém kamenném hřbetě Strambu, zdálo se,

že město hoří, stravováno sopečným žářem, a že z jeho bran vytéká žhavá láva, ale nebyl to požár, bylo to osvětlení nadmíru slavnostní, a nebyla to žhavá láva, nýbrž zástupy mávajících pochodněmi a proudící z bran vstříc přicházejícímu novému vévodovi, heroldi s trumpetami, holčičky v bílých šatečkách, s košíčky plnými čerstvých jarních květů, chráněné parádními lučištníky na koních, bubeníci, šaši a pištcí, kartuziáni v sněhobílých úborech, pějící nábožné, leč radostné písně, vojáci v bleděmodrém a guardiáni v žlutém, za nimi sám osobně kardinál Tinaccio, provázený osmi pážaty a sedící na koni kaštanového zbarvení, přikrytém karmínově rudou, zlatem vyšívanou dekou, za ním vévodkyně vdova v zlatých otevřených nosítkách, idiotku *Bianca mattu* přitulenou k svému boku, se všemi svými dvorními dámami, jež šly pěšky, koketně si nadzvedajíce sukně, pak všichni příslušníci strambské šlechty a bohatého měšťanstva, a nakonec nekonečná řeka lidu a chudiny, všichni v svátečním, všichni s pochodněmi a lucernami a všichni do ochrapnění svolávající své *duca, duca, evviva duca, duca*.

Petr mezi nimi dychtivě hledal zrakem tvář půvabné mladé ženy s dráždivě hříšnými stínky pod nepravděpodobně velikými očima, věnčenou trojnásobnou korunou černých vlasů, planoucí tmavým ohněm, ale nespatriil ji nikde; krásná Finetta, která po sehrání – podle jejího vlastního výrazu – divadélka hněvu a rozhořčení nad útekem proradného Petra Kukaně bezpochyby byla povýšena na vrchní majordomku než už gambariniového, ale vévodského paláce, teď asi chystala velkolepé přijetí vracejícímu se vítězovi; a myslel na ni, Petr cítil teplo u srdce a jeho žal nad smrtí kapitána d'Auberée ustupoval. Nemám-li přítele na celém světě, myslil si, mám aspoň přítelkyni, která mě nikdy nezradí.

Zástup, provázející Petra, zamířil k bráně Partenope; byl v tom pravděpodobně jistý obmysl, neboť tato brána ležela poněkud

stranou jejich cesty – užívali jí zpravidla jen ti, již přicházeli od severu, od Boloně, nikoliv ti, již se k Strambě blížili od jihu, z Umbrie. Ale před touto bránou, jak víme, byl popravicí pahrbek, a šlo asi o to, aby se nový vladař na první pohled přesvědčil o krutosti svého nezákonného předchůdce, neboť zděná šibenice na tomto pahrbku byla ověšena mrtvolami stejně hustě jako tenkrát, když Petr s Giovannim poprvé přijížděli do Stramby, a rovněž do všech pěti kol, vztyčených na kůlech, byla vpletena znetvořená těla; jedno z těchto těl, štíhlé, ztepilé, bylo ženské. Vlasy umučené, hrubě ustřižené katovskými nůžkami místy až ke kůži lebky, potřísněné prachem, blátem a krví, byly bílé; obličej byl k nepoznání zohaven rozkladem a rozklován od ptáků, takže na něm bylo možno rozpoznat jen dvě jámy, v nichž bývaly usazeny oči, a černou díru úst, dosud široce rozevřených posledním výkřikem bolesti. Vypadalo to jako tlející hromádka listí, jako rozkotané mraveniště, jako hrouda bláta, rozdupaná paznehty skotu; děsivost toho pohledu vyplývala pouze z bezpečného vědomí, že to není tlející hromádka listí, že to není rozkotané mraveniště, že to není rozdupaná hrouda bláta, nýbrž že to je, či že to byla lidská tvář.

Petr, už dříve bledý, zesinal ještě více.

– To je..., řekl, ač dobře tušil, kdo to je.

– To není, Výsosti, nikdo, promluvil vedle něho úslužný hlas jednoho z dvořanů, kteří ho provázeli.

– Jak to, nikdo?

– *Una niente*, nicka, opakoval dvořanův hlas oním vemlouvavým šepotem, jímž se hovoří k těm, již právě vystoupili na nejvyšší příčel moci. – Bývalá hospodská a pak souložnice Giovanniho Gambariniho, budiž proketo jeho jméno.

Úslužný hlas pokračoval, jako by se ozýval ve snu:

– Uzurpátor Giovanni Gambarini podezíral Finettu, tak se totiž jmenovala ta osoba, že někomu... komusi... není mi dobře známo komu... umožnila útěk z vězení, a ona se k tomu na mučení doznala. Proto ji dal vplést do kola. Ale, opakuji, byla to *una niente*, nicka, nezajímavá v krvavé historii těchto dní... snad až na to, že...

– Až na to, že? řekl Petr.

– Až na to, že se vyznamenala zcela výjimečnou silou a životností, řekl dvořan. – Co svět světem stojí, nikdy nebylo slýcháno, aby do kola byla vpletena žena. Ženy bývají věšeny, upalovány, zaživa zahrabávány do země, ale aby byly lámány kolem, to se nedělá. Toto je tedy první známý případ, kdy se tak stalo, a musím říct, že z toho bylo veliké překvapení, protože ještě nikdo nezůstal tak dlouho naživu, když byl vpleten do kola, jako právě ona. Všichni v Strambě se chodili na ni dívat, a dokonce uzavírali sázky, jak dlouho to ještě vydrží. A ona žila a žila, než ji konečně Bůh k sobě povolal.

– A trpěla? řekl Petr v slabé naději, že se mu dostane odpovědi, že Finetta upadla v mrákoty, takže ač nepřestávala žít, o ničem už nevěděla. Ale úslužný dvořan na něho pohlédl s údivem.

– Jak by ne, Výsosti? Smrt v kole je nevýslovně krutá.

Petr si vtlačil do očí obě pěstě, zdravou i poraněnou, a zasténal:

– Buď prokleta chvíle, kdy vůbec něco začalo být!

PÁTÁ ČÁST

Finis Strambae

Sněhová bouře

Hned nazítří se v hlavní síni vévodského paláce shromáždil senát zvaný Velikou radou, jehož jádrem byl soudní sbor dvanácti mudrců, *giudizio de' dodici savi*, rozšířený o zástupce cechů; jediným bodem programu tohoto zasedání byla formální volba nového vladaře. Situace byla jasná, uzurpátor Giovanni Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, byl tentam, přání Jeho Svatosti všeobecně známo, obyvatelstvo Stramby Petrovi zjevně příznivě nakloněno, a proto porada, konaná za zavřenými a pečlivě hlídanými dveřmi, netrvala dlouho; už po půlhodině se na věžních ochozech paláce objevily pestře vystrojené postavy trubačů, kteří pak řízným vřeskem svých nástrojů oznámili lidu, shromážděnému na *piazza Monumentale*, že volba byla úspěšně provedena, a lid to kvitoval voláním slávy. Nedlouho potom se na balkóně, na němž v době své požehnané vlády vévoda Tankred promlouval k davům, objevil předseda sboru dvanácti mudrců, španělský šlechtic don Timonel dela Zafra, aby radostnou zprávu, jež byla veřejnosti právě sdělena formou hudební, potvrdil ještě slovem mluveným; a pak uctivě vlídným gestem vyzval nového vladaře, který se až dosud držel v pozadí, aby předstoupil a představil se svým poddaným.

Petr byl oděn do skvostných šatů z bílého atlasu, jejichž ušití mistr Schütze se svými tovaryši obětoval celou noc, na hlavě měl bílý, diamanty posetý baret, zpod něhož vykukoval čerstvý obvaz, halící jeho ránu, což vypadalo zajímavě a heroicky; levá ruka, na níž předešlého dne měl krvavý chuchvalec plátna a cupaniny, byla opatřena elegantním obinadlem, vedeným tak úsporně, že Strambané mohli jasně rozpoznat, že novému vévodovi chybí prsteník.

Hrdinova pohublá tvář, kosmeticky pečlivě upravená, byla bledá, poznamenaná dvěma krvavými šlehanci, jež se táhly od brady až k levému uchu a spánku.

Z rukou kardinála Tinaccia, který stanul při jeho boku, přijal pak požehnání, jakož i křížek, jež mu načrtla na čelo vévodkyně Diana, krásná a úsměvná. Jak nám známo, vévodkyně neměla Petra v oblibě, zdál se jí podezřelý a exotický, a ani kardinál Tinaccio zajisté neviděl rád, že příslušník domácí šlechty, Giovanni Gambarini, se zachoval tak zbaběle, hloupě a hanebně a že nástupcem příslušníků rodu d'Albula a pánem Stramby se stal cizinec, ale úspěch je úspěch, a Petrův úspěch byl tak přesvědčivý a rozhodný, že obě vrchnosti, kardinál a vévodkyně vdova, byly nuceny se mu podrobiti a zatajit svou hořkost a hněv a líbezně se usmívat své vlastní prohře. Požehnali tedy Petrovi, přičemž pozorně přihlížející lid, citlivě vnímající a komentující každou podrobnost, si dobře povšiml, že maličká *Bianca matta* není této ceremonii přítomna; vévodkyně vdova se asi obávala, aby idiotka neprovedla nějakou novou nepřístojnost, pročež přerušila svou *beneficenza permanente*, trvalou dobročinnost, jindy důsledně dodržovanou. Posledně totiž, když uzurpátor Giovanni Gambarini, budiž proklete jeho jméno, vystoupil na balkón s týmiž urozenostmi, kardinálem a vévodkyní vdovou, *Bianca matta* k němu vztáhla ruku, jako by mu chtěla požehnat, tak jak to předtím učinili kardinál a vévodkyně; a když se k ní s úsměvem přiklonil, aby mu dosáhla na čelo, ona mu k zděšení všech přítomných a přihlížejících vlepila políček. A to si Strambané vykládali jako neblahé znamení, zdá se, že ne neprávem.

Nuže nic podobného se tentokráte nestalo a obřad Petrova přivítání do vévodské rodiny proběhl bez závad. Kardinál Tinaccio pak sňal z polštářku, jež před ním přidržel vrchní ceremoniář,

maître des cérémonies s veverčími zuby, vévodský meč v zlaté pochvě a zlaté žezlo a kněžsky pomalými, důstojnými pohyby předal oba tyto vzácné předměty donu Timonelovi, který, pokleknuv, žezlo uctivě políbil, než je Petrovi vtiskl do ruky, a pak mu připjal meč k opasku. Potom vstal, přiložil tři prsty ke krucifixu, jež před ním zdvihl kardinál Tinaccio, a zaskřípal svým stařeckým hláskem:

– Jménem všech občanů Stramby, jejichž jsem jakožto vrchní sudí voleným zástupcem, vám, vévodská Výsosti, přísahám poslušnost a věrnost nehynoucí.

A lid, zapomenuv anebo odmítaje si připomenout, že totéž se před krátkým časem stalo a totéž bylo řečeno, když uzurpátor Giovanni Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, se ujímal žezla, burácel divokou radostí, jako by vskutku byl přesvědčen, že nastávají časové noví a nebývalí a všech předchozích časů lepší. Od této chvíle tedy byl Petr vévodou opravdovým, vévodou jak se sluší a patří, a nic už mu nemohlo bránit v tom, aby dal volný průchod svým spasitelným záměrům.

Když obřad předání meče a žezla byl zakončen, Petr ozdoben těmito insigniemi sestoupil po hlavním schodišti k bráně paláce, kdež pro něho byl připraven bílý kůň se zlatými podkovami, ozdobený běloskvoucí čabakou a bílým pérovým chocholem, kývajícím se na jeho ušlechtilé úzké hlavě; na tomto koni se měl podle starého zvyku projet ulicemi hlavního města. Co bylo smyslem a podkladem tohoto zvyku, není dobře známo – byl to možná symbolický náznak vladařova úzkého sepětí s poddanými, anebo možná šlo prostě o to, aby si lid mohl svého nového pána prohlédnout jaksepatří zblízka.

Když Petr vystoupil do sedla, připojila se k němu čtyři pážata, nesoucí na pozlacených dřevěných tyčích bílý baldachýn; chráněn

tímto baldachýnem a následován kardinálem Tinacciem a skupinou cizích vyslanců, jejichž účast na této parádě byla žádoucí proto, aby bylo zjevné, že nejen Stramba sama, ale i okolní svět s povděkem schvaluje volbu nového vévody, Petr objel pomalým krokem *piazza Monumentale*, přičemž lid, už od včerejška ochraptělý, se voláním *evviva* vydával ze zbytku svých sil, tak hustě natlačen, že průvod se prodíral jen úzkou uličkou a baldachýn, třímaný slabýma ručkama pážat, se křivil a kymácel, kterážto malá nepravidelnost však nebyla na újmu důstojnosti vévodské projížďky a naopak budila v přihlížejícím obecenstvu sympatie s nádechem zdravého veselí.

Z *piazza Monumentale* odbočil průvod do *via del Sole*, odtud na trojhranné náměstíčko *Santa Croce*, kdež se konečně stalo to dychtivě očekávané, po čem kdekdo pásl a číhal, vysoce žádoucí a pečlivě připravený efekt, jehož případné selhání by bylo Strambany trpce zklamalo: Petrův bělouš ztratil jednu ze svých zlatých podkov, pravou zadní, již mu vévodský kovář úmyslně nedbale připevnil; je dobře poznamenat, že tato podkova jediná byla celá z ryzího zlata, kdežto zbývající tři, dobře přibité, byly jen pozlacené. Petr pak byl na několik minut od kardinála a cizích vyslanců, namnoze žasnoucích nad italským temperamentem, oddělen vírem rvačky, tak úporné a divoké, že bylo nutno se zastavit a počkat, až zápas o zlatou podkovu bude dobojován.

Když se pak Petr a jeho průvodci hnuli z *piazza Santa Croce* k *piazza Monumentale*, slunce najednou zčistajasna zmizelo za fialovými mraky, zafícel vítr a bez přípravy a bez úvodu se spustila sněhová metelice tak ostrá, vírná a hustá, že nebylo vidět déle než na pět kroků, a baldachýn nad Petrovou hlavou, cloumaný větrem, se zaplnil závějí. Nebylo to nic zvláštního, v této horské končině nic neobvyklého, ale okolnost, že sněhová bouře nastala právě při

první projíždce nového vévody, vzbudila v mnohých pověřčivých srdcích tíseň, a ohavná předzvěst, že vládá vévody Petra Prvního bude mimořádně pohnutá, šla od úst k ústům.

Nazítří zrána odjel kardinál Tinaccio do Říma, aby přivedl svou neteř Isottu a učinil ji Petrovou ženou.

Pravda, rozum a spravedlnost

Petrovým prvním vladařským činem bylo, že svolal *giudizio de' dodici savi*, soud dvanácti mudrců, aby zvážili vinu Alessandra Barberiniho a jeho šesti kompliců, kteří přežili masakr před Strambou, a udělili jim přiměřený trest.

– Je to první řádné líčení po smrti vévody Tankreda, protože uzurpátor Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, strhl všechnu moc na sebe a nás se neptal na naše mínění, řekl Petrovi vrchní sudí, ctihodný don Timonel. Mudrci měli vůči Petrovi špatné svědomí, neboť nebyl snad mezi nimi jediný, kdo by proti němu nebyl konspiroval, například apatykář Gerbino, který byl uzurpátorem rádce a jeho pravou rukou, anebo ministr financí bankéř Tremazzi, který za Petrem poslal do Říma posla, aby ho dal zavřít, anebo Antonio Zanchetti, jehož syna Gambarini pověřil úkolem, aby Petra zavraždil, a proto se předháněli v úslužnosti vůči novému vládci a v projevech dobré vůle a loajality. Zato obžalovaní Perugiánci se chovali kupodivu sebevědomě, až drze, něco si mezi sebou pošuškávali a pochechtávali se, slovem počínali si přesně tak, jako by se jim bylo dostalo předběžného ujištění, že se jim nic nestane, a že když vyšli živi a zdraví z rukou rozlícených horalů, teď už mají vyhráno.

Don Timonel zahájil líčení třemi údery kladívka do zvonce a oslovil Petra takto:

– Prosím Vaši Výsost, aby se osobně ujala té věci a sama podle svého uvážení vyslovila rozsudek nad těmito chlapci. Aniž bych chtěl ovlivňovat názor Vaší Výsosti, dovoluji si nicméně vyslovit pokornou prosbu, aby Jeho Výsost milostivě uvážila nepatrnost

jejich věku, jakož i to, že devět jejich druhů už zaplatilo za svou nerozvážnost životem. Přimlouvám se proto, aby byli potrestáni pořádným pardusem na *piazza Monumentale* a pak poslání postrkem domů.

Petr chvíli seděl mlčky se zavřenýma očima, než promluvil:

– Ostatní členové *giudizia* jsou zajedno s tímto návrhem?

Jedenáct mudrců uctivě zaševelilo na souhlas.

– Ale pardus je široké slovo, řekl Petr. – Měli byste se vyslovit přesněji, pánové. Můj názor je ten, že by měli dostat nabacáno vařečkou, jak to dělají maminky, když si jejich kluk na plotě roztrhne kalhoty, nebo smetáčkem, samozřejmě tou chlupatou stranou, aby to nebolelo.

Obžalovaní mládenci zřejmě zneklidněli a zpozorněli.

– Řekněte mi, pánové, pokračoval Petr, – jak se podle strambského zákoníku trestá krádež slepice?

Don Timonel otálel, než si olízl rty a odpověděl osuhlým hlasem:

– Oběšením, Vaše Výsosti.

– A krádež koně?

– Rovněž oběšením, po předchozím vytržení žebra.

– A žhářství?

– Usmažením na pomalém ohni.

– A falšování mince?

– Uvařením v oleji.

– A vražda?

– Vpletením do kola.

– A je to podle vašeho názoru spravedlivé?

– V míře omezených lidských možností to je spravedlivé, řekl don Timonel. – Protože například zloděj slepice, který se dal chytit, tu platí za tisíce jiných zlodějů, kteří se chytit nedali.

- A potrestat pardusem lotry, kteří se dopustili věrolomnosti, vojenské zrahy a úkladné vraždy svého velitele, je po vašem názoru spravedlivé?

- Abych pravdu řekl, odpověděl don Timonel po chvíli trapného mlčení, - všichni jsme očekávali, že Vaše Výsost zahájí svou požehnanou a veškerým strambským lidem vítanou vládu velkomyslným činem, totiž amnestií, do níž budou zahrnuti i tito nešťastníci. Když se tak nestalo, snažili jsme se... snažil jsem se... vzhledem k jejich mládí...

- Giovanni Gambarini zahájil svou požehnanou vládu udělením amnestie? zeptal se Petr.

- Ano, zahájil, Vaše Výsosti.

- A když jsem včera vjížděl do partenopské brány, řekl Petr, - spatřil jsem šibenici na pahorku hustě ověšenou mrtvolami a pět lidí vpletených do kola, mimo jiné i ženu, kterou jste dali popravit za to, že mně dopomohla k útěku z vězení.

- My ji nedali popravit, my ji nesoudili! zvolal don Timonel zděšen. - Odsoudil ji k tomu Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, aniž se nás otázel na naše mínění.

- Na tom už záleží pramálo, řekl Petr. - Než vyslovím svůj rozsudek, chtěl bych zdůraznit, že ne touha po moci mě vedla k tomu, abych usiloval o vévodský trůn, nýbrž mé celoživotní přesvědčení, že rozum, spravedlnost a pravda nejsou prázdná slova, nýbrž svaté a činné principy, jež zdviženy z bláta, do něhož byly zašlapány, byly by s to vyvést lidstvo z temnot, v němž bloudí odnepaměti. Pokud budu zastávat tento úřad a důstojenství, chci být ochráncem a zosobnitelem těchto tří principů, tak aby má Stramba byla jejich hájemstvím a stala se celému světu příkladem, který strhuje, polepšuje a vede. Jeden z mých předchůdců prý o sobě prohlásil, že je mocnější než Bůh, protože Bůh nemůže páchat nespravedl-

nosti, kdežto on může dělat, co se mu zlíbí. Nuže já odmítám tento postoj co nejrozhodněji, a naopak chci být spravedlnosti, rozumu a pravdě pokorným služebníkem. Jsem si ovšem vědom toho, že takováto a podobná slova byla pronesena už nesčetněkrát, vždy bez valného výsledku, neboť zůstalo jen na nich a nebyla následována činem. Nuže toto je má první příležitost, jež se mi naskýtá, abych své přesvědčení převedl v skutek, a já se chci té příležitosti chopit. Čekali jste, pravíte, že vyhlásím všeobecnou amnestii. Ne, pánové, ode mne se nedočkáte laciných a populárních gest, protože laciná a populární gesta jsou výsadou tyranů. Já chci vládnout v souladu se svým svědomím zcela bez ohledu na to, že spravedlnost, je-li spravedlností, nezná slitování nad těmi, již sami neměli slitování, pravda že bývá často ohyzdná a rozum že dochází k závěrům nadobro nelibivým. Vycházejí z této zásady, nařizují, aby Alessandro Barberini, který byl iniciátorem zrady a který nadto zavraždil svého velitele, kapitána d'Auberée, byl potrestán smrtí vpletením do kola a jeho šest druhů pověšeno.

Nastalo takové ticho, že bylo slyšet červotoče, hlodající v starých lavicích, na nichž mudrci byli rozsazeni. Obžalovaní mládenci byli tak otřeseni, že zprvu nebyli s to naplno uvěřit, že Petr míní svá hrozná slova vážně. První se vzpamatoval Alessandro Barberini.

– Milost! zvolal s pláčem, vrhaje se na kolena. – Pane, je mi teprve šestnáct let!

– To jsem už slyšel, řekl Petr.

– Pamatujte, Výsosti, že jsem vám zachránil život!

– To tě neopravňuje k tomu, abys vraždil, řekl Petr.

– A byl jsem první, kdo jsem vás nazval Výsosti, lkal Barberini.

– A vy jste mi řekl, že na to nikdy nezapomenete!

– Pravda, to jsem řekl, na to Petr po krátké pomlce, trochu zaražen. – Budiž, dávám ti milost, nebudeš popraven v kole, nýbrž jen

oběšen stejně jako tví druzi. – Obrátil se k mudrcům a pokračoval: – Pánové, nechci jednat jako samovládce, a jsem proto ochoten vyslechnout vše, co byste si přáli k mému rozsudku poznamenat.

Mudrci pokukovali po Gerbinovi, který z nich, moudrých, byl uznaně nejmodřejší, a vybízeli ho očima, aby promluvil.

– Děkujeme Vaší Výsosti za to, že jste se uvolil vzít na vědomí i náš názor, řekl, probíraje se hřebenovitě roztaženými prsty svým nádherným leonardovským plnovousem. – Ale než se tak stane a my sdělíme Vaší Výsosti, co nás tlačí, navrhuji, aby obžalované děti byly odvedeny a aby se další naše porada odbyla za zavřenými dveřmi.

– Souhlasím, řekl Petr.

Když guardiáni odvěkli nařikající a vzpouzející se Perugiánce, apatykář Gerbino promluvil takto:

– Vaší Výsosti jistě bylo nápadné, že náš předseda don Timonel znovu a znovu připomínal mládí obžalovaných chlapců. Je to zdánlivě protismyslné, neboť určuje-li strambský zákoník, jak o tom byla řeč, trest oběšením za krádež slepice, ani slovem se nezmiňuje o věku pachatele. My však velmi dobře víme, že don Timonel neměl na mysli věk obžalovaných, nýbrž zcela jinou a velmi významnou okolnost, kterou však nechtěl v přítomnosti těch dětí vyjádřit naplno, totiž to, že obžalovaní nejsou strambští, nýbrž perugiánští občané. Je tomu tak, done Timoneli?

– Ano, přesně tak, řekl don Timonel.

– Nerozumím, řekl Petr. – Je Perugiáncům dovoleno beztrestně zrazovat a vraždit?

– V Perugii ne, řekl apatykář Gerbino. – Ale stane-li Perugiánec před strambským soudem, je dobře, když soud uváží, že Perugia je bohatá, silná a bojovná, a Stramba, která s ní tradičně je na kordy, slabá a v této chvíli dokonce finančně vyčerpaná. Budeme

mít oplétačky už i s tím, že horalé pobili devět mládenců ze zrádného průvodu Vaší Výsosti. Považovali jsme tudíž za žádoucí dát najevo vůči Perugii dobrou vůli tím, že bychom ty, již ostali naživu, potrestali pouze formálně a poslali je domů. Ve svém skvělém proslovu se Vaše Výsost několikrát odvolala na rozum a zdůraznila, že ve své nastávající nejvyšší činnosti vladaře a hlavy státu se rozumem chce řídit vždy a nepodmíněčně; nuže, táži se, zda by to bylo rozumné zbytečně píchat do hnízda sršňů?

– Čemu vy říkáte rozum, tomu já říkám opatrnost a zbabělost, řekl Petr. – Kdykoliv dojde ke konfliktu rozumu a spravedlnosti, znamená to, že buď se spravedlností, anebo s rozumem něco není v pořádku. Vy považujete za rozumné ponechat zločin bez trestu, aby se Perugie na nás nehněvala; já to považuji za nerozumné, neboť zločin ponechaný bez trestu vybízí k dalším zločinům. Pokud jde o bohatou a mocnou Perugii, já na ni mám názor zcela opačný: je to město roztržené na dva nesmiřitelně se rvoucí tábory, a nadto blízké vzpouře. Pánové, odmítám pokračovat; buď mé rozhodnutí přijmete bez další debaty, anebo ještě dnes oznámím strambské veřejnosti svou abdikaci a důvod této abdikace.

Pak vstal a odešel, zanechav za svými zády dvanáct rozhněvaných mužů.

Perusini superbi

Poprava sedmi mládenců z Perugia před partenopskou bránou, nařízená a prosazená Petrem, vzbudila velikou pozornost a značné pohnutí, a nebylo málo žen, jež plakaly nad sličností a mládím odsouzených, když je černí oděnci za ponurého rachotu bubnů vlekli k místu exekuce; ale Petr se v Strambě těšil takové sympatii a jeho prestiž byl tak pevný, že lid se snadno ustálil na mínění, že nový vladař dobře ví, co dělá, a že koncem všech konců už dávno bylo načase ukázat těm bohorovným Perugiáncům zuby.

O dva dny později Veliká rada Perugia poslala Veliké radě vévodství strambského dlouhý, vášnivě stylizovaný opovědný list, v němž nařkla Strambu všeobecně a jejího dnešního uzurpátorského vládce zvláště z vyvraždění květu perugiánské mládeže. Ač řádně varován a poučen podestou města Perugia, že v Perugii jest přísně zakázána jakákoli činnost verbovací, nynější uzurpátorský vládce Stramby, jistý Petr Cucano, dobrodruh a šejdíř, přivandrovalý z kacířské země Boemia, lstivým jednáním a podvodným předstíráním a věrolomnými sliby, podoben pohádkovému krysaři, vylákal z města zmíněný květ perugiánské mládeže v počtu šedesáti nadějných junáků. Jest sice pravda, že většina těchto nadějných junáků vbrzku prohlédla bídácké cíle Petra Cucana a navrátila se do rodného města, ale šestnáct jich zůstalo v jeho službách, a když on pak za pomoci těchto nešťastných svedenců, přičemž většina těchto nešťastných svedenců přišla o život, dosáhl svého uzurpátorského cíle, bez jakéhokoli důvodu dal zbytek těchto nešťastných svedenců popraviti. Tento případ svou krutou nesmyslností se zcela vymyká historii vzájemných vztahů ital-

ských států a měst; co Itálie jest Itálií, nikdy nebylo dopuštěno něco tak příšerně hrůzného a nelidského a do nebe volajícího a žalostného a katanského a nejvlastnějších základů lidskosti se vysmívajícího a Bohu odporného. Nicméně představenstvo Perugie, dobře si vědomo toho, že ne každý občan vévodství stramského je odpovědný za to, co se stalo, a že naopak všichni poctiví Strambané úpí pod uzurpátorskou vládou lotra, který se zmocnil stramského trůnu, a bedlivě pamětlivo tradice velkorysosti, šlechtnosti a umírněnosti, zdobící dějiny Perugie, a pevně doufajíc, že zmíněný vyvrhel vbrzku bude zbaven své neprávem nabyté moci, již zneužívá tak hanebně, jest ochotno zamhouřiti nad touto tragédií oči a spokojiti se s odškodným ve výši dvou tisíců skudů za každý z utracených mladých životů, dohromady tedy dvaatřicet tisíc skudů, splatných ihned a bez meškání.

– Nevyčítám jim, že se pokoušejí nás vydírat, naopak divil bych se velice, kdyby se o to nepokusili; vyčítám jim špatný styl, řekl Petr, když s Velkou radou vévodství stramského, narychlo svolanou, projednával tuto písemnost. – Doufám, pánové, že sdílíte můj klid a mou veselost, vyvolanou tímto elaborátem. Má-li někdo z vás chuť odpovědět perugiánským vašnostům několika peprnými slovy a ukázat jim, jak se mají psát dopisy, ať to učiní; nemá-li, udělám to sám. Ale teď, pánové, přejdeme k vážnějším otázkám. Je mi napodiv, že v Strambě dosud platí ohavné a tmářské nařízení, podle něhož všichni občané židovské víry jsou povinni nosit na prsou žluté kolečko. Navrhuji, aby toto nařízení bylo zrušeno. Dále. Přemýšlel jsem, jak naložit s palácem Gambariniů, budiž proketo jejich jméno, a dospěl jsem k rozhodnutí, že tam zřídím vysoké učení, jež nazvu univerzitou Pomponazziho. Kdo to byl Petr Pomponazzi, je vám snad známo; komu se však jeho světlé jméno přece vykouřilo z hlavy, připomínám, že tento veliký my-

slitel, který zemřel před necelým stoletím, popíral nesmrtelnost duše a tvrdil, že pohádka o věčném životě v nebi nebo v pekle byla vymyšlena jen proto, aby držela na uzdě lidi nízkých a surových povah; stavěl se na odpor mystice a metafyzice, obracel svou pozornost především k studiu přírody a jejích zákonů. Nuže v duchu tohoto filosofa, jehož jméno ponese, bude se na strambské univerzitě vyučovat výhradně jen experimentální přírodovědě a matematice, a veškeré scholastické učení nevědomosti bude co nejrozhodněji a nejdůsledněji z ní dána výhost. Mám v úmyslu povolat do Stramby nejlepší a nejvyhlášenější profesory přírodních věd a matematiky ze všech koutů Itálie a i světa; plat tří set padesáti zlatých dukátů ročně, jež jim zaručuji, je jistě přiláká.

Ministr financí, bankéř Tremazzi, malý, suchý mužíček, trpící žaludečními obtížemi, zasténal.

– Není třeba se hroziti tohoto výdaje, pokračoval Petr, – protože bude mnohonásobně vyvážen; naše univerzita bude finančně vysoce aktivní, protože duch, jímž bude prodchnuta, a její vysoká vědecká úroveň, na niž chci sám osobně dohlížet, bezpochyby přiláká do Stramby proudy bohatých, dobře platících žáků. Nedá se nic dělat, pánové; moji předchůdci trestuhodně nedbali otázek osvěty a školství, a je nejvýš načase, abychom začali dohánět, co bylo zanedbáno; má-li se Stramba stát baštou spravedlnosti, rozumu, pravdy a pokroku, nutně k tomu potřebuje svého vědeckého střediska. Další bod. Ruším zákaz prodeje a požívání masa, předepsaný pro každý pátek, jež považuji za tmářský a moderního člověka nedůstojný. Jsem si ovšem vědom toho, že nejchudší vrstva obyvatelstva vévodství, rybáři z Pigna a Finale, tímto opatřením utrpí určitou újmu; proto nemám nic proti tomu, aby i nadále v pátek přicházeli do hlavního města prodávat své úlovky, neboť

kdo jí rád ryby, ať si jich užije, co hrdlo ráčí, a ruším poplatek, jež rybáři odváděli při vstupu do města.

Bankéř Tremazzi nanovo zasténal.

– Naproti tomu ruším odpornou a směšnou četú kontrolorů, jejichž jediným úkolem bylo v pátek slídit a číchat pod okny stramských kuchyní, nepřipravuje-li tam někdo masité pokrmy, takže jistá ztráta, již státní pokladna utrpí zrušením poplatku, ždímaného z rybářů, bude takto z valné části vyrovnána. Další bod. Ruším žlutou *guardiu*, protože tento sbor už z dob, kdy sloužil jako osobní stráž *capitana di giustizia* neblahé paměti, stal se v očích veřejnosti symbolem krutosti a útlaču, a nařizuji, aby byla rozptýlena a přivtělena k vojsku; sám se přesvědčím o tom, jak to rozptýlení bylo provedeno.

Petr pokračoval horečně, neboť úkoly, jež si uložil k spáse a blahu své Stramby, byly nesmírné, a také proto, aby zahlušil svůj oprávněný pocit osamění, který ho trápil, neboť nebylo nikoho, kdo by mu říkal *mon petit*, tak jak ho oslovoval kapitán d'Auberée, nebo *carissimo*, jak ho nazývala nešťastná Finetta, nebo prostě Petře, jak ho jmenoval Giovanni v dobách, kdy ještě byli spřáteleni. Teď všichni, uctivě přivrbeni, ho zvali Výsostí a jen Výsostí, a Petr, aby unikl tomu výsostnění, jež mu šlo na nervy, dával si šít nové a nové šaty, to ne z ješitnosti, ale proto, aby našel příležitost si poklábosit s dobrým mistrem Schützem, který mu klidně říkal Herr von Kukan jako dříve a byl dalek toho, aby mu pochleboval. Od tohoto výtečného a spravedlivého muže zvěděl mimo jiné, že u dvora všichni se křížují nad jeho reformami a zákazy a příkazy a jsou zajedno v přesvědčení, že Petr se zbláznil. Všichni ho odsuzují za to, že bere na lehkou váhu strašný opovědný list, zaslaný do Stramby z Perugia, a jsou zajedno v mínění, že z toho ještě vzejdou veliké a krvavé komplikace. Také prostý lid, který byl Petrovi bez

výhrady nakloněn, se začíná znepokojovat. Rybáři se doslova bouří, neboť obyvatelé hlavního města se bojí kupovat ryby, aby neupadli v podezření, že i nadále dodržují páteční půst, jež Petr zrušil, takže okolnost, že Petr jim odpustil základní poplatek, jim není nic platná.

– A co vy o tom soudíte? zeptal se Petr.

– Já neříkám nic, ani tak, ani onak, já šiju šaty, řekl mistr Schütze. – Ale být vámi, Herr von Kukan, zdržoval bych se takového novotaření, dokud nespočinu opravdu solidně zadnicí na vévodském trůně.

Petr se podívil.

– Myslíte, že na něm dosud nespočívám solidně?

– Jste toho dalek, Herr von Kukan. Vaše postavení se stane jakž-takž solidním teprve tehdy, až si všichni na vás zvyknou tak, aby vás považovali za nutné zlo, a až se oženíte s princeznou a budete s ní mít děti. Do té doby se o nějaké solidnosti nedá mluvit. Vévodkyně Diana si to také uvědomuje, a proto vyčkává, co bude dál, a prozatím se od vás separuje.

– Vévodkyně dodržuje smutek, namítl Petr.

Pan Schütze se suše zasmál.

– Pěkně dodržuje smutek. Večer co večer pořádá ve svém vévodském apartmá hudební a konverzační dýchánky. Pozvala vás někdy na některý takový dýchánek? Nepozvala, že?

– Až se vrátí princezna Isotta, bude všechno jiné, řekl Petr.

– *Hoffentlich*, řekl mistr Schütze. – Doufejme. Obleček bude zítra hotov, i když nevím, k čemu ho potřebujete.

Když měl pokdy, Petr brával svou výtečnou pušku Broccardo, již po svém návratu s dojatou radostí objevil visící skromně na háku v Rytířské dvoraně, a sám, doprovázen pouze ohařem jménem Perotino, vyjížděl z hlavního města do volné přírody, aby

lovil, a hlavně aby meditoval a pátral ve svém srdci, jak si to stojí s jeho vztahem k Isottě a miluje-li ji dosud a těší-li se na její návrat z Říma, a neuvědomoval si, že tím pouhým faktem, že si tyto otázky vůbec klade, odpovídá na ně záporně; až jednou shledal bezmála s úlekem, že si ani nedovede vybavit Isottinu tvář. Věděl zajisté, že Isotta je útlá a má sedlaný profilek a má hnědé oči, ale nedovedl způsobit, aby mu její podoba vyvstala jasně a plasticky, tak jak před ním dosud vyvstávala, kdykoliv si ji se smutkem připomněl, tvář Finettina, jednou živá, taková, jak vypadala, když ji uviděl poprvé, klímající nad ruční prací, jednou mrtvá a strašná, s hničícími jámami místo očí.

Asi tři neděle po odjezdu kardinála Tinaccia do Říma dorazil do Stramby spěšný posel se zprávou, že kardinál s princeznou Isottou opustí příští úterý, to jest za dva dny, Věčné město a vydají se na cestu do Stramby. Vzhledem k delikátnosti princeznina zdraví cesta se bude konat pomalu, s četnými zastávkami, takže lze čekat, že potrvá asi čtrnáct dní.

Petr ihned svolal Velikou radu, jež na jeho návrh, k bolestnému zděšení ministra financí, uvolnila na oslavy nevěstina příjezdu a svatby částku deseti tisíc skudů. Šlo koneckonců o založení nové dynastie, a proto slavnosti měly být nebývale okázalé. Petr kázal zastavit přívod vody do kašny na náměstí Santa Croce a do jednoho z blízkých domů dal vpravit obrovský sud, tak aby z kašny v dnech oslav vytékalo víno. *Maître des cérémonies* s veveřími zuby sestavil dlouhý program plesů, banketů, turnajů a býčích zápasů. Dvorní básník Evangelista Varchi, tak řečený Bombyx, neboť ve své nejznámější básni opěvoval bource morušového, napsal přes noc divadelní kus „*una bella e dolce ed amorevole commedia*“, „krásnou, sladkou a něžnou komedii“, a dvorní malíř Rinaldo Arrghetto pro ni namaloval překrásnou dekoraci. Petr sám osobně dohlížel

na nastudování této burlesky, jejíž děj byl poutavý a nevšední. Dva mládenci se zamilují do dívky jménem Alvia a ze žárlivosti se na otevřené scéně poperou. Jejich společný přítel se pokusí je usmířit a vyzve Alviu, aby řekla, komu z nich dvou je ochotna dát přednost. Ale Alvia se nechce vzdát ani jednoho, ani druhého a prohlásí, že je s to uspokojit milostné tužby obou dvou. Hra končí tanečkem a veselou písní na pochvalu Alviina štědrého srdíčka.

Podivná okolnost, že vévoda, čekající na nevěstu, byl cizinec, zatímco nevěsta, přicházející z dálky, byla rodilá Strambanka, pohnula jiného dvorního básníka, Francouze jménem Victor Benjamin, o němž se pro obrovitost jeho postavy a neobvyklou šerednost žertem říkalo, že to je syn Polyféma a kozy, k sepsání roztomilé básničky, jež začínala veršem: „*Et pensez donc, ils pouvaient ne jamais se connaître*“ – „A považte, mohlo se stát, že by se nikdy nebyli poznali“, a končila takto: „*Belle Isotte, adieu ton pucelage, tu n'en dois faire pleurs, car le pommier qui porte bon fructage vaut mieux que s'il ne porte que fleurs*“ – „Krásná Isotto, dej sbohem svému panenství a nic nad ním neplakej, neboť jabloň, jež rodí dobré ovoce, má větší cenu, než když ji zdobí pouhé květy.“

Protože se počítalo s velikým přílivem hostů, ve vévodském paláci bylo narychlo sděláno na tisíc pět set nových postelí a na kasárenském dvoře byly zřízeny dřevěné nouzové maštale pro tisíc koní; ze všech koutů vévodství byly do hlavního města dopravovány hory potravin, mimo jiné takové množství cukru, medu a vajec, že dvanáct mezků je uneslo jen stěží; malíř Rinaldo Arrghetto vlastnoručně pořídil a poslal dvornímu šéfkuchaři návrhy dortů a pamlsků, jež se měly objevit na svatební tabuli, mimo jiné cukrový Herkules v životní velikosti, zápasící s nestvůrami, had, plazící se po cukrové hoře, a marcipánový medvěd s holí v tla-

mě, prý aby nikoho nepokousal. Šupiny ryb měly být postrříbřeny, chléb pozlacen.

Dvorní sochař Giacomo Alvarotti opravil a vyčistil sochu císaře Vespasiana na *piazza Monumentale* a zvelebil ji tím, že jejím slepým očím dodal zřítelnice. Hodiny na věži chrámu svatého Pavla dostaly nové zlaté rafiže a zlatý ciferník, pilní dobrovolníci od rána do noci odstraňovali ve všech strambských ulicích bláto a špínu a opravovali dláždění, a celé město zvučelo buchotem, svistem kartáčů, drnčením pil, hvizdem hoblíků, plácáním, šplíchotem, řinčením, šoupáním, vrzáním, slovem všemi zvuky, jež v oněch dobách málo vyvinuté techniky mohl vzbudit ruch horečné práce.

Když do Isottina příjezdu zbývaly už jen čtyři dny, navštívil Petra, řádně se předtím ohlásiv a požádav ho o slyšení, převor strambského kláštera kartuziánů, známý pod přezdívkou *Intransigente*, to jest Neústupný či Nesmlouvavý nebo Nesmiřitelný. Byl to muž vysoké, kostnaté postavy, s tváří jakoby vyřezanou ze sukovitého dubového polena, krásnou, ale chmurnou, ústa svalnatá a trvale nasupená, čelo vysoké a zbrázděné nepřetržitým hněvem nad hříšností lidského pokolení, věnec hustých hnědých vlasů, tvrdých jako štětiny, kolem veliké, pečlivě vyholené tonzury, široký klenutý nos mezi černými uhlíky očí, lesknoucích se jako v horečce, slovem dokonalý obraz Neústupnosti či Nesmlouvavosti nebo Nesmiřitelnosti.

Chvilí se na Petra mlčky díval, jako by chtěl prohlédnout až k samému dnu jeho duše, a pak mu beze slova podal list stočený do trubičky. Když Petr list rozvinul, shledal k svému překvapení, že na něm není nic než opis žertovné básničky Victora Benjamina: *Et pensez donc, ils pouvaient ne jamais se connaître...*

– Četl jste to, mladý vévodo? zeptal se, sotva pohybuje svalnatými ústy, *Intransigente*.

– Četl, řekl Petr.

– Líbí se vám to?

– Je to naivní, trochu hloupé, ale milé, a k náladě svatby, k jejíž příležitosti ta rýmovačka byla napsána, se po mém soudu dobře hodí.

– A obsah kusu, který má být provozován v dvorním divadle, je vám znám?

– Více než znám, řekl Petr. – Sám jsem se ujal režie.

– Podle toho soudím, že jej schvalujete, řekl Intransigente.

– Ovšem, řekl Petr. – Ale k čemu ten výslech, pane převore?

– Uvědomujete si, mladý vévodo, že princezna Isotta má smutek? pokračoval Intransigente, aniž reagoval na Petrovu otázku.

– Namítnete snad, že Jeho Svatost ve své neskonalé shovívavosti dovolila, aby váš sňatek s princeznou Isottou byl z politických důvodů uzavřen bez průtahů, ale myslím, že nejprostší zřetele vkusu vám přikazují, abyste pamatoval stínu tragédie, dosud spočívající na tomto domě, namísto abyste přivoloval k lascivnostem, jež se hodí spíše do nevěstince než na vévodský dvůr.

– Pane převore, řekl Petr, dopálen, – vy jste představený kláštera a já jsem, dovolíte-li, představený tohoto paláce. Já vám nemluvím do vašich pobožností, a proto buďte tak laskav a nevměšujte se do příprav slavnosti, která se týká jen mne a princezny Isotty.

– Čekal jsem od vás podobnou odpověď, mladý vévodo, řekl Intransigente. – Tak jak mě k tomu vede má povinnost, jíž mě pověřil papež, sleduji vaše počínání a jsem nucen říci, že se přitom občas rozpaluji hněvem, občas se chvěji nepokojem. Očekával jsem, že po svém nastolení rozešlete do všech zemí, z nichž se skládá papežský stát, poselství milosti a míru; namísto toho jste se na prvý ráz znepřátelil s perlou státu Jeho Svatosti, Perugií, zločinným oběšením sedmi mládenců.

Petr cítil, jak bledne.

– Odvažujete se prohlásit mně do očí, že to byl zločin?

– Byl to zločin, a kromě toho osudný politický přehmat, řekl Intransigente. – Nadál jsem se dále, že moci, za jejíž nabytí děkujete jen a jen Jeho Svatosti, užijete především k zvýšení mravnosti a zbožnosti v tomto městě a v této zemi. Čekal jsem, že místo jednoho postního dne zavedete dva půsty v téhodni; vy jste učinil pravý opak tím, že i ten jediný den jste zrušil. Čekal jsem, že zpřísníte dozor nad židy, kteří namnoze nedbali své povinnosti nosit žluté kolečko, a že jim nařídíte povinnou účast při kázání v dómu a že jim znepríjemníte život natolik, aby kolenačky prosili, aby jim bylo dovoleno přestoupit na křesťanskou víru; vy jste opět učinil pravý opak. Nadál jsem se, že nařídíte přísné tresty za veškeré rouhačství, mimomanželské soužití, pohlavní zvrácenosti a jiné přečiny proti dobrým mravům, ale vás, mladý vévodo, zřejmě zajímají zcela jiné věci – založil jste vysoké učení, na němž se mají přednášet přírodní vědy, jež samy o sobě jsou urážkou Hospodina, neboť je smrtelným hříchem narušovat tajemství, jímž Bůh obestřel veškeré přírodní dění, a tomuto vysokému učení jste dal jméno arcibludaře Pomponazziho, který se nestyděl prohlásit, že sice nepopírá účinnost svatých relikvií, ale že tato účinnost by byla stejná, kdyby to nebyly ostatky světců, ale psí kosti.

Petr, který nevěděl o tomto Pomponazziho výroku, se neubránil úsměvu, a Intransigente ho za to pokáral chmurným pohledem.

– Z vašich úst, pokračoval, – dosud nikdo nezaslechl ani slůvko o našem svatém náboženství, o potřebě zbožnosti a spasitelné odříkavosti, o ohavnosti hříchu a spuštění, o svátostech, o účinné lítosti zvláště a o povinnostech každého věřícího všeobecně, a namísto toho denně urážíte sluch ctihodných a bohabojných členů Velké rady kacířskými řečmi o jakémsi rozumu.

– Nemluvím o jakémisi rozumu, mluvím o rozumu, řekl Petr.
– A mluvit o rozumu, nabádat k rozumnému jednání, zastávat se rozumu je po vašem soudu kacířství?

– Ano, je to kacířství, řekl Intransigente pokojně. – Bůh obdařil lidské tvory rozumem jen a jen proto, aby Ho poznávali, ctili a milovali a hlásali jeho slávu; sláva boží jest jedinou blažeností tvorů rozumných a v slávě boží je obsažena jejich spása. Čím je lidský tvor dokonalejší a čím větší odlesk nekonečného rozumu božího v sobě chová, tím větší mu nadchází povinnost Boha oslavovat. Vy, mladý vévodo, se pyšníte svým rozumem a svého rozumu se dovoláváte, ale sláva boží je vám lhostejná; a toť, pravím, je kacířství. Ještě dnes, mladý vévodo, chci napsat Jeho Svatosti dopis. Slibujete mi, že si má slova vezmete k srdci a odhodláte se k nápravě?

– Nic vám neslibuji, a napište si papeži, co chcete, řekl Petr.
– Papež je na rozdíl od vás muž sympatický a lidský, rád se směje a pije víno, a se slávou boží nikoho neotravuje. Jen sepište své stíznosti na mé počínání hodně ostře, čím ostřeji, tím lépe, protože vím, že čím budete přísnější, tím upřímněji se tomu Jeho Svatost zachechtá.

– Dobrá, řekl Intransigente a odešel.

Potom, po dalších třech dnech čekání a příprav, přijel do Stramby druhý spěšný posel; princezna a kardinál prý nastoupili závěrečnou etapu své cesty a podle předběžného odhadu dorazí do Stramby nazítří kvečeru. Ráno pak Petr, navlečen do šatů, jejichž pracná příprava mu vynesla několik hodin příjemného a poučného klábosení s mistrem Schützem, v čele parádní gardy jízdních mušketýrů vyrazil k hranicím vévodství, aby princeznu přivítal, hned jak spočine nožkou na půdě své rodné země. S pocitem tísně, jejíž příčinu si nedovedl vysvětlit, se pomalu bral touž cestou, kudy před nedlouhým časem šel pěšky, poraněn, s provazem na

krku, a snažil se povzbudit sám sebe rozbořem zázračných změn, jež se s ním a v jeho prospěch od těch strašných chvil udály; teď, ujišťoval se, bude všechno navždy dobré.

Tam, kde končilo území Stramby, na okrouhlé náhorní planince oblévané bystrým potokem, s vyhlídkou na protáhlé údolí, na protější straně lemované skalisky, za nimiž čněla do oblak věž gubbijského kostela, kázal zastavit a rozbít tábor. Počasí bylo nádherné, vzduch byl prozlacen a probzučen včelami, spěchajícími od květu ke květu, nebe rozsmárně pomalováno běloučkými, něžnými obláčky.

Uplynula hodina, pak ještě jedna a nanovo jedna, mušketýři kouřili a hráli karty a hráli se na sluníčku, a nedělo se nic; údolí zůstávalo liduprázdné, liduprázdná byla cesta spojující Strambu s Umbrií. Teprve když se slunce nachýlilo, objevili se na obzoru čtyři jezdci. Petr povel k pohotovosti a dal nasednout, neboť měl za to, že jezdci, jejichž postavy se rýsovaly černě před rudou září západu, patří k předvoji kardinálova průvodu. Stáli nehybně, jako by nevěděli, kudy kam; potom tři z nich zmizeli, jako by se propadli do země, a čtvrtý, který zůstal, se pomalu, krokem, vydal vpřed.

Když se přiblížil natolik, aby bylo možno rozpoznat barvu jeho uniformy, ukázalo se, že to vskutku je jeden z kardinálových lidí.

Když přijel ještě blíže, bylo vidět, že má ruce spoutané za zády.

Když byl docela blízko, bylo patrné, že má obličej pomazaný lejnem.

Přebrodil potok a pak, hlavu hluboce spuštěnou, zamířil vzhůru k planině, na níž stál Petr se svou družinou.

– Co se stalo? vykřikl Petr a drapl ho pravou hrstí za prsa.

– Zlé věci, Výsosti, odpověděl zhanobený voják. – Perugiánci nás přepadli a odzbrojili, když jsme projížděli městem. Čtyři

z našich lidí padli, když se pokoušeli o obranu, a ostatní jsou ve vězení včetně kardinála a princezny Isotty. Mne jediného pustili, abych vyřídil Vaší Výsosti, že všichni zůstanou o chlebu a vodě za mřížemi, dokud Stramba nevyplatí odškodné, jež Perugie z původně požadovaných dvaatřiceti tisíc skudů zvyšuje na padesát tisíc.

Osmý rozsudek smrti

Petr si byl vědom toho, že tento hrozitánský neúspěch, tento hromský průšvih bude připsán k tíži jemu a pouze jemu, neboť on to byl, kdo nedbal varování dvanácti mudrců, již ho důtklivě upozorňovali na to, že mládenci, jež kázal popravit, jsou občané Perugie; ale protože dobře četl svého Machiavelliho a byl pamětliv jeho poučky, že jakýkoli vladař, lhostejno zda král, vévoda či kníže, stihne-li ho nějaký malér, nesmí dát sebemeně najevo, že ho to mrzí, a naopak musí si počínat tím sebevědoměji, čím horší je jeho tíseň, hned po svém návratu do města dal svolat Velikou radu, a když páni byli pohromadě, předstoupil před ně s čelem jasným a hlavou hrdě vztyčenou.

– Pánové, oslovil je, – myslím, že vás nemusím zasvěcovat do situace, jež nám nově nastala, a podávat vám zprávu o šelmovství, jež nám provedla Perugie, neboť to, o čem si teď povídá celé město, a to tak důrazně, že to bzučí až sem, zajisté dolehlo i k vašim uším. Buďme si vědomi toho, že právo je na naší straně a naše je mravní vítězství, neboť za to, co jsme učinili my, podle zákona potrestavše sedm jejich zlotřilých občanů, se nemusíme červenat, zatímco Perugie na sebe uvalila hanbu, jež bude zapsána do dějin písmem nesmazatelným. Žel všechny tyto hrdé zřetele nic nemění na skutečnosti, že ne my, ale oni jsou v této osudové chvíli ve výhodě a že musíme učiniti vše, co je v našich silách, abychom se z toho dostali. Nesmíme dopustit, aby princezna Isotta a její strýc kardinál Tinaccio zůstali v rukou nepřátel, a nevidím jiného prostředku, jak je vysvobodit, než vyplatit Perugii požadované výkupné padesáti tisíc skudů. Pane Tremazzi, je na vás, abyste tuto částku sehnal, a to hned a bez meškání.

Ale ukázalo se, že ministr financí, bankéř Tremazzi, není přítomen.

– Kde je pan Tremazzi? zvolal Petr. – Jak to, že neuposlechl mé výzvy a nedostavil se na zasedání?

– Já ho tu zastupuji, řekl neznámý mladý muž s kostěnými brýlemi na nose. – Jsem jeho tajemník a jmenuji se Alberto Maciste. Pan bankéř, když se dozvěděl, co se stalo, dostal žaludeční křeče a teď leží v posteli v horečce a přivolává smrt.

– Nuže je na vás, abyste okamžitě opatřil potřebnou částku, řekl Petr.

– Nevím kde a nevím jak, řekl Alberto Maciste. – V státní pokladně není ani vindra. Zmatky, jež nastaly v poslední době, přesněji řečeno: počínajíc tou chvílí, kdy zahynul *capitano di giustizia*, a pocity nejistoty, jež z těchto zmatků vzešly, otřásly platební ochotou a morálkou obyvatelstva Stramby. Duch laskavosti a smírnosti, jemuž po zmíněné smrti *capitana di giustizia* dal zavládnout zesnulý vévoda Tankred, z hlediska finančního byl nesmírně drahý, neboť nikdo z občanů nevěděl, co ještě platí a co už neplatí, a tak se vykašlali na všechny své povinnosti. I když, jak všichni doufáme, v této věci bude zjednáno v nejbližší době jasno, výnos berní a poplatků a pachtovného počne plynout do státní pokladny jen zvolna, a ne dříve než po žních. Částka deseti tisíc skudů, uvolněná na oslavy chystané svatby Jeho Výsosti, vyčerpala až do dna všechny státní rezervy, přičemž tyto rezervy, ač jak řečeno, byly vyčerpány do posledního skudu, nestačily, takže pro doplnění této částky bylo nutno si vypůjčit u židů.

– U židů? zvolal Petr.

– Tak jest, u židů, řekl Alberto Maciste pokojně.

– Myslím, řekl Petr, – že tím, že jsem zrušil povinnost nošení žlutého kolečka, jsem dal dostatečně najevo, že nad židy držím ochrannou ruku.

– Ano, to jsme pochopili, řekl Alberto Maciste. – Ale nebylo jiného zbytků, měli-li jsme sehnat peníze, jejichž uvolnění si Vaše Výsost dala odhlasovat.

– Doufám, že židům při této příležitosti nebylo ublíženo, řekl Petr.

– Nepříliš, řekl Alberto Maciste.

– Ale my tu diskutujeme o bláhovostech, a princezna Isotta a kardinál Tinaccio úpějí za mřížemi! volal Petr pobouřen. – Pánové, snad se nesnažíte mi namluvit, že v bohatém městě, jako je Stramba, není možno sehnat hromádku peněz v hodnotě směšných padesáti tisíc skudů pro záchranu princezny Isotty! Chcete naše mravní vítězství, o němž jsem se zmínil, proměnit v hanbu tím, že přenecháme poslední výhonek panovnického rodu d'Albula napospas vlkům? Pane Gerbino, mluvte.

Gerbino chvíli mlčel a pročesával si leonardovský vous, než řekl:

– Já jsem už promluvil na soudu dvanácti při projednávání případu sedmi Perugiánců, když jsem varoval před tím, aby se píchalo do hnízda sršňů. Ne, teď došlo na má slova a sršni se vyrojili. Nevím, co k tomu dále podotknout. Já, pánové, si myji ruce.

– Kdo si ještě myje ruce? křičel Petr.

Veliká rada mu odpověděla mlčením.

– Jak vidím, všichni si myjí ruce, řekl Petr. – Všichni si myjí ruce, se zřejmým úmyslem soustředit všechnu špínu na mě. Položím vám tedy jinou otázku. Všichni, co tu sedíte, jste buď bohatí, nebo aspoň zámožní lidé. Maciste, což kdybych šel a nahlédl do pokladen bankovního závodu Tremazzi?

– Nenajdete tam, Výsosti, nic, řekl obrýlený mladík.

– Což kdybych vás dal pověsit na skřipec a otázel se vás, kam jste ukryli své hotovosti?

Mladík Maciste zbledl, ale ovládl se a řekl pevným hlasem:

– Považuje-li to Vaše Výsost za rozumné a spravedlivé, nechť to Vaše Výsost učiní.

– Ne, neudělám to, a řekl jsem to jen žertem a hlavně proto, abych vás vyzkoušel, pravil Petr. – Líbíte se mi, Maciste, oceňuji způsob, jak dovedete hájit svou věc, a jmenuji vás svým osobním tajemníkem. Jaký dostáváte u Tremazziů plat?

– Třicet skudů měsíčně, odpověděl Maciste.

– Jako můj tajemník budete dostávat sto skudů, řekl Petr.

– Děkuji Vaší Výsosti za toto velkomyslné rozhodnutí, řekl Maciste. – Naskýtá se ovšem otázka, odkud brát těch sto skudů.

– To bude vaše první starost, řekl Petr. Upřel pak oči na předsedu soudu dvanácti mudrců.

– A vy, done Timoneli, řekl, – pokud vím, jste majitel dvou koželužen. Nejste ochoten přispět půjčkou na záchranu princezny Isotty a kardinála Tinaccia?

– Vaše Výsost, jež ví vše, odpověděl don Timonel, – zajisté je dobře informována o obrovských ztrátách, jež postihly mé dobře zásobené sklady, když bankéř Lodovico Pachione v Římě počal dovážet ze zámoří laciné usně.

– Podobnou odpověď bych zajisté dostal od každého z vás, řekl Petr. – Všichni jste ruinováni, ožebračeni, utopeni v dluzích. Od dětství jsem nikdy nikoho neslyšel mluvit jinak, všichni naříkali na svou chudobu, včetně císaře a papeže a mého otce a nebožtíka hraběte Gambariniho, a přísámbůh, jsem tím unaven. Ale unaven neunaven, já musím mít stůj co stůj padesát tisíc skudů. Nuže dobrá, pánové. Obrátíte se ještě jednou na židy. Ale stane se to pod mým dohledem, tak aby nikomu z nich nebyl zkřiven vlásek a aby se jim dostalo na půjčku, již nám vyplatí, řádné zástavy. Kde vzít tu zástavu? Já vám to povím. Nejsem ani první, ani poslední vladař, který učiní něco podobného, a lze se toho odvážit bez valných

skrupulí, neboť jde o platbu výjimečnou a jednorázovou, ba co víc, o platbu, kterou nám *Perusini superbi* později splatí mnohonásobně. Nuže v dómu svatého Pavla jsou poklady nedožité ceny. Zlaté mešní nádoby, monstrance, vykládané démanty, ornáty vyšívány perlami a já nevím co ještě. Nikdo z mých předchůdců se neodvážil sáhnout na tyto hodnoty, ne proto, že by jich nebyl potřeboval, nýbrž proto, že mu v tom bránily tmářské náboženské předsudky a pověry. Já však jsem toho mínění, že živá princezna rodu d'Albula má větší cenu než několik zlatých kalichů a konvic. Rozhodl jsem se, že část tohoto chrámového pokladu, který má v celku zajisté větší hodnotu než směšných padesát tisíc skudů, zastavíme židům. Má někdo něco proti tomu?

A rozhlédl se plamenným zrakem po shromáždění členů Rady, strnulých, vyjevených, poděšených.

– Má někdo něco proti tomu? opakoval Petr.

Obrýlený mladík Maciste plaše zvedl ruku.

– Tak tedy přece se mezi vámi našel jeden statečný, řekl Petr.

– Nu, Maciste, co namítáte proti mému návrhu?

– Ovšemže nic, Výsosti, řekl Maciste a naprázdno polkl. – Nejsem člen Velké rady, a proto nemám poradní hlas. Dovoluji si jen připomenout Vaší Výsosti...

Odmlčel se v rozpacích.

– Nu? Co si dovoluujete mi připomenout?

– Pouze to, Vaše Výsosti, že Vaše Výsost se tuze mýlí, má-li za to, že ve zdech dómu jsou poklady nedožité ceny. Bývaly, ale už nejsou. Ztratily se za vlády Niccola Druhého, dědečka zesnulého vévody Tankreda.

– Nesmysl, viděl jsem je na vlastní oči, a viděli je všichni, řekl Petr.

– Padělky, Výsosti, padělky, řekl Maciste. – Vévoda Niccolo, když se dostal do finančních nesnází, prodal našemu bankovnímu domu svou sbírku mincí za devět set lir, a když to nestačilo, ráčil mít stejný nápad, jaký právě osvítil Vaši Výsost, a sáhl na chrámový poklad, ale tak, aby si toho nikdo nevšiml – zlaté nádoby nahradil pozlaceným, perly a démanty skleněnými napodobeninami. Dočetl jsem se o tom v deníku našeho závodu, který mu ten obchod zprostředkoval. Chrámový poklad je, smím-li tak říci, fuč, *andato col vento*, je odváť větrem.

– Bože milosrdný, co tedy dělat? řekl Petr zdrcen. – Zůstat tu sedět a dívat se jeden na druhého jako lekající ryby a přenechat osudu princeznu Isottu a kardinála? To si přece nemohu dovolit ani já, ani vy! Co navrhuje? Kde vidíte jaké východisko? Pánové, vy jste s mým rozsudkem, jež jsem vynesl nad Perugiánci, souhlasili. Měli jste plné právo jej vetovat, třeba i za cenu mé abdikace. Neučinili jste to, a proto nesete za to, co se stalo, plnou odpovědnost. Gerbino, vy, pravda, jste byl proti tomu, abychom píchali do hnízda sršňů, ale své veto jste nevyslovil. Proto vám teď žádné mytí rukou nepomůže. Nařizuji vám, abyste jakožto dobrý znalec poměrů v Strambě vyslovil jasný, konkrétní a schůdný návrh, jak zachránit princeznu Isottu a kardinála Tinaccia.

– Vidím jedinou cestu, řekl Gerbino, moudře a zasvěceně se usmívaje z houšti svého plnovousu.

– Jakou?

– Navštívit ještě jednou židy, zevrubně je prošacovat a připálit jim vousy a nasadit jim palečnice, aby pověděli, kde skrývají své poklady, několik jich pro nahnání hrůzy pověsit, několika jejich nemluvnatům rozbít hlavičky o stěny, několik jejich dcer dát guardiánům napospas, a tak dále a tak dále, a nepovolit a pokračovat, až potřebná částka bude pohromadě. To je jediné možné

východisko. Tak se to vždycky dělává, když je nejhůř. A já mám za to, že tuto přítomnou chvíli je možno klidně označit jako jednu z nejhorších. Proto chutě vzhůru na židy.

- To nepřipustím! zvolal Petr.

- Ani já to nepřipustím, ozval se shůry ženský hlas.

Vzápětí nato se na vrcholu schodiště, vedoucího z prázdné galérie do zasedacího sálu, objevila vévodkyně vdova Diana s idiotkou *Biancou mattou*, již držela za ruku. Byla od hlavy k patě v černém, což její vznosnou postavu činilo ještě vznosnější, kromě jediného prstenu s velikým černým kamenem bez ozdob, bez náušnic, bez náhrdelníku, bez broží, s prostou černou rouškou na hladce sčesaných plavých vlasech. Také idiotka byla v černém, s černými pletenými rukavičkami bez prstů na červených upatlaných pacičkách; jednou z těchto paciček, levou, si nadzdvihovala sukni, aby nespadla ze schodů, takže bylo vidět její žalostně křivé, baculaté nožky, navlečené do černých vlněných punčoch. Tvrdivo-li se v Strambě, že vévodkyně Diana se objevuje vždy jen ve společnosti své idiotky hlavně proto, aby se její oduševnělá krása stále náležitě odrážela od Biančiny šerednosti a docházela tak výhodného uplatnění, při tomto výjevu, kdy s Biancou po boku pomalu sestupovala ze schodů, zdálo se nesporné, že tomu tak jest, neboť zatímco idiotka se nemotorně kolébala, špičkou černé botičky opatrně ohledávajíc úroveň každého nižšího stupně, než na něj, čítko úzkostně svraštlé a hubinku nakrabenou, dolehla plným chodidlem, vévodkyně vdova plynula dolů plavně a graciézně, jako by kráčela ne po nohou, nýbrž plula na obláčku podobně jako Panenka Maria, když stoupá do nebes: věru, baže věru to nebylo sestupování, to nebyla chůze, to byl mytický tanec plný sladké důstojnosti, to bylo rytmičné snášení, to bylo zjevení Královny a Kněžky, a schody v těch chvílích ztratily svůj prvotní účel pojit-

ka mezi galérií a síní a zdály se tu být výhradně jen proto, aby se na nich zmíněná Královna a Kněžka zjevovala.

Když dospěla do poloviny svého sestupného šinutí, vévodkyně vdova Diana se zastavila.

– Pánové, promluvila, – naslouchala jsem v skrytu vaší poradě od samého jejího počátku a jsem nucena říci, že jsem otřesena. Nadála jsem se, že napravíte obratem ruky příkoří, jímž byla postižena má nešťastná dcera a jež zavinil tento podivný pán, který se, Bůh to nedopust, měl stát jejím manželem, a že v mžiku snesete z vlastních prostředků potřebné výkupné, a vy namísto toho se vymlouváte na laciné usně, dovážené ze zámoří, a neznáte jiné možnosti než znovu vyplundrovat vyplundrované židy. Nuže děkuji vám, pánové, za to, že jste se případem mé ubohé dcery vůbec zabývali, a prosím vás, abyste už o tom nemluvili. Výkupné zaplatím z vlastních prostředků, totiž z věna přichystaného pro mou milovanou dceru. Také otázku, kdo má výkupné donést do Perugie, jsem rozhodla sama. Vyšlu tam jediného muže, který se těší takové oprávněné úctě a autoritě, že Perugiánci se nemohou odvážit na něho vztáhnout ruku, totiž svého osobního zpovědníka a duchovního rádce, otce Intransigenta.

Sestoupila vláčně o několik dalších stupňů a pak se znovu zastavila.

– Pane, řekla, obračejíc se přímo k Petrovi, – doufám, že budete mít sdostatek vkusu, abyste mé dceři tentokrát nejel vstříc. Neboť kdybyste to učinil, mohlo by se stát, že vy, který jste neštěstím Stramby, byste se opět namísto mé dcery dočkal jiného spoutaného a zmazaného vojáka.

– To ani nechci vidět, jak ty, Petře, ostrouháš mrkvičku! vpadla svým vřískavým hláskem *Bianca matta*. – *Madonna mia*, to budou konce! Darmo si šoustáš podešve, ty troubo, pamatuj na má slova! S tebou to dopadne ještě hůř než s tím podělaným Gambarinim!

Bylo vidět, jak vévodkyně vdova při posledních slovech temně navštívené jí vztekle zatřepala pacinkou; její sympatie k Giovannimu zřejmě trvaly navzdory jeho prohře. Pak pokračovala ve svém hrdém a velebném plynutí, a když dospěla ke dveřím a opustila zasedací místnost, Petr povstal a promluvil takto:

– Jsem tedy podivný pán, jsem tedy neštěstí Stramby. Prosím, pánové, abyste zvedli ruce, kdo s tímto názorem vévodkyně vdovy Diany souhlasíte.

Ani ruka se nepohnula, ba víc než to a lépe než to: radové skryli své ruce, kde mohli, ten za zády, ten si na ně sedl, Gerbino je schoval za převisem svého vousu, takže zdálo-li se prve, že vévodkyně, beznohá, pluje na obláčku, členové Velké rady vypadali jako bezrucí.

– Podivný pán, neštěstí Stramby, opakoval Petr, aniž si uvědomil, že tímto opakováním dává najevo, jak ho tato přízviska, jimiž ho obmyslila vévodkyně vdova, urážejí a mrzí. – Neštěstím Stramby tedy nebyl *capitano di giustizia*, za jehož úřadování celá Stramba žila v hrůze a od něhož jsem ji já, podivný pán, osvobodil, neštěstím Stramby tedy nebyl Giovanni Gambarini, budiž prokleta jeho jméno, proti němuž se Stramba vzbouřila a vyzdvihla mne, podivného pána, na jeho místo; nakonec já, podivný pán, ani nesmím své nevěstě jít v ústřety. Nuže já se bez zdráhání a otevřeně znám k tomu, že počátky mé vlády byly nedobré a že to, co se stalo, totiž zadržení princezny Isotty a kardinála Tinaccia v Perugii, se zcela prostě stát nemělo. Ale nemá smysl lkát nad rozlitym mlékem; tento incident, k němuž došlo jako následek toho, že jsem neústupně dal volný průchod svému jedině správnému pojetí spravedlnosti, rozumu a pravdy, by bylo možno hladce a obratem ruky a bez vzájemných srážek a hádek a výčitek urovnat, kdyby v státní pokladně byly pro podobné nepředvídanosti uloženy patřičné rezervy. Vy jste si,

pánové, všichni umyli ruce, takže jediný špinavý mezi vámi jsem zůstal já, podivný pán a neštěstí Stramby: ale kdo je odpovědný za onu prázdnotu pokladny, já, nebo vy? Já jsem své důstojenství uchopil teprve před několika týdny, kdežto vy, aspoň většina z vás, tu sedí už léta; jak jste to mohli dopustit, aby státní finance zabředly do takového stavu, kdy jediným zdrojem příjmů je rozbíjet židovským nemluvnatům hlavičky o stěny? Proč tu jste, o co se staráte, o čem rozhodujete, k čemu radíte, k čemu se vyslovujete? Nuže, pánové, teď vezmu věc státních financí Stramby do rukou sám a ručím vám za to, že do šesti měsíců bude pokladna plná.

Udeřil do zvonce, což bylo znamení pro stráž, hlídkující venku na chodbách, aby nastoupila do pohotovosti. Pokračoval pak pomalu, tiše, pečlivě vyslovuje každou hlásku:

– Done Timoneli, ubožáku zchudlý nákupem laciných usní, ježž uskutečnil římský bankéř Lodovico Pachione, táži se vás, jaké platíte daně?

Don Timonel, ohromen touto neslýchanou otázkou, mlčel a olizoval si rty.

– Nuže? řekl Petr.

– Odvádím státu, řekl don Timonel, – odvádím státu tak jako všichni občané Stramby paušální poplatek ze svých domů.

– Kolik těch domů máte?

– Mám, Výsosti, četné příbuzenstvo, šest dětí, z toho čtyři provdané dcery, a čtrnáct vnoučat, a proto...

– Neptám se vás, kolik máte dětí a vnoučat, ptám se vás, kolik máte domů?

– Šest, s vaším dovolením, Výsosti.

– Včetně toho patrového paláce naproti *porta San Pietro*?

– Ano, včetně, Výsosti.

– A kolik platíte?

– Jak jsem řekl, Výsosti, platím tak jako všichni, z každého domu deset cekinů ročně.

– Čili šedesát cekinů?

– Ano, šedesát cekinů.

– Bez ohledu na velikost těch domů?

– Tak tomu, Výsosti, bylo v Strambě zvykem a tak to je zákonem ustanoveno už z dob, kdy Stramba ještě byla markrabstvím.

– Čili chudák, kterému v Strambě patří přízemní chatrč s dvěma okny, odvádí z něho stejnou daň jako vy za svůj palác?

– Odvádí, lépe řečeno, měl by odvádět, ale jsou s tím obtíže, protože občané neradi platí.

– Nuže já tento podivný zákon ruším a navrhuji zavedení nového zákona, podle něhož domovní daň bude závislá na počtu oken: jeden cekin z okna. Takto chudák, který ve svém domě má pouhá dvě okna, bude platit ne deset, nýbrž dva cekiny ročně, a vy jen za svůj palác, který, jak odhaduji, nemá méně než čtyřicet oken, budete odvádět přinejmenším čtyřicet cekinů, což platí i pro všechny ostatní domy v hlavním městě. Zavádím tento zákon se zpětnou platností pro celý uplynulý rok; těm, kterým podle tohoto nového zákona přísluší platit méně než deset cekinů, budou jejich poplatky vráceny. Má k tomu někdo co podotknout?

Obrýlený mladík Maciste zvedl nesměle ruku.

– Nu? Mluvte, řekl Petr.

– Nový zákon, řekl mladík Maciste, – ježž Vaše Výsost hodlá zavést, jest zajisté nesmírně spravedlivý, ale...

– Jaképak ale? řekl Petr. – Je-li spravedlivý, je všechno v pořádku.

– Ano, zajisté, všechno je v pořádku, ale obávám se, že to bude drahé, řekl Maciste.

– Drahé? Pro koho?

– Pro státní pokladnu, řekl Maciste. – Protože kdyby Vaše Výsost ráčila věnovat větší pozornost... chci říci, kdyby pečlivě prošla všechny uličky, z nichž se naše město skládá, shledala by, že naprostá většina strambských domů, řekněme takových devadesát pět procent, má méně než deset oken, a že dům takový, jaký má don Timonel, se svými čtyřiceti okny, jak Vaše Výsost ráčila odhadnout, tu je výjimkou. Takže máme-li všem občanům, kteří mají méně než deset oken a kteří zaplatili deset cekinů, jejich poplatek vrátit, bude to pro státní finance ne spása, nýbrž naopak nepříjemná a bolestná, neřkuli za dnešní situace smrtelná rána.

Petr chvíli mlčel, zaražen.

– Nerad odstupuji od svého návrhu, řekl pak, – neboť je to návrh spravedlivý. Ale že při vši své spravedlivosti, jak vidím, se mívá se svým účelem obohatit státní pokladnu, pověřuji vás, tajemníku, abyste v nejkratší možné době vypracoval detailní návrh nový, takový, aby má původní myšlenka stisknout majitele větších domů zůstala zachována, chudákům aby bylo uleveno a státní pokladna aby na tom vydělala.

– Učiním tak, Výsosti, řekl Maciste a něco si horlivě poznamenal do notýsku.

– Ale tím, pokračoval Petr, – můj poutavý dialog s donem Timonem není skončen. Jaképak jiné daně, táží se vás, platíte kromě těch šedesáti zlatých penízků ročně?

– Jakožto člen Velké rady, odpověděl don Timonel, – jsem podle ustanovení zákona od všech jiných daní osvobozen.

– Daně tedy neplatíte, a za to, že zasedáte v Soudu dvanácti, naopak dostáváte pěknou prebendu, řekl Petr.

– Nepatrné odškodné, Výsosti, řekl don Timonel. – Soudní líčení zabírá nesmírně mnoho času, a čas, jak se říká, jsou peníze.

– Nuže já to odškodné ruším, řekl Petr. – Kdo nechce zasedat v Soudu dvanácti pouze proto, že to považuje za čestnou občanskou povinnost, ať se toho úřadu vzdá. Kdo souhlasí s mým návrhem? Děkuji, vidím, že souhlasí všichni. A pokud jde o privilej členů Velké rady neplatit daně, nuže tuto privilej ruším také. Je to směšné a pobuřující a neudržitelné, že cechovní řemeslníci a živnostníci daně platí, zatímco ti největší a nejbohatší mezi nimi, kteří je zastupují ve Velké radě, jsou od daňové povinnosti osvobozeni. Je mi dobře známo, že to je běžná praktika, zavedená na celém světě, například i v mém rodném městě Praze konšelé jsou vyňati z daně, ale to není důvod, abych tento nešvar trpěl i zde, v Strambě, kterou chci učinit – a také učiním, to mi věřte – příkladem, jak má vypadat vzorná, harmonická, šťastná lidská pospolitost, taková, jak o ní snil Platón a Thomas Morus. Aj, pánové, jde do tuhého, upozorňuji vás na to, jde do tuhého! Má dosavadní opatření, jež jsem provedl až dosud, zrušení pústu i nařízení, aby židé nosili žlutá kolečka, a založení vysoké školy, to byly jen podrobnosti a maličkosti, s jejichž pomocí jsem se jen orientoval a ověřoval si své možnosti, počínaje si jako bibliotekář, pověřený úkolem dát do pořádku zanedbanou knihovnu, a který se nejprve rozhlédne a zvedne kterýsi nepatrný spisek, pohozený na podlaze, a položí jej na stůl, než započne svou vlastní práci třídění, evidence a reorganizace. Střetneme se teď s tím nejdůležitějším a nejbolestnějším, s otázkou peněz, s otázkou daní, s otázkou státních příjmů. Protože však jsem voják a diplomat a nejsem finančník, odkládám tuto věc na pořad našeho příštího zasedání a nařizuji vám, Maciste, abyste vypracoval podrobný a vyčerpávající návrh na přísné daňové postižení velikých majetků. Prozatím vám, pánové, děkuji za vaši pozornost a mimořádné porozumění.

Když odešel, ve Velké radě nastala chvíle ticha, již první porušil obrýlený mladík Maciste. Zuřivě odhodil svůj notýsek, do něhož si prve něco poznamenával, a vstal.

– Pánové, já jdu od toho, řekl rozčilen. – Mám já to zapotřebí, poštvat si kvůli tomu spravedlivému vévodovi proti sobě každého, kdo v Strambě má váhu, peníze a jméno? Ještě dnes balím a jedu za svou tetou, která má na kraji Umbrie slepičí farmu a v jednom kuse mě tam láká a zve.

– Šťastnou cestu a na brzkou shledanou, už to nebude dlouho trvat, řekl moudrý apatykář Gerbino. – Protože náš spravedlivý vévoda právě vyslovil svůj osmý rozsudek smrti, tentokrát sám nad sebou.

Ulomená pažba

Princezna Isotta se navrátila do Stramby stejně tajně, jako ji byla za dobrého ještě času, za života svého otce, opustila: přijela v noci, když brány byly zavřeny a celé město už spalo, provázena Intransigentem a kardinálovou zdecimovanou četou... Kardinála samého strážní, kteří princeznu propouštěli, v jejím průvodu nespatriili; nedlouho potom se od úst k ústům v celém městě roznesla zarmucující novina, že Jeho Eminence už není mezi živými; příkoří, jehož se v Perugii stal obětí, neslýchané násilí, jež na něm bylo spácháno, prý ušlechtilého starce rozčílilo tak nesmírně, že mu puklo srdce a zastavilo se navždy.

To bylo sprostáctví osudu, zákeřná rána do zad, katastrofa tak otřesná ve své nečekanosti, že Petrovi, když věc dospěla k jeho sluchu, klesly ruce a i kolena mu povolila, takže se spustil do křesla, na němž sedal vévoda Tankred, když hrával šachy – bylo to v malé soukromé pracovně, již podědil po zesnulém vladaři – a nevěděl, co dál a jak dál. Teď bude činěn odpovědným nejenom za ztrátu princeznina věna, nejenom za to, že Isotta byla v Perugii uvržena do žaláře, ale i za smrt kardinálovu; neboť že mu vévodkyně vdova a převor Intransigente a možná i sama Isotta připíší k tíži i tuto novou nehodu, o tom nebylo pochyby, lhotejno, že kardinálova smrt byla zcela přirozená a že by k ní snad bylo došlo tak jako tak, i bez nadměrného pohnutí mysli, jež v něm vyvolali *Perusini superbi*. A rovněž nebylo sporu o tom, že tato prožluklá komplikace položí novou a další přehradu mezi Petra a Isottu a nanovo oddálí, ne-li nadobro znemožní jejich sňatek, bez něhož, jak se vyjádřil zkušený krejčík pan Schütze, Petrovo posezení na vévodském

trůně se stěží stane solidním, takže nákladné přípravy k svatbě, na něž si státní pokladna musila vypůjčit u židů, se staly zhola a nadobro marnými a výsměšně darmými. A zatímco seděl, tum-pachový a bezradný, ruce pokleslé a kolena změkklá, v šachovém křesle a říkal si ve své mateřské řeči: Co teď, co teď, ozvalo se zaškrábání na dveře a přišel pan Schütze, přinášeje nový obleček, jež si Petr dal ušít přiměřeně k zvážnělé situaci, střízlivý, vyvedený v tmavých barvách, bez ozdobných průstřihů, bez pentliček, bez módních efektů.

– Inu, na vašem místě bych si teď dal veliký pozor, Herr von Kukan, odpověděl na otázku, již si Petr prve kladl sám sobě a již teď přeložil do mateřštiny páně Schützovy. – Vystříhejte se vaječných omelet, protože...

– Vím, přerušil ho Petr. – Ve vaječných omeletách se výhodně uplatňuje jed zvaný *volpe*.

– Přesně tak, řekl pan Schütze. – A nevěřte ničemu a nikomu. Zejména chraňte se sníst půlku jablka, jež někdo před vašima očima, jako by se nechumelilo, vzal z koše a rozřízl je, půlku vám podal a sám svou půlku snědl, protože nůž se vši určitostí byl na jedné straně natřen jedem, takže ta vaše půlka je otrávena, ta jeho nikoliv. To je nový objev v oboru travičství, a je dobře to vědět. Lidé jsou vynalézaví a chytří, a vy, Herr von Kukan, jste se v krátkém čase stal solí v očích tolika pánům, že to je až kupodivu, jak se vám to tak podařilo. À propos, mám pro vás psaníčko.

– Od princezny? zvolal Petr.

– Kdežpak od princezny, řekl pan Schütze. – U princezny to máte hůř než nahnuté, s tím nepočítejte, že by vám princezna hned tak začala posílat psaníčka. – Pan Schütze si prohledal několik kapes, než v jedné z nich objevil lísteček. – Nastrčila mi to *Bianca matta*, znáte ji, abych vám to doručil. Čím déle tu kdákavou trpaslici pozoruji,

tím víc se mi zdá, že vůbec není tak *matta*, jak se všeobecně má za to, a že se jen tak staví, protože jí to vynáší teplé místočko u dvora.

Lístek byl usmolený od čokolády a bylo na něm kulatým, nemotorným písmem napsáno pouze toto:

Petře, měj oči vzadu a nos kovový obojek.

– Je přece *matta*, řekl Petr, když toto sdělení přečetl panu Schützo-
vi. – To přece nedává žádný smysl.

– I dává, i dává, řekl pan Schütze. – A je to v podstatě totéž, co jsem vám tu prve povídal. Já vás varoval před jedy, Bianca vás varuje před přepadením. Mít oči vzadu znamená, pokud rozumím italštině, dát si pozor i na to, co se děje za vámi. A nosit kovový obojek je rada velmi rozumná. Kovový obojek, skrytý pod límcem, vás může zachránit před škrtičem. A škrtiči přepadávají své oběti odzadu.

– Člověk může být zavražděn tisícerým způsobem, řekl Petr.
– Ochráním se před škrtičem, a někdo mě probodne nebo uhodí kladivem do hlavy nebo zastřelí.

– Zajisté, Herr von Kukan, řekl pan Schütze. – Ale na vašem místě bych Biančiny rady vděčně uposlechl, protože není vyloučeno, že vyslechla, co se na vás chystá. Probodení, rána kladivem do hlavy, zastřelení, to všechno zanechává na těle ošklivé stopy, kdežto když vám zkušený škrtič zadrhne provaz kolem krku a zlomí vám vaz, může se pak klidně prohlásit, že vás ranila mrtvice. To se dělá, Herr von Kukan, častěji, než si můžete představit. Takové obojky máme na skladě stejně jako ty střevíce s dutými podpatky, protože někteří páni si libují v představě, že jejich život je neustále ohrožen. Ale u vás to není žádná představa, u vás je to fakt. *Momentchen*, já vám jeden takový oboječek, přiměřený síle vašeho krku, pošlu. Vyberu vám něco s kovovým krumplováním nahoře, což vypadá jako ozdoba a má to tu výhodu, že provaz přehozený kolem hrdla nesklouzne. Drátěnou košili samozřejmě máte.

– Mám, řekl Petr. – Už mi jednou zachránila život.

– Tak to vidíte, řekl pan Schütze a odešel.

Asi o hodinu později, když už byl držitelem pevného a dobře padnoucího obojku, dostal Petr navoněnou, elegantní kartičku, v níž ho vévodkyně vdova zvala, aby navštívil ji a její dceru v jejím *appartamento* o třetí hodině odpoledne.

Četnost a podivnost a chmurnost událostí, jež ho stíhaly v poslední době, v něm vyvolala takovou míru otupělosti, že si ani neuvědomil pitvornost situace, kdy se ubíral k své sladké snoubence a její matce, opatřen kovovým chráničem krku proti uškrcení, drátěnou košilí proti probodení, ostrým kordem proti přepadení a pytlíkem zlatáků pro případ, že by byl nucen se spasit útekem.

Matka a dcera seděly na úzkých čalouněných židličkách u okna vedoucího do nádvoří, obě přikloněny nad ruční práci – Isotta něco vyšívala zlatými nitkami na kapesníčku nataženém na dřevěném hříbku, vévodkyně vdova pracovala dlouhými nůžkami na kusu šafránově zbarvené tkaniny, opatřujíc jej příčnými průstřihy – a mezi nimi se tyčil vši výši své kostnaté postavy přísný Intransigente, obrácen tváří ke dveřím, do nichž Petr byl uveden, kdežto vévodkyně vdova při jeho pravici a Isotta při jeho levici byly k němu přikloněny polovičním profilem. Intransigente se vyjímal mocně a pánovitě a mohutně, tak mocně, pánovitě a mohutně, že obě ženy u jeho nohou vypadaly drobounké jako děti, a malinká jako skřítek byla *Bianca matta*, dřepící na zemi u vévodkyně vdovy, takže celek působil dojmem obrazu, namalovaného technikou dávno uplynulých dob, neznalých perspektivy, kdy velikost zobrazených figur byla závislá na jejich svatosti a důstojnosti.

Učiniv několik pomalých, vážnosti doby přiměřených *pas du courtesan*, Petr se hluboce uklonil a jemně modulovaným hlasem, plným smutku, vyslovil vévodkyni vdově Dianě a Isottě soustrast

nad nečekaným skolem jejich drahého příbuzného, posledního mužského potomka slavného rodu d'Albula, kardinála Tinaccia. Ani vévodkyně vdova, ani Isotta nereagovaly na jeho pěstěnou promluvu, hodnou bývalého strambského *arbitera rhetoricae*, nepohnuly se, nemrkly, jako by nebyly vzaly na vědomí jeho přítomnost; měly snad smluveno, že Intransigente bude jednat v jejich zastoupení.

Ale i Intransigente mlčel a jen černě a s nepochybným odporem upíral na Petra své divoké oči.

– Tak sedni si přece u nás, *imbecille*, jsi pořád ještě vévoda, řekla po chvíli Bianca matta.

– Děkuji ti, Bianco, za tento projev lidské vlídnosti a přívětivosti, v dnešní době tak vzácný, řekl Petr, – ale já raději postojím, protože si nedovedu představit, že má návštěva, na níž jsem byl tak vřele přivítán, by mohla trvat dlouho.

Při těch Petrových slovech Isotta upustila do klína hříbek a spráskla ruce plnými dlaněmi a nataženými prsty, vzhlížejíc přitom k stropu, jako by se modlila, a zvolala:

– O lidské vlídnosti a přívětivosti se odvažuje mluvit, lidské vlídnosti a přívětivosti se dožaduje on, který zabil mého otce, protože na něho přivedl do Stramby vraha, a zahubil mého strýce, on, který nás ožebračil, on, který za několik týdnů proměnil Strambu v blázinec, on, s jehož prokletým příchodem začalo všechno naše utrpení! Vnuk sprostého nunváře, který se mezi nás vetřel a kvůli němuž jsem byla vyhnána ze svého rodného města, on, kvůli němuž jsem byla držena ve vězení, on se nadál, že s ním budeme jednat lidsky vlídně a přívětivě!

– Nadál-li jsem se čeho, Isotto, byly to především výčitky, jimiž jsi mě zahrnula, řekl Petr, – nadál jsem se jich dokonce, smím-li mluvit výrazem tvého otce, s mdlobnou jistotou. Věděl jsem

navlas přesně, co od tebe uslyším, včetně toho nunváře, jehož jsem vnukem, stejně jako vím, že svých slov budeš litovat, až se zmírní tvá trpkost a tvůj žal, protože věřím tvému otci, který mi těsně před svou smrtí sdělil, že podceňoval sílu tvého charakteru, když se domníval, že až opustíš Strambu, vbrzku na mne zapomeneš, kdežto tys mě nepřestala milovat.

– To není pravda! vykřikla Isotta.

– Znáš mě dosti dobře, abys věděla, že nikdy nelžu, řekl Petr.

– Zakazuji vám, pane, abyste takto mluvil s mou dcerou, řekla vévodkyně vdova Diana.

– Mluvím tak s dívkou, jejíž ruku mi přislíbil sám papež, řekl Petr.

– Pokud tak už neučinil, Jeho Svatost nad vámi co nejdříve pronese to jediné, co vám přináleží, mladý muži, to jest prokletí, řekl Intransigente. – Když jsem vás minule navštívil, hovořil jsem s vámi jako s vévodou a apeloval jsem na vaše svědomí; nyní vás už neuznávám za vládce této země a tohoto města, a proto apeluji ne už na vaše svědomí, ale na váš zdravý rozum. Uvažujte, nebo aspoň snažte se uvažovat klidně a střízlivě o své situaci, mladý muži, a dojdete pak k závěru, že jste se podivuhodnou shodou okolností dostal někam, kam nepatříte a kde jste se neosvědčil. Chceme s vámi jednat mírně a smírně, neboť nechceme ublížit člověku, jemuž Jeho Svatost požehnala, a chceme s konečnou platností uzavřít celou záležitost vašeho nešťastného vladaření, než to požehnání přejde v strašlivé anatéma. Vzdejte se dobrovolně svého titulu, jehož jste nabyt za okolností tak dobrodružných, vyhlase před shromážděným lidem, že abdikujete, neboť nechcete stát v cestě událostem, které se chystají, a odejděte s pokojem.

Petr se snažil zůstat klidný.

– Které jsou to události, jež se chystají? zeptal se.

– Vyhytnutím panovnické dynastie po meči, odpověděl Intransigente, – Stramba přestane být vévodstvím a přejde cele a bezprostředně pod vládu kurie. Nemuselo se to stát, kdybyste si byl uvědomil, jaké jsou meze vaší pravomoci. Proto uznejte své chyby a odejděte dříve, než bude pozdě. Nuže? Čekám na vaši odpověď, čekám na vaše rozhodnutí.

– Na nic nečekáte, protože mou odpověď a mé rozhodnutí znáte předem, řekl Petr. – Je mi k smíchu představa, že bych sklonil hlavu a vzdal se všeho, čeho jsem dosáhl s takovou námahou a s takovou mírou sebeobětování pouze proto, že převor místního kláštera mi doporučil, abych se klidil. Ach nikoliv, pane převore. Nic takového se nestane. Já neustoupím a úkolů, jež jsem si uložil, a cílů, jež jsem si předsevzal, se nevzdám. Já zůstanu na trůně a Strambu udělám šťastným a vzorným útočištěm rozumu a spravedlnosti, i kdyby deset tmářů, jako jste vy, a deset předsedů soudu a sto tisíc členů Velké rady mi stálo v cestě, a jsem ochoten za to obětovat všechno, včetně vlastního života. Než se rok s rokem sejde, v Strambě nebude chudých a v Strambě nebude bohatých a v Strambě nebude stavovských privilegií, a nikdo, ani sám papež, mi v tom nezabrání. Já příliš dobře vím, jak si to stojí s Jeho Svatostí, než abych se ho strachoval. Jen si nemyslete, Giovanni Gambarini se nebál papeže a jeho kletby, on se bál mne, a měl pravdu. Odvažujete se tvrdit, že jsem se jakožto vladař neosvědčil? Aj, totéž by řekl člověk neznalý zemědělství, kdyby pozoroval činnost nového hospodáře, který se ujal zanedbaného statku. Ten nový hospodář by zvrátil a zničil všechno, co by shledal nepotřebným a shnilým; a věci neznalý pozorovatel, vida tu spoušť, by zajisté o něm prohlásil, že si počíná jako blázen. Nuže já nejsem blázen, pane převore, své dosavadní vladařské působení nepovažuji za neúspěšné, a proto má odpověď na vaši překvapivou výzvu je rozhodné a pevné ne, ne, dobrovolně nikdy.

– Pak lituji, ale chtěl jste to sám, řekl Intransigente a luskl prsty. Isotta si přitom nacpala kapesníček do úst a zakryla si oči. Uslyšev za sebou cvaknutí kliky, Petr se ohlédl a uviděl kata v rudém úbo-ru, bez kápě, spěšně vstupujícího do dveří; a to bylo to poslední, co mu v té chvíli bylo přáno spatřiti, neboť převor Intransigente mu pohybem až kupodivu hbitým a přesným přehodil přes hlavu černou roušku, již vytáhl z volného rukávu svého bílého hábitu. Ozvalo se zasvištění a Petrovi se ovinul kolem obojku, skrytého pod límcem, tenký provaz, na konci zatížený olověnou koulí. Kat, pevně utahuje provaz pravou rukou, jako by krotil divokého hřebce, přimkl se odzadu těsně k Petrovi, chtěje mu levicí zlomit vaz, ale Petr, jemuž škrticí nástroj neublížil, pamětliv jedné z mnohých rváčských lekcí, jež mu udělil nezapomenutelný Franta, syn poběhlce Ažzejtradomů, poklesl silně v kolenou, sevřel za sebou spojenýma rukama katovo zátylí a přehodil ho přes své pravé rameno jako pytel, takže popravčí mistr mu s tupým žuchnutím dopadl k nohám.

Nemoha se v spěchu zbavit roušky, přilnul k jeho límci pod zadrhnutým provazem, Petr tasil a učinil naslepo zuřivý výpad tím směrem, kde podle jeho odhadu mohl stát Intransigente, a vskutku pocítil, že jeho kord proniká živým tělem. K mnohonásobnému výkřiku, který současně zazněl, se přidal sám kat, sbírající se ze země. A když se Petrovi podařilo zbavit se provazu a roušky, takže prohlédl, i on vykřikl v hrůze, neboť se ukázalo, že jeho kord pronikl ne jedním, ale dvěma těly, hrudí Intransigenta a hrdlem Isotty, jež se byla v úzkostech za převora schovala. Intransigente, raněn do srdce, byl mrtev, a Isotta v kleku, kašlajíc a chrčíc, se snažila oběma dlaněmi zadržet krev, jež jí proudem tryskala z rány.

– Vrahu! zaječela vévodkyně vdova a velikým rozmachem bodla Petra nůžkami do prsou, ale křehký nástroj, naraziv na jeho

drátěnou košili, praskl. – On je ďábel! On je ďábel! vřeštěla v počínajícím šílenství a padla s dusivým vzlykotem na tělo své dcery, již právě opustily poslední síly, takže klesla, prve klečíc, do louže své vlastní krve.

– To ti patřilo, potvoro, poznamenala *Bianca matta*, která po celou dobu tohoto výjevu chroupala oříšky, jež vybírala z kornoutu. Nebylo jasné, zdali tato poznámka platila umírající princezně, nebo vévodkyni matce, zmučené žalem.

Současně kat, který se dosud nevztyčil naplno, se vrhl k Petrovi, aby mu objal kolena a strhl ho k zemi, ale Petr se ho zbavil kopnutím do brady; když rozrazil dveře, čtyři vyjevení sluhové, kteří o ně venku byli opřeni a naslouchali, vpadli do místnosti.

– Z cesty! Z cesty! křičel, mávaje zkrvaveným kordem. Pádil pak pustou chodbou do hlavní audienční síně a vyběhl na balkón.

Povšimli jsme si už a poznamenali jsme na patřičném místě, že byt vévodský palác byl vybudován velmi solidně z ohromných kvádrů, vyrvaných ze starořímských ruin, jeho přesilné zdi nebyly s to zabránit pronikání zpráv, třeba často pokroucených a zpitvořených, o všem zajímavém a důležitém, co se v něm dělo, do strambské veřejnosti. Tak i nyní zvěst o tom, že v paláci se chystá nebo snad se odehrává něco hrůzostrašného, příšerný závěr perugiánské tragédie, zaviněné zločinným přivandrovalým cizincem, který se vedral na vévodský trůn, přilákala na *piazza Monumentale* zástupy lidí; a když se na balkóně objevil zločinný přivandrovalý vévoda sám, v davu ihned nastal vlnivý pohyb – všichni naráz ustoupili o krůček o dva, jako by znenadání proti nim byl zadul prudký vítr.

– Lide strambský, Strambané! volal Petr, jak dovedl nejsilněji a nejzřetelněji, – chci vám sdělit radostnou novinu, že se mi podařilo uniknout úkladům, které mi nastražil převor *Intransigente*,

chtěje vás, Strambané, připravit o prvního spravedlivého vládce, který kdy stanul v čele tohoto státu a který je samou Prozřetelností povolán k tomu, aby odčinil všechny křivdy, jichž se na vás vladaři Stramby dopouštěli v minulosti.

Hned po těchto prvních slovech, jež pronesl, se počalo dít něco naprosto nečekaného: lidé, shromáždění na náměstí, ani řečníka neodměnili za jeho radostnou zprávu voláním *evviva*, jak by si Petr byl přál, ani nespustili hanlivý povyk a pískot, jak se obával, nýbrž zůstali němí jako úlovek kaprů v síti a počali se tiše rozcházet. Jejich pohyb byl pomalý a téměř neznatelný, ale černo lidu pozvolna šedlo a prázdné ostrůvky mezi jednotlivými hloučky se zvětšovaly, jako když se natahuje a roztahuje děravé krajkoví.

– Abych mohl uskutečnit všechny své záměry, jejichž jediným cílem je vaše blaho, drazí Strambané, pokračoval Petr, – od této chvíle se ujímám řízení veřejných věcí jako samovládce, bez pomoci Velké rady, již rozpouštím. Soudní sbor dvanácti mudrců, kteří ve skutečnosti jsou hlupáci a zbabělci, rovněž ruším.

Pokračoval ještě chvíli, rdousivě přitom pociťuje marnost a prázdnotu svých slov, a ustal teprve, když náměstí bylo prázdné, jako by město vymřelo; zmizeli všichni včetně zedníka, který prve stál na žebříku, opřeném o průčelí jednoho z měšťanských domů, a opravoval omítku, zmizeli všichni, včetně pokojných pijáků vína, kteří prve seděli u dlouhého stolu před hospodou U Pavího chvostu, zmizeli všichni, včetně kluka, který prve drandil káču u sochy císaře Vespasiana, vyčištěné a opatřené novými zřítelnicemi, zmizeli všichni, včetně portýra, který prve střežil vchod do paláce Gambariniů, zmizeli všichni, včetně hrbačky zvané Krátkou Polyxenou, jež měla naproti kostelu stánek s drobným skleněným zbožím, zmizeli všichni, kromě Petra, který zůstal stát, osamělý, na balkóně a díval se na prázdné hladké desky, jimiž

náměstí bylo vydlážděno, a říkal si: Konec, teď teprve je opravdu konec.

Někdo ho zatahal za rukáv. Byla to *Bianca matta*.

– Pojď honem, *imbecille*, utíkej, už jdou po tobě, chtějí tě zatknout a upálit na hranici, řekla a vzala ho za ruku. Podvolil se jí a nechal se vést jako dítě.

Ťapkala tak rychle křivýma nožkama, že byl nucen protáhnout krok, aby jí stačil. Vedla ho chodbou, která byla v této chvíli stejně mrtvá a prázdná jako *piazza Monumentale*, rovnou k jeho vévodskému apartmá. V ruce držela rozžatou lucernu. Zdola, z přízemí, bylo slyšet řinčení zbraní a dusot, ježž přerušil hlas velícího důstojníka.

– V šik a v chod. I kdyby se bránil sebevíc, musíme ho dostat živého.

– Slyšíš? řekla pokojně *Bianca matta*. – Jdou pro tebe.

Vstoupili do salónu.

– Zamkni a zašoupni závoru, řekla *Bianca matta*.

Učinil, jak mu poručila. Idiotka pak přistoupila k mozaice, zdobící levou příčnou stěnu místnosti a představující souboj Davida s Goliášem. Zatukala tlustým prstem na hranatou kabelu s kamenným, stojící u Davidových nohou, a řekla:

– Tady tlač, to se dá otevřít.

Pokusil se o to holými dlaněmi, ale nic se nehnulo. Sňal tedy z háku výtečnou pušku Broccardo, a opřev ji patkou o kabelu jako sochor, trkal a tlačil a bouchal. Mozaikový obdélník se otevřel na skrytých pantech jako okénko, zůstává v obraze černou díru.

– A teď do toho strč ruku a dole nahmátneš kliku, povelila idiotka.

Učinil, jak mu poručila, a vskutku nahmátl kliku.

– Stiskni tu kliku a táhni k sobě, jako když otvíráš dveře, povelila idiotka.

Učinil, jak mu poručila, a vskutku celý mozaikový obraz se otevřel jako dveře.

– Teď zavři tu kabelu a pryč, povelela idiotka. – Máš nějaké peníze?

– Mám, řekl, navraceje mozaikový obraz kabely do jeho původní polohy.

– Vezmeš mě s sebou?

Zaváhal, ale uvědomil si, že *Bianca matta* by mohla být druhou ženou vpletenou do kola za to, že mu dopomohla k útěku.

– Pojd', řekl.

Idiotka zakdákala radostí a vběhla první do nízké klenuté chodbičky, páchnoucí myšinou a hnijící omítkou. Následoval ji, vzal za kliku a přibouchl za sebou mozaikový souboj Davida s Goliášem právě ve chvíli, kdy na zamčené dveře do salónu počaly pršet hromové rány.

Bianca, svítíc na cestu lucernou, vesele upalovala chodbičkou a po schůdkách dolů a pak nalevo a opět po schůdkách dolů, a její křivé nožky se jenjen kmitaly. Kráčel za ní shrben, aby si neurazil hlavu, výtečnou pušku Broccardo zavěšenu šikmo přes plece.

– Ty se ani nedivíš, jak to všechno znám a vím, kde zatlačit a jak otevřít tajný vchod? řekla idiotka.

– Ano, divím, řekl Petr.

– Byla jsem při tom, vysvětlovala idiotka, – když moje vévodkyně pomáhala při útěku Giovannimu. Ona jediná ví, jak se chodba otvírá, protože Tankred už není živ, ona jediná a po ní Bianca, Bianca! Aj, Bianca má hlavičku, Bianca je fikaná, Bianca se nenarodila včera!

Hopsala a smála se, až se zalykala.

Chodba, místy trochu osvětlená tenkými svislými průduchy, byla neuvěřitelně dlouhá, tak dlouhá, jako by nikdy nikde nebylo

možno dospět k jejímu konci. Když kráčeli asi hodinu, bylo nepochybné, že už minuli obvod města; ale bylo jím jít ještě další hodinu, než dospěli ke schodišti, vedoucímu strmě vzhůru.

– Ty jdi první, povedla idiotka. – To je jako hrobka, rozumíš. A zvedni náhrobní kámen.

Učinil, jak mu poručila; náhrobní kámen byl tak těžký, že jej zvedl jen stěží.

– Ty jsi pašák, pochválila ho *Bianca matta*, když se vydrápala za ním. – Giovanni s ním nehnul, a tak jsme mu musely pomáhat, vévodkyně i já. A teď ten kámen zase vrát na původní místo.

Učinil, jak mu poručila.

Fingovaná hrobka byla v koutě malé lesní kapličky, zasvěcené svaté Kateřině; postavil ji Niccolo Druhý poblíže zázračné studánky, která léčila veškeré oční choroby. Nyní u té studánky stál, uvázan k břízce, osedlaný grošovaný kůň a pásł se.

Když *Bianca matta* koně uviděla, zatleskala ručkama.

– Ugo Biancu uposlechl, Biancu poslouchá každý, každý provede všechno, co ona rozkáže!

– Kdo je Ugo? zeptal se Petr.

– Kluk ze stáje. Nařídila jsem mu, aby ke kapličce přivedl koně, když jsem už věděla, že máš všechno prohráno. Na Giovanniho tu taky čekal kůň, ale toho sem dala přivést vévodkyně.

– Jsi hodná a chytrá, Bianco, řekl Petr.

Nasadil koni udidlo, vyšvihl se do sedla, pak Biancu zdvihl a posadil ji před sebe. Zabekala blažeností a přivinula se k němu.

– Bianca tě má ráda, Petře.

Vida, přece jsem v Strambě získal něčí náklonnost, pomyslíł si.

– Kam jedem? zeptala se, když pobídl koně do klusu.

– Ke mně domů, Bianco, do země, kde jsem se narodil. Když člověk ztratí všechno, vždycky se vrací domů.

– Ty prý jsi čarostřelec, řekla.

– Čarostřelec nejsem, ale má puška je očarovaná. Očaroval ji můj otec, mocný kouzelník, který mimo jiné vyrobil zázračnou hmotu, rudou a perleťově lesklou, s jejíž pomocí je možno proměnit olovo v čisté zlato.

– A kde je ta hmota?

– Ach, to kdybych věděl! řekl Petr. – Kdybych ji měl, byl bych s to celý svět proměnit v ráj. Ale můj otec ji schoval tak dobře, že ji nikdy nikdo nenajde.

Měl úlevný pocit, že žvatlá s dítětem.

– Ukaž mi, jak střílí ta puška, řekla Bianca.

– Už jsi to viděla, když jsem s ní zastřelil *capitana di giustizia*.

– Ale já to chci vidět ještě jednou. Sestřel mi tamhle tu šišku.

Petr pušku sňal s plecí a zalíčil, ale ruka mu poklesla, neboť pažba byla zlomena v krčku. Stalo se to bezpochyby, když s ní vyražel tajné okénko na mozaikovém obraze.

– Nedá se nic dělat, Bianco, ta puška je tuze nemocná, musím ji dát spravit.

Odhodil ulomenou pažbu na cestu a pokračoval v jízdě.

Asi o hodinu později smutný, usouzený mezek, vedený mužem v začouzeném oděvu, bezpochyby uhlířem, táhl tudy káru, těžce naloženou dřevem. Levé kolo této káry najelo na opuštěnou pažbu, a pažba, kupodivu dutá, se rozštěpila; vyhřezla z ní podivná hmota, rudě skvoucí a perleťově lesklá, kterou tam kdysi kdosi schoval, neboť mu nesmírně záleželo na tom, aby ji nikdo nenašel, bezpochyby v době, kdy puška Broccardo ještě byla v majetku a držení hraběte Odorica Gambariniho a kdy Petr Kukaň z Kukaně konal v domě tohoto hraběte služby pážecí. Uhlíř si ničeho nevšiml a poháněl svého mezka dál. V noci se spustil prudký lijavec, který většinu rudé, perleťově lesklé hmoty odplavil; červenavou,

hadovitě klikatou stopu, již za sebou zůstavila, nazítří zadupalo stádo ovcí, jež tudy přetapkalo. Pažba, rozšklíbená jako děravá bota a potřísněná bobkovitým trusem, ležela ještě několik dní na témž místě, kam byla odhozena; zbytek rudé, perleťově lesklé hmoty, který ostal v jejím nitru, zmizel pod nánosem připlavené hlíny. A pak někdo odkopl pažbu do strouhy.

V téže době, nebo v přibližně téže době vyjel z jedné z bran Říma malý, ale skvělý průvod kardinálů, biskupů a prelátů; byli to zástupci kurie, kteří se podle přání Jeho Svatosti vypravili do Stramby, jež přestala být vévodstvím, aby převedli řízení veřejných záležitostí země do rukou církve. V jejich čele jel mladý, sličný kardinál Giovanni Gambarini, který měl být v Strambě přímým zástupcem Jeho Svatosti; papež ho obdařil kardinálským kloboukem odměnou za to, že padnuv před ním na kolena, upřímně se kál ze svých hříchů a že věnoval církvi celý svůj majetek, palác v Strambě a veškeré latifundie. Mladý muž jel radostně a zvesela; sněhově bělostná oslice, která před ním nesla na hřbetě skvostnou zlatou schránu s Nejsvětější svátostí, se zdála být symbolem čistoty jeho úmyslů a předsevzetí.

A Petr, maje blaženou idiotku stále před sebou na sedle, postupoval k severu touž cestou, kudy sem před časem byl přijel. Povětrí zchmurnělo, z povodí řeky Innu stoupaly sloupy mokré syroviny a splývaly s nízkou oblohou. Petr, k smrti unaven, při jízdě klímal, i zazdalo se mu, že slyší tklivý, velmi jasný hlas, vyslovující jeho jméno, takže se probral a otevřel oči dokořán. A tu uviděl cosi jako tři obří ženské postavy, stojící na dně údolí, dvě bělavé, jednu černavou, svou výškou přesahující temena hor, maličko průsvitné, zahalené do splývavých rouch, hlavy předchýlené, jako by na něho shlížely shůry. Ale tento klam trval jen nedlouho; černý pták proletěl hlavou černavé, tam, kde by byla její ústa, kdyby ústa

měla, a vydal výsměšný skřek; a to už nebyly ženy, přihlížející jeho putování, tatam byla tucha přískutečna, tatam vzpomínka na neprožité, a byla jen mlha a byla jen pára a byl jen vítr, nařikající v haluzích.

Idiotka se zavrtěla.

– Přikrej mě, řekla.

Učinil, jak mu poručila, a bral se dál vstříc své rodné zemi, již opustil před necelým rokem a o níž se teď mylně, ach až tuze mylně domníval, že v ní po svých krkolomných dobrodružstvích dojde takového míru a pokoje, jakého dochází zbloudilé děcko v matčině náruči.

Vladimír Neff
Královny nemají nohy

Ilustrace na obálce z volných zdrojů
Korektura Regina Králová
Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 28. 8. 2026

ISBN 978-80-274-5110-4 (epub)
ISBN 978-80-274-5111-1 (pdf)
ISBN 978-80-274-5112-8 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z **e-knihovna.cz**, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

**Městská
knihovna
v Praze**

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na **mlp.cz/vr**.